

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN ESTETİK
ÖLÇÜTLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

**ÖZLEM BATMAZ
17746005**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ALİ FUAT ARICI**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN ESTETİK
ÖLÇÜTLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

**ÖZLEM BATMAZ
17746005
ORCID NO: 0000-0002-3604-9231**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ALİ FUAT ARICI**

**İSTANBUL
2020**

ÖZ

ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN ESTETİK ÖLÇÜTLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Özlem Batmaz

Haziran, 2020

Estetik, Aydınlanma Çağı ile birlikte sanat felsefesinin bir alt disiplini olarak ortaya çıkmıştır. Her toplumun ve kültürün kendine ait bir estetik anlayışı bulunmaktadır. "Güzel" olarak nitelendirdiğimiz her şey, bu anlayışın çerçevesini oluşturmaktadır. Estetik, bireylerin yaşamının her anında farkında olmadan başvurdukları, tepki verdikleri, haz aldıkları felsefî bir bilimdir. Ancak bireyin yaşam döngüsü içinde estetiğin önemi en çok çocukluk döneminde kendisini göstermektedir. Çocuklukta kazanılan her türlü yaşantı, çocuğun hayatında bir dönüm noktası olabilir. Bu temelde çocuklarda doğuştan var olan estetiğin, yaratılan ürünler sayesinde istenilen boyutta gelişmesi sağlanabilir. Çocukların okul öncesi dönemden itibaren sürekli etkileşim içinde oldukları çocuk kitapları, bu görevi yerine getirmede birincil kaynaklardır. Araştırmanın amacı; çocuk edebiyatı eserlerini, çocuk edebiyatının estetik ölçütleri ışığında incelemektir. Çocuk edebiyatı yazarlarının görüşleri çerçevesinde belirlenmiş olan estetik ölçütler; çocuğun gelişim düzeyleri, eserin dili, konusu ve kurgusu, düşünme becerileri, tutarlılığı, türü, dış yapı özellikleri, öğreticiliği, sanatsallığı, ideolojik iletileri gibi temel alanlardan oluşmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasıyla yürütülen bu çalışmada doküman analizi ile veriler elde edilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş 16 çocuk romanı, araştırmacı tarafından okunmuş, estetik ölçütler kontrol listesine göre değerlendirilmiş ve NVivo 8.0 bilgisayar paket programı aracılığıyla betimsel bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmanın betimsel analiz çerçevesini estetik ölçütler kontrol listesi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda incelenen eserlerin tümünün estetik ölçütlere "kısmen" uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Estetik, çocuk edebiyatı, çocuk romanı, çocuk edebiyatının estetik ölçütleri.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF CHILDREN’S LITERATURE WORKS IN TERMS OF AESTHETIC CRITERIA

Özlem Batmaz

June, 2020

Aesthetics has emerged as a separate discipline of art philosophy with the Age of Enlightenment. Every society and culture has its own aesthetic conception. Everything we describe as "beautiful" constitutes the framework of this entellection. Aesthetics is a philosophical science that individuals consult, react, and enjoy in every moment of their life without realizing it. However, the importance of aesthetics in the life cycle of the individual shows itself most in childhood. Any experience gained in childhood can be a milestone in a child's life. On this basis, it can be ensured that the aesthetics that are inherent in children develop in the desired form thanks to the products created. Children's books, in which children interact constantly since preschool, are primary sources for fulfilling this task. Purpose of the research; to examine works of children's literature in the light of the aesthetic criteria of children's literature. The aesthetic criteria determined within the framework of the views of the writers of children's literature consist of basic areas such as the child's development levels, language, subject and fiction of the work, thinking skills, consistency, genre, external structure features, teaching, artisticness and ideological messages. In this study, which was conducted with a case study, which is one of the qualitative research designs, data was obtained through document analysis. For the purpose of the research, 16 children's novels selected by criterion sampling were read by the researcher, aesthetic criteria were evaluated according to the checklist and analyzed in a descriptive way through the NVivo 8.0 computer package program. The descriptive analysis framework of the research constitutes aesthetic criteria checklist. As a result of the research, it has been determined that all of the studied works are "partially" compatible with aesthetic criteria.

Key Words: Aesthetics, children's literature, children's novel, aesthetic criteria of children's literature.

ÖN SÖZ

Çocuklarda erken yaşlardan itibaren bir estetik zevk, beğeni ve değer yargısı oluşturmak; onların en çok zaman geçirmeyi sevdikleri, okurken keyif aldıkları, birçok eğitsel görev üstlenen çocuk romanları yoluyla sağlanabilir. Bu noktada çocuk romanlarının iç ve dış faktörleriyle çocukta beğeni duygusunun gelişimini sağlayacak, güzel olanı ayırt edebilmesine yardımcı olacak, onda güzel duygu ve düşünceler uyandıracak türden niteliklere sahip olması gerekir.

Bu çalışmada ödül alan çocuk romanlarının, çocuk edebiyatı yazarları tarafından belirlenen estetik ölçütlere sahip olma durumu incelenmiş, eserlerin ölçütlere uygunluk düzeyi tespit edilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmamın başından beri tüm desteğini üzerimde hissettiğim, bu süreçte sabrını ve zamanını hiçbir zaman esirgemeyen, gerek akademik gerekse kişilik anlamında kendisini örnek aldığım saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı'ya; her zaman ve her anlamda yanımda olan, bana güç veren annem ve babama teşekkürü borç bilirim.

İstanbul; Haziran, 2020

Özlem Batmaz

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
RESİMLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.1.2. Alt Problemler.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Estetiğin Tanımı.....	7
2.2. Edebiyat ve Estetik.....	12
2.2.1. Türk Edebiyatında Edebî Değer ve Estetik	18
2.2.2. Çocuk Edebiyatı ve Estetik İlişkisi	22
2.3. Çocuk Edebiyatının Tanımı.....	29
2.4. Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Araştırmalar	31
3. ÇOCUK EDEBİYATININ ESTETİK ÖLÇÜTLERİ	34
3.1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygunluğu.....	35
3.2. Eserin Dilinin Niteliği	39
3.3. Eserin Konu ve Kurgusunun Niteliği.....	41
3.4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırması	43
3.5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Niteliği.....	45
3.6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirilmesi	48
3.7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Yönlerden Tutarlılığı	52
3.8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Yaratması	54
3.9. Eserin Türüne Özgü Nitelikler Taşınması.....	55
3.10. Eserin Öğretici Yönünün Bulunması	57
3.11. Eserin İdeolojik Söylem ve Düşüncelerden Uzak Olması	58
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	59
4.1. Araştırmanın Deseni	59
4.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri	59
4.3. Verilerin Toplanması	61

4.4. Verilerin Analizi	62
4.5. Araştırmanın Güvenirliği	63
5. BULGULAR VE YORUM	65
5.1. Behiç Ak'ın (2014) <i>Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	66
5.2. İrem Uşar'ın (2011) <i>Kuuzu ve Lunapark Ailesi</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	88
5.3. Ömür Kurt'un (2018) <i>Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	109
5.4. Güzin Öztürk'ün (2017) <i>Kuş Olsam Evime Uçsam</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	142
5.5. Hüsnan Şeker'in (2018) <i>Hayalet Köy</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	166
5.6. Gamze Pat'ın (2018) <i>Dedemin Ayçiçeği Tarlası</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	190
5.7. Fatih Erdoğan'ın (2017) <i>Sihirli Kutu</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	208
5.8. Figen Gülü'nün (2015) <i>Amber'in Zaman Kapsülü</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	221
5.9. Feyza Hepçilingirler'in (2014) <i>Türkü Çocuk</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	233
5.10. Koray Avcı Çakman'ın (2018) <i>Düşlerin Peşindeki Çocuk</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	249
5.11. Nazlı Eray'ın (2018) <i>Frej Apartmanının Esrarı</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	268
5.12. Necati Tosuner'in (2012) <i>Arda'nın Derdi Ne?</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	287
5.13. Mercan Aytuna'nın (2014) <i>Atla</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	298
5.14. Zeynep Cemali'nin (2011) <i>Ankaralı</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	309
5.15. Leyla Ruhan Okyay'ın (2013) <i>Leylek Havada</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	321
5.16. Mehmet Atilla'nın (2017) <i>Parktaki Gergedanlar</i> Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	334
6. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	346
6.1. Öneriler.....	360
KAYNAKÇA.....	361
EKLER.....	371
ÖZ GEÇMİŞ.....	375

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Araştırmanın İnceleme Nesneleri.....	60
Tablo 2:	İncelenen Eserlerin Künyesi	65
Tablo 3:	Eserlerin Ölçütlere Uygunluk Durumu	350
Tablo 4:	Estetik Ölçütlerin Eserlerde Bulunma Sıklığı.....	352

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Çocuk Edebiyatının Estetik Ölçütleri 34

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1:	Rıza Bey, Ayla Hanım ve Oğulları Ali	79
Resim 2:	Ali ve Öğretmeni	80
Resim 3:	Rıza Bey, Ali ve Nüfus Memuru	80
Resim 4:	Ali ve Sevinç	81
Resim 5:	Ali ve Sedat Bey	81
Resim 6:	Rıza Bey, Musa Bey, Sedat Bey, Ayla Hanım ve Ali	82
Resim 7:	Ali, Öğretmeni ve Arkadaşları	82
Resim 8:	Eskici Ümitsu	83
Resim 9:	Ali ve Arkadaşları Yemekte	83
Resim 10:	Bölüm 1	99
Resim 11:	Bölüm 2	100
Resim 12:	Bölüm 3	100
Resim 13:	Bölüm 4	101
Resim 14:	Bölüm 5	101
Resim 15:	Bölüm 6	102
Resim 16:	Bölüm 7	102
Resim 17:	Bölüm 8	103
Resim 18:	Bölüm 9	103
Resim 19:	Bölüm 10	104
Resim 20:	Bölüm 11	104
Resim 21:	Bölüm 12	105
Resim 22:	Bölüm 13	105
Resim 23:	Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu	126
Resim 24:	Arkadaşları Bayan Pembe Burun'u Teselli Ediyor	127
Resim 25:	Ördekler Yumurtanın Çatlamasını İzliyor	127
Resim 26:	Yaban Ördeği Ailesi Mağaraya Giriyor	128
Resim 27:	Yaban Ördeği Ailesinin Yaşadığı Mağara	128
Resim 28:	Paytak'ın Kar Sevinci	129
Resim 29:	Paytak İlk Kez Uçuyor	129
Resim 30:	Güneye Doğru İlk Göç	130
Resim 31:	Kızaklarla Kahkahalar	130
Resim 32:	Paytak ve Çiy Tanesi	131
Resim 33:	Paytak ve Ailesi Binaların Arasında	131
Resim 34:	İnsanlar Ağaçları Kesiyor	132
Resim 35:	Ormanda Yangın	132
Resim 36:	İki Farklı Şehir	133
Resim 37:	Yaban Ördeği Ailesi Dumanların İçinde	133
Resim 38:	Mülteci Kampları	134
Resim 39:	Paytak'ın Denizle Tanışması	134
Resim 40:	Kuş Cenneti	135
Resim 41:	Paytak ve Ailesinin Sürüye Dönüşü	135
Resim 42:	Ormandaki Avcı	136
Resim 43:	Sazlıkta Yas Töreni	136

Resim 44:	Gizli Orman.....	137
Resim 45:	İnsanlar Paytak'ı İyileştiriyor.....	137
Resim 46:	Tek Başına Göç	138
Resim 47:	Alet Yığınları.....	138
Resim 48:	Paytak ve Ailesinin Kavuşması	139
Resim 49:	Beşir'in Rüyası.....	159
Resim 50:	Beşir ve Annesi.....	159
Resim 51:	Beşir'in Hayali	160
Resim 52:	Beşir ve Savaşan Kötü Adamlar	160
Resim 53:	Beşir ve Tartus'un Tanışması	161
Resim 54:	Beşir ve Korsan	161
Resim 55:	Beşir ve Zehra.....	162
Resim 56:	Beşir'in Sevgisi	162
Resim 57:	Sadako'nun Yaptığı Turna Kuşları	163
Resim 58:	Beşir'in Zehra'ya Mektubu	163
Resim 59:	Hayalet Köy.....	178
Resim 60:	Jasmin.....	179
Resim 61:	Jasmin'in Şaşkınlığı	179
Resim 62:	Zeliha ve Jasmin	180
Resim 63:	Jasmin'in Hayali Annesi.....	180
Resim 64:	Jasmin'in Korkusu.....	180
Resim 65:	Jasmin'in Yardım Arayışı.....	181
Resim 66:	Jasmin'in Haykırışı.....	181
Resim 67:	Jasmin'in Dedesi	182
Resim 68:	Bahçedeki Yabancı Kadın	182
Resim 69:	Jasmin'in Kaçış Yolculuğu	182
Resim 70:	Eşle Yolculuk.....	183
Resim 71:	Jasmin, Zeliha ile Annesini Takip Ediyor.....	183
Resim 72:	Jasmin Eve Koşuyor	184
Resim 73:	Jasmin'in Arkadaşı Ayşe	184
Resim 74:	Ayşe Kitapları Karıştırıyor.....	185
Resim 75:	Jasmin, Murat ve Ayşe.....	185
Resim 76:	Jasmin ve Murat.....	186
Resim 77:	Can Yücel.....	186
Resim 78:	Toprak ve Babası Ayçiçeği Tarlasında	201
Resim 79:	Toprak Dedesine Gidiyor	201
Resim 80:	Toprak ve Dedesi	202
Resim 81:	Toprak Yeni Arkadaşlarıyla Tanışıyor	202
Resim 82:	Toprak ve Tayfun Saklı Cennet Mağarasında	203
Resim 83:	Toprak ve Tayfun Piknik Yapıyor	203
Resim 84:	Toprak'ın Doğum Günü	204
Resim 85:	Anneanneninin Müzik Kutusu.....	204
Resim 86:	Toprak Anneannesinin İkizini Görüyor	205
Resim 87:	Toprak ve Anneannesinin İkizi	205
Resim 88:	Baran	218
Resim 89:	Baran Sihirli Kutuyu Açıyor	218
Resim 90:	Baran ve Kitap Yazarı.....	218
Resim 91:	Baran ve Nisanur	219
Resim 92:	Barış Kardeşini Düşünüyor	243
Resim 93:	Barış, Babaannesi ve Kardeşi Bilge.....	243

Resim 94:	Bariş ve Babası Traktörde	244
Resim 95:	Bariş ve Arkadaşları.....	244
Resim 96:	Bariş ve Arkadaşları Köyün Tepesinde	244
Resim 97:	Bariş ve Arkadaşları Mağaranın �n�nde Araştırma Yapıyor	245
Resim 98:	Köy Halkı Türkü Söylüyor.....	245
Resim 99:	Bariş Arkadaşlarıyla Vedalaşıyor	246
Resim 100:	�rdekayak ve B�y�kannesini.....	258
Resim 101:	Masaldaki Aslan	259
Resim 102:	�rdekayak'ın B�y�kannesini Hasta	259
Resim 103:	Kayıp Masaldaki Kurbağası.....	260
Resim 104:	�rdekayak Altın G�l�'� Bulmak İçin Yola �ıkıyor	260
Resim 105:	�rdekayak ve Sepet Ustası Kamış Topluyor	261
Resim 106:	�rdekayak Sepet örmeyi öğreniyor	261
Resim 107:	�rdekayak ve ��mlekel	262
Resim 108:	��mlekel'in Masalı	262
Resim 109:	Ahşap Ustası ve �rdekayak	263
Resim 110:	Masaldaki Dev.....	263
Resim 111:	�rdekayak ve Kilimci Kadın.....	263
Resim 112:	�rdekayak ve �plik�i Kadın	264
Resim 113:	�rdekayak ve Görme Engelli Kız.....	264
Resim 114:	Düşlerin Masalı.....	264
Resim 115:	Madam Anjel ve Frej Apartmanı.....	278
Resim 116:	Hans Feretti ve Eşi.....	279
Resim 117:	Sandıktan �ıkan Pamuk Prensesler	279
Resim 118:	Uzun Yüzlü Uşak.....	280
Resim 119:	Nazlı	280
Resim 120:	Nazlı Konuşulanları Dinliyor	280
Resim 121:	�yilik Perisi Mihri ve Nazlı.....	281
Resim 122:	�l�zyon Gösterisine Gelen Davetliler.....	281
Resim 123:	Kukuman Kadın ve Nazlı	282
Resim 124:	Nazlı �yilik Perisi Mihri'nin Evinde.....	282
Resim 125:	Nazlı ve Pervane	282
Resim 126:	Tabuttaki Vampir	283
Resim 127:	Nazlı Uçuyor	283

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
ÇGEV	: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı
ÇGYD	: Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği
Ed.	: Editör
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar ve varsayıma yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Her çocuk büyüme sürecinde etrafında olup biteni sonsuz bir merak duygusuyla keşfetme, algılama, yeniden inşa etme gibi süreçleri deneyimler. Ancak bu süreçte onu kaliteli, edebî değeri yüksek eserlerle karşılaştırmak, onun ilgi ve ihtiyaçlarını, duygu ve hayal dünyasını tanımak her şeyden önemlidir.

Günümüzde her alanda estetik zevk ve değer yargılarının önem kazandığı görülmektedir. Estetik en genel anlamıyla; güzel olanın üzerinde çalışarak güzelliğin unsurlarını, belirleyicilerini ve kurallarını ortaya koymaya çalışan bir alandır. Estetiğin en önemli amaçlarından bir tanesi; bireylerin sanat eserine karşı olan değer yargılarını ve fikirlerini belirlemektir. Bireylerde doğuştan var olan estetik duyarlılığı geliştirmenin en kolay yolu ise çocukluk döneminde onları görsel ve dilsel açıdan kaliteli, çocuk sağlığını ve duyarlılığını yakalamış yazın ürünleriyle buluşturmadır.

Çocukluk döneminde, dinlenen ve okunan her türlü materyal, çocukların özellikle düşünsel anlamda gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu materyaller, çocuğun kendine ait fikir geliştirme, bunları ifade etme ve yorumlama, farklı bakış açılarını sezme gibi düşünsel becerilerini daha iyi kullanmasına olanak sağladığı gibi bir sanat eseri karşısında takındığı tavrı ve tutumu da etkilemektedir.

Bireylere verilen sanat eğitimi, onların ileri yaşlarda estetik yaşantısını etkileyerek, estetik bir algılama boyutuna sahip olmasını sağlayacaktır. Batı'da sanat eğitimi, yaratıcılık ve kendini özgürce anlatma üzerinde yoğunlaşmış ve tüm müfredatlarda kendini göstermiştir. Günümüzde okul öncesi programları dâhil olmak üzere diğer kademelerde de yer bulmuştur. Ancak Türkiye'de sanat eğitimi, yalnızca görsel sanatlar dersi içinde verilmekte ve diğer disiplinlere sanat eğitiminin

kaynaştırılmasında büyük sorunlar ve eksiklikler görülmektedir. Sanat veya estetik eğitimin metin bazında etkinliklerle verilebileceği fikri gereken değeri görmemektedir.

Bir yaşam döngüsü içinde estetik deneyimleri edinen bireyler, sembollerin, harflerin, kelimelerin, edebî eserlerin öneminin farkına varır ve sosyal iletişimde bu unsurları daha etkili kullanmaya başlar. Dolayısıyla estetik eğitimin çocukların kavram gelişimi üzerinde önemli olduğu söylenebilir.

Çocukta estetik değer yargısı oluşturmak ve bunun gelişimini sağlamak, onların sürekli etkileşim içinde oldukları ve okumaktan keyif aldıkları romanlarla sağlanabilir. Bu noktada çocuk romanı yazarlarına önemli görevler düşmektedir. Öncelikle bir yazar, çocuğun dünyasını çocuk gerçekliğiyle ele alabilmeli, bu dünyanın sınırlarını çizebilmeli ve nitelikli yazınlarla onlarda güzellik duygusunu geliştirebilmelidir.

Güzellik duygusu gelişmiş bir birey, yaşamın her alanında yaptığı işten zevk alan, pozitif, çok yönlü, toplumsal olaylara karşı duyarlı, sosyal ilişkileri gelişmiş bir birey olarak tanımlanabilir. Sanat eserini bir nesne olarak görmekten ziyade onun bir yaratılış değeri olduğunun bilincindedir. Böylelikle beğenisini kazanan her türlü sanat eserini koruma ve geliştirme gibi davranışları sergiler.

Türk kültüründe yer edinen her türlü sanat ve edebiyat eseri, özellikle genç nesiller tarafından hak ettiği değeri görememektedir. Bundaki birincil etken; gençlerin güzellik duygusunu ifade etmedeki yetersizlikleridir. Dolayısıyla, kültürümüze yön veren sanat ve edebiyat eserlerinin korunması öncelikle bu eserlerin değerinin farkında olan, duyarlılığı yüksek bireylerin yetiştirilmesi sayesinde olur.

Çocuk edebiyatı yazarları, erken çocukluktan itibaren yazdıkları eserlerde estetiğe tek düzlemde yaklaşmışlardır. Bu düzlem genellikle görsellikten ibaret olmuştur. Ancak çocuk edebiyatı estetiği; görsellik, dil, tür, konu, kurgu, öğreticilik, tutarlılık, sanatsallık gibi temel alanları da bütüncül olarak kapsamaktadır. Çocuk bilinciyle eser veren çocuk edebiyatı yazarları ihmâl edilmiş bir konu olan estetiği daha çok görsel anlamda algılama yolunu seçmişlerdir. Estetik denilen olgu, edebî eserin hem görsel hem de içerik boyutunu kapsadığı gibi çocukta estetik bir zevk ve değer yargısı uyandırmanın en önemli aracı olma görevini de üstlenmektedir. Estetik, tek başına sanat eğitimini de üstlenen bir olgu olduğundan, çocuk kitabı yazarlarının her şeyden önce bir “sanat eseri” yarattıklarını unutmamaları gerekir.

Güzel olanın estetiğe ilişkin en temel ayrımı tüm maddi çıkarların üstünde, ruhsal bir “doyum” sağlamasıdır. Bireyin okuduğu bir şiir, roman, hikâye ona estetik haz/doyum veriyorsa birey ona “güzellik” değerini yükleyebilmektedir (Tunalı, 1998). Bu doyumun sağlanması çocuğun öncelikle ihtiyaçlarının giderilmesine bağlıdır. Edebiyat çocuğun duygu ihtiyacını karşılamada önemli görevler üstlenmektedir. Çocuğun duygularına seslenebilmek, bu duyguları geliştirmek, güzel düşünen, güzel konuşan ve dinleyen bireyler yetiştirmek estetik açıdan değerli eserlerle mümkün olmaktadır. Estetik, duygular ve düşüncelerden çeşitli başka duygulara doğru iletişim kurabilen, algılanabilir bir sembolik form (Austring, Sørensen, 2006) olarak tanımlandığından çocukların sözlü ve yazılı anlatım içinde duygu durumlarını daha iyi anlamaları, sorgulamaları ve tepki vermeleri estetik bilinç ve algılamalarının gelişimine bağlıdır.

Austring ve Sørensen (2006), bilginin üç yolla elde edildiğini ileri sürmektedir. Bunlar; deneysel, estetik ve söylemsel olmak üzere üç şekildedir. Estetik öğrenme biçimi insanların deneyimlerini ifade ettiği şeyleri içermektedir. Çocuklar bu öğrenme biçimini kullanarak oyun, çizim, okuma, yazma deneyimlerini rahatlıkla yorumlayabilir ve üzerinde düşünebilirler. Buradan hareketle estetiğin eğitimin her safhasına yerleştirilmesi düşünsel ve duygusal ihtiyaçların karşılanmasında önem arz etmektedir. Steiner, sanat ve estetikle kaynaşmış bir öğretim programının çocukların duygusal, bilişsel, sosyal becerilerinin gelişiminin yanında onların daha zengin duygularının da gelişimini sağlayabileceğini belirtir (Lim, 2004).

Bugüne kadar Türkiye’de yapılmış olan çalışmalarda çocuk edebiyatında estetik meselesinin ihmâl edildiği görülmüştür. Araştırmalar, estetik ve sanat eğitiminin görsel sanatlarla sınırlandırıldığını, müfredat içinde diğer derslerle kaynaştırmada sorunlar yaşandığını, çocukların herhangi bir şey okuduklarında metnin edebî değerini anlamada yaşadığı güçlükleri göstermektedir. Bu durum, estetiğin ve estetik eğitimle verilecek yaşantının değerini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın problem durumu, alan yazında bu konuda var olan eksikliklerdir. Estetiğin çocuk edebiyatındaki niteliksel boyutunun daha iyi anlaşılması ve eksikliklerin giderilmesi adına bu çalışma ile çocuk romanları, hem içerik hem de görsel anlamda estetik ölçütler ışığında derinlemesine incelenmiş aynı zamanda estetiğin yalnızca görsel bir olgu olarak algılanmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Ödül alan çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının estetik ölçütlerine sahip olma durumu nasıldır?

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. İncelenen çocuk romanları, çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
2. İncelenen çocuk romanlarının dili nitelikli midir?
3. İncelenen çocuk romanlarının konu ve kurgusu nitelikli midir?
4. İncelenen çocuk romanları, çocuğa düşünme becerisi kazandırır mı?
5. İncelenen çocuk romanlarının dış yapı özellikleri nitelikli midir?
6. İncelenen çocuk romanları, çocukların dil becerilerini geliştirir nitelikte midir?
7. İncelenen çocuk romanları; dil anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı mıdır?
8. İncelenen çocuk romanları, çocukta sanat algısı oluşturmakta mıdır?
9. İncelenen çocuk romanları, türüne özgü özellikler taşımakta mıdır?
10. İncelenen çocuk romanlarının öğretici yönü var mıdır?
11. İncelenen çocuk romanları ideolojik söylemlerden uzak mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; çocuk edebiyatı eserlerini, çocuk edebiyatının estetik ölçütleri açısından incelemek ve yorumlamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda “ödül alan çocuk romanlarının estetik ölçütlere sahip olma durumu nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma çocuk edebiyatı alanında ihmâl edilmiş bir konu olan estetiğin, daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi çocuklara sunulan kitapların estetik bakımdan daha nitelikli hâle gelmesine de yardımcı olmaktadır. İncelenen estetik ölçütler sayesinde, estetiğin birçok alanı kapsayan oldukça geniş bir olgu olduğu, çocukların her anlamda gelişimine katkı sağladığı ve sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçası olduğu ortaya konulmuştur. Estetiğin hem Türk edebiyatı hem de çocuk edebiyatı içindeki rolü açıklanarak daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Araştırmayla birlikte; estetik niteliği sağlam olan eserlerin tanıtılması, çocuklara bu eserler yoluyla sağlıklı bir sanat eğitimi verilmesini, onların estetik zevk, duyarlılık ihtiyacını karşılaması, duygu ve hayal dünyası gelişmiş ve güzeli takdir edebilen bireyler olarak yetişmelerini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla bu yönüyle, çocuk edebiyatının işlevlerini yerine getirmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışma, alan yazında çocuk edebiyatında estetiği ele alan ilk yüksek lisans tezi olmasının yanında araştırmada incelenen bu eserlerin, daha sonraki estetik ve sanat eğitiminde eğitimcilerin ve araştırmacıların başvurduğu bir kaynak durumu hâline gelmesi açısından da önemlidir.

Çocuk edebiyatında estetik temelli çalışmalara zemin oluşturmak, estetiğin çocuk üzerindeki önemini kavramak, eğitim içinde kullanılmasını sağlamak, öğretmenleri bilinçlendirmek adına çalışmada çok yönlü olarak kavramlar incelenmiş ve birbirleriyle ilişkisi ortaya konmuştur.

Estetiğin daha iyi anlaşılması, bu alandaki çalışmaların yoğunluğunu da sağlayacaktır. Disiplinlerarası olan bu çalışma, çocuğun gelişimine ve eğitsel sürecine felsefi bir boyutta yaklaşması yönüyle özgün bir çalışma olma niteliğini üstlenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmaya dâhil edilen eserler, 4 eğitim kurumun vermiş olduğu ödüllerle sınırlıdır. Bunlar: Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği, Tudem Edebiyat Ödülleri, Türkan Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri, Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı Ödülleri.
2. Araştırmaya dâhil edilen eserler roman türüyle sınırlıdır.
3. Araştırma, 2009 ve 2017 yılları arasında ödül almış eserler ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada, inceleme nesnesi olan çocuk kitaplarının araştırmanın hipotezine uygun olarak veri toplamak için geçerli ve güvenilir ölçüt özelliği gösterdiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocuk edebiyatı; ilk çocukluktan (2-6), çocukluk döneminin bitimine kadar olan evreye özgü duyarlılıkların, yalın bir anlatım ve çocuksu bir davranış içinde dile getirilmesiyle oluşan bir edebiyat türüdür (Şirin, 1994, 11).

Estetik: Sanatsal yaratının genel kurallarıyla sanatta ve yaşamda güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duygu; güzellik duygusu ile ilişkili olan veya güzellik duygusuna uygun olan ve güzelliğin insan zihnindeki ve önsezilerindeki etkilerini konu alan bir felsefe disiplini (TDK, 1998, 732).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kuramsal temeline ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Estetiğin Tanımı

Felsefenin sanatın özünü yansıtan en belirgin alt disiplini “estetik” adını almaktadır. Aynı zamanda estetik, sanat olgusunun genel bir kuramıdır. Kelime anlamıyla tarih boyunca “güzelin algılanması veya yorumlanması” anlamına gelmiştir. Estetik, aklın duygu ve coşku boyutunu bir açıklama girişimi olarak ortaya çıkmıştır. Duyguların ve duyumların, sanatı yorumlarken bir şekil alması estetiğin felsefeyle sınırlı olmadığını ortaya koymaktadır.

Estetik terimini ilk kez A. G. Baumgarten, açık ve seçik düşünceye karşıt, duygulara gönderme yapan bir kavram anlamında kullanmıştır. Estetik aynı zamanda güzelliğin kusursuzlukla bir birleşimidir (Baumgarten, 1954). 18. yüzyıla kadar filozoflar estetik terimini kullanmamıştır ancak Rönesans ile birlikte gelişen aydınlanma, felsefede ve bireylerin düşünce tarzlarında meydana gelen önemli değişiklikler estetiğin bir alt disiplin olmasına zemin hazırlamıştır.

Baumgarten, estetiği felsefenin bir disiplini olarak kurmaya niyetlenmiştir. Kant yazdığı eleştirisinde Baumgarten'in güzellik yargılarının “mantıksal” yargılar olmadığını savunmuştur. Kant'ın güzellik görüşü, Leibniz'in güzellik görüşü ile benzemektedir. İkisi de güzelliğin mükemmeliyetten geldiğini savunur. Baumgarten ise güzelliği mükemmellik kavramından ayrı tutmaktadır. Baumgarten estetiği “bireylerin tat eleştirisi” olarak tanımlar ve aynı zamanda estetiği “mantığın küçük kız kardeşi” olarak nitelendirir. Bu süreçte algının da payı olduğunu belirtir. Çünkü güzellik, algı mantığının bir eleştirisidir (Gregor, 2015).

Estetik, sözlük anlamı bakımından Grekçe “*aisthesis*” veya “*aisthanesthai*” kelimelerinden türemiştir. Her iki sözcük, duyum ve duyuların algısı ile ilgili anlamlar

barındırmaktadır. Dolayısıyla estetik, duyuların algılar aracılığıyla aktarılmasını sağlayan bir bilim olarak düşünülmektedir (Arslan, 1996, 6).

Filozoflar estetik terimini, etik ve bilgi kuramı gibi disiplinlerle kaynaştırarak kullanırlar. Estetiğin konu alanı sezgi, duygu ya da coşku gibi şeyleri içerebilir; ancak estetiğin kendisi bir felsefe dalıdır ve felsefenin bir özelliği olan mantığın denetlediği düşünme ve tanımlama gibi benzer şeylere tabidir. (Townsend, 2002, 13).

Estetik, sanatın bir kolu olarak ele alınmaktadır. Zira her iki olgunun güttüğü amaç algılanan güzelliği dışa vurmaktır. Dolayısıyla estetik, sanatın dışavurumcu rolünü üstlenmiştir. Güzeli ya da güzelin konu aldığı tüm objeleri kişide eleştirel ve kendine has bir bakış açısı yaratarak bunu dile getirmesini sağlama süreci ise estetik yargının oluşmasını sağlamaktadır.

Estetik gerçeklik, birbirini tamamlayan yapı elemanlarından oluşan bir bütündür. Estetiğin ne olduğunu anlamak, bu bütünü oluşturan yapıları tek tek incelemek ve anlamakla mümkündür. Bu yapı elemanları: Estetik süje, estetik obje, estetik değer, estetik yargıdır (Duymaz, 2007a). Kısaca estetik süje; bilgiyi algılayan insan demektir. Estetik obje ise haz duyulan nesnedir. Estetik değer; bu nesneye yüklenen güzellik algısıdır. Geiger (2015), güzel, çirkin, sıradan, özgün, zevksiz olarak değerlendirilebilecek olan her şeyin estetik değer taşıdığını belirtir. Estetik yargı; mantık çerçevesinde sanat eseriyle ilgili olumlu veya olumsuz bir yargıya varmaktır. Estetik kaygı; güzel olana ulaşma isteğimizi ve tedirginliğimizi ifade etmektedir.

Fusillo'ya göre tarihte estetik üzerine ilk inceleme, ilk edebiyat kuramı yapıtı, ilk kuramsal ve yazınsal eleştiri ve tarihi olan Aristoteles'in *Poetika*'sıdır. Aristoteles, şiirin tarihten daha felsefi olduğunu ifade ederek estetik deneyimin önemini vurgular. Aristotelesçi estetiğin anahtar kavramı *mimesis*, ve bunun ürünü ise *mythos*tur (Fusillo, 2012). Aristoteles, *Poetika*'da şiir sanatı üzerinden estetik hazzı açıklar: Şiir sanatı, genel olarak varlığını iki ana nedene borçludur. Birincisi, insanın taklit etme yetisini doğuştan kazanmasıdır. İkincisi de bütün taklit etme durumu karşısında elde ettikleri hazdır. Bir nesne bitmiş bir resim hâline geldiği zaman içimizde bir beğeni duygusu uyandırır. Bunun nedeni öğrenmeden doğan mutluluktur. Aristoteles, “güzel”in tanımını yaparken onun düzenine ve büyüklüğüne değinir. Bu nedenle küçük olan şey güzel olamaz. Öte yandan büyük bir şey de güzel olamaz. Zira algıda bir birlik ve bütünlük sağlanamaz (Aristoteles, 2014).

Platon ve Aristoteles'i bu anlamda karşılaştırmak gerekirse; Aristoteles, taklidi ahlaksal eğitimin temeli ve arındırmanın (*katharsis*) kaynağı olarak görmektedir. Seyredilen şey, kişiye haz veriyorsa bu estetikdir. Platon'da ise estetiğin konusu olan “güzel” nesne, felsefi bilginin konusu olan “doğru” ve ahlaksal bilginin konusu olan “iyi” ile birlikte incelenecek; sanatsal nesne, duyulur dünya ile kavranabilir dünya arasında aracılık edecektir. Platon'a göre evrende var olan her şeyin bir ideası ve bu ideaların da bağlı oldukları en yüksek bir idea vardır. Güzellik, evrendeki düzenin içsel bir parçasıdır. Güzellik ve iyilik gibi terimleri gerçek özler olarak ele alan metafizik, kaynağını Platon'un yapıtlarında bulur (Bozkurt, 2004, 34; Townsend, 2002, 28).

Estetik, sanatla, sanatın uyandırdığı duygu, düşünce ve hayallerle ve sanatsal yorumlamalarla iç içedir. Sanatı yorumlarken kullandığımız dil ise estetiği edebiyatla kaçınılmaz olarak buluşturmaktadır. Zira dil aracılığıyla sanatı algılar, yorumlar ve anlamlandırırız. Fransız estetik kuramcısı Etienne Souriau, estetiğin, insan düşüncesinin bir yansıması olduğunu belirtir: “İnsan aklının, kendisine bütün tapınakları, katedralleri, sarayları, heykelleri, resimleri, ezgileri, senfonileri ve bütün şiirleri ortaya çıkarma imkânı veren kendi eylemi üzerinde durup düşünmesidir.” Bu tanım gereği estetik, her yerde ve her zaman için geçerli bir şey değildir (Doğan, 1998, 17).

Kagan (2008), estetiği insanın çevresinde bulunan, insanın pratik etkinliklerle oluşturduğu ve gerçek olanı yansıtan, sanatta görülebilen tüm estetik değerlerin zenginliğini araştıran bilim olarak tanımlamaktadır.

Sanat objesi, salt biçimsel bir unsur değildir. Biçim, öz ve usun doğal birleşimi sonucu doğan estetik bir objedir. Hegel, sanatın tek amacının güzeli (idea) ortaya çıkarmak olduğunu belirtir. Güzellik, ideanın duyusal görünüşüdür. Ayrıca sanatsal güzellik, doğal güzellikten daha üstün ve yücedir. Çünkü sanatsal güzellik usun bir yaratımıdır. Bu tanım güzelin bir algı unsuru olmasına yardımcı olmuştur. Hegel'in estetiği kendi diyalektik kuramına benzer. Hegel'in yanıltıcı, gizemci estetiğinden faydalanmak için ona eleştirel ve devrimci bir ussal anlam vermek gerekmektedir. Sanat, mutlak idenin bir belirişi ve ortaya çıkışıdır. Özetle, Hegel'in estetiğinde bulunan birçok dâhice somut kavram ve bilgiler, bir yığın kurgusal görüş içinde gizlenmiş, kaybolmuş durumdadır (Doğan, 1975, 102).

Hartmann, Hegel'den farklı olarak güzelliğin, bir mükemmeliğin yansıması değil, sadece görünmenin kendisi olduğunu ileri sürer. Yani, ideayı atarak görünüşü güzel olarak nitelendirir (Hartmann, 1966).

Marx'ın estetik boyutunda etkilendiği isimler Platon, Hegel, Aristoteles, ve Kant olmuştur. Bozkurt'un (2013) sanat ve estetik kuramlarını ele aldığı kitabında Platon'un sanatı, bir öykünme olarak gördüğü ifade edilmektedir. Dolayısıyla her sanat eseri hem gerçeğe hem de gerçek olmayanın birleşimiyle yaratılmaktadır. Aristoteles ise, hayatın ve düşüncenin özünün sanatta olduğunu ifade eder. Marksist estetik de bu iki görüşten etkilenecek sanat estetiğini oluşturur.

Marx, Hegel'den farklı olarak sanatı bir bilgi şekli olarak görmez. Marx estetiğinde estetik, sanatın özünün, kurallarının ve temel yaratıcılığın vücut bulmuş halidir. Marx estetiği kuramında estetik tanımlanırken en çok bilimsel yollara başvurulur. Bunun yanında ideolojik ölçütlerden de yararlanır. İsmail Tunalı, Marksist estetik ile klasik sanat felsefesini birbirine benzetir. Çünkü sanat bilgisi, biçim ve düzeyden yoksun olan doğaya, gerçekliği, hayal aracılığı ile biçim verir. Yani, gerçekliği yetkin bir duruma çıkarır (Tunalı, 1967, 102).

Marx, insanda güzellik duygusunun gelişimini şöyle açıklar:

“Mûsikîden anlayan bir kulak, biçimin güzelliğini anlayan bir göz gibi insan duyarlılığının öznel zenginlikleri, kısacası kısmen geliştirilip kısmen var edilen insani güçler olan ve insanca zevk alabilen duyular, insanın nesnel olarak açılan zenginliğinden doğabilir sadece. Çünkü beş duyudan farklı, zihnî ve pratik denilen duyular da insanileştirilmiş doğanın bir sonucu olarak çıkar (Marx ve Engels, 2016, 18).”

Sanatların temeli duygusaldır. Ancak bir objeyi güzel yapan onun kompozisyonudur. Bu kompozisyona da duyular eşlik eder. İkincil görevi ise hayal ve düşünceler aracılığıyla tecrübeyi aydınlatmaktır. Tolstoy'a göre sanatın gayesi, bilmemiz gereken ortak insanlık değerlerimizi ve hepimizin Tanrıdan geldiğini yaymaktır. Sanat, ahlakî öğüt ve formüllerin yetersiz kaldığı durumda bir ahlak aracı olabilir. (Edman, 1966)

Adorno, sanat yapıtlarında estetiğin çıkışını şöyle yorumlar:

“Sanat yapıtları organize edilmemiş olanı düzenlerler. Onların lehinde konuşurlar ve ona zorlu güç uygularlar. Her sanat yapıtının içinde bulunan dinamik onun dile getirdiğidir. Sanat yapıtını hareketlendiren mimetik (öykünen) şeyler onun içinde birleşirler. Onlar, asılsız ve dilsiz bir ifade hâline gelirler (Adorno, 2005, 31).”

Timuçin (2006), tarafından estetik, güzelin bilimi ya da bilgisi olarak tanımlanır. Estetik çabanın peşine düşmek ise güzeli güzel kılan bir etkidir. Estetik ayrıca bir bakış tarzı ve önsezidir.

Estetiğin çalışma alanı felsefe, eleştiri, yazın tarihi ve kültürel incelemelerden oluşmaktadır. Bu nedenle ele aldığı sorunlar, dil felsefesi, mantık, metafizik, varlıkbilim gibi alt disiplinlerle çakışabilir. Çünkü her alt disiplinin estetiği yorumlayış ve ele alış tarzı farklıdır. Filozoflar, estetiği güzellikle mistik bir şekilde nitelendirmişlerdir. Güzelliği Alman filozoflar, en çok huzur veren şey olarak yorumlarken Fransızlar, metafizik ve estetikle güzelliği açıklarlar. İngilizler ise psikoloji ve estetiği birbirine yakın görerek algı ve yorumlamaların bu bağlamda güzellikle açıklanabileceğini ifade ederler. Yazar ve filozofların çoğu estetik nesneyi tanımlarken farklı ögeler kullanmışlardır. Kimisi hayal gücünden beslenmiş, kimisi estetik yargı ve değerlerden, kimisi duygulardan, kimisi estetik yaşantılardan beslenerek bu karışıklığı gidermeye çalışmışlardır.

Modern çağın en etkileyici estetik teorisi “*Yargı Yetisinin Eleştirisi*” adlı eseriyle Kant'a aittir. Kant'ın isteği, ampirik sezginin öznel ilkesini daha geniş bir şekle getirmek böylelikle bir “estetik düşünce fakültesi” oluşturmaktır. Kant, yalnızca ahlâkî bir hisle uyum sağlandığında gerçek tadın değişmez bir şekil alabileceğini savunarak estetik ve etiği tek bir hâle getirmeye çalışmıştır. Kant, güzelliği sübjektif olarak uygulanamaz bir kavram olarak görürken objektif olarak bireyci olmayan bir yönelişin tasviri olarak nitelendirir. Fichte'e göre güzellik görecelidir ve muhtevanın içindedir. Sanat ise bu muhtevayı sunan bir metottur. Shlegel, uhrevî sanatı, felsefî ve estetik sanatla eş tutar. Müller ise iki şekilde güzelliği yorumlar; birincisi, insana çekici gelen güzelliştir, ikincisi ise ahlaki güzelliştir. Kant'a göre estetik yaşantının temel ögesi beğeni yargılarıdır. Bunlar ancak insanda yer edinir. Estetik yaşantının ayırt edici özelliği, çıkar gözetmeyiştir. Çağdaş estetik de bu önermeden yola çıkarak estetiği ahlâktan ve bilimden ayırır. Schopenhaur, insanın bilinçsiz olarak ilgilendiği, yarar götmediği her şeyin estetik yaşantıya konu olabileceğini ifade eder. Kant, güzellik ile yararın farklı şeyler olduğunu belirterek, bir nesnenin yararlı olmasını onun var olmasına bağlar. Güzel olan şey ise kişinin düşüncesiyle ilgilidir. Aynı zamanda güzellik bütün ilgi, yarar vb. çıkarlardan uzaktır (Giles, 2013, 99; Tolstoy: 1993; Bozkurt: 2004; Şimşek: 2014).

Kant, güzel olan bir şeyin kavramlara indirgenemez olduğunu vurgular. Yani; güzel, tüm ilgi ve çıkarlardan bağımsızken, 'iyi' olan şey ise mantığın devrede olduğu ve bir fayda götüğümüz olgudur. Beğeni yargısı hiçbir zaman bildiri yargısı niteliğinde olamaz (Kant, 2006).

Nietzsche (2015), estetiği iki ilkeyi dayandırır: İlki, sanatın bir eğlence olmadığıdır. Sanat, yaşamı sürdürmenin en yüksek ve en doğal biçimidir. İkincisi, olası tek estetiğin, alımlayıcı bakımından değil, yaratıcı bakımından kurulması gerektiğidir.

Jean Paul Sartre, hayal gücünden yararlanarak estetiği tanımlar. Hayal gücünün nesneyi zihinde canlandırma yetisi, insanda estetik bir duygu uyandırmaktadır. Sanatta belirli bir duygunun algılanmasında düşümlerle oldukça etkilidir (Bozkurt, 2004).

Müslüman filozoflar estetiği mantık, metafizik ve varlık çerçevesi içinde açıklamaya çalışmışlardır. Fârâbi (870-950) “*el-Medînetûl Fâzıla*” eserinde varlıklardaki güzelliği iki şekilde açıklar. Birincisi varlığı kendinden olanın güzelliğidir. Bu güzellik varlığın özüdür ve bütün güzelliklerin üstündedir. Diğer ise varlığı kendinden olmayanın güzelliğidir. Bu daha çok varlığın şekli, rengi ve durumları ile ilgilidir (Özbal, 2017).

İbn Sînâ (980-1037) ise gerçek güzelliği Allah'ın yarattığı şeylerin güzelliğiyle açıklamaktadır. Allah'ın kendisindeki bu güzelliği O'nun yaratmasında fark edilmektedir (Mutluel, 2008).

Gazâlî (?-1111) güzelliği kendinden olan ve kendinden olmayan olarak ikiye ayırır. Bunu ilâhi güce dayandırarak açıklar. Güzelliği kendinde olan yalnızca Allah'tır ve bu mutlak güzelliştir. Diğer varlıklardaki güzellikler başkası sebebiyle olur ve bunlar geçicidir. Sevilen şeylerin kemal ve güzellik olduğunu belirterek estetik yetkinliği ortaya koyar (Mutluel, 2008).

İbn Hâzm (994-1064), güzelliğin sadece insan dünyasında anlamlı olduğunu belirtir. Güzelliğe karşılık “hüsn” kavramını kullanır. Güzellik, hem aşkın nesnesi hem de davranışın nesnesi olarak ifade edilir.

2.2. Edebiyat ve Estetik

Felsefe ve edebiyat arasındaki ilişki ilk çağlardan bu yana ortaya konan mitoloji ve trajedilere dayanmaktadır. Aydınlanma'dan sonra sanata duyulan ilginin artmasıyla yoğunluk kazanır. 20. yüzyılda ise bu bağlamda felsefî roman türü ortaya çıkar. Bu durumda bir edebî eserin felsefî olabilmesi; ya da bir eserin edebî sayılabilmesi mümkündür. Varlığı ifade etme biçimi ve gücü; varlığa ilişkin bilginin güzel sözlerle ifadesi şeklinde nitelendirilen edebiyat ya da literatür, sanatın, ve eleştirel bir düşünce

ürünü olarak belirtilen felsefenin bir alanıdır. Felsefede sanatın yeri, etik ve estetik değerlerin söz konusu edildiği değerler alanıdır. (Öktem, 2010, 3)

Felsefenin bir alt disiplini olan estetik, edebiyatta insanın “güzel” olanı anlatma ihtiyacından doğmaktadır. Estetiği içinde barındıran sanatın temel özelliği, insana zevk vermesi, güzel görünmesi ve coşkulu hisler uyandırmasıdır. Savunulan diğer fikirlerle göre sanatın ana işlevi “gerçeği” yani dış dünyayı tüm yönleriyle anlatmasıdır. Ancak sanatın gerçekleri ortaya çıkarması için de estetiği ve güzelliği elden bırakmaması gerekir. Zira tüm gerçeklik içinde bir güzellik, haz, beğeni ve estetik duygu barındırır. Edebiyat, dil aracılığıyla güzeli ve güzelin yarattığı hissi anlatan bir sanattır. Dolayısıyla estetikleştirmenin birincil ve en önemli aracı dildir. Yaratılan her sözcük bir duygu sonucu yönlendirilir ve cümlede yer bulur. Sözcükler, insanların yüzyıllar boyunca yaşadığı acı-tatlı her türlü deneyimlerini ifade etme imkânı bulduğu önemli yapı taşlarıdır. Edebiyat yapıtları genellikle ya yarar ya da haz veya güzellik duygusu yaratmayı amaçlar. Sanatçılar genellikle bu iki çizgi arasında gidip gelirler. Edebiyatın sanatla olan en güzel ilişkisi, hayatın içinde bulunan sefaleti, çirkinliği, acıyı bile güzelliğe bürünmüş bir hâlde sunabilmesidir. Bu nedenle sanat estetiği, dış dünyanın canlı bir yorumudur.

Edebiyat estetiği, edebiyat felsefesinin alt kolu olmakla beraber edebiyat teorisiyle de yakından ilişkilidir. Edebiyat estetik olgusu, bir edebi eserin iletleri, biçim unsurları, türü, didaktik boyutu, üslubu ve kurgusu gibi faktörleri içinde barındırır. Edebiyat estetiğinin felsefî boyutu; eserin tanımı, değerlendirilmesi, edebi yapının varlığı ve rolü gibi felsefî ölçütlerle belirlenir. Edebiyat eserinin felsefî sorunları; estetik yargı, estetik algı, yazarın amacı, gerçek ve kurgu ile ilgili sorunlardır (Olsen, 1987).

Edebiyatın ne olduğunu tanımlama konusunda iki önemli kriter arasında ayrım yapmak gerekir: Metinsel özellik (*textual feature*) ile estetik özellik (*aesthetic feature*). Metinsel özellik, üslup, muhteva veya yapının bir özelliğidir. Bunlar, bütün metinlerin sahip olduğu niteliklerdir. Bütün metinler sesbilimsel, sözdizimsel, anlambilimsel ve belâğatın minimum özelliklerine sahiptir. Bütün metinler farklı şekillerde betimlenen bir muhtevaya sahiptir. Olsen, edebiyat estetiğini bir bakıma eleştiri felsefesiyle eş tutar. Zira Olsen'a göre bir edebî eser, estetik özelliklerini belirlemek için görev verilen ortak kavramlar ve geleneklerin arka planına gönderme ile anlaşılabilir. Okur, bu kavramlar ve geleneklere göre tanımlanan özellikler ile esere yaklaşan bir kişi olarak

düşünülmelidir. Bu kurumsal arka planı paylaşmayan bir kimse, bu özellikleri tanımlayan kavramları ve gelenekleri bilmediği için ondaki estetik özellikleri tespit edemez. (Olsen, 1981).

Bir edebiyat metninin varlık tarzı üç unsuru içermektedir bunlar: Dil (reel unsur), anlam (irreel unsur) ve şekil (form). Estetik haz da buna bağlı olarak sanatkârın birlik ve bütünlük kurduğu “dilsel düzen” tarafından sağlanmaktadır. Bu düzende eserdeki her bağlantının birbirleriyle tutarlı olması gerekmektedir (Duymaz, 2003).

Holland'a göre edebî metin, onu tecrübe ederek ve onunla birliktelik kurarak bize içe yansıttığımız bir fantezi sağlar. Edebî eser, bu fanteziyi iki şekilde yürütür: Onu sert savunmalara benzer şekilde işleyen biçimsel araçlarla şekillendirerek ve üstün kılma gibi bir şeyi egoya yönelik fanteziye dönüştürerek (Holland, 1968). Yazarın bir eseri yorumlanabilir kılması edebiyatta estetiği doğurur. Çünkü edebiyat estetiği okurun yazarla olan ilişkisine sıkı sıkıya bağlıdır. Okur, yazarın düşünme biçimlerini takip ederek bir estetik yargıya ulaşır. Yani okuyucu için, eserin dili ve anlatımı, içeriği, türü, iletileri, kurgusu ve kişileri ayrı birer estetik ölçüttür.

Beardsley, bir bilgi alanı olarak estetiğin eleştirel ifadeleri açıklamak ve onaylamak için gerekli olduğunu söyler. Beardsley'e göre estetik, eleştiri felsefesi veya üst-eleştiri olarak tanımlanabilir (Beardsley, 1970).

Bir sanat eserinin okur tarafından anlaşılmasını sağlama, değerlendirme ve estetik boyutunu zenginleştirme amacına çeşitli stratejiler yoluyla ulaşılabilir. İyi bir sanat eserini insanlara takdir ettirmek, eğitsel bir görevdir ve eleştirmen, yöntemini dinleyicisine uydurmak zorundadır. Bir strateji, sonuçlar verdiğinde ve seyircisini bizzat bir eseri değerlendirmeye ve amacını anlamaya yönlendirdiğinde estetik geçerliliğini sağlamış olur (Olsen, 1987).

Aristoteles *Poetika*'da estetik ölçütü şiir üzerinden açıklayarak şairi, ölçüyle yazan kişi değil, iyi tasarlanmış ve yapılandırılmış bir anlatı kuran kişi olarak yorumlamıştır. Edebiyatın temel ilkeleri olan stili, retorığı ve kurguyu kullanan ilk kişidir. *Poetika* ile gerçekliğe yönelmiş taklit yani metinlerarasılık ve genel kanonik metinlere meydan okuyan klasik estetik doğmuştur (Fusillo, 2012).

Cullinan (1994), edebiyatı dilin hayalî bir kullanımı olarak tanımlar. Hayal aracılığıyla dil kullanımının sınırlarını aşmak aslında edebiyatın estetikle bir ilişkisidir. Çünkü

beğeni yargılarımız dil aracılığıyla ifade dilmektedir. Okurlar, kullanılan bu hayali dille metni yapılandırırlar.

Yapıtlarda kullanılan eleştirel dil, estetik değerlere ilişkin iyi veya kötü bir yargıda bulunma süreci olduğundan dolayı edebiyatın estetikle ilişkisini ortaya koyar. Dilin iletişim, düşünce ve duyguların beyanı ve ifadesi gibi fonksiyonları, onun estetik değerini belirlemektedir. Edebiyat okumak “estetik bir deneyim”dir. Bu estetik deneyim metni dikkatle okumayı, kelimelerin atıfta bulunduğu şeyleri görmeyi, okuma sırasında yaşadıklarımızı, düşündüklerimizi ve hissettiklerimizi tanımlamayı sağlamaktadır (Rosenblatt, 1991).

Şiiri edebiyatın ve güzel sanatların en üst noktasında gören Okay (2009), edebiyat dışındaki tüm sanatların plastik olduğunu belirtir. Bunların göze, dokunma duyusuna, kulağa hitap eden yapay bir sanat olduğunu söyler. Ancak sanatların en güzeli olan edebiyat, bir söz sanatıdır. Poetika ise estetiğe yaklaşan taraflarıyla ilimden ayrılmaktadır. *Poetika Dersleri*'nde edebiyatı ve şiiri şöyle tanımlar: Söz, varlıkları ve kavramları karşıladığımız ortak bir dilin parçaları olan kelimelerdir. Her kavram bir varlığın, bir düşüncenin zihnen yeniden yaratılması gibidir. Kavramın eski karşılığı olan mefhum fehmedilen, anlaşılan nesne manasındadır. Kavramak gibi elle yaptığımız bir hareketin zihnen yapılması olarak daha isabetli bir karşılık. Edebiyat bu sebeple, daima düşünsel bir sanat olacaktır. Şiir ise edebiyatın içinde, ondan daha ötede bir sanattır. Kant da benzer olarak şiirin, edebiyatın diğer türlerine göre estetiği daha çok barındırdığını düşünmektedir. Kant'a göre şiir sanatının iletilen çekiciliği dilsel anlatım ve bütünlük içinde bir tona sahip olmasıdır. Bu ton konuşanın duygularını yansıtır ve dilde anlatılan ideyi okuyucuda yaratır. Dilsel anlatımın bir tona sahip olması ise “biçem” olarak adlandırılır (Okay, 2009, 14-15; Kula, 2012).

Herhangi bir romanın estetik bir nesne olarak ele alınması, birisinin romanı eleştirel gözle değerlendirmesi, nesneyi “roman” kategorisinde sayması ve daha sonra romanı diğer kitaplarla değerlendirmesi, üstünlüklerini ortaya koymasıyla gerçekleşebilmektedir. Zira roman, bu aşamalar içinde değerlendiren ve oluşturan kişinin estetik değer, yargı ve eleştirilerine maruz kalmaktadır. Eleştirel bir okuma okuyucunun yazarın görüşleriyle olan mücadelesini ortaya çıkarmaktadır. Okuyucular estetik bağlamla ilgili olarak metinleri, sunulan değer ve inançları, metnin konusunu ve bu konuyla neden ilgilenildiğini, metinde kimin sesinin duyulduğunu sorabilir ve merak edebilirler (Faust, 1992).

Sherman, edebiyatı iki başlık altında tanımlar: Güzel ve gerçek. Gerçek şu ki akla hitap eden şey; güzel olanın duyularda ve hayal gücünde bir çekicilik veya haz uyandırmasıdır. Bu nedenle en yüksek hayal gücünü 'vizyon' olarak tanımlar (Mahy, 1907)

Pfordresher, edebiyatın özelliklerini ve fonksiyonlarını şöyle sıralamıştır:

“Edebiyatın birincil amacı dünyayı değiştirmek değildir; tutarlı veya mantıklı olmak da değildir; ya da edebiyat eseri kesin, nesnel ve bilimsel olarak inandırıcılığı amaçlamaz. Bunların aksine edebiyat çalışmaları, okuyucunun düşüncesi ve hayatı üzerinde etki yaratmayı amaçlar (Pfordresher, 1993, 27).”

Edelsky (1988), edebiyatın iki önemli amaca hizmet ettiğini vurgulamıştır: Bunların ilki dilin ve edebiyatın analizi için okuyucuya fırsatlar sunmasıdır. Bunlara örnek olarak; karakter, tema ve olay örgüsünü vermiştir. İkinci olarak estetik okuma fırsatlarının bir okuma alışkanlığı kazandırdığını ifade eder.

Platon, sanatın ve özellikle edebiyatın gerçek bilgiyi vermediğini aynı zamanda ahlak bakımından zararlı olabileceğini belirtir. *Devlet*'te gençlerin nasıl yetiştirileceğinden bahsederken, şiir ve masallarda yer alan zararlı parçaları gösterir. Öykünmenin olduğu edebiyat türlerinde kötü kişilerin taklidi bu zararların içindedir. Çünkü gençler, taklit ettiklere şeye alışmaktadırlar. Diğer itirazı ise, edebiyatın insanın duyuş ve duygu tarafına seslenmesidir. Oysa aklını kullanan insan bilge kişidir. Aristo ise Platon'a karşı olarak duyguları küçümsemez. Aristo da sanatı bir öykünme sayarak tüm destan, tragedya, komedy ürünlerini *mimesis* olarak nitelendirir. Muhtevaları ve üslupları ayrı olsa da hepsi bir yansımadır (San, 2008).

Edebiyat estetik bir haz uyandırarak gerçekleri sunar. Söz konusu haz, güzel nesnenin estetik duyarlılığa getirdiği memnuniyetin takdir edilmesidir. Dolayısıyla edebiyat öğretir ama esas amacı öğretmek değil zevk vermektir. Edebiyatta güzellik, sanatçının bilinçaltında yarattığı izlenimleri; kendi değer yargıları, duygu ve coşumları ile ifade etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Böylelikle edebiyat insanları eğiten aynı zamanda onların duygularına hitap eden bir sanat hâline dönüşür. Edebiyatta güzellik genellikle eserlerde iki türlü kendini gösterir: Maddi güzellik ve Allah'a yönelen güzellik. Maddi güzellik, beğeni yargılarımıza ve estetik duygumuza bağlıyken Allah'a yönelen güzellik uhrevî duygulara dayanmaktadır.

Olsen, edebiyat estetiğini edebiyat teorisinden ayırmanın kolay olduğunu ifade etmektedir. Edebiyat teorisi, edebiyat ve edebiyat uygulaması ile ilgili doğan özel felsefî sorunların çözümü ile ilgilenmez. Edebiyat teorisi, üç temel fark ile edebiyat

estetikinden ayrılmaktadır. Birinci fark; fiziksel sesler ve işaretlerin oluşturduğu kelime ve cümlelerin metafiziksel boyutudur. İkincisi; objelerin, ilişkilerin ve eylemlerin açıkça tanımlanmasıdır. Üçüncüsü ise edebiyat eleştirisinin okurda yaratmış olduğu estetik algıdır (Olsen,1987).

Bir sanat yapıtının estetik bir boyuta ulaşabilmesi için sanatçının kendini ifade etme noktasında üstün yeteneklere sahip olması gerekir. Sanatçı, yaşadığı olayları ve duyguları estetiğin taklit kuramından hareketle iletebilmelidir. İlham aldığı esin kaynaklarını dışa vurmalıdır. Yaratıcılık ve özgünlük de aynı şekilde modern estetik kuramlarının olmazsa olmazıdır (Townsend, 2002). Dil, sanata yaratıcılık ve özgünlük katar. Sanatçının dili kullanma biçimleri, okuyucuda eseri her okuduğunda farklı algılar ve deneyimler yaşatır. Sanatçı, dili doğru ve özenli kullanabildiği takdirde eser estetik amacına ulaşır. Sanat, ilk olarak içinde bilgiyi barındıran, bilimsel bir etkinlik olarak tanımlanmıştır. Dil ise buna aracılık eden, duyguları yansıtan bir nesne olarak karşımıza çıkmaktadır.

Camus'a göre ölümü ve zihne başkaldırı düşüncesini, en iyi şekilde sanat özellikle de roman ifade etmektedir. Çünkü bir isyan, felsefenin diliyle aktarılamaz. Bunu en iyi anlatabilecek olan edebiyattır. Edebiyat, insanın yaşadığı zaman boyunca onun dışavurumcusudur (Camus, 1965). Felsefe ve edebiyatın ayrıldığı nokta buradan kaynaklanmaktadır. Edebiyat, duygunun ifade ediş biçimiyken, felsefe, aklın veya mantığın işe koşulmasıdır. Aynı zamanda her iki alan biçim açısından dilleri farklı şekillerde kullanmayı tercih eder.

Edebiyatın estetiği, sübjektif olmayı elden bırakmamaktan doğar. Edebiyat güzeli anlatmayı ya da güzel hisler uyandırmayı kendisine amaç edinir. Dolayısıyla her gerçeklik, kendi içinde bir 'yeniden yaratıma' sahiptir. Çünkü her yazar gerçekliği farklı şekillerde algılar ve yorumlar. Böylelikle edebiyatı büyük ölçüde şekillendiren estetik kuramlar ortaya çıkar.

Edebiyatın ve sanatın beslendiği estetik kuramları Townsend (2002) üçe ayırır: Taklit kuramı, ifade kuramı ve imgelem kuramı. Taklit kuramına göre tüm estetik nesneler birer taklittir. Bu kuramda hangi disiplin gerçekliği çok iyi bir şekilde taklit ediyorsa estetik açıdan diğerlerinden daha değerlidir. İfade kuramı, akılla ve akli biçimlendiren düşüncelerle yola çıkar.

Croce, her sanat eserinin, yinelenemez ve biricik olduğunu vurgular. Onun belirli kalıplara sokulması ve başka dillere çevrilmesi imkânsızdır. Dolayısıyla sanat eseri insanın dış dünyayı sezgilemesi ve bunu anlamlandırarak bir estetik boyut kazandırmasıdır. Estetiğe dilbilimsel bir bakış açısıyla yaklaşan Croce, sanat yapıtını oluştururken duyguların aktarılamaz olduğunu ve insanları eğlendiren, onlarda bir duygu uyandıran sanat yapıtlarının “sözde sanat” olduklarını ifade eder. Gerçek sanat, usun bir aracısı olan tasarımlar yoluyla oluşturulur (Fusillo, 2012; Bozkurt, 2004).

Sanat eseri mutlaka kendi milletin zihniyetini ve estetik değer yargılarını barındırmaktadır. Eserin kalbine ulaşabilmek, onun hem biçem hem de karakteristik unsurlarını iyi saptamaktan geçmektedir. Eserin karakteristik yönünü anlayabilmek eserin daha çok bireysel üslup özelliklerini de anlamamıza yardımcı olacaktır (Guiraud, 1975).

Bolla (2006), sanatın barındırdığı estetiği, ürün üzerindeki deneyimlerimiz ve tepkilerimizin oluşturduğunu belirtir. Estetik deneyim, duyguların yarattığı yaşantılardır. Estetik deneyime yol açan şey sanat yapıtıdır ve aynı zamanda sanat yapıtı estetik deneyimi oluşturan bir nesnedir. Ward'a (2001) göre edebiyatın estetik yaklaşımında önemli olan, kurguyu yaratan sesin kim olduğunu belirlemekten geçer. Doğrudan konuşma ve diyaloglarda önermesel dil kendini kurgusal hale dönüştürür. Edebiyatın diğer sanatlardan farkı buradadır.

2.2.1. Türk Edebiyatında Edebî Değer ve Estetik

Bir sanat eserinin oluşumu her şeyden önce bir yaratıcı (sanatkâr) gerektirir. Sanatkârın yaratıcılığı, düş gücü, dili kullanabilme yeteneği, biçemi ve yarattığı imgelem dünyası özgün ve biricik olan sanat eserini oluşturmaktadır. Sanat eserinin okuyucu tarafından algılanması ve yorumlanması ise eserin estetik sürecini başlatan ilk işlemdir. Zira estetik algıların bilgisine dayanmaktadır. Okurun eserle bütünleşerek kurduğu bağ, estetik değeri meydana getirir. Bu değer, okuyucunun esere yönelme amacına da hizmet etmektedir. Çünkü estetik değer, okurun beklentisine bağlı olarak biçimlenir. Son işlem olan estetik yargı sürecinde okur mantıksal bir önermeyle eserin iç ve dış yapı özelliklerine bağlı olarak esere karşı öznel bir yargı yaratır. Bütün bu işlemler edebiyatta olduğu gibi diğer tüm sanatlarda da kendini benzer şekilde gösterir.

Türkçenin şiir diline yansıyan estetiği ve ifade gücü; 8. yüzyılda Orhun Kitâbeleri'ndeki dil inceliği ve kıvraklığı ile şekillenmiş, 12. yüzyılda ise Ahmet

Yesevî'nin hikmetlerinde yer bulmuştur. 13. yüzyıla gelindiğinde Yunus Emre'nin ilâhilerindeki aşk çilesinde değerli hâle gelmeye başlamıştır. Eserlerdeki dilin estetik yapısı ve ifade gücü özellikle dinî-tasavvufî halk şiiri ile *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde tüm güzelliği ile kendini göstermiştir (Araz, 2007).

Yunus Emre, kullandığı şiir dili ve üslubuyla tasavvuf edebiyatı şiirinin dış estetik unsurlarını belirlemiştir. Aksan'a (2005) göre, Yunus Emre'nin şiirlerinde sınırlı olarak kullandığı söz sanatları ile sınırsız bir anlam dünyası yaratması da tasavvuf edebiyatı şiirlerinin estetik değerini belirlemiştir. Allah aşkının bütün güzelliklerden önde olduğunu benimseyen tasavvuf düşüncesiyle yazılan tüm eserlerde mutlak güzele ancak Allah'ı ve O'nun yarattığı her şeyi sevmekle ulaşılacağı ifade edilmektedir. Tasavvufî şiirde kadının güzelliğinin anlamı fizikî türden değildir. Şair, Leyla'nın bâtinî güzelliğinden yani, ilâhî güzellikten dem vurmaktadır. Şair, bu güzelliği oluştururken güneş, ay, ateş, چراغ, su, ayna, gül vb. metaforları kullanarak teşbih yoluyla dile getirir (Ayvazoğlu, 2002). Bu durum tasavvuf edebiyatının estetik anlayışını genel hatlarıyla ortaya koymaktadır

Âşık şiiri de tasavvufî şiirler gibi İslam kültürü ve estetiği çerçevesinde gelişmiştir. Bu şiirlerde öğreticilik ve evrensel değerler ön plana çıkmaktadır. Ozanlar, sevgi, kardeşlik, insanlık gibi değerleri konu edinerek halkı insanlığın ortak paydalarında birleştirirler. Hüseyin (1972), halk edebiyatındaki en büyük estetik sorunun birkaç şairin parmak hesabı yaptığı uyak ve ölçü yapıları olduğunu belirtir. Ancak yine de Karacaoğlu, Köroğlu, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Kaygusuz Abdal gibi ozanlar halk dilinin en güzel zenginliklerini ve inceliklerini halkın kullandığı dil ve değerlerle icra etmeye devam etmişlerdir. Güzellik algısının toplumsal oluşu ve toplumun dünya görüşüyle değişmesi de bu estetik boyutu kanıtlamaktadır.

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla birlikte Batı'nın sanat ve estetik birikimleri edebiyatçıların ilgisini çekmiştir. Anadilde yazılan kitapların artması, sanat, edebiyat, bediiyat/estetik kitaplarının çıkması orijinal bir sanat ve edebiyat kuramı oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Recaizâde Mahmut Ekrem de aynı şekilde bir dilin, dilbilgisi kurallarının o dili kullanan halkın konuşmalarından ve o dille yazan edebiyatçılardan esinlenerek oluşturulduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bir edebiyatın kuramları/nazariyeleri demek olan belâgatının da o edebiyatın metinlerinden çıkarılması gerekmektedir. Duymaz'ın (2007, 15) belirttiğine göre, edebiyatımızda estetik kuramlar oluşturulurken yararlanılması gereken kaynaklar

şunlardır: “Tüm sanat dallarımızda başlangıçtan günümüze kadar yaratılmış sanat ürünlerimiz, edebiyat nazariyesi/kuramı eserlerimiz ve bunları destekleyen Türk-İslam felsefesi.”

Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan Divan Edebiyatı, Türk-İslam felsefesi anlayışıyla eserler veren nadide bir kültür varlığıdır. Dolayısıyla ürünler, sanatçıların estetik değer ve yargılarına ulaşabilmemiz açısından oldukça önemli bir çizgide yer almaktadır. Türk edebiyatında güzele duyulan ilgi ve coşku İslamiyet'in etkisiyle Arap ve Fars edebiyatlarında olduğu gibi Divan Edebiyatında da kendini göstermiştir. Belâgat, kullanılan dil ve muhteva bakımından Divan Edebiyatının en önemli estetik göstergelerinden sayılır.

Klasik şiir estetiğinin altı boyutu vardır. Bunların üçü şiirin dış estetiğini, diğer üçü de iç estetiğini oluşturur. Dış estetiği şekil, ses ve ritim; iç estetiği ise kelime, kelimeler arası ilişki ve bu ilişkinin sonucu doğan üslup ve anlam oluşturmaktadır (Açıkgöz, 2012, 39).

Divan Edebiyatı şairlerinin yetiştikleri ortam ve eğitimleri şiirlerin estetiğini önemli ölçüde etkilemiştir. Mistik ve tasavvufî motiflerle estetik geleneği sürdürmüşlerdir. En beşerî konularda dahi bu unsur dikkat çeker. Aynı zamanda tematik yaklaşımda bir ortaklık söz konusudur. Şairlerin çoğu 'aşk'ı beşerî ve manevî anlamlarda kullanmışlardır. Allah'a ulaşmanın tek yolu âşık olmakla beraber manevî aşk ise kişiye esin veren bir değer olarak görülmektedir. (Şentürk, 2006, 359). Divan şairi, kendi hareket sahası içinde ‘en güzel’i en güzel biçimde ifade etmek zorundadır. Kusursuz güzel, dış dünyada emsali olmayan yaratılmış bir varlıktır. Dolayısıyla bunu aktarmak yalnızca daha gelişmiş bir tür olan şiirle mümkündür (Çorak, 2007, 451). Divan Edebiyatı şairleri, güzelliği yakalamak amacıyla dili fazla sanatlı, mazmunlar ve sembollerle dolu ve ağır bir şekilde kullanmayı tercih etmişlerdir. Estetik onlara göre kulağa hitap eden bir olgudur. Bunu tercih etmelerindeki etken, üst kesime hitap etme arzusudur.

Divan şiirinin konu estetiğini en çok aşk, âşık ve sevgili konuları oluşturmaktadır. Divan şairleriyle benzer olarak sufî şairlerin de asıl amacı ilâhî aşka ulaşmaktır. Aşkla ilgili yaratılan ve sembolik kavramlar olan şarap, kadeh, zülûf, yanak, ok, yay sıklıkla farklı bir dil ve sanat yaratmada kullanılırlar. Tanpınar, klasik şiirdeki aşk anlayışını, sevgili tipini ve kullanılan simgeleri Ortaçağın saray-hükümdar benzetmesine

dayanarak açıklar. Çünkü saray her zaman hükümdarın gölgesindedir. Aşk da sevgili hükümdara benzetilir. Hükümdara asıl vazifesini veren de 'güneş'tir (Moran, 1994).

Bostancı (2001), Tanzimat döneminde estetikle ilgili somut bir eserin olmadığını ifade etmektedir. Ancak bu dönemde tenkit türündeki eserlerde estetiğin sorunları ele alınmıştır. Yine de ilk kez güzellik meselesi Recaizâde Mahmut Ekrem'in “*Tâlim-i Edebiyyât*” adlı eserinde görülmektedir. Bu eserde güzellik klasik belagat kitapları ve Fransızca retorik kitaplarından yararlanılarak ele alınmıştır. Ayvazoğlu (1989) ise Tanzimat Döneminde yazarların Batı'ya yönelmelerinin bir sonucu olarak estetikle ilgilendiklerini belirtir.

Divan ve Halk Edebiyatından sonra gelişen Türk Edebiyatı yönünü Batı'ya çevirdikten sonra estetikle ilgili çalışmalar daha somut bir özellik kazanmıştır. Tanzimat ve Servet-i Fünûn döneminde belâgat ve tenkit türündeki eserlerle ön plana çıkarken tam olarak bir kavram hâlinde edebiyata girmesi Servet-i Fünûn döneminde gerçekleşmiştir. Bu dönemde estetiğe Türkçe karşılıklar bulunmaya çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla okullarda ders kitaplarında bu konulara yer verilmiş ve müstakil eserler yayınlanmıştır.

Tanzimat döneminde özellikle belâgat sahasında ortaya çıkan Ahmet Cevdet Paşa'nın “*Belâgat-ı Osmâniyye*” adlı eseri estetik yönüyle Türkçenin de güzellik boyutunu vermesi bakımından önemli bir eserdir. Osmanlı paşası olan Ohannes Paşa'nın “*Fünûn-ı Nefîse Târihi Medhâli*” adlı eseri de estetiğin ülkemizdeki yerini ortaya koymaktadır (Öztürk, 2011).

Servet-i Fünûn Dönemi'nde ise estetik kavramı Batı'lı düşünürlerin fikirlerinin izinde açıklanmaya çalışılmıştır. Estetiğe karşı ilk ciddi ilgi Servet-i Fünûn döneminde Hüseyin Câhit Yalçın ile başlamıştır. Sanat ve estetik kuramları oluşturmaya yönelik en büyük çabalar Millî Edebiyat ile kendini göstermiştir. *Genç Kalemler Dergisi*'nde toplanan yazarlar yeni bir dil, edebiyat, sanat, bediiyat/estetik anlayış oluşturmaya çalışmışlardır. Ancak Balkan Savaşıyla bu çalışmalar sekteye uğramıştır (Ercilasun, 1994, Duymaz, 2007b).

Fecr-i Âti döneminde ise Şahabeddin Süleyman, sanat ve estetik konularıyla ilgilenmiştir. *Servet-i Fünûn*, *Rübâb*, *Şehbâl* gibi mecmualarda yayımladığı yazılarda bunlardan bahseder. Ona göre avam bir edebiyat yoktur, ancak edebiyat ve edebiyat dışı kalanlardan söz edilebilir. Romantizm ve realizmin bizim duygularımıza hitap ettiğini belirterek her ikisi arasında kesin bir çizgide yer almaz. (Ayvazoğlu, 1989)

Millî Edebiyat döneminde en dikkate değer gelişme Ali Canip tarafından yapılmıştır. Bu meseleyi daha çok Batı'dan etkilenecek ele almıştır. Bununla ilgili yazılar “*Bediyyat Dersleri*” ve “*Bediyyat Bahisleri*” adlı makalelerinde belirtmiştir. Ali Cânip'e göre “Sanatta güzellik, hadsin keşiflerinden ibarettir. Büyük sanatkârlar bizim ruhumuzda ancak kendi keşifleriyle heyecan meydana getirirler.” Ömer Seyfettin de Millî Edebiyatın ruhuna uygun olarak millî bir aidiyet duygusu ile estetiğe yönelmiştir (Ercilasun, 1995).

Ziya Gökalp bu dönemde milliyetçi çizgiler etrafında bir güzellik felsefesi benimsemiştir. Görüşlerini *Türkçülüğün Esasları* adlı eserinin “*Bedii Türkçülük*” bölümünde belirtmiştir. *Dergâh*'ın estetik görüşünü temsil eden Mustafa Şekip, estetik zevkimizin Fuzulî, Nedim, Dede Efendi ve Mimar Sinan gibi kişilerden alınan terbiyelerin bir sonucu olduğunu belirtir. Din, sanat ve ahlâk gibi ruh ilimlerinin kaynağı olan Şark, en yüksek medeniyet merkezidir (Ayvazoğlu, 1989). Rıza Tevfik Bölükbaşı da bu dönemde felsefeye duyduğu ilgi nedeniyle estetik konusuyla yakından ilgilenmiştir. Demir'in (2007) aktardıklarına göre *Estetik* adlı eserinde Rıza Tevfik; Baumgarten, Kant, Hegel ve Schopenhauer gibi filozofların bu konudaki görüşlerini paylaşmıştır.

1928 yılından itibaren Türkiye'de estetiği konu edinen eserlerin sayısı artmıştır. Latin harfleriyle yayımlanan ilk estetik kitabı Mustafa Nâmık'ın liselerin üçüncü sınıfı için hazırladığı “*Bediyyat*” adlı eseridir (Öztürk, 2011). Cumhuriyet Edebiyatında Cemil Sena Ongun'un yazdığı *Estetik* adlı eser ile başlayan estetiği ele alma duyarlılığı, Suut Kemal Yetkin, İsmail Tunalı, Berna Moran, Burhan Toprak, Afşar Timuçin gibi yazarlarla devam etmiştir.

2.2.2. Çocuk Edebiyatı ve Estetik İlişkisi

Çocuk edebiyatı, çocuğun dilsel ve zihinsel becerilerini geliştirmeli ve duyularına hitap edebilmelidir. Aynı zamanda çocuk edebiyatının en önemli işlevi eğlendirirken eğitmek olduğundan bu amaca büyük oranda hizmet eden faktörün estetik olduğunu unutmamak gerekir. Estetik, çocuğun duygu dünyasına, duyularına, yaratıcılığına bağlı olarak çocuk edebiyatında yer bulmaktadır. Dolayısıyla estetik faktörleri ele alan yazarlar öncelikle çocuğun dünyasını tanımalı daha sonra bu dünyayı uygun yöntemler yaratarak şekillendirmeli ve geliştirmelidir.

Şimşek, çocuk edebiyatını şöyle tanımlar: “Çocuk edebiyatı, çocukların ruh ve beden gelişimlerine uygun, onların hayâl dünyalarına hitap eden, kötülüklerden uzak, çocuğun anlama, kavrama ve yorumlamasına olanak sağlayan; çocuğu eğiten ve eğlendiren sözlü ve yazılı ürünlerin tamamıdır (Şimşek, 2005, 78).” Çocuk edebiyatının en önemli işlevlerinden biri; güzel konuşan, güzel düşünen ve fikirlerini güzel şekillerde ifade edebilen bireyler yetiştirmektir. Dolayısıyla bunun en önemli koşulu “güzel” olana vurgu yapan ve bunu araştıran estetikdir. Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuk edebiyatının estetikten ayrılması mümkün değildir.

“Çocuk kitabı her şeyden önce bir sanat eseridir.” düşüncesi, çocuk kitabı yazarlarının göz önüne almak zorunda oldukları temel ilke olmalıdır. Bu nedenle çocuk kitabı yazar ve çizerlerinin çocuğun dünyasını iyi bilen, onun ilgi ve gereksinimlerinin farkında olan nitelikli sanatçılar olması gerekir. Çünkü çocukta resim yapma, resimler aracılığıyla iletişimde bulunma isteğinin oluşması ve kitapla çocuk arasında bağlilik kurulabilmesi için sanatçı hassasiyetiyle yapılmış çizimlere ihtiyaç vardır. Çocuk edebiyatında estetik kaygı, sadece resim, çizgi, renk öğeleriyle sınırlı değildir. Kitabın dilindeki estetik de oldukça önemlidir (Arıcı, 2016b, 1019).

Haas'in estetik ölçütleri belirlerken yönelttiği dört soru çocuk edebiyatı metinlerinde estetik ölçütlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bunlar: “Metin, sınırlama olmadan bir dil ve üslup standardına uygun mudur?, Metin dil ve hareket tarzı yönünden orijinal, yani kendine özgü müdür?, Metin değişik şekillerde tanımlanabilen estetik niteliklere (inşa biçimi, üslup, konu vb.) sahip midir?, Metin ve resim birbirleriyle okuyucu ve seyreden için fark edilebilir bir işlevsel ilişki içinde bulunmakta mıdır? (Kaminski, 2009)” Bu sorular, estetiğin metinsel bir etkinlikle çocuklara sunulabileceğinin göstergesidir.

Gültekin (2011, 4), estetik eğitimin çocuklar üzerindeki etkisini şöyle açıklar: Çocukların yetilerinin gelişiminde hangi davranışı gösterdikleri, hangilerinin nasıl şekillerde oluştuğu, sanatsal davranışla diğer davranışlar arasındaki ayırım sanat eğitimiyle görülebilir. Estetik şekillerde uygulanan eğitim, algılama, görme, estetik duyarlılık, ürün hakkında tartışarak düşünme öğrenme ve değerlendirme sürecinin aşamalarını oluşturmaktadır. Öğrencinin sürece dair davranışları önemli veriler sunmaktadır. Çocuklar, tartıştıkları konularda neden böyle düşündüklerini gözden geçirmek ve açıklamak için teşvik edilirler. Bu süreç, karara ulaşırken muhakeme ve

yansıma için sebepleri gerekli kılmaktadır. Sanatsal gelişim evreleri, çocuklarda var olan farklı deneyimler ile onların estetik deneyimlerini bütünleştirmektedir.

Çocukların estetik beğeni duyguları ve hayâl güçleri yetişkinlerin hayâl evrenini zorlayan harika bir öğrenme kaynağıdır. Vygotsky, çocukların düşünce dünyalarına sınırlama getirilmemesi gerektiğini belirtir. Çocukların sanatsal ve estetik zekâları, yaratıcılıklarından ötürü genellikle yetişkin düşüncesinden öteye gider. Çocuklar kavramsal düşünmeye adım atmadan önce, algılama eylemi için herhangi bir türdeki sanat kaynağından tabii şekilde haz alırlar (Lim, 2004).

Startwell'e göre (1995'ten aktaran Lim, 2004), çocukların estetik yetenekleri ve potansiyelleri değer görmediğinde, onların estetik deneyimleri yetişkinlerin güzel sanatlarla ilişkili olan estetik algılamalarına benzemeye başlamaktadır. Yani, çocuklar yalnızca bu beceriyi güzel sanatlara indirger ve o türden bir algı yaratırlar. Steiner, estetik eğitimin on iki duygu içerdiğini ve bu duyguların çocuğun deneyimlerine katkı sağlayarak kayıp duyularını düzeltmeyi ve var olanları da geliştirmeyi amaçladığını belirtir. Bu on iki duygu: Yaşam, dokunma, hareket, denge, koku, tat, görme, ısı, duyma, düşünme, konuşma ve benlik kavramıdır. Bu duygular estetik eğitimin ayrılmaz parçalarıdır.

Estetik veya sanat eğitimiyle yetişen her birey, kendisine ve topluma katkı sağladığı gibi, onların yaşadıkları çevreye duyarlı olmalarına ve bir etkileşim içine girebilmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda estetik ihtiyaçlarını karşılama, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hâle getirebilmelerine olanak sağlamaktadır. Estetik eğitimin amacı, çocuklarda estetik deneyimi yaşatmak sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına birikim sağlamak olduğu kabul edilmektedir. Bu eğitimde mutlaka çocuğun seviyesine uygun bir dil kullanılarak öğretim kolaylaştırılmalıdır. Aynı zamanda öğrenciler, bir sanat eseri karşısında objektif veya sübjektif kararlar verirken kullandıkları cümleler karmaşıklaşmaktadır. Bu görüş ve beğenilerin ne anlama geldiği araştırılmalıdır (Buyurgan, Buyurgan, 2012; Karabulut, Bilirdönmez, Ayduşlu 2010).

Vygotsky, dilin estetik fonksiyonlarını geliştirmek ve kişinin estetik farkındalığını zenginleştirmek gerektiğini ifade etmektedir. Çocuklarda bunu gerçekleştirebilmek için zengin sözel uyarıcılara ihtiyaç vardır. Bu uyarıcılar genellikle ritim, ses, hayal

gücü, anlam, metafor gibi unsurlardan oluşmaktadır (Lim, 2004). Çocuğun çevresindeki bu unsurların dilsel yollarla zenginleştirilmesi onun konuşma, yazma ve anlama becerilerinin de gelişmesini sağlamaktadır. Okul öncesinden başlayarak çocukların estetik deneyimlere yönlendirilmesi, dilbilgisi gelişimlerini olumlu düzeyde etkilerken toplumda ortaya çıkan sanat ürünlerinin artışını da sağlayacaktır. (Gökay, Demir, 2006)

Güzellik duygusu çocuklarda doğuştan bulunmaktadır. Güzel olan her ürün çocuğun ilgisini çeker. Edebiyat; resim, heykel, mimari, müzik, dans, tiyatro gibi sanat dallarına benzer şekilde çocukta güzellik duygusunu geliştirir. Edebî metin önce ses ve ritimle çocuğun ilgisini çeker. Çocuk, sözcüklerin anlamından önce sesine ilgi duyar (Şimşek, 2014b, 15). Çocuğu yüksek sanat diline sahip eserlerle tanıştırmak; onun hayata bakış açısını, yaratıcılığını, konuşurken seçtiği kelimeleri, bir sanat eseri karşısında vereceği tepkiyi doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğu düşündürecek, yorum yapmaya olanak sağlayacak, yeni kelimeler kazandıracak bir dile sahip olması beklenmektedir.

Çocuk edebiyatında estetik anlayışın amacı Kavcar'ın (1988) belirttiği gibi: “Sözlerini bilen, güzel konuşan, güzel yazı yazan, davranış inceliğine sahip bireyler yetiştirmek.” olmalıdır. Estetik niteliklere uygun olarak yazılan her eser, öncelikli olarak çocuklarda güzeli takdir edebilme ve olaylar üzerinde bir yargı oluşturma gibi becerileri kazandıracaktır. Aynı zamanda yaratıcı ve eleştirel düşünebilme, yorumlama, edebî türleri niteliklerine uygun olarak ayırt etme, hayal gücünü zenginleştirme, kelime hazinesini güçlendirme gibi faktörler eserlerin estetik bakımdan ele alınmasıyla mümkün olacaktır.

Çocuk edebiyatı yazarlarının estetik ölçütlerden genel anlamda anladıkları çocuk kitaplarındaki resimlemeler ve onların nitelikleriyle ilgilidir. Ancak edebiyat estetiği, konu, ileti, değerler, karakterler, kurgu, tür, dil ve anlatım, illüstrasyonlar gibi çok önemli faktörleri kapsamaktadır. Estetik nitelikler bu faktörlerin çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak belirlenmesiyle gerçek amacına hizmet eder.

Burnett ve Dresang'e göre son on yıldır çocuk edebiyatı genel olarak açık, anlaşılır ve tahmin edilebilir bir yapıya ve kurguya sahiptir. Çocuk edebiyatında bu onurlandırılmış düzene ait çok sayıda örnek ilgi çekicidir fakat bunların hem

anlaşılması hem de açıklanması oldukça zordur. Çünkü bunlar belirli bir estetik anlayışa sahip değildir (Burnett, Dresang, 1999).

Şimşek (2014b, 318), çocuk edebiyatındaki metinlerde estetiğin rolünün, “potansiyellerini açığa çıkarmak ve bakış açısı kazandırmak” olduğunu belirtir. Evrende güzellik varsa insanda da güzellikten hoşlanma duygusu vardır. Bunlar birbirine karşılıklı olarak verilmiştir. Evrende ne varsa karşılığı insandadır. Okuru, güzelliğin varlığından haberdar etmek bile bir edebî metnin amacı olabilir.

Öğretimde müfredat planlaması her zaman öğrencinin edebiyatı, edebiyatın doğasına uygun şekillerde deneyimleyebilmesi, dilin hayalî kullanımının yaşanılan deneyimler ve kişisel bağlantılar ve katılım için bir ortam sağladığı “edebî bir özellik” olarak görülmesini sağlamalıdır. Edebiyata estetik bir yaklaşım öncelikli olduğunda, müfredat planlaması, estetik etkileşimi geliştirme potansiyeli olan metinleri sınıflara dâhil etmeyi içerir. Bu, gençlerin yazılmış olan karakterler ve olaylarla birlikte metnin anlamını, görüş ve düşünceleri yapılandırmasını sağlar. Edebiyata estetik yaklaşımla planlan müfredatlarda öğrenciler, mutlaka okuduklarını diğer öğrencilere ifade etmeye teşvik edilmelidir. Öğrenciler, okunanlar üzerine konuşturulmalıdır (Farnan,1997).

Türkçe eğitiminin temel işlevlerinden biri edebî metinlerden aldığı hazla çocukların iç dünyalarındaki güzellikleri, duygu ve coşumları ortaya çıkarmak, geliştirmek, zenginleştirmek ve onları estetik bakımdan doyurmaktır. Varoluşundaki birinci amaçlardan biri 'güzellik' olan edebî metinlerden, -estetik haz vermesinin dışında- birçok fayda da temin edebilir (Çetişli, 2006'dan aktaran Demir, 2018). Türkçe eğitiminde estetik eğitime dair her türlü etkinlik; sanat/estetik nesnesi olarak metin, metnin nasıl oluştuğu, metnin yaratıcısı ve metni, metin içi, metin dışı ve metinler arası anlam kurmalarla anlamlandıran öğrencinin yarattığı bütünlüklü alana dairdir ve bu ögeler arasındaki her türlü ilişkinin tanımlandığı, anlamlandırıldığı, analiz edildiği, yorumlandığı, değerlendirildiği süreçleri esas alır. Dolayısıyla Türkçe eğitiminde hedef kitlenin; metin, metni oluşturan ögeler, metnin metin dışı ögelerle ilişkisi, metnin yaratıcısı vb. ögelerle ilgili değerlendirici eylemlerinin bir yönü 'estetik' çerçeveyi oluşturur/oluşturmalıdır (Demir, 2018, 11-12).

Estetik okumaya dair yapılan araştırmalarda (Pike, 2004; Iser, 1971; Cox, Many, 1989), bu okuma türünün öğrencinin metinden zevk almasını, eğlenmesini, dikkatini çekmeyi amaçladığı vurgulanmıştır. Estetik ve eleştirel okuma aracılığıyla çocuklar

farklı kültürler, diller ve ırklarla ilişki kurmayı öğrenirler. Edebiyatın çocuk üzerindeki en etkili faktörü yaşam tecrübelerine dokunmaktır. Bir anlamda fiziksel ve sosyal bağlamlı metinler, öğrencilerin estetik değer oluşturmaya olanak sağlar. Estetik okuma öğrenciler ve öğretmenler arasında iletişimsel bir bağ kurmaktadır. Çünkü sonuçta metnin doğasını tanımlama; öğrencilerin anlama derecesini artırarak onların yaşadığı entelektüel alanı ve öğrencinin öğrenme doğasını değiştirmektedir. Herhangi bir edebi metnin en belirgin özelliği tanımlanmamış ve yorumlanmamış boşlukların okuyucu tarafından doldurulmasıdır. Bu estetik madde için temel olarak görülmelidir. Öğrencinin yaratıcılığını gerektiren bir okuma, onun öğrenme faaliyetlerinden memnun olmasını sağlar. Estetik bir şekilde okuma yapan çocuk, hem kendi yaşam tecrübelerini hem de okuduğu diğer kitaplardaki, izlediği filmlerdeki, gördüğü olaylardaki tecrübelerini birbirleriyle sürekli olarak ilişkilendirir. Bu tamamen yaşama dayalı çağrışımın edebiyat çalışmasının basit bir birleşeni olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda çocuklar için olan edebi çalışmalarda bunu onaylamak ve desteklemek de önem arz etmektedir.

Smith (1984), çocuğun kurduğu yaşam ile metin ilişkisini “ortak estetik işlem” olarak adlandırır. Cox ve Many (1992), öğrencinin hayallerinin genellikle yazarın yarattığı hikâye dünyasını hayal etmesinin ötesine geçtiğini ve gerçekten o dünyanın içine girerek kendini yaratılan karakter içinde düşündüğünü belirtir. Estetik bir şekilde öğretimde, dış dünya gerçekliğinin ve edebiyat çalışmasının duygusal ve entelektüel olarak çocuklara ve genç okuyuculara daha fazla aktif bir şekilde rol verilmesi gerektiği önerilmektedir. Bunun için öncelikle ilk adımda öğrenciye metnin çağrıştırdıklarını organize etme fırsatı verilmelidir. Çocuklar okuma yaparken ortaya konan duyguları sıfırlar ve sonra geçmişte benzer duyguları oluşturan kişisel deneyimleri ilişkilendirmeye devam ederler. İkinci adımda öğretmen, öğrencilerin birbirleriyle konuşmalarına mutlaka fırsat sağlamalıdır.

Okuyucu eserin merkezine odaklandığında kitapla olan ilk teması resimler, hisler, duygular, ruh hâlleri ve fikirlerdir. Bunlar okuyucunun geçmişteki edebiyat, dil ve yaşamla olan deneyimlerini zihninde çağrıştırır. Birçok öğrenci okudukları hikâye kapsamının ötesine geçerek ya da bir metin hipotez ederek metni daha farklı formlara sokarlar. Buna benzer şekilde öğrenciler, kendi dilsel, edebî ve yaşamsal deneyimlerini okurken oluşturdıkları kişisel anlama göre şekillendirdiler (Cox, Many, 1992)

Rosenblatt (1978) estetik duruşu; okuyucunun okuma olayından sonra öğrenilmesi ve saklanması için bir metni analiz ettiği yapay bir duruşun aksine, edebî bir kelimeyi okurken varsaymak için en uygun duruş olarak tanımlar.

Gültekin (2011), estetik eğitimi çocuğun yaratıcılık becerisiyle açıklar. Estetik eğitim, öğrencilerin düşünme becerilerini ve duyu algılarını geliştirirken aynı zamanda kişilik gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Etkili bir sanat eğitimi için çocuğun eleştirel, kültürel, uygulamalı estetik ve boyutlarda yeterli bilgi ve deneyime sahip olması gerekir (Karabulut, 2008, 61).

Çocuklarda oluşturulmaya çalışılan estetik bakış ve duyarlılık için seçilen en etkili yol çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmış metinlerdir. Bu nedenle metinler, verdiği ileti ve mesajlarla, yarattığı duysal ve bilişsel deneyimlerle bir bütün halinde olmalıdır. Estetiği en iyi şekilde açıklayan kavramlar olan “güzel”, “iyi”, “doğru” gibi kavramları içermeli ve çocuğun bunlar üzerinde yorum yapabilmesine olanak sağlamalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde ya da öğretim müfredatlarında bulunan metinlerde sanat eğitiminin bireyselliği göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Her çocuğun yaratıcı gücü ve yetenekleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle metinler çocuğun yorum ve hayal gücünü sınırlayacak niteliklerden uzak durmalıdır. Sanatsal üretimin bir parçası olmak, çocuğun sosyal ilişkilerini ayarlamasını, iş birliği yapmasını, doğruyu ifade edip seçebilmesini, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmasını, paylaşmasını, üretkenliğinin ve öğrenme isteğinin artmasını sağladığı için önem arz eder (Keser, 2017).

San (1979), çocukların veya gençlerin eğitiminde onun bütün düşlem yetisini, imgelem ve tasarım gücünü boğacak şekilde davranıldığını belirtir. Eğitim-öğretim sürecinde çocuğun sahip olduğu imgelemi canlı tutulmalı ve bu yaratıcılığa çevrilmelidir. Zihinsel imgelem ve hayal gücünü geliştirmenin en uygun yolu ise çocuk edebiyatı metnlerinin estetik duyarlılığı sağlayacak şekilde ortaya konulması ile mümkündür.

Çocuk edebiyatının özel estetik olgusuna katkıda bulunan faktörler: tarihsel, sosyal, iletişimsel ve ideolojik faktörlerdir. Estetik kavramı bir sanat eserinin bir güzellik duygusu yaratma şeklini gösteren ve sanat alanında belirli bir olguyu niteleyen bir dizi sanatsal unsur anlamına gelmektedir (Nikolajeva, 2005, 19).

Her edebiyat eserinin içinde hem didaktik hem de bir sanat formu bulunmaktadır. Ancak çocuk edebiyatında ideolojik ve pedagojik niyet daha açık ve baskındır. Çocuk edebiyatının en açık kullanılış amacı, okuyucusunu eğitmek ve sosyalleştirmektir. Yani, eğitimin rolü, çocuk edebiyatı estetiğinin bir parçası olarak kabul edilmiştir (Nikolajeva, 2005).

Çocuk edebiyatında yer alan folklor, masal ve mitlerin estetik boyutunu inceleyen Nikolajeva (2005), Amerikan çocuk edebiyatı kanonunda folklor yapıtlarında şiddet ve çocuk istismarına yer verildiğini, efsanelerin inanca dayalı ideolojileri anlattığı, mitlerin ise hem kutsallıklarını hem de inançla olan bağlarını yitirmiş olduğunu ifade etmektedir. Masallar ahlaki bir amaç güderek iyinin peşinden koşmaktadır. Fantazi türü ise sihir ve doğaüstü olayları ele almasıyla masala benzese de gerçek dünyayı da barındıran bir yapıya sahiptir. Macera, gizem, heyecan, korku gibi romanlar aynı kurgu biçimini takip etmelerine rağmen basit ve estetikten uzak demek oldukça yanlıştır. Hayvan ve oyuncak hikâyelerinin estetik boyutu çocuğun kendisini kahraman ve kendi yakın çevresi ile içselleştirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Ancak yazarlar, karakterlerini hayvanlar ve oyuncaklar aracılığıyla sunduğunda türün estetik boyutundan uzaklaşarak bir ideolojiye doğru kaymaktadır.

2.3. Çocuk Edebiyatının Tanımı

Çocuk edebiyatının anlaşılabilmesi ve üzerinde çalışılabilmesi için öncelikle çocuk kavramının açıklığa kavuşması gerekmektedir. Bu kavram tarih boyunca sosyal, duygusal, psikolojik ve tarihsel bakımdan farklı şekillerde ele alınmıştır. Çocukluk, hayatımızın ayrılmaz bir biyolojik evresidir. Bu nedenle çocuk kavramının tanımlanması yaşam döngümüzün anlaşılması adına önemlidir.

Çocuk kavramı sözlükte (TDK, 1998, 445) küçük yaşlardaki erkek veya kız; soy bakımından oğul veya kız evlat ve bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan anlamlarına gelmektedir.

Çocukluk, insan hayatının ilk bebeklik döneminden ergenlik çağı olan on dört yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Çocuk sosyal ve psikolojik bir varlık olarak ilk kez 16. yüzyılda Batı'da ele alınmış, 18. yüzyılda ise aile ve toplum içerisinde somut şekillerde önem kazanmaya başlamıştır (Arıcı, 2016a, 5). 20. yüzyılda bilim alanındaki ilerlemeler, insan hakları konusundaki adımlar ve gelişimsel bakış açısının

ortaya çıkması ile çocuğa yönelik bütün tanım ve kavramlar değişim geçirmiş ve bu yüzyıl “Çocuk Yüzyılı” olarak adlandırılmıştır (Gander, Gardiner, 2010, 33).

Edebiyat, malzemesi dile dayanan sözlü ve yazılı verilerin tamamı olarak adlandırılmaktadır. Çocuk edebiyatı ise, edebiyat genel kavramı içinde yer almakla birlikte, kendine has biçim ve muhteva nitelikleri yönüyle farklı bir tanımlamaya gereksinim duymaktadır (Aytaş, 2003, 157).

Şimşek ve Yakar (2014, 42) çocuk edebiyatını şöyle tanımlar: “Gelişim sürecindeki çocuğun anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyata çocuklar için edebiyat ya da kısaca çocuk edebiyatı denir.”

Şirin'e (2000a, 9) göre çocuk edebiyatı, çocukların büyüme süreçlerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, beğenilerine, eğitilirken eğlenmelerine fayda sağlamak niyetiyle yaratılan çocuksu bir edebiyattır.

Yalçın ve Aytaş (2008, 17) çocuk edebiyatını, “çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine uygun, hem eğiten hem de onların eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verilerin tamamıdır.” şeklinde tanımlar.

Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar gayesiyle yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel addır (Oğuzkan, 2001, 3). Çocuk edebiyatı çocuğu ve çocuğun dünyasına dâhil olan her şeyi merkeze alan, birincil ve belki de en önemli ilkesi “çocuğa görelik” ilkesini gözeterek oluşturulmuş özel bir disiplin alanıdır. Bunu yaparken de çocuğun içinde yaşadığı çevreyi, sosyal ve psikolojik durumunu, yaş seviyesini göz ardı etmeden nitelikli ürünlerin ortaya konulması esastır. Bu edebiyatın ortak amacı ise çocuğun her yönden gelişimini sağlamanın yanında onun dünyasını güzelleştirmek ve zenginleştirmektir. Çocukların dört temel dil becerisini istenilen ölçüde geliştirmek için bebeklikten itibaren yararlanılan birincil kaynak çocuk edebiyatı ürünleridir. Bu gerekçeyle çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelikli yazınlardan oluşması temel amaç olmalıdır. Çocuğa estetik bir zevk ve duyarlılık kazandırmak, onu dış dünya gerçekliğiyle tanıştırmak, kullandığı dili tanımasını ve imkânlarının farkına varmasını sağlamak ancak çocuk edebiyatı ilkeleri doğrultusunda yazılmış nitelikli yazınlar ile mümkündür.

Çocuk edebiyatı, çocuklar gayesiyle yazılmış eserler veya çocuk duyarlılığını taşıyan eserlerin oluşturduğu edebiyat olarak tanımlanır. Ancak çocukluğun sınırlarını

belirlemeden böyle bir alandan bahsetmek mümkün değildir. Üstelik aynı yaştaki çocukların eşit fiziksel ve ruhsal gelişme gösterdiklerini söylemek de doğru olmaz. Bu sebeple çocuk edebiyatı konusundaki yargılar, genel tespit ve kabullerden oluşmaktadır (Bilkan, 2005, 7).

Temizyürek (2003, 161), çocuğun; düşlerine seslenen, üstün niteliklere sahip, estetik boyutu olan, sözcük dağarığına uygun, ana dilini geliştirebilen nitelikte, millî ve evrensel değerleri taşıyan, psiko-sosyolojik yönlerden gelişimini sağlayan, keyif olarak dinlediği/okuduğu, sevdiği yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerini çocuk edebiyatı içinde değerlendirir.

Gubar'a göre çocukluk kavramı ile çocuk edebiyatı kavramı farklı şeylerdir. Aslında hiçbir çocuk ortak bir şekilde edebî bir nitelik paylaşmaz. Ama bu çocuk kavramının bir tanımı olmadığı anlamına da gelmez (Gubar, 2011).

Çocuk edebiyatı, yaratıcı ve sanat kadar eleştirel bir ilgiyi bünyesinde barındırır. Çocuklar, onun doğası, fonksiyonları ve genel edebiyat yapısının özel bileşenlerine ilgi duyarlar. Aynı zamanda bu eserlerden bir şeyler öğrenmeyi ve başkalarına anlatmayı arzu ederler. Çocuk edebiyatı diğer edebiyatlara benzer şekilde insanın tecrübelerini, destansı bir şekilde tamamlanan ya da tamamlanmamış olayları, istekleri ve özlemleri kurgular halinde çocuklara sunar (Harrison, 1981).

2.4. Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Araştırmalar

Literatür taraması sonucunda Türkiye'de estetiğin çocuk edebiyatındaki varlığını belirli ölçütlerle ortaya koyan ilk çalışma bilindiği kadarıyla, Dedeoğlu Orhun'un (2019) doktora tezidir. Tezde belirlenen çocuk edebiyatı ölçütleri, çocuk edebiyatı yazarlarının görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş ve sınanmıştır. Ölçütler, çocuğun gelişim düzeyi, eserin dili, konusu, kurgusu, türü, öğreticiliği, dış yapı unsurları, tutarlılığı gibi temel alanlarla ilgilidir.

Türkiye'de estetikle ilgili bu konuda yapılan tezlere bakıldığında estetiğe en çok “sanat eğitimi” çerçevesinde yaklaşıldığı görülmektedir. Kaptanoğlu'nun (2016) öğrencilerin sanat eğitimi kavramına ilişkin metaforları incelediği tezinde ortaokul öğrencilerinin sanat eğitimine ilişkin metaforları en çok “hayat” ve “hayal” ile açıkladığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında “hayal gücü”, “doğa”, “müzik”, “aşk”, “çikolata”, “ayna”,

“düşünce özgürlüğü”, “mantık”, “resim”, “Türkçe” gibi metaforlar da sıklıkla kullanılmıştır.

Tezel (2015), görsel sanat eğitimi etkinliklerini, görsel sanat eğitimi ölçütlerine göre incelemiş ve ölçütlere etki eden kavramların “yaratıcılık”, “estetik”, “görsel düşünce ve algı”, “eleştirel düşünme”, “problem çözme”, “tasarımlama” gibi kavramlar olduğu belirtilmiştir.

Özalp'ın (2009) yüksek lisans tezinde okul öncesi dönemde verilen çok alanlı sanat eğitimi yönteminin çocuklar üzerindeki değişiklikleri incelenmiş ve bu araştırmayla çocuklar üzerinde sanat eserini fark etme, inceleme, eserle ilgili konuşma, sanatçıyı tanıma gibi özelliklerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Ceylan (2019) tarafından yapılan tezde Barok Dönemi sanatçılarına ait örnekler öğrencilere gösterilmiş ve bu örneklerin drama yöntemi ile canlandırılması istenmiştir. Araştırma sonucunda; yaratıcı dramının görsel sanatlar dersine katılımı arttırdığı ve çocuklarda yaratıcı düşünmeye katkı sağladığı görülmüştür.

Demir'in (2018) estetiğin Türkçe öğretim programındaki yerini anlatan araştırmasında Türkçe eğitiminin temel işlevleri ve amacının doğrudan estetikle ilgili olduğu ifade edilmiştir. Bu amaç; metinler aracılığıyla çocuklarda güzellik duygusunu ortaya çıkarmak ve zenginleştirmektir. Bu nedenle Türkçe derslerinde metinler, bir sanat objesi olarak düşünülmüş; metin yaratımı, metinler arası anlam kurma türleri, metin analizi gibi etkinliklerin estetik eğitimle ilişkisi olduğu vurgulanmıştır.

Bu konuda yapılan yabancı kaynaklı tez ve araştırmalarda, çocuk edebiyatı bağlamında estetik konusunu doğrudan ele alan tek çalışma Nikolajeva'nın (2005) *Aesthetic Approaches to Children's Literature* (Çocuk Edebiyatına Estetik Yaklaşımlar) adlı eseridir. Diğer çalışmalar, estetiğin eğitsel yönleri, önemi, sanat eğitimi, müfredattaki yeri gibi alanlarda yapılmıştır. Nikolajeva'nın (2005) eserinde çocuk edebiyatında estetiği oluşturan ölçütler; yazar, eser, tür, metin, yapı, görünüm, karakter, anlatı, dil, araç ve okuyucu kriterlerinden hareketle açıklanmıştır. Tarihsel, sosyal, toplumsal tüm güç odaklı faktörlerin çocuk edebiyatındaki estetik anlayışı belirlediği ifade edilmiştir.

Weitz (1972), estetik eğitimin ne olduğunu tartıştığı makalesinde bu eğitimin büyük bir amaca hizmet ettiğini belirtir. Bu amacın çocuğun gelişiminde büyük roller üstlendiği ve estetiğin en azından entelektüel bir anlayış ile eşit statüye kavuşması

gerektiğini vurgular. Estetik eğitimi; sanatın duygulandıran, yaratıcı, bilişsel özelliklerini barındıran bir eğitim olarak tanımlar. Aynı zamanda estetik eğitim çocuğa yalnızca sanatla değil, dil aracılığıyla da sözel şekillerde verilebilir.

Cox ve Many (1992), estetik okuma türüne dair yaptığı araştırmada, estetik okuma yapan öğrencilerin okudukları metinde yaratılan karakterin ötesine geçerek düşsel olarak yeni bir karakter yarattıklarını ve bu nedenle önce öğrenciye metnin çağrıştırdığı düşünceleri organize etme fırsatı tanınması gerektiği belirtilmiştir. Daha sonra öğretmen, öğrencilerin metin üzerinde konuşmasını sağlamalıdır. Birçok öğrenci, okuduğu metinle geçmiş deneyimlerini birleştirir ve metni bambaşka bir forma sokar.

Farnan (1997), yaptığı araştırmada öğretimde müfredat planlaması yaparken edebiyat estetiğinin müfredatla bütünleştirilmesi gerektiğini vurgular. Böyle bir programda, öğrenciler metinlerdeki görüş ve düşünceleri kolaylıkla yapılandırabilir ve takip edebilir. Bu öğrenciler, okuduklarını diğer öğrencilere aktarak sözlü anlatım becerilerini de bir yandan geliştirmiş olurlar. Öğretmenler, belirli estetik kriterleri kullanarak estetik yaklaşımı derslere dâhil edebilirler. Bunlar: sınıfı dilsel ve kurgusal açıdan yaratıcı metinlerle doldurma, öğrencilerin resme, farklı bakış açlarına, duygulara odaklanmalarını sağlayarak metni yapılandırmalarını istemek, öğrencinin geçmiş deneyimlerini metinle birleştirmelerini istemek.

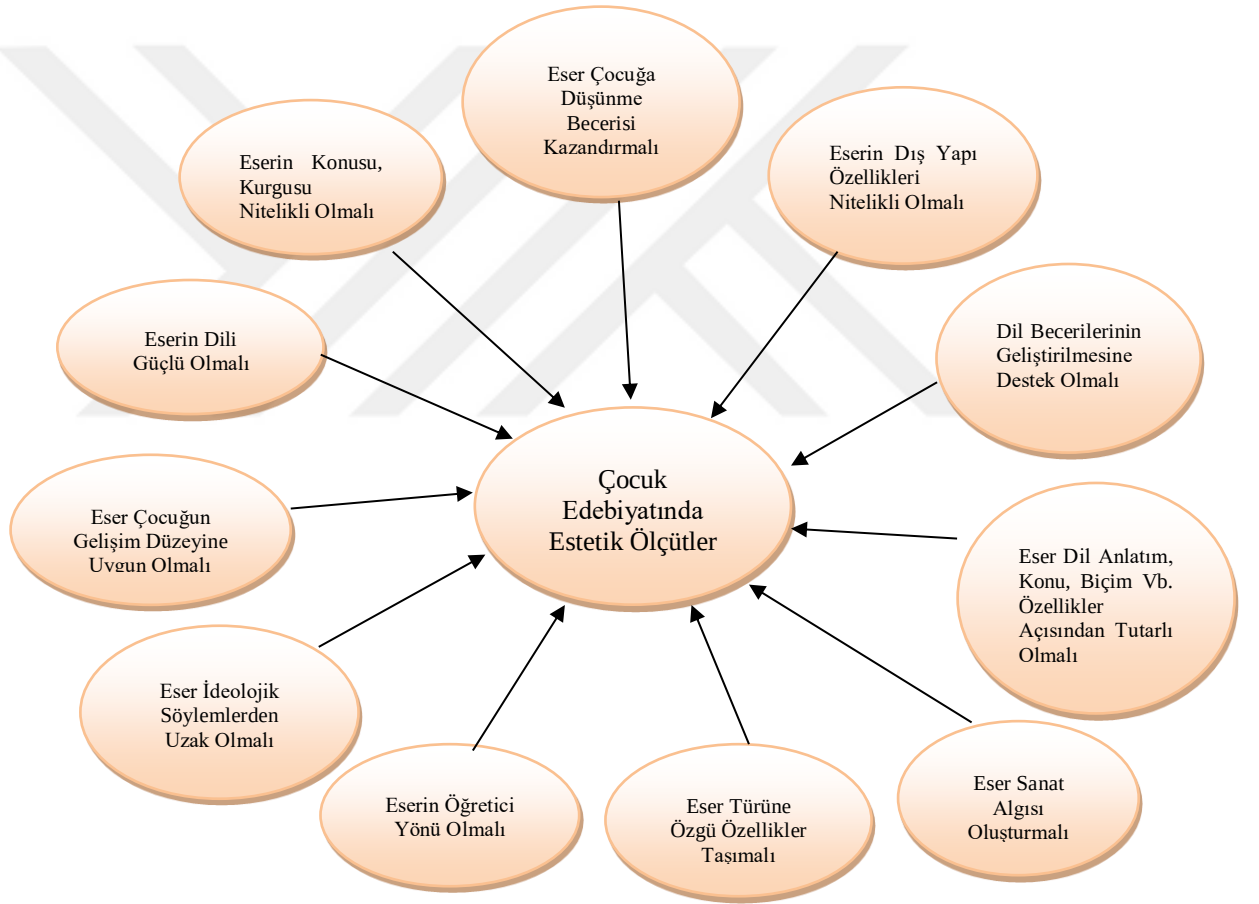
Nderu- Boddington (2008), sanat eğitimi üzerinde öğrencilerin algısını belirlemeye çalıştığı araştırma sonucunda öğrencilerin sanat eğitimine yönelik algılarının akademik başarılarını da belirlediği sonucuna varılmıştır. Disiplin temelli sanat programlarının uygulamaya konulması konusunda öneriler verilmiştir.

Cucoş (2014), tarafından yapılan araştırmada okul veya müze gibi ortamların estetik eğitimi geliştirici özelliğinden bahsedilmiştir ve yetişkinler için sanatın mutluluk, varoluşsal, güçlendirici ve özgüven verici etkisinin insan hayatındaki önemi vurgulanmıştır.

Garvis ve Twigg'ın (2010), erken çocukluk döneminde sanat eğitiminin ele alan çalışmasında sanat eğitiminin özellikle Avustralya ve Batı ülkelerinde ne denli önemli olduğu ifade edilmiştir. Özellikle öğretmenlere etkili sanat eğitiminin verilmesi konusuna değinilmiştir. Zira öğrenciler, çevrelerinde aileden sonra en çok öğretmenlerini rol model almaktadır.

3. ÇOCUK EDEBİYATININ ESTETİK ÖLÇÜTLERİ

Bu bölümde araştırmanın hipotezini oluşturan estetik ölçütler tek tek açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan çocuk edebiyatının estetik ölçütleri, *Şekil 1*'de 11 ana tema etrafında oluşturulmuştur.

Şekil 1: Çocuk Edebiyatının Estetik Ölçütleri

Dedeoğlu Orhun, *Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçütlerin Belirlenmesi ve Bir Çocuk Edebiyatı Kitabının Estetik Ölçütler Açısından Değerlendirilmesi* (Ankara: Gazi Üniversitesi, 2019, 24'ten alındı.)

3.1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygunluğu

Bu ölçüt, çocuğun “dilsel, bilişsel, duyuşsal ve kişilik gelişimi” olmak üzere dört alt tema etrafında incelenmiştir. Okul öncesi dönemden itibaren orta öğretim dönemine kadar uzanan dönemde, çocuk kitaplarının dilsel, bilişsel, sosyal ve kişilik gelişimine önemli katkıları olduğu görülmektedir. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olan etkinlikler, bu sürecin yapılandırılması ve gelişmesinde önemli bir rol üstlenir (Norton, 1999, 4-40'tan aktaran Sever, 2008, 37).

Duyuşsal Gelişime Uygunluk

Eserin çocuğun duyuşsal gelişimine uygun olması durumu;

1. Değerleri kazandırması,
2. Hayata dair olumlu bakış açısı kazandırması,
3. Eserin çocuğu hayal kurmaya yönlendirmesi,
4. Çocuğu empati kurmaya yönlendirmesi,
5. Samimi olması,
6. Eserin şiddet içermemesi

şeklinde alt temalarla açıklanmıştır (Dedeoğlu Orhun, 2019, 26-27).

Çocuk kitaplarını oluşturan her bir öge ve bu öğelerin verdiği iletiler, değerler ve anlamlar çocuğun duygusal, ahlaki, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimini etkilemektedir. Bu gelişim türünde en önemli etken toplumdur. Toplumsallaşma, çocukların herhangi bir grubun üyeleri olduklarında ve ilerleyen süreçte grubun diğer üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını özümsemeye başladıkları süreçtir (Gander ve Gardiner, 2001, 297'den aktaran Sever, 2008, 65).

Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğa doğru davranış şekillerini ve toplumsal kuralları öğretmek; toplumsal olarak önemli birtakım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacını güder. Kitaplar çocuklara aile dışında bağ kurabileceği yeni toplumsal ilişkilerin bulunduğu çevreyi tanıtır. Bunları içinde problemlerin, mutlulukların, dayanışmanın, paylaşmanın olduğu değişik durumlarla vererek çocuğun daha önce tanıklık etmediği yaşam kesitlerini yaratır. Sosyal çevresindeki sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunar (Arseven, 2005, 42; Sever, 2008, 73). Değişik duygu durumları yaratarak olaylar ve durumlar karşısında empati

yapmasını, hayal kurmasını sağlar ve böylelikle onun sosyalleşebileceği bir ortam sağlar.

Dilidüzgün (2000), çocuk kitaplarının ele aldığı problemlerin çocuğun günlük hayatında karşılaşılabileceği durumlardan seçilmesi gerektiğini belirtir. Bu durumda kültürel ve evrensel değerler, toplumsal ahlak kuralları gelenek ve görenekler göz önünde bulundurulmalıdır.

Nitelikli bir şekilde yazılmış çocuk kitapları, çocukların düşünme becerilerini geliştirir ve onlara gülme, eğlenme ve oynama fırsatı sunar. Çocuğa içinde yaşadığı toplumun sosyal ilişkilerini gösterir, çocuğun kendini tanımasına ve değerli hissetmesine yardımcı olur. Toplum içinde hoş görülen, daha çok benimsenen; kabul görmeyen, reddedilen tutum ve davranışların anlaşılmasına katkı sağlar. Çocuklar, yazarın yarattığı kahramanlarla ilişki kurarak güzel olan değerlere yönelim gösterirler; yazarın kurguladığı insana ait duygu yoğunluğuyla kıskançlık, kin, düşmanlık gibi kötü duygulardan kurtulabilirler (Sever, 2008, 72-73).

Kişilik Gelişimine Uygunluk

Karakterleri, ele aldığı konuları ve içerik özellikleri açısından nitelikli kitapların çocuklarla buluşması yoluyla çocukları hayatta karşılaşılabilecekleri çeşitli duygulara hazırlamak da mümkündür (Yalçın, Aytaç, 2008, 43). Yaratılan karakterlerin çocuğa iyi yönlerden rol model olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü çocuklar hayran oldukları her şeye öykünme özellikleriyle bilinirler. Bu yönüyle çocuk kitaplarının kişilik gelişimindeki etkisi yadsınamaz şekildedir.

Oğuzkan'a (2000) göre mizah duygusunu geliştirecek eserler göz önüne alınmalıdır. Çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve beceriler daima iyi yönden olmalıdır. Çocuk edebiyatı, çocukta olayları, kendini, çevreyi algılayış, seziş ile buna bağlı olarak davranış geliştirme açısından olumlu gelişme ve değişimlere olanak sunar (Karatay, 2007, 466).

Çocuklar kitaplarda karşılaştığı kahramanlarla; insanların farklı işler yaparak yaşamlarını sürdürdüklerini, değişik kişilik özelliklerine, duygu ve düşüncelere sahip olduklarını, olabileceklerini anlarlar. Bunun yanında çocuk kitaplarında şiddet unsurlarına, ideolojik dayatmalara, çocuğu ümitsizliğe, kaderciliğe, önyargıya iten durumlara yer verilmemeli buna karşın çocuğun hayata karşı girişimci olmasını sağlayacak mesajlar içermelidir (Sever, 2008).

Arbuthnot'a (1964) göre çocuk yazınları, çocukların başarma, fiziksel olumlama, bilgi edinme, sevmeye ve sevilme, aitlik duyma, değişiklik ve güzellik gereksinimini karşılar (aktaran Kocabaş, 1999, 46). Çocuklara sevgi ve güven duygusunu anımsatarak, onların güven duyacağı dostane duyguların yanında onları tedirgin edebilecek, korkutacak, olumsuz tutum geliştirmelerine sebebiyet verecek sorunların aşılabilir olduğu hissettirmelidir (Tekin, 2005).

Dil Gelişimine Uygunluk

Çocuğun dil gelişiminde, insan beyninin biyolojik yapısının yanı sıra düşünme sisteminin gelişimi ve çocuğun içinde bulunduğu kültür etkilidir ( lgen, Fidan, 1997'den aktaran Karatay, 2007, 464). Her  ocuk, farklı hızlarda dili edinse de dil gelişimi basamakları evrenseldir.

 ocuk edebiyatındaki masal, şiir, türkü, tekerleme, bilmece gibi türler çocuğun dil gelişimine doğrudan etki etmektedir. Çünkü bu türler konuşma ve dinleme becerisine katkıda bulunduğundan onun hem iyi bir dinleyici hem de iyi bir konuşmacı olmasını sağlayacaktır. Böylelikle ana dilinin inceliklerini, olanaklarını ve zenginliklerini kavrayacak, kelime hazinesi gelişecektir.  ocuk edebiyatı ürünlerini dinlemede aktif olan çocuklar yaşıtlarına oranla dile daha hâkim olurken bir yandan da daha olgun davranışlar sergilerler.

 yi bir  ocuk kitabı, okuma davranışı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken çocukta dil gelişimini hızlandırır, anlama yeteneğini geliştirir, belleği güçlendirir, anlamlandırma ve kavrama yanında düşünme boyutunun genişlemesine olanak tanır (şirin, 2000b, 54).

Nikolajeva'ya (2005) göre küçük çocuklar, duygularının bir yetişkinin memnuniyetiyle çakıştığı durumda, bir yazılı dile erişemediklerinde ve duygularını ifade edemediklerinde “konuşma öncesi (*preverbal*)” döneme gerileyebilirler. Bu dönemi önlemenin en etkili yolu ise dilsel açıdan güçlü eserlerle çocuğu buluşturmaktır.

Gönen, (2005, 35-36), dilin zenginliği ve inceliğinin onun edebiyatında görüldüğünü ifade eder. Bu nedenle; edebiyat, çocuğun kendi öykülerini anlatması için model teşkil eder ve yaratıcı etkinlikler için basamak görevi yapar. Edebiyat,  ocukta dile karşı hassasiyet geliştirmektedir, çocuğun sözcük bilgisini arttırmaktadır. Bunun yanında destanlar, efsaneler, masallar, türküler,  ocuk hikâyeleri çocukların dil becerilerine

olumlu etki yapar ve çocuğun ifade zenginliği kazanmasını sağlar. Çocuklar, kelimelerin anlamlarını ezberlemek yerine, doğal kullanım biçimleriyle öğrenmiş olurlar. Çocuklar yazılı ve görsel metinlerin bir anlam içerdiğini içselleştirerek fark ederler. Çocuk edebiyatı üzerine yazılan kitapların en önemli etkilerinden biri de söz varlığı üzerinde görülmektedir. Söz varlığı açısından nitelikli eserler sayesinde çocuklar yeni kavramlar edinir ve bu kavramları sorgulama ve muhakeme yeteneklerini kullanarak kendi cümlelerinde kullanmaya başlarlar. Söz varlığının gelişmesine paralel olarak konuşma becerileri önemli ölçüde değişiklik gösterir ve zamanla çocukların aktif kelime hazinesinde kullandığı sözcükler çeşitlenir ve zenginleşir.

Baş (2010, 157) çocuk edebiyatı ürünlerinin söz varlığı üzerindeki etkisini şöyle açıklar:

“Çocuk edebiyatı ürünleri, söz varlığı unsurlarının kazanımı, aktarılması, pekiştirilmesi, geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi vb. durumlar için önemli bir malzeme takviyesidir. Aynı zamanda bu ürünler, söz varlığı unsurlarının kazandırılmasında eğitim ortamı zenginliği oluşturur. Bireyin eğitim ortamındaki edebî tür çeşidi arttıkça, edindiği söz varlığı unsurları da buna bağlı olarak farklılaşır ve zenginleşir.”

Zihinsel Gelişime Uygunluk

Bilişsel gelişim, çocuğun düşünsel beceri ve yeteneklerinde hayat boyu oluşan değişiklikler olarak tanımlanır (Gander, Gardiner, 2010, 166). Çocuğun bilişsel gelişiminde yani; gözlem yapma, ilişkilendirme, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve sorgulama yeteneğinin gelişmesinde en belirleyici ve etkili iletişim aracı kitaptır (Şirin, 2000b, 58). Çocuk kitaplarının bilişsel gelişime en büyük katkısı; akıl yürütme, algılama, eleştirel ve yaratıcı düşünme, ilişkilendirme, sorgulama, sınıflama yapma gibi bilişsel süreçlerin aktif hâlde kullanılmasını sağlamasıdır. Yeni bilgiler edinme, farklı dünyaları tanıma böylelikle dilsel yetenek ve becerilerini geliştirme olanağı bulan çocuk, kitaplardaki olayları gözlemler, ilişkilendirir, kendi zihninde sınıflamalar yaparak gerçek dünyada uygulama yoluna geçer. Tüm bunları yaparken farkında olmadan bilişsel süreçleri takip eder (Tokgöz, 2006, 74).

Gander ve Gardiner (2010), zihinsel gelişimin dilsel gelişimle paralel geliştiğini belirtir. Çocuklarda sözel seslerin farkına varma, dilin yapısını dinleyerek anlama, kavramları seslerle birleştirme ve düşünceleri sözcüklere dönüştürme yeteneği bulunmaktadır.

Şirin'de (2000b, 54) aynı şekilde dilsel gelişimle zihinsel gelişimin birbirleriyle ilişkili olduğunu şöyle belirtir: İyi bir çocuk kitabı, çocukta dil gelişimini hızlandırırken, anlama yeteneğini geliştirir, belleği güçlendirir, anlamlandırma ve kavrama yanında düşünme boyutunun gelişmesine yardımcı olur.

Görsel ve işitsel algılar gelişmeden edebiyatın sunduğu iletileri anlamak, duyumsamak, bellek gelişmeden de yapıtlardaki ilişkileri anlamak mümkün değildir. Özellikle çocuk edebiyatı, “gözlemleme”, “karşılaştırma”, “sınıflandırma”, “uygulama”, “eleştirme” fırsatları yaratarak çocuklarda düşünmeyle ilgili bazı temel işlemlerin gelişmesine yardımcı olur (Norton, 1999,19'dan aktaran Sever, 2008, 48).

3.2. Eserin Dilinin Niteliği

Çocuk edebiyatı eserinin dilinin nitelikli, güçlü olmasına yönelik ana tema;

1. Ahenk, uyum, müzik, ritim, şiirsellik içermesi,
2. Didaktik bir dilden uzak olması,
3. Eserlerde söz sanatlarının varlığı,
4. Açıklık ve yalınlık,
5. Akıcılık.

şeklinde sıralanan beş alt tema ile açıklanmıştır (Dedeoğlu Orhun, 2019, 36).

Estetiğin en önemli unsurlarından biri olan “biçem” Nikolajeva (2005) tarafından çocuk edebiyatında şöyle ele alınmıştır:

“İronik bir dile sahip olmayan anlatıcı; etrafındaki olayları, değer yargılarını, kahramanların duyuş ve düşünüş tarzını ve duygularını anlayamaz ve değerlendiremez. Bir çocuk anlatıcı her zaman ironik olamadığından dolayı yazarların yetişkin deneyimlerini ve düşünme biçimlerini terk edip onları çocuk seviyesine uyarlaması gerekmektedir.”

Çocuk kitaplarında duygu ve düşünceleri, olayları ifade ederken şiirsel bir anlatıma sahip olmak, betimlemeleri canlı bir ifade ile verebilmek, anlatımda duyulara etkili bir biçimde seslenebilmek bir anlamda çocukta hayal gücü, ifade zenginliği, hoşnut olma ve beğeni kavramlarını geliştirecek bütün bu unsurlar bir araya gelerek estetik bir beğeni ve tavır oluşturacaktır. Kelime seçimindeki özen, dilin doğru ve etkili kullanımı, şiirsel söylemler, akıcı ve anlaşılır cümleler, anlatımın açıklığı ve hareket unsurunun bol olduğu kitaplarda içeriksel estetik ön plandadır. Bu yönüyle dilin kullanımı ve dil hâkimiyeti başlı başına bir yetenek gerektirir. Bu yetenek de estetiğin bir ölçütüdür (Arıcı, 2016a, 32). Çocuk anlatılarında basit, basmakalıp, yaratıcılığı

sınırlayan ifadelerden uzak kalmak estetik anlatıyı sağlamanın önemli bir koşuludur. Estetiğin dil ve anlatım boyutunda, edebiyat yazarları çocuğun edebiyat yoluyla dil edinimini geliştirdiğinin farkındadır. Bu nedenle eserlerde çocuğa ulaşmak adına daha basit, sanatsız, yalın ve somut bir dil kullanıldığını görmekteyiz. Lukens, Smith ve Coffel'a (2018) göre çocuk anlatılarında üslup; mecazlı dil kullanımını, canlı imgemeleri, okuru eğlendirmek ve duyguları yükseltmek için abartı ve küçük göstermeden yararlanmayı, bilinen kişi ve olaylara gönderimde bulunmayı, cinas ve yansımaları kullanarak sözcük oyunu yapmayı ve okura keyif vermek, anlamı kuvvetlendirmek için ses oyunlarını kullanmayı barındırır. Dolayısıyla bu unsurları taşıyan eserin üslubunun kendi içinde bir estetik düzene sahip olduğu açık bir şekilde ortadadır.

Çocuk kurgusunda sözlü tekrarlar, çocuğun kelime hazinesini zenginleştirdiği gibi çocuğun kelimelere estetik açıdan bir anlam yüklemesini sağlar. Yani bu yolla çocuk edebiyatının genel didaktik amacına hizmet edildiği söylenebilir. Çoğu çocuk yazarları ise sadeliğin aksine çocuğun hayal gücünü geliştirmek ve kelime hazinesini zenginleştirmek için zor kelimeler kullanmaktadır. Çocuk kitaplarında anlatıcıyı didaktik yapan şey, yazarların kurguya yorum katmalarıdır. Birçok yazar, karakterlerin seçimlerini, davranışlarını yadırgamakta dolayısıyla okuyucusuna düşünme payı vermemektedir. Edebî bir metnin amacı bilgi aktarımını sağlamak için didaktik olduğu gibi güzel bir haz vermek için de estetikdir (Nikolajeva, 2005).

Çocukların dil ve anlam evrenine uymayan, suni ve çocuksu biçimin kullanıldığı kitaplar, anadili sevgisinin ve bilincinin gelişimini önleyici birer etkidir. Çocuk kitaplarında, sanatçının sözlerle ve çizgilerle aktardığı mesajlar çocuğun duygu ve düşüncelerini harekete geçirmeli; seçilen biçimle çocuklara farklı duyuların yaşamı anlamadaki etkisi sezdirilmelidir (Sever, 2008, 18-19).

Çocuk kitaplarının dili her şeyden önce çocuğun estetik ihtiyacını karşılayacak kadar müzik ruhuna ve ahengine sahip olmalı. Seçilen kelimeler ve cümlelerin akışı kendi içinde bir uyum barındırmalıdır. Betimlemeler en açık ve akıcı şekilde ifade edilmeli böylece çocuğun hayal kurmasına olanak sağlanmalıdır. Dil ve anlatımı nitelikli olan her eser, çocukta okuma hevesi ve alışkanlığının oluşmasında birincil etkidir. Çocuğun duyguları dil aracılığıyla harekete geçer dolayısıyla bunu sanatsal ve şiirsel bir anlatımla sağlamak gerekir.

Didaktik bir anlatım tarzına sahip olan bir metin çocuk gerçekliğine ve ruhuna seslenmekten yoksundur. Buna bağılı olarak Şimşek'e (2014b) göre edebî bir metin söz konusu olduğunda öğreticilik işlevi bir kenara bırakılmalıdır. Metnin edebî tarafı, öğreticilikten uzaklaştığı yerdedir. Eğiticilik ise doğrudan değil, dolaylı olarak edebî metnin arka planında yer alır. Edebiyat önce anadili üzerinde çocuğun keşifler yapmasına imkân sağlar. Kelimeleri sözlükteki anlamları dışında kavramasında edebiyat, çocuğa dilin anlam haritalarını çizer. Dil ve anlatımı merkeze alarak estetik ölçüt kavramını yalınlık, açıklık, gerçeklik ve dengeli yapılandırma sözcükleriyle açıklanabilir (Şirin, 2015, 75-79).

Şirin'e (2000b) göre öznesi çocuk olan edebiyat, pedagojik dilden faydalanan ve poetik dilin çocuk bakışına bürünerek, hem çocuğa hem de yetişkinin çocukluğuna seslenebilmeyi başarabilen bir edebiyattır.

3.3. Eserin Konu ve Kurgusunun Niteliği

Bu madde;

1. Kurgunun yaşamla ilişkili olması,
2. Mizah içermesi,
3. Orijinal olması,
4. Çocuğu şaşırtacak sürprizler içermesi,
5. Gerçekçi olması

şeklinde beş alt temada belirlenmiştir (Dedeoğlu Orhun, 2019, 39).

Çocukların duygu, düşünce ve hayâl dünyasını canlandıran, harekete geçiren nitelikli her türden kurgu, önemli bir estetik ölçüt olarak düşünülmektedir. Güzeli anlatan ve güzeli içselleştirmeye çalışan kurgular çocukta bir estetik yargı ve değer oluşturmaktadır. Özellikle çocuk edebiyatı yazarları kurguyu estetik kılabilmek için; çocuğun ilgisini çeken, tekdüzelikten sıyrılmış, hayatında karşılaşılabileceği olayları onun gelişim düzeyine uygun olacak şekilde yaratmalıdır.

Çocuklar için yaratılan kurgu, mantıklı bir neden-sonuç çizgisi içinde sürdürülmelidir. Bu faktör, çocuğun eserden sıkılmamasını sağlayacak ve olaylar üzerinde muhakeme yapmasını, karakterler arasındaki ilişkiler zincirini rahatlıkla çözebilmesini sağlayacaktır. Kurgu, mutlaka çocuğun tamamlayabileceği boşluklar içermelidir. Yani, çocuk düşünerek, sorgulayarak, değerlendirerek olaylar hakkında çıkarımda

bulanabilmelidir. İyi bir çocuk kitabında tema, öğrenilmesi gereken bir ders içerebilir ancak nutuk çekmekten oldukça uzak olmalıdır. Çocukların sezinledikleri temayı tanımalarına ve analiz etmelerine fırsat tanınmalı ve onlara iyi bir kitabın birden fazla ana düşüncesi olabileceği fikri duyumsatılmalıdır (Lukens, Smith ve Coffel, 2018, 57).

Çocuk edebiyatında belirlenen estetik ölçütlerden belki de en önemlisi konunun tutarlı ve orijinal olmasıdır. Çocuk edebiyatında en çok kurgulanan çatışma türlerinden ilki kahramanın düşmanla olan yüz yüze çatışmasıdır. İkincisi ise, kahramanın doğaya ait unsurlarla baş etme şeklindedir. Son olarak kahramanın içsel mücadelesidir (Nikolajeva, 2005).

Bir çocuk yazarının öncelikli sorumluluğu, çocukları kendi deneyimleriyle yetiştirme ve bilgilendirme amacından ziyade, dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış; çocuğun kendini, yaşamı ve insanı tanımasına olanak sağlayacak yaşam durumları yaratmaktır (Sever, 2008, 30).

Kitaplarda çocuğa neler yapması ya da yapmamasını söylemek yerine, bunlar üzerinde düşündürmek gerekir. Yazar, kurallar koymaktan ve yaptırımcı yargılar oluşturmaktan ziyade, özellikle çocukların gelişim özelliklerine dikkat ederek onlara neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde anlam kurabilecekleri yaşam kesitleri meydana getirmelidir. Bu yaşam durumları çocukta cevaplanmaya müsait sorular oluşturmalıdır. Yazarın bir başka sorumluluğu ise, merak duygusu uyandırarak çocuğu eseri okurken belleğinde oluşan sorulara yanıt bulmaya yönlendirmelidir (Sever, 2008, 22-23).

Kıbrıs'ın (2006, 26-27) aşağıda belirttiği bir çocuk kitabının kurgu yönüyle taşıması gereken özellikler, araştırmanın kurgusal estetik ölçütlerine uygunluk göstermektedir:

1. Ana düşünce ve ana duygu hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak biçimde açık ve anlaşılır olmalıdır.
2. Konular, yazılan eserin türüne göre; didaktik bakış açısı kazandıran ve estetik yaşantılar sunmayı hedefleyen nitelikte olmalıdır.
3. Seçilen konular çocukların yaşantılarıyla uyumlu olmalıdır.
4. Giriş, gelişme, sonuç/düğüm, çözüm gibi bölümler mantıksal şekilde özenle düzenlenmelidir.

Şimşek'e (2014b) göre metin, diliyle olduğu gibi işlediği tema ile de estetik bir nesnedir. Metin, iletisiyle evrene olumlu bakmayı, iç ve dış dünyamızdaki güzellikleri fark etmeyi ve keşfetmeyi amaçlamalıdır. Çocuk kitaplarında işlenen konunun

beğenilmesi kadar yazarın konuyu işleyiş biçimi de önemlidir. Okuyucunun dikkati hikâyelerdeki yapının etkililiğine, yazarın sunumundaki açıklığa ve karmaşıklıkları anlamasına dayanmalıdır. Bir kitap tatmin edici/sağlam bir konuya sahip değilse uzun süre çocuğun ilgisini çekmeyi başaramaz (Karatay, 2014, 100).

3.4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırması

Bu madde;

1. Çocuğun çıkarım yapmasını sağlaması,
2. Eserin farklı bakış açılarına yer vermesi,
3. Eserin çocuğu sorgulamaya yönlendirmesi,
4. Ön yargıya yer vermemesi,
5. Dogmatik iletilere yer vermemesi,
6. Çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlaması,
7. Çocuğun sebep-sonuç ilişkisini görmesini sağlaması,
8. Çocukta merak uyandırması.

şeklinde 8 alt tema ile belirlenmiştir (Dedeoğlu Orhun, 2019, 42).

Edebî metinler çocuklarda farklı bakış açıları uyandırmak, çeşitli olay ve durumlar üzerinde düşünmelerine yardımcı olmak, sorgulayarak sonuca ulaşmalarını sağlamak ve onlarda estetik bir yaşantı yaratmak amacıyla kaleme alınırlar. Dolayısıyla çocuk edebiyatı yazarlarının göz önünde bulundurdıkları temel faktör onların gelişmiş ve yaratıcı bir düşünme becerisi kazanmalarını sağlamaktır. Yazarın oluşturduğu her türlü yorum ve ön yargı çocuğun düşünce akışına ve sorgulamalarına etki eder. Çocuk edebiyatı yazarları bunları yaptıklarında estetik ve sanatsal kaygının dışına çıkarak tamamen didaktik bir amaca hizmet etmiş olurlar. Bir çocuk kitabı çocuğa toplumsal değerleri kazandırma, onu hayata hazırlama gibi amaçlara hizmet etse de yalnızca didaktik bir yapıya sahip olamaz. Bunun yanında çocuğa güzeli tanıtmak, estetik haz ve heyecan uyandırma, eğlendirme, hayal kurmasını sağlama gibi sanatsal amaçlara hizmet etmektedir.

Yazınsal nitelikli yapıtlar, iyi yapılandırılmış karakterler yoluyla çocukların düşünme yetilerini aktif kılar. Onların yazınsal bir kurgu içinde olayları, durumları, insanları, yaşamı derinlemesine anlamalarını, yorumlamalarını, değerlendirmelerini sağlar; çünkü çocuklar ve gençler kitaplardaki karakterleri kendisine model alır. Tüm yaş

grupları için edebiyat yapıtlarının amacı, insanları herhangi bir konuda eğitmek değil, iletilerini duyumsatma ve sezdirme yoluyla onlara hayata ve insana ilişkin duyarlılıklar kazandırmaktır. Sanatın diğer dalları gibi edebiyat, okuruna hem duyarlılık kazandırır hem de onun olayları, durumları, kişileri sorgulamasını ve bunlar üzerinde farklı bakış açıları geliştirmesini sağlar. (Aslan, 2013a, 12-13). Çocuklar eserlerdeki olay ve durumlardan sonuç çıkarmada deneyimsiz olduklarından dolayı yazarlar üçüncü kişi bakış açısından yararlanarak eseri daha açık ve anlaşılır forma sokarak çocuğun düşünme şeklini etkiler. Edebiyatın verdiği keyif, üsluptan, karakterden, olay örgüsünden ve diğer edebi unsurlardan kaynaklanmaktadır. Çocuk edebiyatında konuya, çatışma türüne, okurların olgunluk düzeyine bağlı şekillerde seçilmiş bir bakış açısı, öyküdeki tüm unsurların anlaşılmasına yardımcı olur (Lukens, Smith, Coffel, 2018, 210).

Şirin'e (2000b, 58) göre çocuğun bilişsel gelişiminde; gözlem yapma, karşılaştırma, kategorize etme, uygulama, eleştirel düşünme yeteneğinin gelişmesinde en etkili ve belirleyici şey kitaptır. Çocuğun kullandığı iletişim araçları içinde kitabın rolü de belirleyicidir. Çocuk ile kitap kültürü arasındaki ilişkinin seviyesi çocuğun entelektüel düzeyi ile de yakından ilişkilidir.

Şimşek (2014a), her metnin bir iletisi olduğunu fakat yazarın bunu örtük bir şekilde vermesi gerektiğini ifade eder. Çünkü burada önemli olan çocuğun çıkarım yoluyla bir sonuca ulaşması ve sorgulamasıdır. Aynı zamanda bütün konuların çocuğun kendi araştırma ve deneyimlerinden doğan sonuçlar olarak verilmesi, yani sezdirilmesi gerekir. Çocuk kitapları farkındalık kazandıran, düşünmeyi geliştiren özellikleriyle çocuklarda eleştirel düşünme ve okuma becerisinin kültürel altyapısını oluşturur. (Sever, 2008, 27).

İyi bir çocuk kitabı çocuğun merak güdüsünü harekete geçirebilmelidir. Yazar bunun için metnin anlamını uygun ipuçları ile sunar. Anlamın belirlenmesinde sorumluluk alan bir çocuk, okuma eyleminden zevk alacak ve yeni keşiflere çıkmaya da istekli olacaktır (Sever, 2008, 23). Çocuğun sorgulama yapmasını sağlayan en önemli faktör, eserde neden-sonuç ilişkisinin iyi kurulmasına bağlıdır. Kurgusu mantıksal bir düzen içinde ilerleyen metinler, çocuğun olaylar arasında mantıksal ilişkiler kurmasını ve metinde ele alınan sorunlara çözüm üretmesini sağlarken farklı bakış açıları kazanmasında da etkili olmaktadır.

3.5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Niteliği

"Eserin dış yapı özellikleri nitelikli olması" ana teması;

1. Resimlerin niteliği,
2. Kapağın niteliği,
3. Kâğıt cinsinin niteliği,
4. Sayfa düzeninin niteliği

şeklinde 4 alt temayı barındırır (Dedeoğlu Orhun, 2019, 45).

Estetiğin bir başka ölçütü olan illüstrasyon (resimleme), çocuk kitaplarında oldukça büyük bir role sahiptir. Çocukta estetik değer ve yargı oluşturmada, hayal gücünü zenginleştirmede, eleştirel ve yaratıcı düşünmede çocuk kitaplarındaki resimlemelerin payı yadsınmaz. Zira anlatımda sözcüklerin yetersiz kaldığı durumlarda resim, fotoğraf ve grafikler anlatıma bir somutluk kattığı gibi çocuğa yorum yapabilme ve düşünme imkânı da sunmaktadır. Çocuk kitaplarında resim, görsel şekillerde önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi, metinle bir araya geldiğinde anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar yükleyen estetik bir uyaran hâline gelmektedir (Sever, 2008, 166).

Resimler, yazarın sözel şekillerde geçiremediği düşüncelerin ve hislerin dışavurumu için oldukça önemlidir. Metin oluşturulan kurguya ve türe bağlı olarak çocuğu eğlendirir, heyecanlandırır ve düşündürür. Çocuğun algılama yetilerini harekete geçirir. Çocuklar okuma esnasında resimleri keyifle inceleyerek kendilerince yeni öyküleri ve karakterleri oluştururlar. Çocuk kitaplarındaki resimlerin vazgeçilmez özelliği estetik değerleridir (Arıcı, 2016a, 32). Nodelman'a (1988) göre resimli kitaplardan farklı şekillerde anlam elde edilebilir. Resimler okuyucunun dikkatini belirli bir noktaya odaklar ve sözcüklerin belirgin şekillerde yorumlamasını sağlar. Böylelikle eserden en az üç öykü elde edilir: Sözcüklerle aktarılan, resimlerle ima edilen ve ikisinin birleşiminden doğan anlamlar. Nikolajeva ve Scott (2000) tarafından yapılan araştırmada resimli kitapların birçok dinamiği kapsadığı ifade edilmektedir. Bunlar: Kavramsallaştırılan terimler, mekân, karakter ve bakış açısı ve edebî nitelikleri sunma gibi işlevlerdir. Tüm bunlar incelenen estetik ölçütlerin resimlerin işlevinde de yer aldığını göstermektedir.

Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gerek en önemli şeylerden biri çocuğun zihinsel ve dilsel gelişimine, yaş seviyesine dikkat edilmesidir. Çocuğa mutlaka yorum

yapabilme, olaylar üzerinde merak uyandırma gibi fırsatlar yaratmalıdır. Çocuğun birkaç resimden hareketle metindeki olayları kestirebilmesi ve bunlar üzerinde düşünmesi okuduğu metni kolayca hatırlamasına yardımcı olacaktır. Metinlerin resimle tutarlılık göstermesi, okuduğunu anlama, düşünme, sorgulama, değerlendirme gibi becerilerin etkili bir şekilde kullanılmasını sağlar. Bir çocuk kitabı dil yanında görsel mesajlarıyla çocuğun anlam evrenine girebildiği zaman çocukla iletişim kurmayı başarır. Yazı ve resim çocuğun hayal ve düşünme gücünü etkileşime geçirdiğinde ortaya çıkan şey çocuğun gelişimine katkı sağladığı gibi, sanat eğitimi de başlatır. Nitelikli çocuk kitapları çocukta estetik algının gelişmesi için en önemli rolleri yerine getirirler (Şirin, 2015, 73).

Çocukların hayal güçlerini tetikleyen, estetik beğenilerini geliştiren, duygu dünyalarına hitap eden, bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkileyen, dünyayı ve içindeki varlıkları tanımlarını sağlayan illüstrasyonlar çocuklar için vazgeçilmez araçlardır. Bu nedenle de ticari kaygılarla yapılan ve kalıplaşmış, çirkin birer çizime dönüşen illüstrasyonlar, bu etkileri çocuk üzerinde yaratamazlar. İllüstrasyon metni desteklerken çocuğun da metinden sıkılmadan okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olur. İllüstre edilmemiş kitaplar çocuklar için sıkıcı olabilir. Çünkü resimler çocuklara göre çoğu zaman metinden daha etkileyicidir ve yaratıcılığın temelinde duygular olduğundan dolayı resimler, bu duyguları harekete geçirir. (Sarı, 2006)

İllüstrasyonların çocuklar üzerindeki etkisi araştırmalara (Tuna, 1997, 31; Keş, 2001, 99) şöyle yansımaktadır: İllüstrasyonlar çocuğa küçük yaşta estetik beğeni kazandırırken, öğrenmesini de illüstrasyonun niteliğine göre hızlandırmakta veya yavaşlatmaktadır. Çocukların karşılaştığı resimler, çocukta resim yapma hevesi doğurmalıdır. Bu illüstrasyonlarla çocukta algılama, düş kurma, güzellik duygusu, sosyalleşme, bilgi edinme ve eğlenme yeteneklerini geliştirmesi beklenir. İllüstrasyonun görünüşü ile çocuklar sahip oldukları duygularla çevrelerini anlamayı öğrenirler, yazılan şeyleri açıklayan, yaratıcı sunumlar olan illüstrasyonlar, çocukları okumaya çektiği gibi aynı zamanda sahip oldukları estetik duyguların gelişimine yardım eder.

Akyol (2007), bilginin zihinde görsel ve zihinsel olarak iki şekilde depolandığını ifade eder. Resimsel üstünlüğün hafızayı kolaylaştırma rolü açısından sözel bilgiye göre daha etkili olduğunu belirtir. Resimlerin olayların akışının zihinde tutulmasını sağlaması açısından önemi yadsınamaz.

Bozdağ (2000, 3), çocuk kitaplarındaki resimlemelerde bulunması gereken özelliklere şöyle değinir:

“Çocukların renkli bir dünyada yaşadıkları göz önüne alınarak hareket edilmelidir. Kendi oluşturdıkları, kendi değer yargılarının geçerli olduğu bu dünyaları renklerle kuşatılmıştır. Kalpler arasında renkli köprüler kurulmalıdır. Bu köprülerden karşı kıyılara sevgiler, gülücükler, şen kahkahalar taşınmalıdır. Ressamlar bunu yaparken, çocuk ruhuna bürünmelidirler. Her nesneyi, çocuklara en doğru ve en renkli bir biçimde yansıtabilmenin kaygısına düşmelidirler.”

Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığıyla yapılan resimler, çocukların görme duyularının gelişmesine katkı sağlayan etkili araçlardır. Kitaplarda bulunan çocuk okurun düzeyine uygun resimler, çocuk için bir sanat eğitimi ortamı meydana getirir. Çocuk, resimlerde hem kendi gerçekliğiyle buluşabilmeli hem de çizginin ve rengin yarattığı güzellikle mutlu olmalıdır. Çocuğun beğenisini sanatsal bir dille okşayan, onun sürekli yeni şeyler öğrenme, tanıma gereksinimine yanıt veren resimlerin çocukların duyu ve düşünce eğitimine de önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir (Sever, 2008, 173).

Resimlerin evrenselliği ve ulusallığı göz önünde bulundurulduğunda çocuklara vereceği iletilerin estetik boyutu bir yazılı anlatımdan daha faydalı olacaktır. Yazarlar, resimleri karaktere benzetmek için uğraş vermemelidir. Birincil dayanak, resmin çocuğun ilgisini çekecek kadar canlı, yer yer abartılı, ona yeni yaşantı katacak kadar yaratıcı olması gerekir.

Nitelikli bir illüstrasyon için, çizer metni iyi anlamalı, mekân ve karakterleri tutarlılık çerçevesine oturtmalıdır. Metindeki olay örgüsü takip edilmeli, betimlemeler birebir yansıtılmalıdır. Kahramanın duyu durumu tespit edilerek yüzlerdeki karakteristik özellikler tutarlı olmalıdır. Resimlemeler estetik ve didaktik açıdan okumayı sevdirmeli, zihinsel ve dilsel gelişimi desteklemeli, rol model sunmalı, hafızayı güçlendirmeli, yeni yaşantılar katmalı, gerçek hayatı sunmalı, evrenselliği göz önünde bulundurmalıdır. Bunun için de çocuk edebiyatı çizerlerinin çocuğun dünyasını anlayacak eğitimi almış olması gerekmektedir.

Çocuktaki estetik duyarlılık için, sadece resmin niteliği değil, kâğıt kalitesinden, sayfa tipine, yazı puntolarına, yazılardaki blok etkisine, kapak düzenlemelerine kadar tüm yapılara önem verilmelidir. Özellikle basım hatalarının önüne geçilmelidir (Özünel, 2000). Ayrıca kitapların, görsel tasarım zenginliğini yansıtan sayfa düzeniyle ilgi çekmesi; cilt, kapak, kâğıt gibi özellikleriyle de uzun süre kullanılmaya elverişli olması gerekir (Sever, 2008, 181).

Eserin kâğıt cinsi kalın olmalı ve göz sağlığına zarar vermemesi için saman kâğıt üzerinde kırık beyaz veya sarı renkte olması gerekir. Yazı puntosu çocuğun yaş düzeyine uygun olacak şekilde ve onun rahatlıkla görebileceği şekilde belirlenmelidir. Eserin kapağı ise çocuğun dikkatini çekecek, onu okumaya teşvik edecek ilk etkidir. Çünkü çocuklar genellikle ilk olarak eserin kapağına bakarak kitabı seçer ve okuma yönelimine girerler. Bu nedenle kapak canlı resimlerden oluşmalı ve eserin içeriği ile birebir örtüşmelidir.

3.6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirilmesi

Bu madde;

1. Görsel okuma becerisinin gelişimi,
2. Okuma becerisinin gelişimi,
3. Yazma becerisinin gelişimi,
4. Konuşma becerisinin gelişimi,
5. Dinleme becerisinin gelişimi,

şeklinde 5 alt tema halinde belirlenmiştir (Dedeoğlu Orhun, 2019, 48).

Görsel Okuma Becerisi

Okul öncesi dönemde henüz okuma becerisi edinmemiş çocuklar için kitap bol resim demektir. Bu yönüyle çocuk okuma işlemini resim yorumlayarak ve resmi anlamlandırarak gerçekleştirmektedir. Küçükken edinilen beğeni çocuğun ileriki hayatı için önemli bir başlangıçtır. Çocuk bu yönüyle kazandığı estetik duyguyla bir yöntem ve bakış açısı da kazanmış olacaktır. Çocukta resim yapma, resimlerle konuşma isteğinin ve kitapla çocuk arasında sevgi bağının oluşması için sanatçı bilinciyle yapılmış resimlere ihtiyaç vardır. Bu türden resimler, sözcüklerle anlatılan sanatçının görsel yorumuyla birleştirir, metne renk katar. Çocuklar bu nitelikli resimleri zevkle inceleyerek yeni, farklı öyküler yaratırlar. (Arıcı, 2016b, 1019).

Çocuklar, görsel okumalar sayesinde metni okurken bir yandan zihinsel ve dilsel becerilerinin gelişmesi bir yandan da estetik değer yargılarını edinmesi bakımından çok yönlü bir sürece dâhil olurlar. Bu nedenle görsel okuma birden çok beceriyi kullanabilmeyi gerektirir.

Çocuklar resimli kitaplarla etkileşim hâlindeyken ve çevrenin de desteğiyle yeni kelimeler öğrenirken, aynı zamanda eleştirel düşünme, görsel okuma, medya okuryazarlığı gibi beceri alanında da gelişirler (Bay, 2014'den aktaran Koç, Yıldız, Coşkun, 2015, 693). Bazen resimlere bakarak öyküyü tekrar okurlar ve yakın çevrelerine anlatma isteği duyarlar. Bu deneyim onlara olaylardaki gelişmeleri olayın akışına uygun şekilde ifade edebilmeyi ve gerçek ya da kurgusal bir olayın akışını fark etmeyi öğretir. Resimlerin kitap içindeki sırası, çocuğa ipucu sağlayarak doğru ayrıntıları doğru zamanda hatırlamasına yardım ederken hem günlük, hem de akademik yaşamlarında gereksinim duyacakları en temel becerilerden birini edinmeleri için zemin hazırlar

Okuma Becerisi

Erken yaşlarda çocuk kitapları sayesinde okuma becerileri gelişmiş olan çocuklar, zihinsel becerilerin getirmiş olduğu fırsatları uygulama, kendini rahat ve doğru şekilde ifade etme, olaylar karşısında çözüm üretme, empati yapabilme gibi üst düzey becerileri rahatlıkla günlük yaşamlarında uygulayabilmektedir.

Okuma becerisinin paralel bir şekilde konuşma ve yazma becerilerini de etkilediği düşünüldüğünde bu ürünlerin; çocukların söz varlığını zenginleştirdiği, daha akıcı ve anlaşılır konuşmalar yapmasını sağladığı, okuduğu metnin olay örgüsüne benzeyen yazılı metinler üretmesini sağladığını söylemek yerinde olacaktır.

Çocuk kitapları okuma becerisini geliştirerek bir yandan çocuğun estetik değer yargılarını kazanmasını sağlar. Arıcı'ya (2016a, 30) göre, edebî metin, okuyucuda bir etki uyandırmak, bir anlayış, duyuş oluşturmak yani; onda estetik yaşantı adı verilen bir durumun ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla düzenlenir.

Çocukların okuma, anlama ve yorumlama sürecinde kullandıkları deneyimler şunlardır: Edebiyat türlerine, metnin yapısına ve düzenine aşinalık, yaşadığı sosyal deneyimler, karakterlere bakışları, problem çözme deneyimleri ve ilgi kurabilme yetileri, kültürel bir birey olarak algıları, değerleri, davranışları, tutumları ve kendilerini ne şekilde tanımladıkları, okuduklarıyla ilgili bilgilerinin ek olarak genel kültür ve yaşam bilgileri (Beach, Marshall, 1990'dan aktaran Kaya, 2014, 611).

Çocuğun başkasından dinlediği masallar, öyküler, çocuk şarkıları, ninniler, şiirler ve bunların hoş ezgileri çocuğun düşünme evreninde konuşma ve yazma diliyle ilişkili bir merak uyandırmaktadır. Bu etkinlikler aracılığıyla oluşan merak, ileride

kazanılacak olan "okuma becerisi"nin ilk adımını oluşturur (Yavuzer, 2011, 45). Yazınsal nitelikli metinler, çocuğa yazınsal bir kurgu içerisinde örtük olarak eleştirel okuma ve düşünme becerilerini kazandırma bakımından uygun ortamlar yaratır ve onlara metnin tanıklığında çeşitli etkileşimlere girebileceği seçenekler yaratır. Yazınsal metinlerin sunduğu kurgusal anlam evreninde, duygu ve düşünme yetilerini devindirerek anlam oluşturmaya başlayan çocuklar; kişisel, etkin, derinlemesine okuma becerisi de edinmeye başlarlar (Collins, 1993; Dilidüzgün, 1996; Tu, 1999; Adodo, 2001; Sever, 2003'ten aktaran Sever, Aslan, 2009: 232).

Yazma Becerisi

Çocuk gerçeğini ve duyarlılığını kavramış; onun ilgi, beğeni ve gereksinimlerinden hareketle hazırlanmış yazınsal çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak, dil becerilerinin edinilmesi sürecinde çocuklar için "zenginleştirilmiş dil ortamı" yaratan, onlara anadilinin yapı ve işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını vererek, dilin ve çizginin anlatım gücünü yansıtan önemli değişkenlerden biri olarak değerlendirilebilir (Aslan, 2006, 44).

Anlatı, öykü, masal, şiir, roman gibi sanatçı duyarlılığı ile kurgulanan, çocuk duyarlılığını kavrayan, onun gereksinimlerine ve beğenilerine seslenen ürünler, anadili öğretimi için doğal bir öğrenme ortamı yaratır. Kitaplar, çocukların hem anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeleri hem de anadilinin anlatım inceliklerini ve gücünü sezebilmeleri için öykünebilecekleri bir dil modeli oluşturur. (Sever, 2004, 233'ten aktaran Aslan, 2006, 45).

Konuşma Becerisi

Çocuk, okuduğu kitaplardaki hayvanları, karakterleri anlamaya çalıştıkça, etrafındaki insanlara ve diğer canlılara bakış açısı değişecek, farkındalığı artacaktır. İster yabancı dil ister anadili kullanma becerisinin çocuklukta geliştiği unutulmamalıdır. Çocuk kitapları, erken dönemde dil gelişimini ve bunun kalıcılığını sağlayan kaynaklardır. Çocuk edebiyatıyla çocuğun hem alıcı dil becerisi hem de ifade edici dil becerisi gelişir, kavram ve sözcük hazinesi zenginleşir (Yalçın, Aytaş, 2002, 5'ten aktaran Eroğlu, 2016, 112).

Çocuk edebiyatı eserlerini okuyan her çocukta anlatılan olayları akranlarına ya da yakın çevresine sözlü bir şekilde ifade etme, olan biten olayları paylaşma isteği vardır. Çocuk, bunu yaparken sözlü dili aktif şekilde kullanır ve eserden edindiği kelimeleri

yeniden cümle içinde kullanmaya başlar. Böylelikle kendisini sözlü olarak ifade etme ve akıcı konuşma becerileri önemli ölçüde gelişir.

Edebî çocuk kitapları, çocuğun dilin işleyişi üzerinde düşünmesini sağlar. Ona dilin farklı işlevlerini öğretir, dille farklı bir ilişki kurmasını ve sözcüklerle oynamasını sağlar. Dilsel yönden etkileşen, anlama ve anlatma becerileri gelişen öğrenci, eğitim ortamında da doğal olarak daha başarılı olur (Aslan, 2006'dan aktaran Aslan, 2013b, 6).

Yazınsal nitelikli çocuk kitapları, çocuklara anadilinin söz varlığını, zenginliğini ve özelliklerini; dolayısıyla toplumun kavram dünyasını ve kültürel birikimini tanıtır yansıtmada özgün birer kaynaktır. Çocukların istekle gerçekleştirdikleri bu etkileşim, anadillerinin yapı ve olanaklarını kavratmanın dışında, onlarda dil bilinci ve dil duyarlılığının oluşmasına da katkı sağlayacaktır (Aslan, 2007, 38).

Popet ve Roques'e (2002'den aktaran Aslan, 2007, 42) göre çocuğun anlatma becerisini öğrenmesi onda dört tür etkinliğin paralel şekillerde gelişmesine katkı sağlar: Çocuğu dilin işleyişi (üstdil) üzerine düşündürmesi, sözcük dağarcığını genişletmesi ve zenginleştirilmesi, sözdizimini (tümcebilim) düzeltmesi, dille farklı bir ilişki kurmayı öğrenmesi, sözcüklerle oynaması (dil şiiirsel işlevi).

Dinleme Becerisi

Bir fikri dinleyerek anlamak, eleştirisini yapmak, sorulan sorulara uygun cevaplar vermek veya bir konuda iyi bir konuşma yapabilmek önemli bir olaydır. Dinleme bütün bunları yapabilmenin yanı sıra temel bir öğrenme yoludur. Bireyin öğrendiği ilk bilgiler dinleme aracılığıyla edinilir. Birey, okul öncesine ait bütün bilgi, duygu ve düşünce evrenini dinleme yoluyla oluşturur (Arıcı, 2008, 35).

Erken yaşlardan itibaren çocuk kitapları aracılığıyla çocuklar, ebeveynlerinin okuduğu masal, hikâye, ninni, şarkı, tekerleme gibi türleri dinlerler. Çocuğun dinleme sırasında yorum yapması, hayal gücünü kullanabilmesi, sorgulaması, sonuca ulaşması ve çıkarım yapması gibi beceriler erken yaşlarda nitelikli çocuk edebiyatı eserinde dinleme yoluyla gerçekleşmektedir.

Küçük yaşlardan itibaren yetişkinler tarafından kendisine hikâye, masal gibi sözlü ürünler okunan çocukların, ilerleyen dönemlerde bazı özellikleri edinmeye başladıkları görülmüştür. Bu çocuklar kitabın nasıl kullanılacağını, işlevlerini bilirler. Her şeyden önce kitabın diğer nesnelerden farklı olduğunu bilincindedirler. Yazılı

olanın anlamlı olduğuna ve kendisine bir şeyler vereceğine dair inançları ve merakları yerindedir. Yazı dilinin konuşma dilinden ayrıldığını, yazı ile konuşma arasında kuvvetli bir bağ bulunduğunu ve kitapların onları eğlendirdiğini bilirler (Tur, Turla, 1999, 14). Dinleme becerisi gelişmiş bir çocuk; rahat iletişim kurabilen, özgüveni yüksek, okuduğunu anlayan, kendini doğru şekilde ifade edebilen, eleştiren ve sorgulayan bir bireydir. Dinleme becerisinin özellikle konuşma ve okuma becerileriyle olan etkileşimi, dinleme esnasında çocuğun kullandığı üst düzey becerilerin çeşitlenmesinde etkilidir.

3.7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Yönlerden Tutarlılığı

Çocuk yazarları ve çizerleri, çocuk yazınında estetiği bir bütün olarak ele almaktadır. Bu bütünün yapı taşları ise konu, kurgu, dil, anlatım ve biçim gibi unsurlardan oluşur. Estetik, bu yapı taşlarının kendi içinde tutarlılığından kaynaklanır. Yani, her anlamda tutarlı bir eser, çocuğun metni keşfederken daha fazla zevk almasını, eğlenmesini, düşünmesini sağlamaktadır. Çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda yazılmış her eser, iç ve dış unsurlarıyla tutarlı ve nitelikli eserlerdir.

Çocuk edebiyatı, çocuk duyarlılığı ve çocuk gerçekliği üzerine oturtulmuş bir edebiyattır. Edebî metnin konusu, onu meydana getiren bütün unsurlar çocuğa görelik ilkesinden hareketle oluşturulur. Çocuk edebiyatının bütün unsurları; dil ve üslup, kahramanları, konusu, teması, resimleri, renkleri, sözcükleri, kurgusu vs. her zaman “çocuğa görelik” noktasında şekillendirilir (Demirel, 2010, 53'ten aktaran Eroğlu, 2016, 110).

Konu, tema, dil ve anlatım, yaratılan karakter ile sanatçı kabul işlevi, pedagojik ve estetik ölçütleri metne yansıtma başarısı ile eserini ortaya koyabilir. Çocuk edebiyatı, çocukların gelişme evrelerine, hem dil hem de anlama düzeylerine uygun çizgi-resimle bir içerikte gerçekleşir. Çocuklar için gerçekleşmiş ve edebiyat değeri taşıyan bir edebiyatın konu, tema, dil ve anlatım ile çocuk algısına uygun olması temel ilkedir (Şirin, 2015, 73-74).

Çocuklar için yaratılan karakterler, onlarda çok önemli davranış şekillerinin oluşmasına yardımcı olmaktadır. En basit öykülerde bile insan doğasının çeşitli yönlerini açığa çıkarmak mümkündür. Karakterler, ister hayvan ister insan olsun onlar sözleri, eylemleri ve düşünceleri aracılığıyla tanınırlar. En büyük okuma keyfi de

buradan doğar; toplumun farklı kesimlerinden veya kendimize benzeyen insanları tanımak ve okumak bu hazzı vermektedir. Hem yetişkin hem de çocuklar için keyif veren, kalıcı bir ürün yaratmak söz konusu olduğunda hiçbir şey sağlam bir karakter gelişiminin yerini tutamaz. Bunun yanında çocuk anlatılarında öykü düzeni, çocuğun hayat tecrübelerine, deneyimlerine paralel şekilde ilerlemekteyse çocuğun olay örgüsünü takip etmesi daha çok kolaylaşır. Öyküdeki çatışma yetersizse, geciktirim veya sezdirme aracılığıyla gerilim yaratılmamışsa çocuk eserden keyif almaz ve sıkılır (Lukens, Smith, Coffel, 2018, 137).

Çocuk edebiyatı yazarı, eserini oluşturmada hangi yaş düzeyine sesleneceğini belirlemeli ve sonrasında buna göre eserin konusunu, dilini, bilgi evrenini sınırlandırmalıdır (Erdoğan, 1989, 19'dan aktaran Eroğlu, 2016, 114). Kitaplarda bulunan resimler, renklendirmeler, sayfaların niteliği, kapakta bulunan resimler, hedef seviyenin zevkine, dikkatlerine uygun şekilde oluşturulmalıdır. Çünkü çocuğu duygusal anlamda çeken ve okuma hevesi uyandıran şeyler doğrudan resimler ve onların renkleridir. Resimlerde anlatılanlar, metnin dili ile aynı şeyleri aktarmalıdır. Metnin içeriği ve görselliği birbirini bir bütün hâlinde tamamlayan unsurlar olmalıdır.

Eserin konusu; şiddet unsurlarından uzak, evrensel bir yapıda, çocuğu düşünmeye iten, mizah unsurları içeren türden olmalı ve günlük yaşamdan seçilmelidir. Metne hâkim olan konunun değişmesi çocuğun düşünme ve hayal kurma akışını sekteye uğratır. Bu nedenle ana düşüncesi net, konusu ise hemen algılanacak şekilde olmalıdır.

Çocuk kitaplarının çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli özelliği dili ve anlatımıdır. Bu sayede çocuklar, ana dilinin söz varlığıyla tanışır. Bu ürünler, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir (Sever, 2008, 145). Dil ve anlatımın eserin türü ve konusu ile uyum içinde olması en önemli estetik ölçütlerden biridir. Çünkü her eserin türü farklı bir dil ve anlatım gerektirir.

Çocuk kitaplarının biçimsel özellikleri; kapak, kâğıt, yazı puntosu, sayfa düzeni, resim, ciltleme gibi özelliklerden oluşur. Biçimsel özellikler çocukların esere yönelik bir estetik yargıda bulunmasını sağlayan birincil etkidir. Bu nedenle bütün özelliklerin eserle uyumlu ve tutarlı olması gerekmektedir.

Çocuklar için hazırlanan kitaplardaki en iyi kapak türü bez veya mukavvadır. Bazen kapak bez ve kâğıt birleşiminden de oluşabilir. Kapakta kitabın adı ve konuyu tanıtıcı,

sezdirici resimler yer almalıdır. Dış kapakta yazılmamış ise iç kapağa yazarı, kitabı resimleyen, basımevinin adı, basım yılı ve yeri yazılmalıdır. Kitap kapakları metnin bir bölümünü veya ana karakterini içeren resimlerden oluşmaktadır. İlgili iki resim ön ve arka kapakta yer almalıdır (Güleç, Geçgel, 2005, 166).

Kitaplar, en iyi kalitede birinci hamur kâğıda basılmalıdır. Kâğıdın rengi kırık beyaz veya açık sarı-krem rengi arasında bir tonda olmalıdır. Böylelikle çocukların göz sağlığının korunması sağlanır. Kâğıt kolay yırtılmayacak kadar kalın formda olmalıdır. Yazı puntosu yaş seviyesine bağlı olarak, rahat okunabilmeli, gözü yormayacak şekilde belirlenmelidir. Yazılar birbirine çok yakın olmamalı kelimeler arasında boşluk bırakılmalıdır.

Çocuk yayınlarında resimlerin işlevleri; dekor amaçlı resimler, metni tamamlayıcı resimler, metni tamamlayıcı ve yorumlayıcı resimler olarak üçe ayrılmaktadır. Resimli öykü kitaplarında resmin görevi, resmin gerektirdiği ya da izin verdiği ölçüde durumları ve olayları daha belirgin kılmak, olanaklar ölçüsünde metni zenginleştirmektir. Resimler aracılığıyla çocukların çevre ile etkileşime girme olanağı sağlanmalıdır (Güleç, Geçgel, 2005, 171).

Çocuk kitaplarında dilin anlatım gücünü resimlerle bütünleştirmek oldukça önemlidir. Bir öyküyü ya da romanı okuduktan sonra genel ve çoklu bir bakışla eserin kaynağını, temasını, iletisini anlamak gereklidir. Fakat düşünme yeteneği istenilen düzeyde değilse bunun gerçekleşmesi oldukça zordur. Dolayısıyla görsel sanatların eğitimde ağırlıklı bir yer alması gerekir (İşpiroğlu, 2000, 15'ten aktaran Sever, 2008, 178).

3.8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Yaratması

Edebî eserin çocukta bir sanat algısı oluşturmaya, her şeyden önce o eserin iç ve dış yapı unsurlarıyla ilgilidir. Eser, her anlamda bir bütün olarak güzellik yargısını çocuğa kazandırmalı, bunun üzerinde düşünmesini sağlamalı, güzel olanı takdir edebilmeyi öğretmelidir. Şimşek'e (2014b) göre güzellik duygusu çocukta doğuştan bulunuyorsa, çocuğa seslenen edebî eserlerde de estetik duygunun, beğenin, görüntünün yer almasından daha doğal bir durum yoktur. Kimlik ve kişilik inşasından, hoşnutluktan, güzellik konusunda farkındalık oluşturmaktan söz edebilmek ancak bu şekilde mümkündür. Dil, estetik bir araç olarak görülmelidir. Yani, çocukta benzer metinleri hem okuma hem yazma hevesi uyandıracak dil ve üslup güzelliği olmalıdır. Okuru,

güzelliğin varlığından haberdar etmek bile bir edebî metnin amacı olabilir. Edebî metin, çocuk okuru her türden keşif yolculuklarına çıkarır (Şimşek, 2014b, 318).

Çocuklar için yaratılan edebî eserler estetik şekillerde yaratılırken çocuk ruhunun derinliklerine ve masumiyetine dair “çocuk gerçekliğine” dikkat edilmesi ve “çocukluğun saf bakışının” yakalanması, nitelikli bir çocuk edebiyatının yaratılmasına olanak sağlar. Çocuk yazınının, onları eğitmeye ve onlara ahlakî hassasiyetler kazandırmaya yönelik bir yaklaşımı bulunmaktadır. Ancak yine de etik ve estetik arasında yakın bir ilişki kurulduğu da söylenebilir. Yalnızca didaktik tarzla ya da pedagojik söylemlerle kurgulanan eserlerin estetiği göz ardı etmeleri, çocuk edebiyatında üslup sorununu meydana getirir. Çocuk edebiyatı eserlerinin estetik algı yaratmadaki etkisi, sadece edebî hoşnutluk açısından değil, aynı zamanda görselliğe yönelik bir estetik tutum yaratması da önemlidir (Kanter, 2014).

Çocuk yazınının en önemli işlevi çocuğun psikolojik (ruhsal) gelişimine katkıda bulunmasıdır. Çocuk estetik beğeni ihtiyacını en iyi biçimde edebiyattan alır. Yani, duygusal anlamda çocuğun istek ve gereksinimleri düşünülerek yazılan her metin, çocukların estetik duygusunun gelişmesine yardımcı olur (Tüfekçi Can, 2014, 6).

3.9. Eserin Türüne Özgü Nitelikler Taşınması

Her edebî tür, kendine ait özellikleriyle edebiyat sahasında yer edinir. Türlerin özelliklerinin ayırıcı olarak belirlenmesi, çocuğun ne okuduğunu ve nasıl okuması gerektiğini belirleyen önemli bir faktördür. Eser, hangi türe hitap ederse etsin öncelikle çocuğun gelişim özelliklerine uygun olmalı, ona duygusal ve sosyal yaşantılar kazandırmalı, onun yaşamı her yönüyle tanınmasına imkân sağlamalıdır. Dilidüzgün'e göre (1996), çocuklara seslenen ürünlerde çocuk gerçeği esas alınmalı ve çocuğun dünyasına paralel bir dünya yaratılmalıdır. Çocuk kitaplarının çocuğa sanat eğitimi veren, onlara ilk sanatsal yaşantılar kazandıran bir araç olması gerekir.

Lukens, Smith ve Coffel'a (2018) göre bilim kurgu türünden haz alan bir çocuk, macera zevkini spor veya diğer gerçekçi öykülerle daha fazla tatmin edebileceğini keşfedebilir. Kurgusal dünyalara duyulan ilgi, çocuğu zevk aramak için bununla ilişkili başka bir türe yönlendirebilir. Genç okurlar yeni yazı formları ve daha çeşitli temalar keşfedip çeşitli deneyimleri sunan karakterlerde kendilerine dair motivasyon buldukça hem çevrelerine hem de insanlara olan anlayışları da gelişir.

Çocuk edebiyatında estetiği türler açısından inceleyen Arıcı (2016b), masalların çocuğa güzellik, iyilik, doğruluk gibi estetik değerleri kazandırmada; romanların biçimsel açıdan estetik değer taşıdığını ve estetik yaşantı şekillerini çocuğa sunmada; şiirlerin ise hayal gücü, duygusallık, ahenk, ölçü gibi iç ve dış faktörleriyle estetik algının gelişmesinde etkin bir role sahip olduğunu belirtmektedir.

Nikolajeva (2005), çocuk edebiyatında türün estetik boyutunu açıkladığı çalışmasında folklor, masal ve mitlerin tür ayrımında en belirleyici olduklarını ifade eder. Çoğu folklor yapısı şiddet ve çocuk istismarı içermektedir. Efsaneler ise inanca dayalı ideolojileri aktarmaktadır. Mitler, hem kutsallıklarını hem de inançla olan bağlarını yitirmişlerdir. Masallar, ahlakî bir amaç güderek iyinin peşinden koşmayı öğütlemektedir. Fantazi türü ise masala sihir ve doğüstü olayları ele alması bakımından benzese de ikincil bir dünya çizerek bunu gerçek dünya ile birlikte sunar. Hayvan ve oyuncak hikâyeleri ise fantazinin alt türleri olarak değerlendirilmektedir. Oyuncak hikâyelerinin estetik boyutu daha çok çocuğun kahramanları kendi yakın çevresiyle içselleştirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yazarlar karakterlerini hayvanlar ve oyuncaklar aracılığıyla sunduğunda türün estetik boyutunda uzaklaşarak bir ideolojiye doğru kaymaktadırlar. Macera, gizem, heyecan, korku gibi eylem odaklı romanlar, aynı kurgu biçimlerini takip etmelerine rağmen bunlara "basit, sade ve estetikten uzak" demek oldukça yanlıştır.

Her çocuk kitabı, türüne özgü olarak çocuğa bilişsel ve duyuşsal bir anlam evreni oluşturmalıdır. Oluşturulan bu evreni de dilin anlatım zenginliğini kullanarak aktarabilmelidir. Her türün, çocuğa ilettiği duygular farklı olabildiği için bu duyguların çocukta estetik zevk ve duyarlılık yaratması gerektiği de unutulmamalıdır. Örneğin bir şiir, çocuğun duygularını coşkulu bir şekilde harekete geçirirken diğer yandan onu eğlendirir ve telaffuz becerilerini geliştirir. Roman ise, çocuğun hayata ve insanlara karşı olan bakış açısını doğrudan etkiler ve bu sayede onu hayata karşı hazırlar. Masal, türünün gerektirdiği bir özellik olarak olağanüstü olaylar ve kişilerle çocukların hayal dünyalarını geliştirirken aynı zamanda ahlakî derslerle yaşamla buluşturur. Çocukları farklı edebî türlerle buluşturmak, onun estetik duyarlılığını geliştirerek türlere karşı sanatsal bir bakış açısı elde etmesine katkı sağlar.

3.10. Eserin Öğretici Yönünün Bulunması

Öğrenme aracılığıyla elde edilen estetik yaşantı, çocuğa yeni deneyimler kazandırdığı gibi onu hayata da hazırlamaya yardımcı olur. Çocukluk ve gençlik dönemi, öğrenme sürecinin en yoğun olduğu dönemlerdir. Dolayısıyla bu dönemin öğretici yönü olan eserlerle geçirmek; onun bilinçli, değerlerinin farkında, topluma yararlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlar.

Çocuk edebiyatı, çocuğun beğeni ve güzellik algının gelişmesine yardımcı olurken, eğitici yönüyle de öne çıkarılması gereken bir edebiyattır. Bu edebiyat, direkt çocuğu eğitmek gayesiyle yaratılmasa da çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı hedefler (Şimşek, 2005, 32'den aktaran Arıcı, 2016, 2).

Çocuklar, kahramanlara özenerek iyiye, güzele, doğruya yönelirler; yazarın yarattığı duygu yoğunluğu ile kötümser her türlü duygutüründen uzak kalabilirler. Kitaplar, çocuklara yakın çevrelerinden farklı olarak ilişki kurabileceği yeni çevreyi tanıtır. Bunları içinde farklı durumların olduğu değişik olaylarla örneklendirerek çocuk için yeni yaşam örnekleri oluşturur (Sever, 2008, 73).

Çocuk edebiyatında özenle seçilen sözcüklerle verilen canlı tasvirler ve imgeler, okura kendi zihninde bir mekân yaratma fırsatı tanır. Bu edebiyatın sunduğu özel bir hazdır. Kimi öykülerde, mekân unsuru çizerin yorumuna bırakılmak üzere belirsiz şekillerde yer alabilir. Bu durum, özellikle kendi kültürüne yabancı olan genç okuyucular için oldukça faydalıdır (Lukens, Smith, Coffel, 2018, 59).

Genellikle çocuğa doğru davranış şekillerini ve toplumsal kuralları öğretmek; önemli değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata hazırlamak gibi amaçlar çocuk edebiyatı yapıtlarının amaçları arasındadır. Bu amaç doğrultusunda yazılan her ürün, farklı mesajlar içermekte ve çocuğun dünyasında bir yer edinmeye çalışmaktadır (Arseven, 2005, 42).

Hızlan'a (2005, 457) göre çocuk kitapları, çocukların güzel zaman geçirebileceği, hem yeni şeyler öğrenebileceği hem de ileride nitelikli bir okur olma isteği uyandıracığı kitaplar olmalıdır. Yalnızca okur değil, kültür ve sanat bakımından gelişmiş, çok yönlü bir birey olması için okuduklarıyla temeller atılabilmelidir. Çocuk kitaplarında eğitsel olma arzusu kaçınılmazdır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda eğitsel unsurlar sadece kitaplarda değil, yaşamın her konumunda yer almaktadır. Eğitim yoluyla çocuğa, dünyanın en zor işi olan yaşama sanatına yönelik bilgiler sunulmaktadır.

Eğitim, hayat ile çocuk arasında anahtar bir işlev rolünü üstlenir. (Erdal, 2009,1'den aktaran Arıcı, 2016, 2).

Çocuk kitaplarında öğreticiliğin dolaylı yollardan, çocuğun gelişim düzeyine uygun bir üslupla yapılmasına dikkat edilmelidir. Eserin diliyle konuşma dili arasında büyük ayrımlar bulunmamalıdır. Kitaplar, dil ve görsellik bakımından çocuğun sanat ve düşünme eğitimini desteklemelidir. Kitaplarda, çocukların kavramsal gelişimine katkı sağlayacak bir biçim seçilmelidir (Sever, 2008, 198).

3.11. Eserin İdeolojik Söylem ve Düşüncelerden Uzak Olması

Çocuk edebiyatı eserlerinin estetik olmasını sağlayan bir başka unsur her türlü ideolojik söylem, düşünce ve inanıştan uzak kalmasıdır. İyi bir çocuk kitabı, çocuğu yazara göre şekillendiren değil, onun ufkunu açıp, ona kendi dünyasından örnekler sunan bir kitaptır. Çocuk edebiyatı yazarlarınca, edebiyatı ideolojik bir araca indirgeyen bir yazar, yaratmak istediği çocuk tipi ve kitaplarındaki karakterlerle aslında sadece kendi düşüncelerini empoze eden ve bu amaç için de çocukları kullanan, çocuğun özgür dünyasından bihaber hareket eden kişilerdir.

Çocuk kitabı, ön yargısız olarak çocuğun dünyasına girebilen kitaptır. Çocuk, boş bir plak değildir. Onu dilediğiniz gibi yönetemezsiniz. Ona koşullar koymak adeta imkânsızdır. Bunu yaptığınızda çocuk, kendi dünyasına çekilir. Edebiyat ürünü, kültürel sembolleri, duyarlılıkları ile bir dünya görüşü içinde yer alır. Önemli olan, edebiyat eserinin dünya görüşüne dönüşmemesidir. Bir düşüncenin ya da dünya görüşünün doğruluğunu, üstünlüğünü ideolojik şekilde yapıta yüklemek ve bu yazarlığı çocuk kitabı yazarlığıyla özdeşleştirmek, edebiyatla işlenen çocuk haklı ihlâlidir (Şirin, 2000, 134-135). Çocuk gerçekliği ve çocuk bakışı, çocuk edebiyatının varlığını sağlayan iki temel unsurdur. Yazar, ister problem odaklı yaklaşımdan yola çıkmış olsun, ister hayaller dünyasının kahramanını anlatmış olsun, ideolojik görüşleri edebiyatın önünde politik çocuk kitabı yazarıdır (Şirin, 2000, 136).

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın deseni, araştırmanın inceleme nesneleri, verilerin toplanması, analizi ve araştırmanın güvenilirliğine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Deseni

Ödül almış çocuk romanlarındaki estetik ölçütlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma deseninde yapılandırılmış bir durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışmasının en belirgin özelliği, bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin faktörler, bütüncül şekillerde araştırılarak, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve bu durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım, Şimşek, 2013, 73). Araştırmada, nitel araştırmanın tümevarım özelliğinden faydalanılmıştır. Tümevarım, verilerin hipotez ve teori oluşturmak amacıyla toplanması anlamına gelmektedir. Tümevarım süreciyle ortaya çıkan ürünün betimlemesinin zengin olması da nitel araştırmanın diğer özelliğidir. Zengin betimleme, nitel araştırmanın açıklayıcı doğasını desteklemek amacıyla bağlam, katılımcılar, faaliyetler ile ilgili açıklayıcı anlatımları kapsamaktadır (Merriam, 2009).

4.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmanın inceleme nesnesi, amaçlı örneklem tekniğinden biri olan ölçüt örneklem ile belirlenmiştir. Ölçüt örneklemde, belirli ölçütleri sağlayan durumlar araştırmaya dâhil edilmektedir (Patton, 2014, 243). Bu doğrultuda, inceleme nesneleri şu ölçütlere göre seçilmiştir:

- İncelenecek çocuk kitapları, kütüphanelerin veri tabanları, yayınevlerinin internet siteleri ve katalogları aracılığıyla belirlenmiştir.
- Ödül veren kurumların internet veri tabanları aracılığıyla 2009-2017 yılları arasında ödül alan 25 çocuk kitabı belirlenmiştir. Ancak alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda eserin içerdiği olumsuz özelliklerden ve %75 gibi bir oranla estetik ölçütleri karşılamamasından dolayı 5 tanesi elenmiştir. 5 kitap

ise 2009 ve 2017 yılları arasında ödül almadığı için elenmiştir. 2 kitap, türünün hikâye olmasından dolayı elenirken, diğer 2 kitap ise aynı yazarların eserleri olduğundan elenmiştir. Elemelerden sonra araştırmaya bu kriterleri sağlayan 16 çocuk romanı dâhil edilmiştir.

İnceleme nesnelerinin belirli nitelikleri taşıyan çocuk edebiyatı kataloglarından seçilmesinin nedeni:

- Araştırmada, daha önceden çocuk edebiyatı yazarlarının görüşleri doğrultusunda belirlenmiş ölçütlere göre incelenmeye en uygun çocuk edebiyatı türünün hikâye edici metinler olduğuna karar verilmiştir. Ölçütler, belirli bir kurgusu ve konusu olan, dilsel bakımdan zengin, çocuğun her türlü beceriyi okuma sırasında ve sonrasında kullanmasına olanak sağlayan, onu sınırlandırmayan aksine hayal kurmasına yardımcı olan, onda iç ve dış unsurlarıyla estetik duygu ve zevk uyandırmaya daha çok yatkın olan bir türü gerektirmektedir. Bu bağlamda inceleme nesnesi uzman görüşü alınarak roman olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan çocuk romanlarına ait bilgilere *Tablo 1.*'de yer verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi	Hedef Kitle
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	Behiç Ak	Günışığı Kitaplığı	9 yaş ve üstü
Kuuzu ve Lunapark Ailesi	İrem Uşar	Günışığı Kitaplığı	9 yaş ve üstü
Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu	Ömür Kurt	Altın Kitaplar	9 yaş ve üstü
Kuş Olsam Evime Uçsam	Güzin Öztürk	Tudem Yayınları	10 yaş ve üstü
Hayalet Köy	Hüsnan Şeker	Altın Kitaplar	10 yaş ve üstü
Dedemin Ayçiçeği Tarlası	Gamze Pat	Altın Kitaplar	12 yaş ve üstü
Sihirli Kutu	Fatih Erdoğan	Mavibulut Yayıncılık	9 yaş ve üstü
Amber'in Zaman Kapsülü	Figen Güllü	Tudem Yayınları	13 yaş ve üstü

Türkü Çocuk	Feyza Hepçilingirler	Kırmızıkeci Yayınları	10 yaş ve üstü
Düşlerin Peşindeki Çocuk	Koray Avcı Çakman	Altın Kitaplar	11 yaş ve üstü
Frej Apartmanı'nın Esrarı	Nazlı Eray	Everest Yayınları	12 yaş ve üstü
Arda'nın Derdi Ne?	Necati Tosuner	Günışığı Kitaplığı	12 yaş ve üstü
Atla	Mercan Aytuna	Tudem Yayınları	12 yaş ve üstü
Ankaralı	Zeynep Cemali	Günışığı Kitaplığı	13 yaş ve üstü
Leylek Havada	Leyla Ruhan Okyay	Günışığı Kitaplığı	13 yaş ve üstü
Parktaki Gergedanlar	Mehmet Atilla	Tudem Yayınları	13 yaş ve üstü
Toplam	16		

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi, yazılı ve görsel malzemelerin toplanıp incelenmesidir (Sönmez, Alacapınar, 2014, 95). Doküman incelemesi, araştırma kapsamında ele alınan olgu hakkındaki yazılı materyallerin analizini içerir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 216). Araştırmacı, araştırmaya başlamadan önce alandaki kuramlardan yola çıkarak doküman analizinde kullanacağı temel kategorileri ya da temaları oluşturabilmektedir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 228).

Doküman analiziyle elde edilen veriler, Dedeoğlu Orhun (2019) tarafından geliştirilen ve Miles ve Huberman'ın (1994) uzman görüşü birliği formülüne başvurularak %81 oranında geçerliliği sağlanan "Estetik Ölçütler Kontrol Listesi" aracılığıyla değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. 3'lü likert tipi olan ölçek, 11 maddeden oluşmakla birlikte 36 tane birinci dereceden alt madde ve 6 tane ikinci dereceden alt maddeden oluşmaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen çocuk romanları belirlenirken ödülleri veren kurumların internet siteleri ve kütüphanelerin veri tabanlarından yararlanılmıştır. Ödülleri veren kurumlar şöyledir:

- Tudem Yayın Grubu Edebiyat Ödülleri
- Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyat Vakfı Ödülleri
- Türkan Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri
- Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği

4.4. Verilerin Analizi

Doküman incelmesi ile elde edilen veriler, çocuk edebiyatı eserlerini ölçütlere göre değerlendirme amacına göre, NVivo 8.0. Paket Programı kullanılarak betimsel analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiş, eserlerin ölçütlere uygunluğu frekans ve yüzde değerleriyle ifade edilmiştir. Kitap, yazılı olarak okunduktan sonra bilgisayar analiz programına aktarılmıştır. Kontrol listesinde yer alan her bir tema, bilgisayar ortamında kodlanmıştır. Araştırmanın amacına ve alt problemlere yönelik olarak, doğrudan alıntılar ilgili temalara yazılmıştır. Ölçütlerin eserlerde bulunma durumu her kitap için birer kontrol listesi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Kontrol listesi çerçevesinde yorumlanan betimsel analiz için 4 aşama izlenmiştir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 256-257).

1. Betimsel analiz için çerçeve oluşturma: Dedeoğlu Orhun (2019)'un çocuk edebiyatı yazarlarının görüşleri doğrultusunda hazırlamış olduğu kontrol listesi, betimsel analizin çerçevesini oluşturmaktadır.
2. Tematik çerçeveye göre verilerin incelenmesi: Araştırmacı tarafından basılı hâliyle okunan eserler, programa yüklenerek tekrar okunmuştur. Ardından incelenen kitaplar, kontrol listesinde yer alan her bir ana ölçüt için ayrı ayrı okunmuş, temalar belirlenmiştir.
3. Bulguların tanımlanması: Yapılan her bir okuma sırasında, araştırmanın amaçlarına uygun olarak her eserde ilgili ölçütü karşılayan ifadeler doğrudan alıntı olarak var olan temaların altına alınmıştır. Yani; eserde geçen ve temayı karşılayan her bir cümle o temanın altına alınmıştır.
4. Bulguların yorumlanması: Tanımlanan bulgular, açıklanmış, farklı çalışmalarla ilişkilendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.5. Araştırmanın Güvenirliği

Araştırmada Lincoln ve Guba (2013, 104-105) tarafından ortaya konmuş olan geçerlik ve güvenirlilik yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım, inanılabilirlik, aktarılabilirlik, sağlamlık ve onaylanabilirlik olarak gruplandırılmaktadır.

Araştırmanın inanırılığı ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla;

- İlk etapta 25 çocuk kitabı belirlenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda türünün uygun olmaması, içerdiği olumsuz özellikler ve estetik ölçütlerin çoğunu taşınamamasından dolayı 5 tanesi elenmiştir. 5 kitap ise, 2009 ve 2017 yılları arasında ödül almadığı için, 2 tanesi türünün hikâye olmasından dolayı, 2 tanesi ise aynı yazara ait kitaplar olmasından dolayı elenmiştir.
- 3 kitap pilot bir uygulamayla incelenmiş daha sonra uzman görüşüne sunulmuştur. Alıntıların doğruluğu kontrol edilmiştir.
- Araştırmaya başlamadan önce 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler üzerinde ölçütler incelenmiş ve sınanmıştır.
- Doğrudan alıntılar, incelenen temalara uygun şekilde düzeltilerek betimsel analiz programında ilgili temalara gönderilmiştir.

Araştırmanın aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla;

- Veriler temalara ayrılırken hiçbir öznel yorumun aktarılmasına dikkat edilmiştir.
- İnceleme nesnesinden elde edilen veriler, doğrudan alıntı şeklinde araştırmaya dâhil edilmiştir.
- Çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan "ölçüt örnekleme" kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede, önceden belirlenen bir dizi ölçütü karşılayan durumlar çalışılır. Ölçüt, araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall, Rossman, 2014).
- İncelenen romanların künyesine dair bilgilere ekler bölümünde yer verilmiştir. Bir araştırmanın aktarılabilirliğini sağlamak için bulgulara yönelik olabildiğince fazla bilginin okuyucuya sunulması gerekmektedir (Pitney, Parker, 2009, 68).

Araştırmanın sağlamlığını sağlamak amacıyla;

- Araştırmacı denetlemesi stratejisi kullanılmıştır. Bu stratejide bağımsız bir araştırmacı tarafından araştırmanın verileri ve belgeleri incelenmektedir

(Kemparaj, Chavan, 2013, 95). Araştırmanın yöntemine dair süreçler paylaşılarak ilgili düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmanın onaylanabilirliğini sağlamak amacıyla;

- Denetleme süreci stratejisine başvurulmuştur. Denetleme sürecinde, araştırmanın nasıl işlediğine ve verilerin nasıl analiz edildiğine dair ayrıntılı açıklamalar yapılmaktadır (Merriam, 2009). Bu doğrultuda veri toplama süreci ve analizi net bir şekilde açıklanmıştır.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde “ödül almış olan çocuk edebiyatı eserlerinin estetik ölçütler bağlamında değerlendirmek” amacına ve araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Tablo 2: İncelenen Eserlerin Künyesi

Kitap adı	Yazar	Yayınevi	Basım tarihi	S. sy.	Ödül Alınan Kurum
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	Behiç Ak	Günışığı Kitaplığı	Eylül 2014	103	2013 ÇGYD Ödülü
Kuuzu ve Lunapark Ailesi	İrem Uşar	Günışığı Kitaplığı	Kasım 2011	107	2011 ÇGYD Ödülü
Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu	Ömür Kurt	Altın Kitaplar	Kasım 2018	96	2017 Gülten Dayıoğlu ÇGEV
Kuş Olsam Evime Uçsam	Güzin Öztürk	Tudem	Ocak 2017	117	2015 Tudem Edebiyat
Hayalet Köy	Hüsnan Şeker	Altın Kitaplar	Haziran 2018	131	2011 Gülten Dayıoğlu ÇGEV
Dedemin Ayçiçeği Tarlası	Gamze Pat	Altın Kitaplar	Mayıs 2018	95	2016 Gülten Dayıoğlu ÇGEV
Sihirli Kutu	Fatih Erdoğan	Mavibulut	Mart 2017	263	2015 ÇGYD Ödülü
Amber'in Zaman Kapsülü	Figen Gülü	Tudem	Kasım 2015	190	2013 Tudem Edebiyat

Türkü Çocuk	Feyza Hepçilingirler	Kırmızı Kedi	Haziran 2014	13	2014 ÇGYD Ödülü
Düşlerin Peşindeki Çocuk	Koray Avcı Çakman	Altın Kitaplar	Kasım 2016	144	2015 Gülten Dayıoğlu ÇGEV
Frej Apartmanı'nın Esrarı	Nazlı Eray	Everest Yayınları	Mayıs 2018	104	2009 ÇGYD Ödülü
Arda'nın Derdi Ne?	Necati Tosuner	Günüşiği Kitaplığı	Mayıs 2012	99	2011 Türkan Saylan Ödülleri
Atla	Mercan Aytuna	Tudem	Ekim 2014	168	2013 Tudem Edebiyat
Ankaralı	Zeynep Cemali	Günüşiği Kitaplığı	Ekim 2011	197	2011 Türkan Saylan Ödülleri
Leylek Havada	Leyla Ruhan Okyay	Günüşiği Kitaplığı	Aralık 2013	171	2012 ÇGYD Ödülü
Parktaki Gergedanlar	Mehmet Atilla	Tudem	Aralık 2017	158	2011 ÇGYD Ödülü

5.1. Behiç Ak'ın (2014) *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

A.1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Durumu Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Aşka yönelik duygular, ötekileştirme, sınıf ayrımı, lakaplara yer verilmesi duyuşsal ve kişilik gelişime uygun olmadığını göstermektedir.

A. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" maddesine yönelik bulgular

Eser, duyuşsal gelişimi kısmen sağlamaktadır. Çünkü aşka yönelik ifadelerin bulunması çocuğun duyuşsal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

- " Son zamanlarda en beğendiği kişinin Sevinç olması tesadüf değildi. Ona büyük saygı duyuyordu. Hatta sevgi... Evet güçlü bir sevgi! Ne de olsa onun adı da Ç harfiyle bitiyordu (s.27)."

A. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde "tasarruf", "dayanışma", "sevgi" ve "vefa" değerleri vardır.

- "Servisi üstünde 'bunu da bulamayanlar var' yazılı tabaklarda yapıyordu (s.10)." "Muslukları sıkıca kapatın! (s.9)", "Aramızda inanılmaz bir dayanışma oluştu.Şimdiye kadar birbirimize yedi bin mesaj attık. (s.95).", "Birbirimizle iletişim kurmaktan, konuşmaya vakit bulamıyorduk! (s.102)", "Okul bitince bambaşka işlerde, bambaşka şehirlerde yaşasalar bile bir araya geleceklerine yemin ettiler (s.102)."

A. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine yönelik bulgular

Eser aşağıda verilen örneklerde görüldüğü gibi yaşama ilişkin olumlu bakış açısı ve yaşamı sevdirmeye yönelik iletiler bulunmaktadır.

- "Servisin üstünde 'bunu da bulamayanlar var' yazılı tabaklarda yapıyordu (s.10).", "Dedem savaştan korkuyordu. Savaş insanların ömrünün kısaltılması için icat edilmişti. Oysa o, uzun ömürlü ve sağlıklı yaşamak istiyordu (s.65).", "Hani, 'en kötü durumun bile iyi bir yanı vardır' derler (s.69).", "Bir insana her zaman iki ismiyle hitap etmek güzeldir. Ona soylu bir hava verir (s.98)", "İnternette vakit kaybetmeyince, daha çok görüşür olmuşlardı. Sürekli bir araya geliyor, piknik yapıp top oynuyor, yemek yiyip çene çalıyorlardı (s.101)."

A. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun hayal kurmasını sağlayarak onu düşünmeye yönlendirmektedir.

- "Tabii ki, Sevinç'in sahip olduğu başka şeyler de vardı: İri gözleri, rüzgârda uçuşan saçları, pürdikkatken bile dalgın olmayı becermesi... (s.27)", "Ovada neşe içinde yürüdü. Arılar vızıldıyor, kelebekler uçuşuyordu. Uzaklarda bir yerde annesi ip atlıyor, babası top oynuyordu (s.72).", "Vay canına! Bir anda dönme kuvvetinin etkisine girip, o da duvara yapışmıştı. Ali artık yere paralel, yan duvara dik yürüyebiliyordu (s.76)."

A. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğun empati kurmasını sağlayacak örnekler olsa da belirtilen ifadeler empati kurmaktan uzaktır: "Bir sorunla karşılaşınca, genellikle ailede kriz çıkardı. Herkes birbirini suçlar, sorun daha da çözümsüz hâle gelirdi (s.58).", "Her hatasının sonunda kendi dışında bir suçlu bulmayı becerirdi (s.10)." Bu nedenle ölçüt kısmen uygundur.

- "Hiç kimsenin bilmediği şeyleri biliyordu. Ali ona hayran kalmıştı (s.89).", "Açsın, açsın ki önlem almaya çalışan bilim insanları aç kalmasın. Öyle değil mi? (s.39)"

A. 1. 1. 5. "Eser samimidir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kullanılan mizahlı anlatım, kendi kendine konuşur gibi yapma gibi özellikler bulunduğundan eser samimidir.

- "Doktorların bile çözemediği çetrefilli sorunun cevabı bu kadar basitti ha? Vay canına! (s.16)", "Vay canına! Demek bu kadar basitti ha? Çalışmanın değil, sadece tıklanmanın önemli olduğu bir dünyada yaşıyordu (s.63).", "Horozlar sanki yıllarca şan dersi almış gibi, müzik prensiplerine sıkı sıkıya bağlıydılar (s.66).", " 'Kim yazdıysa pes doğrusu!' diye düşündü. Dedemin karakterini çok iyi anlamış (s.67).", "Bu geçenlerde söyleşi yaparken amcasının giydiği gömlekti. 'Kalıbımı basarım ki o!' diye bağırdı (s.79)."

A. 1. 1. 6. "Eser çocuğu şiddete yöneltmez" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğu şiddete yönlendirecek unsurlara rastlanmamıştır.

A. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" maddesine yönelik bulgular

Eserde akıl yürütme, sonuca varma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, değerlendirme, soyuttan somuta geçiş örnekleri bulunduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- Eserde akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Evi uyarılarla dolu renkli kâğıtlarla donatmıştı. İşlerin tıklarında gitmesi için yapıyordu bunu (s.9)", "Her yanlış bir notla düzeltmeyi görev edinmişti. 'Lambaları söndürürseniz, ömürlerini uzatırsınız.' (s.99).", "Babasının 'neden?' sorusuna utana sıkıla 'bilgisayar sadece bir yazı aracı değil ki, aynı zamanda bir iletişim aracı' diye cevap verdi (s.18).", "Ona ulaşmanın en iyi yöntemi, telefonuna mesaj atmaktı (s.31).", "Yenisini satabilmek için. Yoksa hiçbir şey kolay kolay eskimez. Yüzyıl dayanan ampul üretmek mümkün. Ya da hiç bozulmayan bilgisayarlar (s.37).", "İçinde son derece gelişmiş bir yol bulucu var. Buna sahip olan asla kaybolmaz (s.48).", "Kağıt bozulmayacağına göre, bilgilerin kaybolması olanaksızdı (s.53)", "Hırsız bilgileri ele geçirebildiğine göre, bilgisayarı çalışır durumda olmalıydı! (s.69)".
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme dair örnekler: "Her hatasının sonunda kendisi dışında bir suçlu bulmayı becerirdi (s.10).", " 'İyi ki, bilgilerimi evdeki belleğe kaydettim' diye mırıldandı. 'Yoksa bütün çalışmam uçup gidecekti.' (s.50)."
- Sonuç çıkarma becerisine dair örnekler: "Bir hırsız olabilir mi? diye düşündü. Olamayacağı sonucuna vardı. Eskicinin üstündekiler, büyük olasılıkla amcasının bir kere kullanıp attığı şeylerdi (s.79).", "Hayatını böyle sürdürse herkesten daha yavaş yaşlanabileceğini fark etmişti. Yaşamı uzattıkça uzattı (s. 67)".
- Soyuttan somuta geçiş örnekleri bulunmaktadır: "Kafasındaki sorular çeşitlendikçe, düşüncelerinde yeni ufuklar açılıyordu. (s.13)."

A. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" maddesine yönelik bulgular

Eserde dil gelişimini sağlayacak unsurlar yan anlam, ikileme, yansıma ve kalıplaşmış sözcüklerin yanı sıra atasözü ve deyimlerle hedef kitleye uygun bir şekilde sağlanmıştır. Aynı zamanda bol ünlemlili ifadelerle yer verilmiştir. Aşağıdaki ifadelerde altı çizili sözcükler dilsel olaylara örnektir.

- "Rıza Bey ayda bir yemek yapma krizine girerdi (s.10)", "Sorulanlara cevap ver demekten dilinde tüy bitmişti (s.15)", "Meğer bizim Ali neleri gözlüyormuş! diye düşündü (s.15)", "Aman! diyerek dışarı fırladı; kulağını şişelerin ağzına dayadı (s.15).", "Evin altını üstüne getirdi. Sanki yer yarılmış içine girmişti. Sonunda şansına küstü. Yenisini çıkarmaktan başka çare yoktu. Zar zor babasını ikna etti (s.19).", "Nüfus memuru biliyorum diyerek lafı ağzına tıkayıverdi (s.20)", "Rıza Bey burnundan soluyarak, dilekçeyi yırtıp çöpe attı (s.24)", "İnanmıyorum! diye bağırdı amcası 'Hala o iğrenç makineyi çöpe atmadı öyle mi? (s.32)", "Burada sadece benim borum öter! lafını ben çıkardım (s.47).", "Kös kös eve döndü (s.55).", "Ali ertesi gün süklüm püklüm okula gitti (s.60)", "Her şey nasılsa tıkır tıkır çalışıyordu (s.65)", "Karanlığı delen irili ufaklı ışıklara baktı (s.68)", "Kırık dökük beyaz bir masa ve üstünde pinekleyen, fosforlu gözlü bir kediyle karşılaştı (s.72)", "Sağı solu didik didik etti (s.73)", "Ali ağzından baklayı çıkarıverdi (s.82), "Ali'nin yüreğine su serpilmışti (s.82)" "Derme çatma yazılı başka bir kapıyı açtı (s.87)"

A. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" maddesine yönelik bulgular

Eser çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Eserde verilen dağınıklık, kibir ve savurganlık, yalan söylemeye teşvik etme gibi örnekler çocuğun kişilik gelişimini olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda sosyal sınıf ayrımı ve lakap takarak ötekileştirme, argo ifadeler kullanma gibi durumlar bulunması da ölçütü karşılamayan örneklerdir.

- "Çünkü, dedi Ali böbürlenerek ben hepinizden farklıyım. Yaşım, gözlerim, hayata bakış açım sizlerden farklı. Özel bir insanım. Soyadımın da farklı olması doğal değil mi? (s.23)", "Sayıları da o kadar azdı ki! Ancak ayrıcalıklı insanların soyadları böyle bir harfle başlayabilirdi (s.26).", "İnanmıyorum! diye bağırdı amcası 'Halâ o iğrenç makineyi çöpe atmadı öyle mi? Cimri! (s.32)", "Hep yenisini almak. Ben bir şeyi bir kez giydikten sonra atar, yenisini alırım. İşin sırrı bu. Kullan at! Kullan at! (s.38)", "Bu alet nalları dikti, dedi (s.49)", "Bu gebermiş dedi (s.51)", "Tamamen bana ait yazılar değil onlar. Mahsusçuktan yazarım ben! (s.88)."

Başka insanların fikirlerine saygı duyma, özgüvenli ve sorumluluk sahibi olma gibi kişilik özelliklerine yer vermektedir.

- "Sürekli ceketle dolaşıyordu. Başka insanlara 'siz' diye hitap etmeye başlamıştı. En çok kurduğu cümle, 'haklı olabilirsiniz ama ben sizin gibi düşünmüyorum'du. Artık o kimseye ihtiyacı olmayan yalnız ve başarılı bir insandı (s.27).", "Borusundan farklı sesler çıkararak farklı hayvanları çağırmayı öğrendi. Kedileri, köpekleri bir araya toplayabiliyor isterse de tek tek çağırabiliyordu. Kısa sürede onlara hükmetmeyi öğrenmişti. Gözün gördüğü her şey ondan soruluyordu (s.65)"

Aşağıdaki ifadelerde ideal bir kişilik tipi çizilmiştir.

- "Hiçbir arkadaşı bu günlere kadar gelemedi. Kötü beslenmeden, aşırı hırstan, hüsnükuruntudan, savaşlardan dolayı erkenden ölüp gittiler. Ama dedeme hiçbir şey olmadı (s.67)."

A. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili kısmen niteliklidir. Çünkü bazı cümlelerin anlamı kapalıdır.

A. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik özellikleri taşımaktadır. Aşağıdaki örneklerde bu özellikler görülmektedir.

- Kendi yazdığı bir şiiri de okudu:

"Çamaşır makinesi

Yoktur batası pası

Yenilerinin varsa havası

İki senede bozulur

Toplarlar tarağı tası... (s.46)"

- "Sonra aniden ayağa kalkıp bildiği bir askeri marşın notalarını söylemeye başladı: Doo, soool, siiii, laaaa!" Ali bir yandan ayağıyla ritim tutuyor, bir

yandan da marşın notalarını defterine geçirmeye çalışıyordu (s.49).", "Tavuklar yönetmeliklere uyuyor, 'gıd-gıd-gıdaak' sesi çıkararak gıdaklayabiliyordu. İster erken ötsünler ister geç, 'ü-ürrüüüü- üüü' sesini minor tonundan çıkarabilmeyi başarıyorlardı (s.66)"

A. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde didaktik bir dil kullanılmamıştır. Öğretici unsurlar dolaylı yollardan mesajlar verilerek aktarılmaya çalışılmıştır.

A. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde benzetme, kişileştirme, mecaz anlam, yan anlam, ad aktarması ve edebiyat, müzik terimlerine yer verilmiştir.

- "Kafasındaki sorular çeşitlendikçe düşüncelerinde yeni kapılar açılıyordu (s.13)", "Aman! diyerek dışarı fırladı; kulağını şişelerin ağzına dayadı (s.15).", "Ayla Hanım'ı soru bombardımanına tutuyordu (s.15)", " Daha kim bilir ne numaralar dönüyor bu evde! (s.16)", "Uluslararası şirketlere danışmanlık yapan parlak bir mühendisti (s.31)", "Birkaç kere babasına sormuş 'sır küpü mühendisi' cevabını almıştı (s.34)", "Mühendis lafı Ali'nin hep içini ürpertirdi (s.36)", "Sonra aniden ayağa kalkıp bildiği bir askerî marşın notalarını söylemeye başladı: Doo, soool, siiii, laaaa!" Ali bir yandan ayağıyla ritim tutuyor, bir yandan da marşın notalarını defterine geçirmeye çalışıyordu (s.49).", "Ali kâbus gibi! diye bağırdı (s.53)", "En son gelen kişi, Ali'nin bozulan bilgisayarının aynısını getirdi. O da cızırtılar çıkararak son nefesini vermişti (s.53).", "Olimpiyat rekoru kırmış bir sporcunun antrenörü edasıyla fısıldadı (s.61).", "Biliyor musun günlerdir sanal âlemde aranıyorsun. En çok arananlar listesinde birincisin (s.80).", "Sanırım insanlar şiire daha az ihtiyaç duyuyorlar (s.87)."

A. 2. 4. " Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine yönelik bulgular

Eser, ölçütü kısmen sağlamaktadır. "Ömür törpüleme mühendisi" kullanımı eserde doğrudan açıklanmadan kapalı anlamlar ve mesajlarla yer bulmuştur. Aynı zamanda bazı cümlelerin anlamı sembolik türden, kapalı şekildedir.

- "Mühendislerin ömür törpülediği bir dünyanın normali buydu belki de... Zihnindeki başarı kavramını gözden geçirmeliydi. Kendisi hatalıydı. Eski çamaşır makinelerinin yetmiş beşinci doğum günün kutluyordu. Eskiler gibi iki isimli olmaya çalışıyor, soyadının sonuna Ç harfi ekliyordu (s.63).", "Yapmak istediğin şeyi ertelersen, hiçbir şey yapmamış olursun. Şimdi değil de ilerde sahip olmak istediğin şey, hiçbir şeydir ya da gitmek isteyip de gidemediğin her yer, hiçbir yerdir (s.88)"

A. 2. 5. " Eserin dili akıcıdır" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin dilinin akıcı olduğuna yönelik örnekler verilmiştir. Eserde az sayıda yabancı sözcük kullanılarak hedef seviyenin gelişim düzeyinin dikkate alındığı görülmektedir.

- "Rüyasında ev ev dolaşıp durdu. 'Bilgisayarımı kaybettim. Burada mı?' diyip, ilk gördüğü evden içeriye dalıyordu. Girdiği evler daha önce gördüklerine benzemiyordu. Ama her gittiği evde mutlaka anne ve babasıyla karşılaşılıyordu (s.70)", "Sağında aniden bir dağ belirdi. Dağın hemen dibinde dev bir dönme dolap vardı. Yani başında ise dedesi duruyordu. Ali onu görünce çok sevindi. Kollarını çaresizce iki yana açarak 'Ev ev dolaşıyorum, bilgisayarımı arıyorum.' dedi (s.72)."

A. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin konusu ve kurgusu niteliklidir.

A. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu yaşamın içinde karşılaşılabilecek olay ve durumları içerir.

- "Eve döner dönmez bilgisayarımı açtı. Facebook sayfasındaki ismini 'Ali Hoşgörüş' olarak değiştirdi (s.25).", "Amca böbürlenerek 'bu alelaide bir telefon değil' dedi. 'İçinde son derece gelişmiş bir yol bulucu var. Buna sahip

olan asla kaybolmaz. Son model! (s.48)", "Ç Harfi Kardeşliği sayfasından gelen bir virüs bu bilgisayarı bozmuştu (s.58)", "Güneş, her defasında doğudan doğup batıdan batma görevini eksiksiz yerine getiriyordu. Rüzgârlar harika çalışıyor. Lodos hiç şaşmadan güneybatıdan, poyrazsa kuzeydoğudan esiyordu (s.65-66).", "Dedem savaştan korkuyordu. Savaş insanların ömrünü kısaltması için icat edilmişti (s.65)". "Babası güldü. 'Bu ev bir İsviçre çakısına benzer.' dedi. 'Her şey içindeki yuvalara gizlenmiştir (s.74)".

A. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu mizah unsurları içermektedir.

- "Rıza Hoşgörü, 'Yanlışlıkla yapılan bir şey seni farklı kılacaksa, o haylaz Ç harfini tepe tepe kullan! Ali, 'Ç harfimi istiyorum!' diye bağırdı (s.24).", "Ben ömür törpüleme mühendisiyim, dedi amcası gülerek, 'malların ömrünü kısaltma konusunda bir uzmanım!' (s.369", "Eskiler gibi iki isimli olmaya çalışıyor, soyadının sonuna Ç harfi ekliyordu. Modası geçmiş küçük bir dinozordu o! (s.63)", "Çok komik gözüküyorsunuz diye sevinçle seslendi (s.75)."

A. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Yazarın, günümüzde sosyal medyanın çocuklar ve ebeveynler üzerindeki etkisini anlatması, aslında değerli olan şeylerin hızlı bir şekilde düşünülmeden tüketilmesini gözler önüne sermesi kurgunun özgün nitelikler taşıdığını göstermektedir.

- "Mühendislerin ömür törpülediği bir dünyanın normali buydu belki de... Zihnindeki başarı kavramını gözden geçirmeliydi. Kendisi hatalıydı. Eski çamaşır makinelerinin yetmiş beşinci doğum gününü kutluyordu (s.63)", "İnternette vakit kaybetmeyince daha çok görüşür olmuşlardı. Sürekli bir araya geliyor, piknik yapıp top oynuyor, yemek yiyip çene çalışıyorlardı (s.101)."

A. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Eser, çocuğu şaşırtarak ondan kurguya dair ilgi uyandırmaktadır.

- "Sevinçle, 'Ben de bir yıldır kulağım çınlıyor sanıyordum' dedi. 'Meğer duyduğum şişelerden çıkan ısıklık sesiymiş! (s.16)", "Ali'nin soruları ufuk

açıcıydı. Rıza Bey bu sayede neler öğrenmemişti ki; eşinin çatı sularını ıhlamur ağacını sulamak için kullandığını... Aç tavşanlar için bahçe duvarına havuçlar koyduğunu... (s.16)" "Arkadaşları şaşırmıştı. Kısa sürede Ç harfi Facebook'un 'en çok fıkurdutılanlar' listesine girdi (s.25)." , "Sonunda gerçek suçluyu bulmuşlardı! Suçlu Sedat Bey'di! (s.59)", "Bir hırsız Facebook hesabını dahası elektronik posta adresini de ele geçirmiş olmalıydı! İşin tuhafı, kötülük değil, iyilik yapan bir hırsızdı (s.64).", "Bir de ne görsün? Annesiyle babası silindirin yan duvarında oturmuyorlar mı? (s.75)"

A. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu gerçekçidir. Teknoloji bağımlısı bir çocuğun dönem ödevi sayesinde başından geçen olayları anlatırken herkesten farklı olma çabası ile Facebook üzerinden ünlü olması günümüzde rastlanabilecek bir olaydır. Sosyalleşmeyi yanlış anlayan Ali artık tamamen sosyal medyada istemediği bir kişi olarak anılmaya başlamıştır. Günümüzde insanların sosyal medyada çok fazla zaman geçirdiği ve bazı ilişkilerin yok olduğu eserde de bulunmasından ötürü kurgu gerçekçi özellikler göstermektedir.

- "Herkes Ç harfi grubuna katılmak istiyor. Son yıllardaki en başarılı proje bu! Face'te on bin kez tıklандık! Aramızda inanılmaz bir dayanışma oluştu. Şimdiye kadar birbirimize yedi bin mesaj attık! (s.95)", "Musa Bey savaşa katılmamak için padişahın borazancı bölüğüne girdiğini söylüyordu. Sonra da Haliç Tersanesi'nde ustabaşı olarak çalıştığını iddia ediyordu (s.42)."

A. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde ön yargıya rastlanıldığı için çocuğun düşünme becerisini kısmen sağlamaktadır.

A. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımında bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğun çevresindeki olay ya da durumlardan çıkarım yaptığı görülmektedir.

- "Evi, uyarılarla dolu renkli kâğıtlarla donatmıştı. İşlerin tıklarında gitmesi için yapıyordu bunu (s.9).", "Ali cevap vermekten çok, soru sormaya istekli olduğundan söyleyişi seçti (s.13).", " 'Bu çocuk kendini eksik hissediyor' diye homurdandı. 'Alfabenin bütün harflerini üstüne yapıştırsak bile mutlu

olmayacak (s.26).", "Bir hafta içinde adının sonu Ç ile biten beş kişi gruba üye oldu. Hepsinin de adı Sevinç'ti. (Amma da çok Sevinç varmış dünyada!) Ne yazık ki, hiçbiri Ali'nin sınıfındaki Sevinç değildi (s.29)", "Ailede Sedat Bey'in etkisi büyüktü. Başarılı amcanın beğenmedi bir şey yapılırsa, başarısız olunacağı gibi bir hava estiriliyordu (s.31)", " 'Babam eğer borazancı bölüğüne girdiyse, şimdi yüz on beş yaşında olmalıydı' gibi bir sonuca ulaşıyordu (s.43)", "Tabii ki, iyi bir yönetici olmanın da büyük zorlukları vardı. Dedeme de çok önemli görev düşüyordu (s.66)", "Hayatını böyle sürdürürse, herkesten daha yavaş yaşlanabileceğini fark etmişti. Yaşamını uzattıkça uzattı (s.67)" , "Afrika çok sıcaktı. Fillerin kulakları rüzgâr yaptırmaya yarayabilirdi (s.77)", "Öyle ya, çalışmayan bilgisayarları çöpçüler topladığına göre, işe yarıyorlardı demek (s.79)", " 'Burası da kullanılmayan şiirler deposu. Giderek sayıları artıyor' dedi. 'Sanırım, insanlar şiire daha az ihtiyaç duyuyorlar (s.87)."

A. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi kahramanların olaylara veya durumlara karşı takındığı tavırlar nettir.

- "Ç harfini benimseyenler ile benimsemeyenler kamplara ayrıldı. Birbirlerine küsenler, Facebook üyeliğini iptal edenler oldu (s.25).", "Annesi Ayla Hanım, Ali'nin tuhafliklarına alıştı. Ç harfini sahiplenmesi onu hiç şaşırtmamıştı (s.25-26).", " 'Ben her konuda böyleyim' diye ekledi amcası. 'Hep yeniden yanayım. Eski arkadaşlarımdan çok, yeni arkadaşları severim (s.39).", "Anneye göreyse, bütün gerginliğin sorumlusu Rıza Bey'di. Sağa sola kâğıt parçaları yapıştırarak sorunları başkalarına aktarıyordu (s.58).", "Ümitsu çok ilginç bir insandı. Küs insanların eski e-postalarını biriktirmekten zevk alıyor, bitirilmemiş hikâyeleri tamamlıyordu (s.88)."

A. 4. 3. "Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ölçütü karşılamaktadır. Kahramanın olaylar üzerinde bolca sorgulama yaptığı ve düşündüğü görülmektedir.

- "Ali tuhaf duygular içindeydi. Amcası Sedat Bey özenle üretilmiş malları bozan bir oyunbozan mıydı? Yoksa insanlığı düşünen fedakâr bir kahraman

myıdı? Soyadı Ç ile biten özel biri olarak bu konuda nasıl davranmalıydı? Sevinç bu konuda ne düşünüyordu? (s.37)", "Biz değişiyoruz ama isimlerimiz değişmiyor. Ne korkunç öyle değil mi? (s.39)", "Ali'nin kafası iyice karışmıştı. Yedek bellek bilgileri korumak için güvenli bir liman değil miydi? Kendisini bile koruyamayan bu alet bilgileri nasıl koruyacaktı? (s.52)", "Yokluğu hissediliyor muydu? Yoksa ünü sadece beş dakika sürenlerden miydi? (s.57).", "Ödevini kim yazmıştı? Öğretmene kim göndermişti? Bilgisayarını kim çalmıştı? Bilgisayarını çalan hırsız, ödevini tamamlamış olabilir miydi? (s.68)", "Eskiciler bilgisayarları da mı alıyorlardı artık? Alıp da ne yapıyorlardı? Bu bilgisayarlar Afrikalıların ne işine yarıyor olabilirdi? (s.77)."

A. 4. 4. "Eser önyargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ölçütü sağlamamaktadır. Eserde insanları kötü şekillerde yargılama örnekleri bulunmaktadır.

- " 'İnanmıyorum! diye bağırdı amcası. 'Hâlâ o iğrenç makineyi çöpe atmadı, öyle mi? Cimri! (s.32)", "Üstelik babam ustabaşı olacak biri değil. Düğmelerini bile kendi başına ilikleyemez o (s.43).", "Dedesı Musa Bey ilginç bir insandı. Bir dediği, bir dediğini tutmazdı (s.42).", "Ama insanlar genellikle cevabını bildikleri soruları sormayı yeğliyorlar (s.89)", "Bu kadar çok insana nasıl yemek yapacaksın? Evi batırırsın! Yangın çıkartır, su bastırır, mutfağı çöp fabrikasına döndürürsün! (s.91)", "Şuleç ayağa kalktı 'Ne yazık ki öyle!' diye cevap verdi. 'Utangaç, asosyal, beceriksizler ordusuyuz biz! (s.96)"

A. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser sorgulamaya ve muhakemeye yönelik becerilere yer verdiğinden dogmatik yapıdan uzaktır.

A. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ilgili ölçütü sağlamaktadır. Başkahramanın problemlerine sorgulayıcı ve yaratıcı tarzda çözümler aradığı örneklerde verilmiştir.

- "Aklına harika bir fikir geldi: İnternet ortamında, 'Ç Harfi Kardeşliği' başlığında bir grup kurmak! Sevinç kesinlikle bu gruba üye olabilirdi (s.29).", "Allah'tan evde babasının gelişmiş bir masaüstü bilgisayar vardı. İşi garantiye almakta fayda vardı (s.40).", " 'Ama' dedi Ali, 'bu durumda yenisini almak da para etmez ki! O da bilgilerimi sonsuza kadar koruyamayacak nasıl olsa (s.52)' ", "'Senin kendine özgü yol bulma yöntemlerin vardı. Onları denesen?' 'Neydi onlar? Bir hatırlasam.' Ali aklında kaldığı kadarıyla, yolu 'dedece' tarif etti (s.54-55)."

A. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde bulunan neden-sonuç ilişkili cümleler, olayların arasında gelişen bağlantıları çözmek açısından önemlidir.

- "Bir süredir kulak çınlamasından çektiği için keyfi kaçıktı. İçinden yemek yapmak da gelmiyordu (s.10-12).", "Yeni armağanıyla yazmaya başlayınca ödev biraz yavaşlamıştı (s.18).", "Artık isminde malum harf olmadığına göre, grupta kalmasının manası yoktu (s.100)."

A. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır " alt maddesine ilişkin bulgular

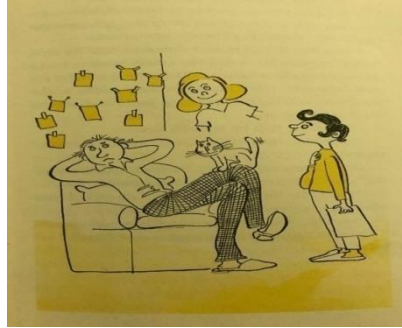
Kahramanın eserde bilgisayarına neler olduğunu öğrenmeye çalışması ve bundan dolayı yaşadığı maceralar dikkate alındığında eserin ilgili ölçütü sağladığı söylenebilir.

- "Ali tuhaf duygular içindeydi. Amcası Sedat Bey özenle üretilmiş malları bozan bir oyunbozan mıydı? Yoksa insanlığı düşünen fedakâr bir kahraman mıydı? Soyadı Ç ile biten özel biri olarak bu konuda nasıl davranmalıydı? Sevinç bu konuda ne düşünüyordu? (s.37)", "Ali her defasında 'Aa, amcamın İspanya'dan getirdiği palto!', 'Amcamın Japonya'dan getirdiği şapka!' diyerek şaşkınlığını dile getiriyordu (s.83).", "Ali merakla kâğıt denizine elini daldırıp kelimeleri karıştırdı (s.87)."

A. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Kitabın dış yapı unsurlarının uyumlu olması ancak birkaç resmin anlatılanla çelişmesi dolayısıyla ölçüt kısmen sağlanmaktadır. Kapak resmi, içerikle uyumludur. Kapak resminde, eserin içinde bulunan bir resim seçilmiştir. Resimlerde kullanılan tek tip renk olan sarı rengi kapakta da kullanılmaktadır. Sarı renginin esere canlılık katması, resmin niteliğini sağlaması ve dikkat çekici tarzda olması önemlidir. Kapak, hedef kitlenin yaş seviyesine uygun, dikkat çekicidir. Yazılar siyah renkte olup, yaklaşık 14 puntoya tekabül etmektedir. Sağ, sol, alt, üst boşluklar 2 cm olacak şekildedir. Kullanılan kâğıt saman sarısı renginde ve kalın bir yapıdadır. Resimler bir sayfayı kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Resimler bölümlerin içeriğiyle birebir uygun olup, betimlenen kahramanlar resimle uyum sağlamaktadır. Resimler, metni açıklama ve somutlaştırma görevi üstlenmektedir. Kara kalem çizim şeklinde yapılan resimlerde sadece sarı renk kullanılması eseri tekdüzelikten çıkarmıştır.

Resim 1.'de Rıza Bey'in anlatılanlara uygun olarak her şeyin üzerine not yapıştırdığı görülmektedir. Başkahraman Ali ise elinde ödevi ile babasına nüfus kağıdının kaybolduğunu söylemektedir.

Resim 1: Rıza Bey, Ayla Hanım ve Oğulları Ali

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harf Kardeşliği. İstanbul: Gümüşçi Yayınları, s. 11 kaynağından alınmıştır.

Resim 2.'de Ali'nin sürekli öğretmenine soru sorduğu an tasvir edilmiştir. Ali'nin yüzündeki şaşkınlık, merak ve öğrenme isteği içerikle uyumlu olmasına rağmen öğretmenin yüzündeki gülümseyiş anlatılanlara uygun değildir. Çünkü öğretmen Ali'nin sorularından aslında bıkmıştır. "Öğretmen Ali'nin bitimsiz soruları karşısında yorgun düşmüştü. 'Sadece sorulara cevap ver' demekten dilinde tüy bitmişti (s.15)."

Resim 2: Ali ve Öğretmeni

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 14 kaynağından alınmıştır.

Resim 3.'te Rıza Bey, Ali ve nüfus memurunun arasında geçen diyalog resmedilmiştir. Yaşanan olaylar resimle birebir uyum içindedir. Rıza Bey'in öfkesi el hareketleri ve yüzünden anlaşılmaktadır. "Nüfus memuru, elindeki koca defteri kaldırarak gösterdi. Şişman parmağını defterin üstündeki bir noktaya bastırdı (s.20)." , "Rıza Bey burnundan soluyarak dilekçeyi yırtıp çöpe attı (s.24)."

Resim 3: Rıza Bey, Ali ve Nüfus Memuru

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 21 kaynağından alınmıştır.

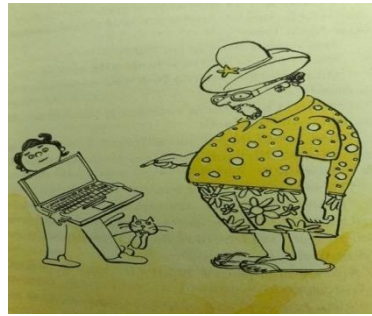
Resim 4.'te Sevinç'in fiziksel tasvirinin resimle uyumlu olduğu görülmektedir. " Tabii ki, Sevinç'in sahip olduğu başka şeyler de vardı: İri gözleri, rüzgârda uçuşan saçları, pürdikkatken bile dalgın olmayı becermesi... (s.27)"

Resim 4: Ali ve Sevinç

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 28 kaynağından alınmıştır.

Resim 5.'te kitapta Sedat Bey'in tasviri ile resimde kullanılan renklerin örtüşmediği görülmektedir. Sedat'ın gömleği mavi değil, sarı renktedir. Gözlük ise altın çerçeveli olmasına rağmen sarı renkte değildir. " Sedat Bey kapıda onu bekliyordu. Üstünde iri çiçekli, renkli bir şort, başında kovboy şapkası, sırtında parlak mavi puanlı bir gömlek vardır. Mor ışıltılar çıkaran altın çerçeveli bir gözlük takmıştı (s.33)."

Resim 5: Ali ve Sedat Bey

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 35 kaynağından alınmıştır.

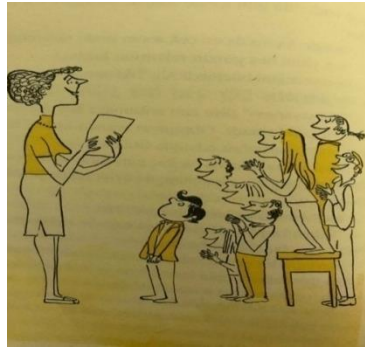
Resim 6. kitapta anlatılan olay ile çelişkilidir. Resimde Rıza Bey'in yazdığı yazı çamaşır makinesinin duvarında asılı değildir. Aynı zamanda Rıza Bey, Ayla Hanım ve amcası Sedat Bey diğer resimlerden farklı şekilde çizildiği için estetik ölçütle uyum sağlamamaktadır. "Rıza Bey kendi eliyle özene bezene yazdığı yazıyı çamaşır makinesinin arkasındaki duvara astı. 'Makinelerine iyi bak ki, o da sana iyi baksın.' (s.44)."

Resim 6: Rıza Bey, Musa Bey, Sedat Bey, Ayla Hanım ve Ali

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harf Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 45 kaynağından alınmıştır.

Resim 7.'de Ali'nin öğretmeninin önceki resimdeki kişi ile aynı çizilmediği için resim, estetik ölçütü sağlamamaktadır. Bu durum çocuk okuyucunun kafasını karıştıracak gibi, anlatılanları somutlaştırmasını da engellemektedir. Ancak resim, anlatılanlarla birebir uyum içindedir. Bir sınıf ortamı olduğu belli olmasa da çocukların varlığı ortamın sınıf olduğunu sezdirmektedir.

Resim 7: Ali, Öğretmeni ve Arkadaşları

Ak, Behiç. 2014. Yaşasın Ç Harf Kardeşliği. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 62 kaynağından alınmıştır.

Resim 8.'de eskici Ümitsu'nun aldığı bilgisayarlar okuyucunun dikkatini çekmesi için resimde sarı renge boyanmıştır. Dolayısıyla resmin içerikle uyumlu olduğu söylenebilir. "Eskiciler bilgisayarları da mı alıyorlardı artık? Alıp da ne yapıyorlardı? Bu bilgisayarlar Afrikalıların ne işine yarıyor olabilirdi? (s.77)."

Resim 8: Eskici Ümitsu

Ak, Behiç. 2014. *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği*. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 78 kaynağından alınmıştır.

Resim 9.'da okulda öğrenciler arasında verilen yemek ve yemekteki tüm çocukların neşeli olması anlatıların resimle uyum içinde olduğunu göstermektedir.

Resim 9: Ali ve Arkadaşları Yemekte

Ak, Behiç. 2014. *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği*. İstanbul: Güneşli Yayınları, s. 97 kaynağından alınmıştır.

A. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir.

A. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser çocuğun görsel okuma becerisini geliştiren herhangi bir ifade yoktur.

A. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser çocuğun okuma becerisini geliştirecek durumları içermektedir. Kitapta şiir türünde örneklerle yer verilmesi, müzik notalarının okunması, insanların kitap okuma alışkanlıklarının değişimi bu ölçüte örnektir.

- Kendi yazdığı bir şiiri de okudu:

"Çamaşır makinesi

Yoktur batası pası

Yenilerinin varsa havası

İki senede bozulur

Toplarlar tarağı tası... (s.46)"

"Sonra aniden ayağa kalkıp bildiği bir askeri marşın notalarını söylemeye başladı: Doo, soool, siiii, laaaa! (s.49)", 'Kütüphanemiz zenginleşiyor' dedi. 'Bazı kitaplar moda olmaktan çıkıyor. Yerine yeni moda kitaplar geliyor. İnsanlar eskilerinden kurtulmak istemiyor. Ben de o kitapları topluyorum (s.83)."

A. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser yazma becerisini geliştirmektedir. Rıza Bey'in yazdığı notlar, Ali'nin Facebook grubu vesilesiyle arkadaşlarına yazdığı mesajlar buna örnektir.

- "Rıza Hoşgörü cebinden beyaz bir kâğıt çıkardı. Üstüne '*BOYUNA ÇİZGİLİ PİJAMALARI ENİNE ÇİZGİLİLERLE YAN YANA KOYALIM!*' diye yazdı (s.9).", "Sonra bir kâğıda, '*SUSKUNLUK, KULAK ÇINLAMASINA NEDEN OLABİLİR!*' diye yazdı. '*ÖZELLİKLE RÜZGÂR VE AYLÂ HANIM İŞBİRLİĞİ YAPARSA.*' (S.16)", "Facebook sayfasındaki ismini Ali Hoşgörüç olarak değiştir (s.25).", "Rıza Bey ise bu mızıkçılığı bir türlü kabullenememişti. Sarı bir kâğıda, '*SOYADIMIZA HARF EKLEYEREK AKLİMİZİ UZATAMAYIZ!*' diye yazdı (s.26).", "Ali, Facebook sayfasına 'Pazar günü dedemlerdeki toplantıya gitmeden evvel amcamla konuşmalıyım' diye yazdı (s.31).", "Ali bir yandan ayağıyla ritim tutuyor, bir yandan da marşın notalarını defterine geçirmeye çalışıyordu (s.49)."

A. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yer alan şiir ve diyaloglar, Ali'nin soru sormayı sevdiği için söyleşi türünden ödev seçmesi çocuğun konuşma becerisini geliştirmesine yardımcıdır. Dolayısıyla ölçüt sağlanmıştır.

- Kendi yazdığı bir şiiri de okudu:

"Çamaşır makinesi

Yoktur batası pası

Yenilerinin varsa havası

İki senede bozulur

Toplarlar tarağı tası... (s.46)"

"Ali cevap vermekten çok, soru sormaya istekli olduğundan 'söyleşi'yi seçti. 'Okulda bize sadece sorulara cevap vermeyi öğretiyorlar. Oysa ben soru da sormak istiyorum' diye tutturmuştu (s.13)." 'Amcamın gömleğini giyiyorsun' dedi Ali. 'Hayır' dedi Ümitsu. 'Onun. Kesinlikle' diye ısrar etti Ali. 'Bu gömleğin bir örneği yok Amerika'dan geldi.' Eskici çocuk gülümseyerek "Bu fena halde canı sıkılan adamın gömleği" dedi. 'İşte o benim amcam." (s.80)

A. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dinleme becerisi, diyaloglar ve toplu konuşmalardan alınan bilgiler yoluyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Eserde yer alan diyaloglar, çocuğun olaylar üzerinde düşünmesini, olayları bizzat yaşamasını ve içsel yorumlama yapmasını sağlamaktadır. Böylelikle olay örgüsü ve kahramanların bakış açıları kolaylıkla zihinde kalabilmektedir.

- "Allah'tan, amcasının dedesine hediye ettiği telefonun numarasını bir yere kaydetmişti Ali. Hemen o numarayı aradı. Telefonu dedesi açtı. 'Dedeciğim nerdesin?' diye heyecanla sordu. 'Kayıp mı oldun yoksa?' 'Olur mu yavrucuğum!' dedi Musa Bey. 'Sadece yolu bulmakta biraz zorlanıyorum o kadar.' 'Sen hiç zorlanmazdın.' 'Bu yol bulucu alet kafamı karıştırdı. İlk defa kullanıyorum. Haritayı izleyeyim derken, ordan oraya savruldu. Hiç bilmediğim bir yerdeyim. Bu aletler yol bulmayı değil, kaybolmayı kolaylaştırıyorlar galiba.' 'Senin kendine özgü yol bulma yöntemlerin vardı. Onları densen?' 'Neydi onlar bir hatırlasam.' Ali aklında kaldığı kadarıyla

yolu "dedece" tarif etti: 'Çınar ağacının kuzeye bakan yosunlu yüzeyini arkana al, poyraz rüzgârının alnından esmesine izin ver, arnavutkaldırımını bitene kadar yürü...' (s.54-55)"

A. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde kullanılan argo kelimeler, resimlerin tutarsız ve çelişkili olması dolayısıyla ilgili ölçüt kısmen sağlanmaktadır. Ancak dilin bol sanatlı olması, kurgunun mizah içermesi, olayların akışının mantıklı bir sıra izlemesi, kahramanların kendine has özellikleri gibi şeyler tutarlıdır.

A. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde şiir, söyleşi gibi edebiyat konularına yer verilmiş ve müzik aracılığıyla bir sanat algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

- Kendi yazdığı bir şiiri de okudu:

"Çamaşır makinesi

Yoktur batası pası

Yenilerinin varsa havası

İki senede bozulur

Toplarlar tarağı tası... (s.46)"

"Ali cevap vermekten çok, soru sormaya istekli olduğundan 'söyleşi'yi seçti. 'Okulda bize sadece sorulara cevap vermeyi öğretiyorlar. Oysa ben soru da sormak istiyorum' diye tutturmuştu (s.13).", "Sonra aniden ayağa kalkıp bildiği bir askeri marşın notalarını söylemeye başladı: Doo, soool, siiii, laaaa!" Ali bir yandan ayağıyla ritim tutuyor, bir yandan da marşın notalarını defterine geçirmeye çalışıyordu (s.49)."

A. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser roman türünde olmasından dolayı geniş bir olay örgüsü ve kişi kadrosu bulunmaktadır. Olayların yeri ve zamanı nettir. Olaylar sürekli farklı maceralarla gelişmektedir. Eserde hâkim bakış açısı bulunmaktadır. Kahramanın farklı olma çabası ve sonsuz öğrenme merakı ile olaylar zinciri şekillenmektedir. Bölümler arasındaki

geçişler mantıklı bir şekildedir. Eserin kurgusu ise yapmacıklıktan uzak tamamen günlük hayatta yaşanabilecek türdendir. Eserde yazar, aslında ince alaylar ve mesajlar ile günümüz toplumunun savurgan tüketici tutumunu eleştirmektedir. Dolayısıyla eser çocuğun yaşadığı çevreyi anlamasını sağlayan bir yapıdadır. Eserdeki kişiler: Ali, Rıza Bey, Ayla Hanım, Sedat Bey, Musa Bey, Eskici Ümitsu, Sevinç ve Ali'nin arkadaşlarıdır. Olayların geçtiği yerler: ev, okul, cadde ve sınıftır.

A. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, kahramanlar ve olaylar aracılığıyla hayatın içinden verdiği bol ve faydalı bilgilerle oldukça öğreticidir.

- "Evi uyarılarla dolu renkli kâğıtlarla donatmıştı. İşlerin tıklarında gitmesi için yapıyordu bunu. Her yanlış bir notla düzeltmeyi görev edinmişti. 'Lütfen seyrettiğiniz filmlerin sonunu anlatmayın.', 'Muslukları sıkıca kapayın', 'Beleş yok! Çalışmadan kazanmayın!', 'Lambaları söndürürseniz ömürlerini uzatırsınız.' (s.9)", "Servisi üzerinde 'Bunu bulamayanlar da var' yazılı tabaklarla yapıyordu (s.10)", "Rıza Bey şaşırmıştı. 'İnsanın kendi olduğunu ispat etmesi için mahkemeye mi gitmesi gerekiyor?' Nüfus memuru bilgiç bir ifadeyle 'ne yazık ki' der gibi baktı (s.22).", "Ali'nin aklına birden babasının kâğıda yazdığı sözlerden biri geldi: aşırı enerji tüketimi küresel ısınmaya yol açar. Lambaları kapat! (s.38)", "Yapmak istediğin şeyi ertelersen, hiçbir şey yapmamış olursun. Şimdi değil de ilerde sahip olmak istediğin şey, hiçbir şeydir ya da gitmek isteyip de gidemediğin her yer, hiçbir yerdir (s.88)", "Güneş, her defasında doğudan doğup batıdan batma görevini eksiksiz yerine getiriyordu. Rüzgarlar harika çalışıyor. Lodos hiç şaşmadan güneybatıdan, poyrazsa kuzeydoğudan esiyordu (s.65-66)."

A. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde hiçbir ideolojik söylem, inanış ve düşünceye yer verilmemiştir.

5.2. İrem Uşar'ın (2011) *Kuuzu ve Lunapark Ailesi* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

B. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Olaylarda şiddet, korku ve kötü örnek olacak davranışlar bulunması ve insanları ötekileştiren lakapların bulunması, çocuğun hem duyuşsal hem de kişilik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

B. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser duyuşsal gelişime kısmen uygundur.

B. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." alt maddesine yönelik bulgular

Eser aile sevgisi, yardımseverlik, saygı, tutumlu olma, nezaket değerlerini kazandırmaktadır.

- "Civcivleriiiiim! Kuzularııım!" dedi bize neşeyle sonra sarıldı. Anneanneme sarılmak kuştüyü yastığa sarılmak gibi (s.13).", "Kimin böyle komik dedesi var! Çok mutlu oldum, içim sevinçle doldu (s.34)", " 'Aferin benim kızlarıma, bugün annelerine yardım etmişler.' dedi (s.23).", "Bugün sınıfta atasözlerini öğrendik. En çok aklımda kalan 'sakla samanı gelir zamanı' oldu (s.51)", "Sonra anneme döndü ciddi ciddi, 'Teşekkür ederim' dedi. 'Çok nazıksın.' 'Rica ederim' dedi annem. 'Umarım dünkü gibi tatsız tuzsuz olmamıştır yemekler.' 'Ne güzel kibar kibar konuşuyorlar' diye düşündüm (s.53-54).", "Annem ertesi gün, babamdan gizli kırtasiyeye gidip kocaman göbekli kırtasiyeci amcadan özür diledi (s.78)".

B. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır." alt maddesine yönelik bulgular

Eserin ilgili ölçütü karşıladığı görülmektedir.

- "Herkes gülererek bir şeyler anlattı. Etrafındaki herkes böyle gülünce insanın içi de iştahı da açılıyor (s.66)."

B. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar." alt maddesine yönelik bulgular

Kahramanın dedesinin anlattığı hikâyeleri hayalinde canlandırması, eserin ölçütü karşıladığını göstermektedir.

- "Dedem yine bir sürü uyduruk hikâyesi anlattı. 'Nerden buluyor bu kadar şeyi?' diye düşündüm. Uyduruk hikâyelerin birinde vapur dev bir beyaz balina oldu bizi yuttu. Sonra uyumuştum. Beyaz balinanın midesinde Pinokyo ile dedesi gibi çıkış yolunu ararken 'Geldik kuuzucuğum uyan!' dedi dedem (s.30).", "Korsan Haydar Paşa'nın büyük evinin arkasında arabamızı bulduk. Beyaz balinanın göbeğinden çıkıp kırmızı kaplumbağamıza bindik (s.31)."

B. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar." alt maddesine yönelik bulgular

- "Kaç kişi odama daldınız! Bir de tokat yedim! Oradan oraya koşturdunuz beni!" deyip ağlamaya başladı. 'Haklı' diye düşündüm. Az kalsın ben de ağlayacaktım (s.46-47)."

B. 1. 1. 5. "Eser samimidir." alt maddesine yönelik bulgular

Eser, duyguları yansıtmayı ve üslubundan dolayı ilgili estetik ölçüt sağlanmaktadır.

- "Hepimiz gözlerimizi dedeme dikmiştik. O ise yaptığı yaramazlığın yeni farkına varmış bir çocuk gibi şaşkın, balkondan aşağıya bakıyordu. Sonra bize döndü; 'Yahu bunlar güya kırılmaz tabaktı! Yurtdışından yeni gelmiş. Eğlenir, güleriz diye almıştım.' dedi. (s.16).", " Bir de baktık ki annem elindeki kepçeyi tencereye vura vura geliyor! Biz, ağzımız açık izledik. Babam da nerede kaldı? (s.22).", "Anneannemin gözleri pek iyi görmez. Aceleyle gözlüğünü aramaya başladı. Bir yandan da 'Domates damağına mı yapıştı acaba? Vah vah vaaah! Şu gözlüğü bulur bulmaz kurtaracağım seni! Ah yavrum, ah kuuzucuğum!' diyordu (s.39).", "Yok, yanlış duymadınız! Anlatacağım hikâyenin adı sahiden de bu: Dedemin kırmızı ojeler! Ve her kelimesi sıfat ve isim tamlamalarına kadar gerçek! (s.63)"

B. 1. 1. 6. "Eser çocuğu şiddete yönlendirmez." alt maddesine yönelik bulgular

Eser korku, gerilim ve kötü örnek oluşturabilecek davranışlar içerdiğinden ölçütü karşılamamaktadır.

- " 'Ayol ne oluyorsun?' demesine gerek kalmadan, dedem ayağa fırladı ve önünde duran tabağı kaptığı gibi sinirle balkondan aşağı fırlatıverdi (s.15)", " 'Dedem kim kimi benzetiyormuş?! Parçalarım seni adam!' dedi. Kötü adam, 'İşte şimdi çok sinirlendim! Allaaaaaaahhh! diye çok uzun bağırdı. Birdenbire Halim Bey'in koltuğunun sırtına vurdu ya da bir yumruk attı galiba. Çünkü 'pattt!' diye bir ses duydum (s.33).", "Odamızda biraz daha oyun oynayıp yatacakken birdenbire annemin sesini duyduk: 'Yangın vaaar!!' Kalbim alev aldı sanki. Çok korktum (s.43)", "Dedeanne odaya giderken bize hiç bakmadan 'Bana bak Ahmet' dedi, 'namaz kılarken bana oyun yapma, kırarım bacaklarını! (s.58)."

B. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ilişkilendirme, değerlendirme, akıl yürütme, sonuç çıkarma becerileriyle ilgili örnekler bulunmaktadır.

- Eserde ilişkilendirme becerisine dair örnekler: "Ekmeklerin de simitlerinde hepsi cuuup denize, balıkların kafasına indi! Aklıma geçen gün bizim sokakta yürürken kafasına saksı düşen amca geldi (s.29).", " Annem yemek yaparken bir keresinde tuzluğun kapağı açılmış ve bütün tuz tencerenin içine dökülmüştü. İşte o zaman da dudağımı böyle ısırılmıştı (s.76)."
- Değerlendirme becerisine dair örnekler: " Dedemin, gerçek olmayan ama gerçekmiş gibi hayal ettiğimiz hikâyelerine 'uyduruk hikâyesi' deriz (s.29)."
- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Gözlerimi iyice yumdum. Onu görmezsem o da beni görmez belki! (s.32)", "Dedem bu kadar yaramazlığı annesi hâlâ yaşadığı için yapıyordur belki. Kim bilir? Çünkü insan kendisine kızacak bir annesi olamayınca, yaramazlık yapası da gelmez (s.57).", "Dedem her gün cuma namazına gider. Ne var bunda? Dün perşembe olduğuna göre bugün de cumadır elbette (s.68)."

- Sonuç çıkarma becerisine dair örnekler: "Annem olmasaydı ben o kâğıtları o fiyata kesin alırdım. Hiç itiraz etmeden hem de! Hâlbuki annem ne kadar akıllı! (s.76)"

B. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde hedef kitleye uygun bir şekilde ikilemeler, yansıma sözcükler, terimler, deyim ve atasözleri bulunmaktadır. Dolayısıyla çocuğun dil gelişimine uygundur. Örnekler altı çizili şekilde aşağıda belirtilmiştir.

- "Biz yine de gayet neşeliydik. Çünkü annem arada bir, kedi yavrularını besler gibi, bizi çağırıp artan yufka parçalarını ağzımıza tıkiyordu. Yemeklerin kokusu bütün evi sarar sarmaz kapı çaldı (s.13).", "Yemekler ve ağızlarımız arasında mekik dokuyan çatalların sesinden hiçbir şey duyulmaz oldu (s.14).", "Bahçe tarafındaki taş yoldan 'Şangırrrrtt!' diye ses geldi (s.15).", " Gürültü patırtı nihayet sona ermişti (s.16).", " Gürültü çıkararak düştüğü yerde sudan çıkmış balık gibi çırpınmaya başladı (s.17)", "Hepimiz güldük her şey tatlıya bağlandı (s.17).", "Kurtuluşum yoktu. Tir tir titreyerek ağlamaya hazır, 'Ben!' dedim (s.24).", "Tabak önüme konar konmaz tostı elime alıp çıtır çıtır ısırdım (s.39).", "Bir de baktık ki arabanın teki cayır cayır yanıyor (s.45).", "Bugün sınıfta atasözlerini öğrendik. En çok aklımda kalan 'sakla samanı gelir zamanı' oldu (s.51).", " Öğrendiğim atasözlerini saydım. Sayarken bir yandan da 'Ne işe yarar ki bunlar?' diye düşünüyordum. 'Bir elin nesi var, iki elin sesi var.', 'Ev alma komşu al.', 'Ne ekersen onu biçersin.' Atalarımıza güvenim kalmadığından kısa kestim (s.52).", "Dedem işte o perdeleri kapatır, orayı tıpkı bir tiyatro sahnesine benzetir (s.65).", "Ben aklımı peynir ekmekle yemedim! Bu mu beş kuruş! Kim alır bunu tanesi beş kuruşa? (s.75)", "İçerden şangırtı tangırtılar da geliyormuş. Azarı işiten odadan alı al, moru mor çıkıyormuş. O gün Şevki'nin şevki epey kırılmış. Dut yemiş bülbüle dönmüş (s.84)."

B. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin ilgili ölçütü kısmen karşıladığı örneklerle verilmiştir. Eserde büyüklere saygısızlık, ötekileştirmeye neden olan lakaplar, sorumluluk sahibi olmaktan kaçma, sorunları şiddete başvurarak çözme şeklinde örnekler bulunmaktadır.

- " Alt kattaki sinirli ızbandut amca ve bahçe katındaki huysuz yaşlı teyze, babamı görünce bir adım geri çekilip ona yol vermişler (s.18).", "'İşte!' dedi annem, çoraba uzanan ayağımı göstererek. 'Elinizde ne varsa atıyorsunuz. 'Nasıl olsa annem toplar, diye düşünüyorsunuz. Ama yok! Bundan sonra herkes kendi eşyasından sorumlu! Ben artık top-la-mı-yo-rum!' dedi ve kepçesiyle tencereye vura vura mutfağa yöneldi (s.22).", "Bir de beni öperken kulağıma 'Aferin sana babasının kızı!' diye fısıldadı. 'Böylelikle ev işlerinden kurtuldun.' (s.25)", " 'Dedem kim kimi benzetiyormuş?! Parçalarım seni adam!' dedi. Kötü adam, 'İşte şimdi çok sinirlendim! Allaaaaaaahhh! diye çok uzun bağırdı. Birdenbire Halim Bey'in koltuğunun sırtına vurdu ya da bir yumruk attı galiba. Çünkü 'pattt!' diye bir ses duydum (s.33).", "Eşek kafalı! gel buraya!' diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Eline terliğini almıştı (s.59).", "Anneannem, 'Hay patlayasica, dur geldim!' dedi. Patlayasica dedemmiş (s.63).", "Teyzem, dedemin ayaklarına tek tek kırmızı oje sürdü. Ben teyzemin korkusundan güleliyordum. Ama içimde beni gıdıklayan onlarca el vardı sanki (s.67)."

Anne ve baba arasındaki diyaloglar çocuğun nezakete sahip bir birey olarak yetişmesini sağlamaktadır.

- "Sonra anneme döndü ciddi ciddi, 'Teşekkür ederim' dedi. 'Çok nazıksın.' 'Rica ederim' dedi annem. 'Umarım dünkü gibi tatsız tuzsuz olmamıştır yemekler.' 'Ne güzel kibar kibar konuşuyorlar' diye düşündüm (s.53-54)."

B. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili niteliklidir.

B. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Ahenk, ritim, şiirsellik unsurları bulunmaktadır. Bununla ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

- "Çantalar bir yana, ayakkabılar hooopp öbür yana. Doğru odamıza koştuk. Ablam bir yatağa, ben hooopp öbür yatağa. Sular bir yana, sabunlar hooopp öbür yana. Mutfığa girdik kana kana su içtik. Benim bardak musluğun

soluna, ablamın ki hooopp sağına (s.21).", "Derken küçük kız kardeşin odasından sesler geldi: 'tannnnnn!.. tunnnn!.. tinnng!' Sesler salona yaklaşıırken, biz de iyice birbirimize yaklaştık (s.21).", Biz odada epey oynadık küçük kız kardeş de bizim odaya geldi elinde tarakla 'E- be- be, me- me- mo!' gibi bir şeyler söyleyerek her yere vurdu (s.23).", "Bütün bunlar çok hızlı oldu. Polisler geldi. İtfaiye geldi. Amma şenlikli gece oldu! Ortalık durulunca, komşular evlerine gitti. Sonra Ablam bize kızdı (s.46)."

B. 2. 2. "Eserde didaktik bir dilden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser didaktik bir dilden tamamen uzaktır. Olaylar sürekli devinim hâlinde kahraman anlatıcı tarafından çok fazla yorumlanmadan aktarılmıştır.

B. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde bol miktarda benzetme ve mecaz anlam kullanılmıştır.

- "Ciddi dedem hemen salona geçip hep oturduğu yere kuruldu. Kendisi müdür gibidir. Onu görünce içimden ayağa kalkıp İstiklal Marşı'nı söylemek gelir (s.13).", "Komik dedem bunu duyunca sanki sinirli dedeme dönüştü. 'Neee!' diye kükredi. 'Daha yıkamadın mı o gömleği? (s.14)", "Hepimiz güldük. Her şey tatlıya bağlandı (s.17).", "Gürültü çıkararak düştüğü yerde sudan çıkmış balık gibi çırpınmaya başladı (s.17).", "Bunları buzdolabından çıkarıp tezgâha dizmek çocuk oyuncağıydı! (s.23)", "Annem olanları anlatınca da çok güldü. Sonra yaz gözle bizi süzüp ciddileşti (s.23).", "Ablam iğne batırmışlar gibi yerinden zıpladı (s.24)", "Bütün gün güneşte oynadığımız için her yanımızdan alevler çıkar, kendimizi ejderhaya benzetiriz (s.37)", "Gözlerime yaşlar doldu, ağzım tutuştu. Sahilde olsak kendimi denize atardım! Hatta denize atmakla kalmaz, bütün denizi lıkır lıkır içerdim! (s.39)", "Ben artık anneannemi, evi ve ablamı su altındaymış gibi bulanık görüyorum (s.39).", "Dedemin annesi çok zayıf, kemik gibi biridir (s.57).", "Tıpkı bir panter gibi sessizce yaklaştı (s.67).", "Kokulu kalemleri kalemtıraşla açınca gül gibi olurlar (s.73)."

B. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili açık ve yalındır. Cümleler kısa ve özdür. Genellikle kelimelerin anlamları ilk anlamlarıyla kullanılmıştır. Aşağıda bunlara ilişkin örnekler yer almaktadır.

- "Dedeannem, anneannem, ablam ve ben birlikte yola koyulduk. Dolmuşa binip Tren istasyonuna vardık. Beklemeye başladım. Biraz sonra bir tren gelip önümüzde durdu. Gerideki vagonların birinden inen dedemi ve yanındaki genç adamı gördüm. Hemen onlara doğru koştum. Dedemin kucağına tırmandım. Tam öpecekken durdum. Gözlerimi dikip dikkatle yüzüne baktım (s.95).", "Tam annem herkesin çayını yenilemiş ti ki, kapı çaldı. Babam kalkıp kapıyı açmaya gitti. Ben de peşinden koştum. Bir de baktık bütün komşular toplanmış, hatırımızı soruyorlar. Sağ olsunlar. Hepimiz iyiyiz. Hep birlikte zahmet etmişler (s.17)."

B. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, hedef kitlenin seviyesine uygun olarak çok az sayıda yabancı kelime içerdiğinden ilgili estetik ölçütü karşılamaktadır. Eserin dilinin akıcı olduğu aşağıdaki paragraftan anlaşılmaktadır.

- "Ellerimiz yavaş yavaş böreklerle, meşrubatlara, çaylara uzandı. Akşamüstü olmuş, dışarıda yağmur başlamıştı. Evin ışıklarını açtık. Sarı sıcak bir ışık yayıldı üstümüze. Hikâyeler anlatıldı, kahkahaları duyan komşular geldi. Onlara da yer açtık. Anlatacakları yeni hikâyeleri vardı. Elbette ağlamaktan değil ama gülmekten gözlerimizden yaşlar aktı (s.106).", "Saat ilerleyince dedem salondaki kanepede uyuklamaya başladı. Ablam ve anneannem yatmaya gittiler. Ben ve teyzem salonda yalnız kaldık. Tabii bir de artık horlamaya başlayan deden vardı! Her şey işte o zaman başladı! Teyzem koltukta ayaklarını altına toplamış, tırnaklarına kıpkırmızı oje sürüyordu (s.66)."

B. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin konusu, kurgusu niteliklidir.

B. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Başkahramanın dedesinin anlattığı hikâyeler yaşamdan izler taşımaktadır.

- "Gemi, Afrika'dan gelmişmiş. İçindeki köleler İsyan edip kaptanı esir aldıkları için güvertede kimsecikler görünmüyormuş. İstanbul Boğazı'nı geçene kadar köleler saklanacaklarmış. Sonra Akdeniz'e gidip ülkelerine

dönecek ve artık özgür olacaklarmış (s.30).", "Vapur Haydarpaşa diye bir yerde durdu. Burası şimdi tren istasyonu ama eskiden bu koca evde bir paşa oturuyormuş. Adı Haydar'mış. Denizciymiş, dev yelkenlilerden oluşan bir korsan ordusu varmış (s.31).", "Bu atalarımız her kimlerse, çok doğru biliyorlarmış', diye düşündüm (s.51).", " Salih amca, 'Ciao!' (Çev: Merhaba!) diye yanıtlamış dedemi. Salih amca böyledir, arada İtalyanca konuşur ve İtalya'da yaşayan ama kimsenin hatırlamadığı gondolcu akrabalarımızdan söz eder (s.69).", "Dedem, 'İnanmıyorsan George'a sor, onunla konuş. Tek yapman gereken kelimelerin sonuna' ing' koymak. İngilizce konuşmak işte bu kadar kolay (s.97)."

B. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu örneklerde de görüldüğü üzere mizah içermektedir.

- " 'Ne o bana yardıma mı geldiniz?' dedi annem. En masum sesimizle mee'ler gibi 'Eveeeet!' dedik (s.22).", " 'Kuuzu, bu tereyağı değil ki! Sabun bu!! Ben pilavı sabunla mı yaptım!' dedi annem. 'Off! bir daha sizden yardım filan istemiyorum! Yardım edeceğiniz yerde ortalığı karıştırdınız (s.25).", " Anneannem aniden doğruldu, eliyle ağzını kapadı. 'Hiiiiii! O senin dlin miydi?' dedi. 'Ben onu sucuk sandım!' Sonra gülmeye başladı (s.40).", "Eve vardığımızda Dedem bizi neşelendirmek için komik suratlar yaptı. Şaşırılmış, sevinmiş, korkmuş taklidi yaparak bize bakıyor, suratının yarısı hiç değişmediğinden tuhaf görünüyordu (s.96)."

B. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Yazar, çocukluk anılarını çocuksu bir dille anlatmıştır. Anılar gerçek yaşamdan alıntı olmasından dolayı kurgu özgün niteliktedir. Anılar genel itibariyle aile içinde yaşanan komik olaylardan oluşmaktadır.

B. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde anlatılan her olayda kahramanlar üzerinden bir muziplik, şaşkınlık veya şaka olduğundan sürprizler de beraberinde gelmektedir.

- "Bir de baktım babam ablam annem küçük kız kardeş birlikte köpürüyoruz! Bembeyaz köpükler çenemize akıyor, konuşmaya çalıştıkça ağzımızdan balonlar çıkıyor! (s.24)", Bir de baktım ki o kötü adam Aslında Mustafa

Amca'yımış! Komik dedemin kardeşi yani! Meğer aynı vapurda gelmişiz! (s.33)", "En sonunda bütün düşmanlarını atlatıp kızını kurtarmaya geldiğinde Perde açıldı! Bir de ne görelim? Teyzem bir iskemleye oturmuş, ağzı ve elleri birer mendille bağlanmış, kaçırılan kız numarası yapıyor! (s.65)", "Gözlerini biraz daha aşağıya indirdiğinde dedemin çıplak ayağını görmüş ve donup kalmış (s.69).", "O akşam komik dedemle anneannemin evine vardığımızda bir ne göreyim! Sofrada dedemin yanı başında ben yaşlarda bir ocuk oturuyor! (s.81)"

B. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yazarın başından geçen çocukluk anılarını ve maceralarını anlatmaktadır. Aynı zamanda kurgunun gerçek olduğuna dair son sayfada şunlar yer alır: " İnsanın böyle bir ailesi varken, başından geçenleri kendine saklaması haksızlık olurdu bence. İşte, artık seni ailemdeki herkesle tanıştırdım (s.107)."

B. 4. Eserin ocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde ocuk kahramanın herhangi bir problemle yzleşmediği dolayısıyla çözüm üretmediğinden ve eserin n yargılara yer vermesinden dolayı ölçüt kısmen sağlanmaktadır.

B. 4. 1. "Eser ocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, ocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "Ciddi dedem hemen salona geçip hep oturduğu yere kuruldu. Kendisi müdür gibidir. Onu görünce içimden ayağa kalkıp İstiklal Marşı'nı söylemek gelir (s.13).", "Anneannem böyledir. En kötü şey bile olsa sonunda herkes iyiye, anneannem güler. O gülünce biz de güleriz (s.40).", "Bizim ev böyledir işte! Dışarıda yangın çıkınca, bizim evde de çıkmış kadar olur (s.47).", "Annemle babam sanki biraz ks gibiydiler. Nerden mi anladım? Annem yemek koyarken, babam tabağını her zaman ters çevirerek uzatır. Bu kez tabağı düz uzattı (s.53).", "Annem olmasaydı ben o kâğıtları o fiyata kesin alırdım! Hiç itiraz etmeden hem de (s.76)!", "Bir an durup etrafıma

baktım. Bu bir yas değil, kutlamaydı! Hep birlikte dedemin rengârenk hayatını kutluyorduk (s.106)."

B. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların olay ve durumlar üzerindeki tepkileri ve düşünceleri farklı yönlerden belirtilmiştir.

- "Derken teyzemin ciddi yüzü aniden yumuşadı. Aklına komik bir şey gelmişti herhalde, güldü. Sonra yine ciddileşti. Derken yine güldü. Ve yine ciddileşti. Sonrasında dedem geldi ve sizin de bildiğiniz gibi teyzeme, 'Aferin kızım, yaptığın hoşuma gitti.' dedi (s.69).", "Yazıhanedekiler çocuğu teselli etmişler. 'Şevki'ciğim alışacaksın, ne yapalım! Bak bize! Yıllardır Mehmet Bey'in geldiği günlerde ayaklarımız geri geri gidiyor (s.83)."

B. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk kahramanın yaptığı sorgulamalar, olayları anlama çabası ilgili maddeyi sağlamaktadır.

- "Şimdi ne yapsak? diye etrafa bakınırken, birden aklıma annem geldi. Sahi neredeydi annem? (s.21) ", "Korkup ağlamış gibi geldi bana. 'Ben de ağlasam mı?' diye düşündüm (s.43).", "Neler oluyordu? Dedem teyzeme, 'Aferin kızım, yaptığın hoşuma gitti!' dedi... Teyzem, dedemi neden korkuyla bekledi?.. (s.64)", "İlk kez Türkçe konuşamayan biriyle tanışıyordum. Şaşıtm doğrusu. O Türkçe konuşamazsa nasıl anlaşıcağız? (s.96)"

B. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, ön yargıdan uzak değildir. Kahramanın atasözlerine karşı ön yargısı ve komşuları dış görüşleriyle nitelendirmesi bunlara örnektir.

- " Alt kattaki sinirli ızbandut amca ve bahçe katındaki huysuz yaşlı teyze, babamı görünce bir adım geri çekilip ona yol vermişler (s.18).", " ... Ancak, eve gelince kararımı değiştirdim. Atalarımız yanlış biliyorlarmış! Ya da onların küçük ve obur bir kız kardeşleri yokmuş. (s.51)", "Öğrendiğim atasözlerini saydım. Sayarken, 'Ne işe yarar ki bunlar?' diye düşünüyordum. Atalarımıza güvenim kalmadığından kısa kestim. (s.52)"

B. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, sorgulamalara yer verdiği için dogmatik iletilerden uzaktır.

B. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk kahraman, ailesindeki başka insanların maceralarını dışarıdan bir gözle anlatmaktadır. Bu nedenle kendi problemlerine yönelik hiçbir bulguya rastlanmamıştır.

B. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ilgili ölçütü sağlamaktadır.

- "Sabahtan mutfğa girip yemekleri 'ayarladığından' ve biz de üç kız kardeş aynı anda acıkıp aynı anda susadığımızdan, annem biraz telaşlı ve sinirliydi. (s.13)", "Ben arkada oturduğumdan adamın yüzünü göremedim (s.31).", "Bütün gün güneşte oynadığımız için her tarafımızdan alevler çıkıyor. (s.37)", "Kalabalık olduğumuzdan duvarlara çarpa çarpa odaya vardık (s.46).", "Dedem uyanmıştı. Ortalık zifiri karanlık olduğundan ojeleri fark etmeden yattı. (s.67)."

B. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

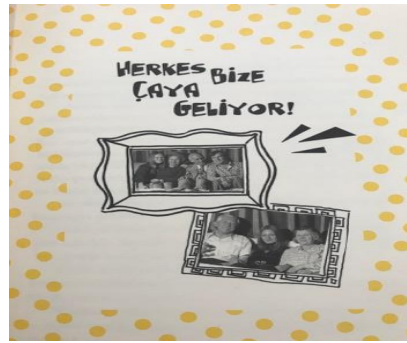
Eser, çocukta merak uyandıracak, onu heyecanlandıracak bir devinime sahiptir.

- "Annem, 'Hayır, sakın inme!' dedi. 'Ya arabalar patlarsa?' Ben birden meraklandım. Arabalar nasıl patlayacak? (s.43)", "Neler oluyordu? Dedem teyzeme, 'Aferin kızım, yaptığın hoşuma gitti!' dedi... Teyzem, dedemi neden korkuyla bekledi?.. (s.64)", "Şaşırmış mıydı, korkmuş muydu anlayamadım. Sanki duvarda halay çeken örümcekler görmüştü. (s.68)", "Kimdi bu çocuk ve dedem onunla ne konuşuyordu? Şu okul işleri yüzünden dedemden uzak kalmıştım. Kim bilir neler kaçıırıyordum! (s.81)", "İngiliz George, o sıra dedemin birlikte iş yaptığı biriydi. Kendisi -zaten anlamışsınızdır- bir İngiliz. Ben o güne kadar hiç İngiliz görmediğimden merak içindeyim. (s.95)", "İlk kez Türkçe konuşamayan biriyle tanışıyordum. Şaştım doğrusu. O Türkçe konuşamazsa nasıl anlaşıcağız? (s.96)"

B. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olması Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dış yapı özellikleri kısmen niteliklidir. Eserin kâğıt renginin saman sarısı olması çocuğun göz sağlığı açısından önemli bir faktördür. Ciltleme oldukça kaliteli ve sağlamdır. Eserin hedef kitlesi 9 yaş ve üstü çocuklara hitap etmektedir. Hedef kitleye göre yazı puntosunun 14 olması oldukça uygundur. Yazının konumlandırılışı, sağ, sol, alt ve üst köşelerden 2 cm boşluk bırakılması da estetik ölçüte uygundur. Kapak fotoğrafı kitapla kullanılan gerçek fotoğraflardan oluşmaktadır. Yazarın kendisi olduğu tahmin edilen büyük resimde bir çocuk vardır. Dolayısıyla kitabın kapağından, türünün anı şeklinde olduğu ve anlatıcısının çocuk olduğu bellidir. Arka kapakta, eserin içinde yer alan bir bölüm bulunmaktadır. Kitapta kullanılan resimlerin geneli gerçek fotoğraflardan oluşmakla birlikte birkaç tane çizim resmi bulunmaktadır. Yalnızca bir fotoğraf hariç, kişilerin ve başkahramanın kim olduğu belirsiz olduğundan çocuk okuyucunun kafasını karıştırabilir. Resimlerin renginin anıları anlatmasından dolayı siyah-beyaz olması mantıklıdır. Resimler, bölümlere geçişte kullanılmıştır ancak bazı resimler bölümle alakasızdır. Aşağıdaki resimlerin bölümlere uygunluğu yorumlanmıştır.

Resim 10.'da bölümün ismine hitaben kalabalık bir aile fotoğraflarından oluşmasına rağmen, kişilerin kim olduğu bilinmediği için uygun değildir.

Resim 10: Bölüm 1

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alınmıştır.

Resim 11.'de bölüm başlığı ve fotoğraf içerikle uyumludur. Fotoğrafta mutfakta ev işi yapan bir kadın bulunmaktadır. "...Sonra, annem yemek için gereken malzemeyi teker

teker saymaya başladı. Bunları buzdolabından çıkarıp tezgâha dizmek çocuk oyuncuğıydı! 'Annem bundan mı yoruluyor!' diye düşündüm. (s.23)"

Resim 11: Bölüm 2

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 12.'de bölümle uyum içinde olan, fakat oldukça küçük bir çizim bulunmaktadır. Çizimin küçük olması, çocuğun ilgisini çekmemesine neden olabilir. "O gün hava sıcaktı. Martılara bir sürü ekmek, simit attık. Ekmeklerin de simitlerin de hepsi cuuup denize, balıkların kafasına indi (s.29)."

Resim 12: Bölüm 3

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 13.'te bölümle alakalı olmayan ve kim oldukları belli olmayan kişilerin yer aldığı bir fotoğraf vardır.

Resim 13: Bölüm 4

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 14. 'teki resim içerikle uyumsuz, fotoğraftaki kişinin kahramanın bebekliği olduğu düşünülen bir fotoğraf vardır.

Resim 14: Bölüm 5

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 15.'te yer alan resim bölümdeki metinle ilişkisizdir. Kişilerin kim olduğu bilinmemektedir.

Resim 15: Bölüm 6

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Güneşli Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 16. çizim şeklinde bir resimdir. İçerik ve başlıkla uyumludur. "Dedem bir gün, elinde sapanla salona geldi. Kilerdeki sandığın içinde bulmuş. Yıllardır bu sapanını hiç görmemiş. Bulunca çocuk gibi sevinmiş. 'Anne bak, sapanımı buldum.' dedi. Dedeanne kızdı: 'Kaldır bakayım onu yerine! Silah o! Sapanla oynamayacaksın demedim miydi ben sana!' Dedemin yüzünü görünce anladı: Yine eğlenceli bir şeyler olacak! (s.57)"

Resim 16: Bölüm 7

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Güneşli Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 17. bölüm ve başlıkla ilişkilidir. "Teyzemin avucundaki kırmızı oje şişesi birden patladı sanki! Olabilir mi? Yok olamaz! Ama oldu. Teyzem, dedemin ayaklarına tek tek kırmızı oje sürdü. (s.67)"

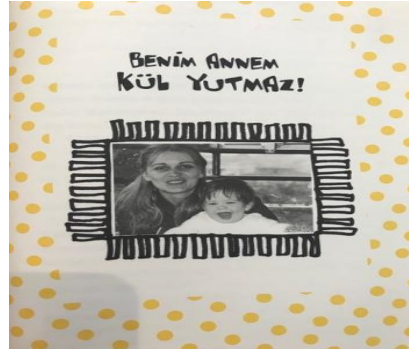

Resim 17: Bölüm 8

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 18.'de yazarın annesiyle başından geçen bir olay anlatılmaktadır. Resimde ise annesi ve kendisi olması muhtemel iki kişi bulunmaktadır. Resim içerikle uyum içindedir.

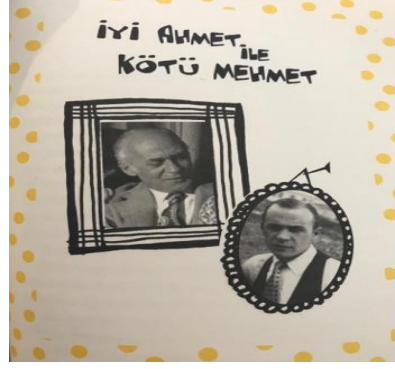
"Annemle apar topar dükkândan çıktık. Müşteriler arkamızdan bakıyordu. Hızlı hızlı yürürken annem, 'Yazık değil mi bu insanlara? Hadi ben fark ettim, itiraz edip almadım. Hakkımı savundum! Ama o fiyata razı olanlar da var demek ki! (s.76)"

Resim 18: Bölüm 9

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 19.'da kullanılan resim hem içerikle uyumludur hem de anlatılan bölümdeki kişilerin fotoğrafları kullanıldığından dolayı ilgili ölçütün sağlandığı görülmektedir.

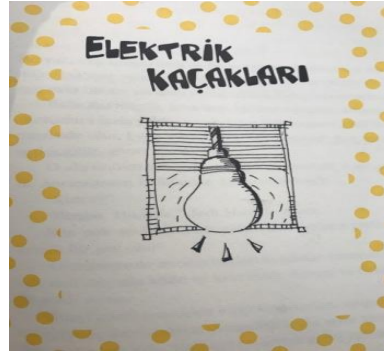

Resim 19: Bölüm 10

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Güneşli Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 20.'de yer alan resim, metinde anlatılan konunun çocuğun zihninde somutlaşmasını sağlaması açısından önemlidir.

"Memur, kocaman gözlüklü, kısacık, ufak tefek bir adamdı. 'Beyim elektrik memuruyum.' dedi. 'Açın Kapıyı'. Bu kez Mustafa Amca 'Anlamadım, kim?' der gibi, 'Ki vojilissi?' diye bağırdı. Kaşlarını çatmıştı. O kadar ciddi ki, ben bile inandım. 'Ödenmemiş faturanız varmış, fatura fatura,' dedi. (s.90)"

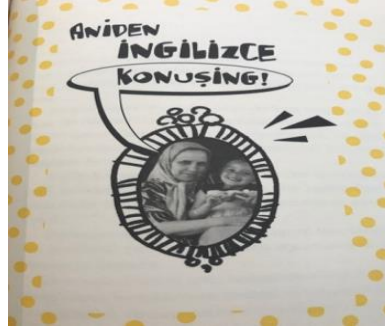

Resim 20: Bölüm 11

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Güneşli Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 21. 'de yazarın "dedeannem" olarak nitelendirdiği kişiyle fotoğrafı bulunmaktadır. Bölüm başlığı bölümle ilişkili olsa da kullanılan resim anlatılan olayları ifade etmede yetersizdir.

"...Dedem, 'İnanmıyorsan George'a sor, onunla konuş. Tek yapman gereken kelimelerin sonuna' ing' koymak. İngilizce konuşmak işte bu kadar kolay. Seni anlamazsa, o zaman kız bana. (s.97)."

Resim 21: Bölüm 12

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

Resim 22.'de yer alan "Bir Kitap Nasıl Biterse..." bölüm başlığı, okura kitabın mutlu bir sonla biteceğini düşündürmesi ya da sezdirmesi açısından olumludur. Ancak yer alan fotoğraf içerikle uyumlu değildir.

"Ellerimiz yavaş yavaş böreklerle, meşrubatlara, çaylara uzandı. Akşamüstü olmuş, dışarıda yağmur başlamıştı. Evin ışıklarını açtık. Sarı sıcak bir ışık yayıldı üstümüze. Hikâyeler anlatıldı, kahkahaları duyan komşular geldi. Onlara da yer açtık. Anlatacakları yeni hikâyeleri vardı. Elbette ağlamaktan değil ama gülmekten gözlerimizden yaşlar aktı. Bir an durup etrafıma baktım. Bu bir yas değil, kutlamaydı (s.106)."

Resim 22: Bölüm 13

Uşar, İrem. 2011. Kuuzu ve Lunapark Ailesi. İstanbul: Gümüşığı Kitaplığı kaynağından alıntıdır.

B. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Çünkü yazma ve okuma becerilerine dair örnekler yoktur.

B. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumaya dair örnekler bulunmaktadır. Dolayısıyla ilgili ölçütü karşılar.

- "Babam da, iyileştirdiği bir hastasının o gün kendisine hediye ettiği kocaman vazonun kutusundaki "Dikkat kırılır" uyarısını onlara göstere göstere önlerinden geçmiş (s.18)."

B. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun okuma becerisini geliştirmeye yardımcı olacak bir unsura rastlanılmamıştır.

B. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun yazma becerisini geliştirmeye yardımcı olacak bir unsura rastlanılmamıştır.

B. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar ve eserde kullanılan çok sayıda mecazlı sözcükler, atasözleri ve deyimler çocuğun konuşma becerisinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.

- "Öğrendiğim atasözlerini saydım. Sayarken bir yandan da 'Ne işe yarar ki bunlar?' diye düşünüyordum. 'Bir elin nesi var, iki elin sesi var.', 'Ev alma, komşu al.', 'Ne ekersen onu biçersin.' (s.52)", " ... Şimdi sana yeni bir atasözü öğreteceğim, eve gelince babana sorarsın anlamını.' dedi. Atasözü çok kolaydı. Hemen aklımda tuttum. (s.52)", " İlk kez Türkçe konuşamayan biriyle tanışıyordum. Şaşıtm doğrusu. O Türkçe konuşamazsa nasıl anlaşıcağız? (s.96)", "İngiliz George daha çok 'Ofcourse!' (Of kors: Tabii ki!)", 'Very nice!' (Very nays: Çok güzel!', 'Yes please!' (Yes pliz: Evet lütfen!)", 'Oh no, thank you!' (O no, tenk yu: Hayır, teşekkür ederim!) gibi yanıtlar veriyordu. (s.98)

B. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar çocuğun dinleme becerisini geliştirmeye yardımcı olmaktadır.

- "Sonra anneme döndü ciddi ciddi, 'Teşekkür ederim' dedi. 'Çok nazıksın.' 'Rica ederim' dedi annem. 'Umarım dünkü gibi tatsız tuzsuz olmamıştır

yemekler.' 'Ne güzel kibar kibar konuşuyorlar' diye düşündüm (s.53-54).", "Hiç seni vurur muyum anneciğim? Elmayı vuracağım.' dedi dedem. Kıs kıs gülüyordu. 'Canım nerden biliyorsun! Diyelim ki beni gözümden vurdun. O zaman ne olacak?' 'Gözünden vursam mı?' 'He, gözümden vurursan.' 'O zaman sorumluluk bana ait,' dedi dedem. Dedeanne 'Benim gözüm gittikten sonra, sorumluluk sana ait olsa ne olur, olmasa ne olur! Tövbe tövbe!' (s.58)

B. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim Vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili, anlatımı ve konusu çocuk gerçekliğine dayandırılarak oluşturulmuş, tutarlı unsurlardır. Eserin konusunu, yazarın çocukken başından geçen olaylar oluşturmaktadır. Yazar, bunları kaleme alırken çocuk gerçekliğini ve yaş seviyesini dikkate alan bol sanatlı ve mizah dolu bir dil tercih etmiştir. Anlatım, oldukça akıcı ve açıktır. Resimlerin yalnızca bölümlerin başlığında kullanılması ve bazı resimlerin bölümlerin içeriğiyle uyuşmaması, biçim açısından tutarlı olmasını engellemektedir. Çocukların dikkatini çekmek için daha renkli, olayların somutlaştırılmasına yardımcı olan resimler kullanılmalıdır. Ancak bu unsurlar eserde bulunmamaktadır. Dolayısıyla ölçüt kısmen sağlanmaktadır.

B. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde, tiyatro ortamı üzerinden olayların geçtiği bir bölüm bulunduğundan dolayı ilgili ölçüt sağlanmaktadır.

- "Anneannemlerin salonunda içerlek bir bölüm vardır. Buranın önünde, nedense bordo kadife perdeler asılıdır. Dedem işte o perdeleri kapatır. Orayı tıpkı bir tiyatro sahnesine benzetir. Dedemin kendisi görünmüyordu ama, 'O akşamüstü düşmanlar, Ahmet Çavuş'un büyük kızını kaçırmışlardı' diyen sesini duyduk. Sonra her zaman olduğu gibi Ahmet Çavuş, düşmanların kurşunlarından kaçınmak için kendini yerlere attı. Birkaç kez yuvarlandı. Dağ niyetine koltukların tepesine tırmandı. En sonunda bütün düşmanlarını atlatıp kızını kurtarmaya geldiğinde Perde açıldı! Bir de ne görelim? Teyzem bir iskemleye oturmuş, ağzı ve elleri birer mendille bağlanmış, kaçırılan kız numarası yapıyor! ...Dedem sonunda kızının ellerini çözüp onu

kurtardı ve ikisi perdenin önüne gelip tiyatrodaki oyuncular gibi eğilerek bize selam verdiler. (s.65)"

B. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, ölçütü karşılamaktadır. Eserde yazar anılarını bölümler hâlinde kurgulayarak çocuk romanı şeklinde oluşturmuştur. Olaylar zinciri ve kişiler kadrosu geniştir. Zamanın çocuk kahramanın anılarını anlattığından dolayı eski zamanlar olduğu bellidir. Olayların geçtiği mekânlar: Ev, yazlık, iş yeri, vapur, kırtasiyedir. Kişiler kadrosundaki çocuk kahramana genellikle aile üyeleri "Kuuzu" diye seslenmektedir. Kuuzu, onun çekirdek ailesi, Mustafa Amca, Şevki, İngiliz George eserin kişi kadrosudur. Olaylar çocuk kahraman anlatıcının ağzından aktarılmaktadır. Dolayısıyla kullanılan dil, çocuksu, hedef kitleye özgü, sanatlı, akıcı ve açıktır. Bu durum, çocuk okuyucunun dikkatini çekerek onun kitaba olan ilgisinin canlı kalmasına yardımcı olur. Eserdeki olaylar devinim hâlinindedir. Her bir macera, yeni bir olayı beraberinde getirmektedir. Olaylar roman türüne uygun olarak yaşamın içinden izler taşımaktadır. Eser, okuyucudan çok sayıda zihinsel ve dilsel beceri kullanmasını gerektirmektedir.

B. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser öğreticidir. Aşağıdaki ifadeler bu ölçüte örnektir.

- "Vapur, Haydarpaşa diye bir yerde durdu. Burası şimdi tren istasyonu, ama eskiden koca evde bir paşa oturmuş. Adı Haydar'mış (s.31).", "Öğrendiğim atasözlerini saydım. Sayarken bir yandan da 'Ne işe yarar ki bunlar?' diye düşünüyordum. 'Bir elin nesi var, iki elin sesi var.', 'Ev alma, komşu al.', 'Ne ekersen onu biçersin.' (s.52)", " ... Şimdi sana yeni bir atasözü öğreteceğim, eve gelince babana sorarsın anlamını.' dedi. Atasözü çok kolaydı. Hemen aklımda tuttum. (s.52)", " İlk kez Türkçe konuşamayan biriyle tanışıyordum. Şaşıtm doğrusu. O Türkçe konuşamazsa nasıl anlaşıcağız? (s.96)", "İngiliz George daha çok 'Ofcourse!' (Of kors: Tabii ki!), 'Very nice!' (Very nays: Çok güzel!'), 'Yes please!' (Yes pliz: Evet lütfen!), 'Oh no, thank you!' (O no, tenk yu: Hayır, teşekkür ederim!) gibi yanıtlar veriyordu. (s.98)

B. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser her türlü ideolojik söylem, inanış ve düşüncelerden uzaktır.

5.3. Ömür Kurt'un (2018) Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

C. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Eserde çocuğun, duyuşsal gelişim ve kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyecek olaylar ve durumlar mevcuttur. Ancak dil gelişimi ve bilişsel gelişim özellikleri yönünden hedef kitlenin seviyesine uygun beceriler bulunmaktadır.

C. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser çocuğun duyuşsal gelişimine kısmen uygundur. Eserde insanların çevreye verdiği zararlar ve yaptıkları savaşlar nedeniyle insanlar kötülenerek anlatılmıştır. Dolayısıyla çocukların yaşama ilişkin bakış açıları olumsuz yönde etkilenebilir. Aynı zamanda empatiden yoksunluk gibi örnekler dikkat çekmektedir.

C. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." alt maddesine yönelik bulgular

Eser aile sevgisi, yardımseverlik, dayanışma, güven duyma değerlerini kazandırmaktadır.

- "Kabilemizin kuralları gereğince hepimiz birlikte hareket etmeliyiz. Kabilenin tek bir aile üyesini bile arkamızda bırakamayız. (s.15)", "Ne var ki Bayan Pembeburun her şeye karşın, 'Ben yavrumu asla bırakamam!' dedi kararlılıkla. Bay Cesur'un da eşini ve yavrusunu arkada bırakmaya hiç niyeti yoktu. (s.17)", " Onun endişelendiğini gören eşi, 'Merak etme! Sık sık dinleneceğiz. Hem Paytak bu göç yolunda dirençli hale gelecek.' diyerek ihtiyacı olan güveni verdi. (s.29)", " 'Avcıların baskını kabiledaki herkesi birbirine kenetlemişti. Küsler barışmış, dargınlıklar bitmişti. (s.78)"

C. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine yönelik bulgular

Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırmamaktadır. Eserde sürekli insanların doğayı tahribatı ve bunların sonuçları anlatılmaktadır. İnsanlar, doyumsuz ve kötü kişiler olarak geçmektedir.

- "Kimi köyle onlar için tehlikeliydi. Çünkü bazı köylüler ellerine tüfek alıp dağlara çıkıyor ve avlanıyorlardı. (s.33)", "Filtresiz fabrika bacaları ise sadece hayvanlara değil, insanlara da çok zarar veriyordu. Ama insanlar bunu anlamak istemiyordu. (s.41)", "Onlar giderken iş makineleri tepede kalan son ağaçları söküyordu. Yurdundan koparılan bu ağaçların nereye götürüldüğünden habersizce uçtular. (s.45)", " 'Savaş nedir?' 'İnsanlar bazı zamanlarda birbirleriyle kavga ederler.' 'Peki ama neden?' 'Biz hayvanlar sınırsız bir şekilde dünyayı gezeriz ama insanların aralarına sınırlar girer ve o sınırlar için kavga ederler.' (s.50)", "Tüfek sesleri yeniden duyuldu ama seslerin nereden geldiğini kimse anlamıyordu. Ağaç dallarıyla yapraklara gizlemişlerdi kendilerini avcılar... (s. 75)", "Paytak, insanlarda ilk kez bu kadar soğumuştı. Üzgün gözleriyle gökyüzüne bakarken o gece son sözlerini söyledi. 'İnsanlar kötü!' (s.77)"

C. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde başkahraman Paytak'ın ve ailesinin hayal kurması ilgili ölçütü sağlamaktadır.

- "Bay Cesur bir sonraki konaklama yerini düşündü. Geçen yılki göç sırasında bir dağ köyünün yakınındaki sazlıkta konaklamışlardı. Sazlıkta bolca yiyecek vardı. Üstelik güvenliydi de... Kana kana su içip karınlarını doyurduktan sonra yolculuklarına kaldıkları yerden devam edebilirlerdi. (s.36)", "Aklına bir anda insanların sürekli kavga etmesi geldi. 'Burada bir sürü farklı kuş var. Herkes bir arada ve güzelce yaşıyor. İnsanlar neden kavga ediyorlar peki?' dedi. Yolda gördükleri onu çok etkilemişti. Bu gördükleriyle onları karşılaştırıyordu şimdi. (s.67)", "Oradan geçerken annesini ve babasını düşündü. 'Keşke onlar da olsaydı, birlikte geçseydik bu şehirleri.' dedi. Onları çok özlemişti. (s.88)"

C. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine yönelik bulgular

Eser ilgili ölçütü kısmen karşılamaktadır. Eserde alay etme, toplumdan dışlama ve küçük görme gibi empatiden yoksun davranışlar bulunmaktadır.

- "Komşuları Sinirligaga, her seferinde yanlarına gelip, 'Bu yumurta başımıza iş açacak, çatlasa da kurtulsak!' deyip duruyor, kabilenin en minikleri bile onlarla dalga geçiyordu. Bay Cesur'la Bayan Pembeburun alay konusu olmuşlardı. Kendilerini artık kabilenin yabancıları gibi hissediyorlardı. Üstelik tek bir dostları kalmadığı gibi kimse de onlarla konuşmuyordu. (s.9)", " 'Burada kalmak şu küçük yavrunun suçu değildi. Biz istedik. Onlar geldiğinde hâla buradaydık. Burada kalmayıp da göç yerimize gitmiş olsaydık başımıza bunlar gelmezdi.' dedi. Haklıydı. Kuş cennetinde bu kadar uzun süre kalmayı onlar istemişti. (s.76-77)", "Bayan Pembeburun, 'Yangınlar sadece hayvanlar için değil, insanlar için de acı verici... Ormanlar yandığında hayvanlar evsiz kalır. Ağaçlar yok olur' dedi. (s.48)"

C. 1. 1. 5. "Eser samimidir" alt maddesine yönelik bulgular

Eser kurgusu gereği samimidir. Yavru ördek Paytak'ın dünyayı öğrenme çabası ve bu yolda başından geçen maceralar, kahramanın duygularının içtenliği bunu göstermektedir.

- "Paytak mağaraya şen şakrak geliverdi. Gözlerine inanamıyorlardı yavruları uçuyordu! 'Paytak! Paytaaak! Bizi çok korkuttun!' diyerek koşup ona sarıldılar. Yaşadıkları en büyük korkuyu Paytak'ın neşesi hafifletti. 'Uçabiliyorum, bakın!' dedi ve tekrar havalandı. Uçuyordu. Onun uçtuğunu gören annesi ve babası kahkahalarla vaklamaya başladılar. (s.26)"

C. 1. 1. 6. "Eser çocuğu şiddete yöneltmez" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin, insanların kuşları avlayarak öldürmesinden ve savaşlardan bahsetmesi nedeniyle ölçüt sağlanmamaktadır.

- "Kimi köyler onla için tehlikeliydi. Çünkü bazı köylüler ellerine tüfek alıyor, dağa çıkıp avlanıyorlardı. Bu Bay Cesur'la Bayan Pembeburun'u ürkütüyordu. (s.33)", " 'Savaş nedir?' İnsanlar bazı zamanlarda birbirleriyle kavga ederler.' 'Peki ama neden?' 'Biz hayvanlar sınırsız bir şekilde dünyayı gezeriz ama insanların aralarına sınırlar girer ve o sınırlar için kavga

ederler.' (s.50)", "Tüfek sesleri yeniden duyuldu ama seslerin nereden geldiğini kimse anlamıyordu. Ağaç dallarıyla yapraklara gizlemişlerdi kendilerini avcılar... (s. 75)", "Paytak, insanlarda ilk kez bu kadar soğumuştı. Üzgün gözleriyle gökyüzüne bakarken o gece son sözlerini söyledi. 'İnsanlar kötü!' (s.77)"

C. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde akıl yürütme, sonuca varma, ilişkilendirme ve hedef kitlenin seviyesine uygun olarak somuttan soyuta geçiş örnekleri bulunduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: " Yaban ördeklerinin hayatı kıtalar arasında sürüp giderdi. Onların yolculuğu hep sıcak ülkelereydi. Ne zaman rüzgarlar başlasa, havalar serinlese sürüler halinde upuzun bir göç yolculuğuna çıkarlardı. (s.7)", "Gri siyah tüyler sırtını kaplamıştı. İlk bakışta güzel görünmeseler de onun hayata tutunması, vücuduna tutunan bu tüylere bağlıydı. (s.20)", "Oysaki dünyada her şey bu kadar güzel değildi. Minik yavru, tehlikeleri de öğrenecekti. (s.35)", "Rüzgâra karşı uçmak zordu. Bunu başarmak için rüzgârı da tanımak gerekiyordu, çünkü her rüzgâr aynı değildi. (s.39)", "Sözünü ettiği şey, fabrika bacalarına takılı olan filtrelerdi. Bu filtreler zehirli gazları emiyor, doğa da bundan etkilenmiyordu. (s.41)"
- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Kimi köyler onla için tehlikeliydi. Çünkü bazı köylüler ellerine tüfek alıyor, dağa çıkıp avlanıyorlardı. Bu Bay Cesur'la Bayan Pembeburun'u ürkütüyordu. O yüzden de oldukça temkinliydiler. (s.33)", " Bay Cesur'un gözü etraftaydı. Çünkü nerede bir su varsa orada birçok canlı olurdu. (s.31)", "Paytak insanların neden savaştığına bir anlam veremese de ördek olarak doğduğu için sevinçliydi. 'Biz ne şanslıyız. İnsanlar gibi bir yere gitmek için birilerinden izin almamıza gerek yok .' dedi. (s.51)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Bu ağaçlar, soğuktan birbirini nefesleriyle ısıtan kutup tilkilerine benziyordu. Tıpkı onlar gibi uzaktan bakınca soğuk görünüyorlardı. (s.6)", "Onların üşümesi hayvanların evsiz kalması demekti. Çünkü, yiyeceklerin de azalması anlamına geliyor. (s.8)", "Herkes çatlamayan yumurtadan bahsediyor, bu yumurtanın kabileye uğursuzluk getireceğini dillendiriyordu. Kabilenin en yaşlı üyesi olan

Kahinördek bir gün, 'Kış soğukunda bir yumurta çatlayacak ve kabileye uğursuzluk getirecek.' diyerek bir kehanette bulunmuştu. Artık herkes o yumurtanın Bay Cesur'la Bayan Pembeburununki olduğunu düşünüyordu. (s.9)", "İnsanlar ne kadar da farklı!" dedi merakla. İnsanlar da birbirlerine benzer yavrum. Ancak onların bizim gibi tüyleri yoktur. Üşümek için adına giysi dedikleri yünler giyerler.' Dedi annesi. (s.35)", Aklına bir anda insanların sürekli kavga etmesi geldi. 'Burada bir sürü farklı kuş var. Herkes bir arada ve güzelce yaşıyor. İnsanlar neden kavga ediyorlar peki?' dedi. Yolda gördükleri onu çok etkilemişti. Bu gördükleriyle onları karşılaştırıyordu şimdi. (s.67)"

- Somuttan soyuta geçiş örnekleri: "Fakat akıllarında hâla savaş vardı. Umudu ise bir aile sırrı gibi yüreklerinde taşıyorlardı. (s.60)", "Paytak'ın endişeyle çarpan kalbini ellerinde hissetti çocuk. (s.81)"

C. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde hedef kitlenin dil seviyesine uygun olan ikilemeler, pekiştirmeler, atasözü ve deyimler, kalıplaşmış ifadeler, yansıma sözcükler bulunmaktadır. Dolayısıyla ilgili estetik ölçüt sağlanmaktadır. Aşağıdaki örneklerde, bu ifadeler altı çizili bir şekilde gösterilmiştir.

- "İnekler, keçiler, atlar ve eşekler gün boyu çalışır gece olunca da birden gözden kayboluverirlerdi. (s.6)", "Ertesi sabah güneş ağaçların arasından ormanın içine sızdı. Tırtıllar ile böcekler yaprakların üzerinde biriken yağmur damlalarına üşüştü, kuşlarla sincaplar ağaçların gövdelerinde şakımaya başladı. Ormanı birbirinden güzel kuş cıvıltıları, yaprak hışırtıları ve böcek vızıltıları doldurdu. (s.7)", "Yalnızca çocukluk arkadaşları Bayan Kikiri ve Bay Yeşilkanat onları teselli ediyordu. (s.9)", "İyice güçten düşmüş, zayıflamıştı. Yaşadığı belirsizlik düşünceleri allak bullak etmişti. (s.11)", "Yumurtanın adı kötüye çıkmıştı. (s.12)", "Ama o, yumurtayı burada bırakıp gitmeyi aklından bile geçirmedi. (s.12)", "Tüm hayvanlar yuvalarına girmiş, herkes derin bir uykuya dalmıştı. Çıt çıkmıyordu. (s.16)", "Paytak sendeleye sendeleye yürümeye çalışıyordu. (s.19)", "Paytak ise anne babasının nelerle uğraştığından habersiz, dünyayı anlamaya ve onlara ayak uydurmaya çalışıyordu. (s.19)", "Gri siyah tüyler sırtını kaplamıştı. İlk bakışta güzel görünmeseler de onun hayata tutunması, vücuduna tutunan bu

tüylere bağlıydı. (s.20)", "Şimdi gözlerden uzakta bu derme çatma kayalık yerde günlerini nasıl geçireceklerdi? (s.21)", "Yaz boyunca canlılara tüm servetini veren orman artık sıfırı tüketmişti. (s.24)", "Bay Cesur ve Bayan Pembeburun uyandıklarında Paytak'ın yuvada olmasını fark ettiler. Bir an yürekleri ağızlarına geldi (s.25)", "Paytak mağaraya şen şakrak geliverdi. (s.26)", "Kana kana su içip karınlarını doyurduktan sonra yolculuklarına kaldıkları yerden devam edebilirlerdi. (s.36)", "Sazlıkların dibinde yiyecekler buldular. Karınlarını tıka basa doldurdular. (s.36)", "Kimi koşturuyor, kimi bir şeyler taşıyor, kimi de oyun oynuyordu. (s.38)", "Bir süre sonra artık dayanamayacaklarını anlayıp gözlerine kestirdikleri güvenli bir yere indiler. (s.57)", "Terk edilmiş olmayı gururlarına yediremiyorlardı. (s.69)", "Ancak kimse bu kez Kahinördek'e kulak asmadı. (s.76)", "Gizli ormana gidip her yeri didik didik etmişlerdi. (s.87)"

C. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Ölçüt kısmen sağlanmaktadır. Eserde, toplumdan soyutlama, dışlama gibi empatiden yoksun davranışlar çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Aynı zamanda yumurtanın uğursuzluk getireceğine inanma gibi olaylar batıl inançları simgelediğinden çocuk okurun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemesine neden olmaktadır. Hayvanların tüfekte avlanması, insanların savaşması gibi olaylar da çocuklara olumsuz örnek oluşturan davranışlardır. Dolayısıyla eser bu yönden kişilik gelişimine uygun değildir. Fakat yavru ördek Paytak'ın hayatın zorluklarını bizzat yaşayarak öğrenmesi, sorumluluk alarak herkese örnek olması çocuk okurun kişilik gelişimine katkı sağlayan faktörlerdendir.

- "Herkes çatlamaayan yumurtadan bahsediyor, bu yumurtanın kabileye uğursuzluk getireceğini dillendiriyordu. Kabilenin en yaşlı üyesi olan Kahinördek bir gün, 'Kış soğuşunda bir yumurta çatlayacak ve kabileye uğursuzluk getirecek.' diyerek bir kehanette bulunmuştu. Artık herkes o yumurtanın Bay Cesur'la Bayan Pembeburununki olduğunu düşünüyordu. (s.9)", "Komşuları Sinirligaga, her seferinde yanlarına gelip, 'Bu yumurta başımıza iş açacak, çatlasa da kurtulsak!' deyip duruyor, kabilenin en minikleri bile onlarla dalga geçiyordu. Bay Cesur'la Bayan Pembeburun alay konusu olmuşlardı. Kendilerini artık kabilenin yabancısı gibi hissediyorlardı. Üstelik tek bir dostları kalmadığı gibi kimse de onlarla

konusmuyordu. (s.9)", "Bencilik nasıl bu kadar hızlı örgütlenebilmişti? Bu durum onları şaşırttığı kadar üzmüştü de... Bay Cesur'la Bayan Pembeburun kalabalığın içinde yapayalnız kalmıştı. (s.16)", " 'Savaş nedir?' 'İnsanlar bazı zamanlarda birbirleriyle kavga ederler.' 'Peki ama neden?' 'Biz hayvanlar sınırsız bir şekilde dünyayı gezeriz ama insanların aralarına sınırlar girer ve o sınırlar için kavga ederler.' (s.50)", "Tüfek sesleri yeniden duyuldu ama seslerin nereden geldiğini kimse anlamıyordu. Ağaç dallarıyla yapraklara gizlemişlerdi kendilerini avcılar... (s. 75)"

- " Dünyaya bir anlam veremiyordu Paytak. Gördükleri ve yaşadıkları onu erken yaşta olgunlaştırmış, böylece adeta göç yollarında büyümüştü. (s.91)", " Bir zamanlar hiç değer görmeyen Paytak, büyüüp güçlenmiş, hiçbirinin başaramadığını tek başına başarmıştı. Hak ettiği değeri kendi hakkıyla elde etmişti. Annesi ve babası onun bu başarılarıyla gurur duyuyorlardı. (s.95)"

C. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili kısmen niteliklidir. Çünkü bazı olayların anlatımında doğrudan didaktik bir anlatım şekli tercih edilmiştir. Şiirsellik unsurunun bulunmaması da bir diğer faktördür.

C. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde şiirsellik bulunmamaktadır. Ancak diyaloglar yoluyla ahenk ve ritim özelliklerine yer verilmiştir. Dolayısıyla eser bu ölçütü kısmen sağlamaktadır.

- "Bir an önce dağa varmak için son güçlerini de kanatlarına yüklediler. Çırpıtlar, çırpıtlar, çırpıtlar... Bir süre dayanamayacaklarını anlayıp yukarıdan gözlerine kestirdikleri güvenli bir yere indiler. (s.57)", "Ağaçlar ürkmüş gibiydi. Kabile sözcüsü Kaşifördek tüm gücüyle bağıyordu. 'Kaçınımın! Avcılaaaaar! Avcılaaaaar geliyooorrr!' Ortalık karıştı birden. (s.74)", "Köpeğin kendilerine doğru koştuğunu fark ettiler. 'Hemen kaaaaaçç! diye bağırdı Paytak. 'Kaaaaç!' Vakvak uçmaya başladı. Ağaçlardan birinin altına kondu. 'Gidemeeem!' diye bağırdı. 'Hemen git yardım çağır, hemeen Uuuç!' diye bağırdı Paytak (s.81)"

C. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser didaktik bir dilden uzak değildir. Çünkü eserde sürekli, doğrudan olacak bir şekilde hayata dair bilgiler verilmektedir. Ayrıca bilgilerin didaktik bir dilde her olay içinde sunulması, çocuğun kitaptan sıkılmasına neden olabilecek bir faktördür.

- "Kimi köyler onlar için tehlikeliydi bazı köylüler ellerine tüfek alıp dağlara çıkıyor ve avlanıyorlardı. (s.33)", "Şehri yaklaştıkça büyük arazileri kurulmuş geniş binalar ve büyük bacalar ve karşılaştılar bu bacalardan yayılan gazlar onları rahatsız etmişti. ...Sözünü ettiği şey, fabrika bacalarına takılı olan filtrelerdi. Bu filtreler zehirli gazları emiyor, doğa da bundan etkilenmiyordu. Filtresiz fabrika bacaları ise sadece hayvanlara değil, insanlara da çok zarar veriyordu. Ama insanlar bunu anlamak istemiyordu. (s.41)", "Şehir ne kadar da hareketliydi. Doğada gördüğü sakinlik buraya hiç uğramamış gibiydi. Şehir gürültülüydü, havası kirliydi, sürekli yanıp sönen ışıkları, arabalardan yayılan siren sesleri ve sıkışık sıkışık binaları vardı. Üstelik etrafta hiç ağaç yoktu. (s.42)," İnsanlar gerçek gölleri toprakla örtüp şehre su taşıyan diye adına baraj dedikleri bu yapay gölleri inşa etmişlerdi. Barajın ucuna da dev borular bağlamışlardı. Barajdaki su, o borularla şehre ulaşıyordu. (s.45)", "Bir süre sonra çadırlarla dolmuş bir alan gördüler. İnsanlar buraya güvenli bölge diyorlardı. Paytak ilk kez tanık olduğu bu görüntü karşısında şaşkınmıştı. 'Burası neresi?' diye sordu şaşkın şaşkın. 'Bir çadır kent. Savaş olduğunda pek çok insan evsiz kalır ve buralara getirilir. Yani aşağıda gördüğün bu küçük yapıların içinde insanlar yaşıyor.' diye yanıtladı onu babası. Diğer insanlar ise onlara "mülteci" derler. Buralara da çoğunlukla mülteci kampı adını verirler diye ekledi annesi. (s.58)"

C. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin kahramanlarının yaban ördekleri olması ve yaban ördeklerinin konuşturulması hem benzetme hem de kişileştirme sanatına fazla yer verilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda yan anlam ve mecaz anlam da bolca kullanılmıştır.

- "Bir hışımla geçtiler sırtında evler taşıyan o Dağı (s.5)", "İki yaban ördeği dağın üzerine yalayıp geçen rüzgâra karşı uçmaya çalışıyordu (s.6)", "Bu ağaçlar soğuktan birbirini nefesleriyle ısıtan kutup tilkilerine benziyordu.

Onlar gibi uzaktan bakınca soğuk görünüyorlardı. Ama aralarına girince sıcacıktılar, gece karanlığı hem onların hem de bütün dağın üzerini siyah bir tül gibi örterdi (s.6)", "Bahar çiçekleri açarken geldikleri bu topraklar onlara karşı cömert davranmıştı. (s.7)", "Yumurta ile ilgili sözler gagalarına dolanmış zehirli bir ot gibiydi. Tüm ördekler işi gücü bırakmış bu konuyu konuşuyordu. (s.10)", "İyice güçten düşmüş, zayıflamıştı. Yaşadığı belirsizlik düşüncelerini allak bullak etmişti. (s.11)", "O gece orman yıldızların altında ki bir kafes gibiydi. Tüm hayvanlar yuvalarına girmiş, herkes derin bir uykuya dalmıştı. Çıt çıkmıyordu. Bay Cesur ve Bayan Pembeburun kendilerini büyük ormana hapsedilmiş gibi hissediyorlardı (s.16)", "Gökyüzünde yaban ördeklerinden oluşan kurdele, kuzey ormanlarını adeta bir armağan gibi bırakmıştı Bay Cesur'la Bayan Pembeburun'a... (S.17)", "Paytak'ın oraya ulaşması anne ve babasının kırılan gururunu da onaracaktı. (s.20)", "Ötelerden gelen serin rüzgarlar, sanki kışı sırtlanıp mağara önüne kadar getirmişti. (s.23)", "Bay Cesur ve Bayan Pembeburun uyandıklarında Paytak'ın yuvada olmadığını fark ettiler. Bir an yürekleri ağızlarına geldi. (s.25)", "Onu yırtıcı bir hayvanın kapmış olma ihtimali ikisini de çılgına çevirmişti. (s.25)", "Hiçbir yerde yoktu. Sanki yer gök yarılmış, o da içine saklanmıştı. (s.26)", "Gökyüzünün kucağında üç ördek, özgürlüğe acıkmış kanatlarıyla geleceğe uçuyorlardı. (s.30)", "İki dağın birbirine sırtını yasladığı dar bir boğazdan geçtiler. (s.39)", "İnsanlara yeryüzü yetmedi, gökyüzüne de tırmanmaya başladılar.' dedi Bayan Pembeburun. (s.40)", "İş makineleri, bir elmaya diş geçirir gibi dağlara kancalarını geçirip koca koca tepeleri ısıırıyordu. (s.43)", "Susuzluktan dili damağına yapışan yaban ördeği ailesi baraj suyuna dalıverdi. (s.46)", "Adeta bütün sorunlar bir araya getirilip onların sırtına yüklenmişti. Tüm bunlara rağmen içlerinde taşıdıkları umut onları birbirine kenetliyordu. (s.61)" , "Terk edilmiş olmayı gururlarına yediremiyorlardı. (s.69)", "Sazlıktaki kahkahalar sönüvermiş, kalplerini endişe geçirivermişti. (s.76)"

C. 2. 4. "Eserin dili yalın ve açıktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili açık ve yalındır. Hedef kitlenin gelişim düzeyine aykırı hiçbir kelime bulunmamaktadır. Cümleler kısa, öz ve tutarlıdır. Anlatılanlar mantıklı bir sıra ile açık

bir şekilde aktarılmıştır. Aşağıdaki paragrafta eserin dilinin açıklığı ve yalınlığı gösterilmiştir.

- "Yaşadıkları olay hepsini çok sarsmıştı. Önceki gün kahkahaların yükseldiği sazlık bir anda yas yerine dönüşmüştü. Kaybettikleri dostları için herkes vücudundan bir adet tüy kopardı ve sazlığa bıraktı. Bu onların geleneksel töreniydi. Eğer kabileden birileri eksilirse herkes eksilen ördek için, kaybettikleri yere kendinden bir şey bırakırdı. Bu giden ördekleri geri getirmese de kalanların vicdanını rahatlatırdı. Paytak ve Vakvak da vücutlarından birer tüy koparıp sazlığa bıraktılar. Bu törene ilk kez katılmışlardı. Üzgündüler. Paytak insanlardan ilk kez bu kadar soğumuştı. (s.77)"

C. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Cümlelerin ilk anlamlarıyla kullanılması ve yabancı hiçbir kelimeye yer verilmemesi dolayısıyla eser akıcı bir özelliktedir. Çocuğun, eseri okurken onun dikkatini dağıtacak, telaffuzunu engelleyecek, gereksiz hiçbir kelime bulunmamaktadır. Buna dair örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Tüm güçleri ile dağa ulaşmaya çalışıyorlardı. Yorgunluktan, susuzluktan ve dumanın etkisinden gagaları kurumuştı. Güçleri gitgide tükeniyordu. Artık bir yere inmeleri kaçınılmazdı. Bir an önce dağa varmak için son güçlerini de kanatlarına yüklediler. Çırpıtlar, çırpıtlar, çırpıtlar... Bir süre sonra artık dayanamayacaklarını anlayıp yukarıdan gözlerine kestirdikleri güvenli bir yere indiler. Dönüp arkalarına baktıklarında, anayurtları gibi gördükleri gökyüzünü dumanların ele geçirdiğini gördüler. Çaresizce arkalarında kalan isli ve puslu manzarayı izlediler. (s.57-58)"

C. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin konusu ve kurgusu kısmen niteliklidir. Çünkü eserde hiçbir mizah unsuru bulunmamakla birlikte yaban ördeklerinin başından geçen olaylar gerçekdışıdır. Ördeklerin, kırılmayan yumurtayla ilgili kehanette bulunmaları ve buna inanmaları gerçeği yansıtmamaktadır.

C. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Yaban ördeği yavrusu olan Paytak'a büyüme sürecinde anne ve babasının hayatı öğretmesi, hayattan bilgiler vermesi kurgunun yaşamla iç içe olmasını sağlamıştır. Çünkü göç yollarında karşılaştıkları her olay, yaşamın içinden izler barındırmaktadır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Bir yandan su içiyor , diğer yandan yüzüyor, oynuyordu. Onu sevinç içinde gören annesi ve babası çok mutlu oldular. 'Ben nasıl yüzebiliyorum? Daha önce hiç suya girmedim ki...' dedi Paytak şaşırarak. 'Yüzmek bizim içgüdümüzdür.' diye yanıtladı annesi. 'Yüzme ve uçma öğrenilmez. Bize doğuştan verilir. Ben de yavruyken suya girer girmez yüzdüğümü hatırlıyorum.' (s.31)", "Oysaki dünyada her şey bu kadar güzel değildi. Minik yavru, tehlikeleri de öğrenecekti. (s.35)", "Rüzgâra karşı uçmak zordu. Bunu başarmak için rüzgârı da tanımak gerekiyordu, çünkü her rüzgâr aynı değildi. Kimi yumuşak, kimi sert, kimi soğuk, kimi sıcak eserdi. Üstelik rüzgarların gelip geçtiği yönler de farklıydı. (s.39)", "Sözünü ettiği şey, fabrika bacalarına takılı olan filtrelerdi. Bu filtreler zehirli gazları emiyor, doğa da bundan etkilenmiyordu. (s.41)", "İnsanlar gerçek gölleri toprakla örtüp, şehre su taşısın diye adına baraj dedikleri bu yapay gölleri inşa etmişlerdi. Barajın ucuna da dev borular bağlamışlardı. Barajdaki su o borularla şehre ulaşıyordu. (s.45-46)", "... Ancak bu bayraklar daha önce gördükleri kasabadakilere hiç benzemiyordu. Renkleri bambaşkaydı. Paytak onları göstererek, 'Peki, bu bayraklar neden farklı?' diye sordu. 'Çünkü bu şehrin sahipleriyle diğer şehrin sahipleri farklı insanlar.' dedi Bayan Pembeburun. Bay Cesur ise 'İnsanlar savaşta kazandıkları yere kendi bayraklarını dikerler evlat!' diye yanıt verdi. (s.50-51)", "Şehirler büyümüş, göller yok olmuş, nehirler kurumuş, buna karşılık binalar artmıştı. Önceki yıl güvenle geçtikleri yerlerde bu kez insanlar arasında savaş vardı. Onlarla birlikte birçok kuş ve hayvan bu bölgelerden kaçıyor. Kendilerine daha güvenli bir yer arıyorlardı ama şehirler büyüdükçe güvenli yerlerin sayısı da hızla azalıyor. (s.54)"

C. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda hiçbir mizah unsuru bulunmadığından ilgili ölçüt sağlanmamaktadır.

C. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, yaban ördeklerinin göç yolculuğu sırasında, başlarından geçen olayları yer yer dramatik bir şekilde okuyucuya yansıtmaktadır. Sıradan olaylar, hayatın içindeki gerçeklerle birleştirilerek ve örneklendirilerek olay örgüsü sıradanlıktan kurtulmuştur.

C. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, ölçütü sağlamaktadır. Başkahraman Paytak'ın büyürken başından geçen olaylar ve öğrendiği her şey onu şaşırtmaktadır.

- "Onlar kalplerindeki endişeyle baş etmeye çalışırken Paytak mağaraya şen sakrak geliverdi. Gözlerine inanamıyorlardı. Yavruları uçuyordu. 'Paytak! Paytaaak! Bizi çok korkuttun!' diyerek koşup ona sarıldılar. Yaşadıkları en büyük korkuyu Paytak'ın neşesi hafifletti. (s.26)", "Paytak çok şaşırdı. ilk kez şölen görüyordu. Rengârenk süslenmiş ağaçlar, evler, sokaklar ilgisini çekti. İnsanlar hep birlikte zıplamaya, oyun oynamaya başladılar. (s.38)", "Uçtukça yeni yerler görüyor, yeni şeyler öğreniyordu ama iki köy arasında bile farklılıklar olduğunu görünce şaşıırıyordu. Galiba insanlar böyle mutlu diye düşündü. (s.39)", "Paytak hayretle baktı. Çok şaşırmıştı bu minik adacıkların aslında bir dağ zirvesi olduğunu öğrenince. Tepeden bakınca küçücükler ama deniz onların büyüklüğünü saklıyor demek ki, diye düşündü. (s.64)"

C. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu kısmen gerçekçidir. Kurguda hayata dair çok sayıda bilgiler verilmektedir fakat ördeklerin yaşayış şekilleri, insanlar gibi düşünülerek oluşturulmuştur. Yani ördeklerin ölen diğer ördekler için yas tutması, kırılmayan yumurtanın onlara uğursuzluk getireceğine inanılması gibi olaylar gerçek dışıdır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- Bu ifadeler kurgunun gerçekçi olduğunu göstermektedir: "Sözünü ettiği şey, fabrika bacalarına takılı olan filtrelerdi. Bu filtreler zehirli gazları emiyor, doğa da bundan etkilenmiyordu. (s.41)", "İnsanlar gerçek gölleri toprakla örtüp, şehre su taşıyın diye adına baraj dedikleri bu yapay gölleri inşa etmişlerdi. Barajın ucuna da dev borular bağlamışlardı. Barajdaki su, o borularla şehre ulaşıyordu. (s.45-46)", "... Ancak bu bayraklar daha önce gördükleri kasabadakilere hiç benzemiyordu. Renkleri bambaşkaydı.

Paytak onları göstererek, 'Peki, bu bayraklar neden farklı?' diye sordu. 'Çünkü bu şehrin sahipleriyle diğer şehrin sahipleri farklı insanlar.' dedi Bayan Pembeburun. Bay Cesur ise 'İnsanlar savaşta kazandıkları yere kendi bayraklarını dikerler evlat!' diye yanıt verdi. (s.50-51)"

- Kurgunun gerçek dışı olduğunu gösteren ifadeler: "Herkes çatlamayan yumurtadan bahsediyor, bu yumurtanın kabileye uğursuzluk getireceğini dillendiriyordu. Kabilenin en yaşlı üyesi olan Kahinördek bir gün, 'Kış soğuşunda bir yumurta çatlayacak ve kabileye uğursuzluk getirecek.' diyerek bir kehanette bulunmuştu. Artık herkes o yumurtanın Bay Cesur'la Bayan Pembeburununki olduğunu düşünüyordu. (s.9)", "Komşuları Sinirligaga, her seferinde yanlarına gelip, 'Bu yumurta başımıza iş açacak, çatlasa da kurtulsak!' deyip duruyor, kabilenin en minikleri bile onlarla dalga geçiyordu. Bay Cesur'la Bayan Pembeburun alay konusu olmuşlardı. (s.9)", "Yaşadıkları olay hepsini çok sarsmıştı. Önceki gün kahkahaların yükseldiği sazlık, bir anda yas yerine dönüşmüştü. (s.77)"

C. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin ön yargıya yer vermesinden dolayı, çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu kısmen sağlanmaktadır.

C. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını ve düşünmesini sağlamaktadır.

- "Onların üşümesi hayvanların evsiz kalması demekti. Çünkü bu, yiyeceklerin de azalması anlamına geliyordu. Artık sıcak bir yuvaya göç etmeleri kaçınılmazdı. (s.8)", "Göç zamanı yaklaştığı için son günlerde genellikle göçten söz eder olmuşlardı. Ancak konu hep dönüp dolaşıp çatlamayan yumurtaya geliyordu. (s.9)", "Paytak hiç doymak bilmiyordu. Kış yaklaştıkça yiyecekleri azalacaktı. Bu nedenle biraz yiyecek toplamak zorundaydılar. (s.19)", "Paytak'ın en büyük deneyi mağaradan aşağı atlamak olacaktı. Bu atlayış uçuşması ve cesaret göstermesi için ilk adımdı. Eğer bu atlayışı başarıyla tamamlarsa gerisi onun için çok daha kolay olacaktı. (s.22)", "Ayılar ördekler için tehlikeli canlılardı. Bu nedenle ayı gördüğü

zaman hemen uzaklaşması gerektiğini orada öğrendi Paytak.(s.33)", "annesini ve babası Paytak'a gece göç etmenin kendileri için çok daha güvenli olduğunu anlattı. Çünkü geceleri, insanlar avlanmaz, yırtıcı kuşlar görülmezdi. Böylece Yollarına rahatça devam edebilirlerdi. (s.46)", "Paytak yangını da ilk kez duyuyordu. Ancak bunun uzaktan görüldüğü gibi güzel bir şey olmadığını çok geçmeden anladı. Rüzgârın onlara doğru taşıdığı kokulara bakılırsa bu bir orman yangınına benziyordu. (s.48)", "Kaybettikleri dostları için herkes vücudundan bir adet tüy kopardı ve sazlığa bıraktı. Bu, onların geleneksel töreniydi. Eğer kabileden birileri eksilirse, herkes eksilen ördek için kaybettiklere kendinden bir şey bırakırdı. (s.77)"

C. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde, olaylar üzerinden kahramanlar arasında farklı bakış açıları ve anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Bununla ilgili örnekler verilmiştir.

- "Arkadaşlarını üzüntü içinde gören Bay Yeşilkanat ile Bayan Kikiri 'Üzülmeyin bu söylenenlerin doğru olmadığını biliyoruz. Her şey düzelecek.' diye, onlara teselli vermeye çalışıyordu. Ama boşuna... Bayan Pembeburun, üzüntüden ağzına tek lokma bile koymaz olmuştu. (s.10)", "Hemen ördek kurultayı toplandı. Kabilenin ileri gelenleri 'Bir an önce göç başlamalı! Artık burada kalamayız!' diyorlardı. Yavru ördeğin uğursuzluk getireceğini açıkça söylemeseler de herkes bu sözlerin ne anlam ifade ettiğini biliyordu. (s.15)", "Kabilenin en yaşlı üyelerinden Uzunkanat, öfke ile 'Bir tek ördek için diğer bütün ördeklerin hayatını tehlikeye atamayız!' dedi. Kahinördek ise sert bir şekilde 'Eğer göç hemen başlamazsa başımıza büyük felaketler gelecek. Gitmeliyiz!' diye ekledi. (s.15)", "Bay Cesur'la Bayan Pembeburun'un beraber büyüdüğü arkadaşları, günlerini birlikte geçirdikleri dostları, her sabah selamlaştıkları komşuları bile 'Göç başlasın!' diye bağıırıyordu. Herkes onlara karşı ağız birliği etmiş gibiydi. Bencilik nasıl bu kadar hızlı örgütlenmişti? (s.16)"

C. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çok sayıda sorgulama, düşünme, mantık yürütme bulunmaktadır.

- "Bayan Pembeburun folluktan kalktığında altında sadece bir yumurta vardı. Tek umudu işte bu yumurtaydı. Acaba ne zaman çatlayacaktı? Yaz ortasından beri bekliyordu. Sürenin gecikmiş olması onları endişelendiriyordu. Herkesin yavrusu doğup büyümüş ancak onlarınki daha doğmamıştı bile. Nasıl göç edeceklerdi? Ne yapacaklardı? Bunu sadece onlar değil, kabilenin diğer üyeleri de merak ediyordu. (s.8)", Tam umudunun bittiği anda yumurta çatlayıvermişti. Peki ama şimdi ne olacaktı? Anlaşılan o ki göç birkaç gün içinde başlayacaktı. İyi de yavru ördeği yanlarında nasıl götüreceklerdi? Bu mümkün görünmüyordu. (s.14)", "Oysaki Paytak uçmaya daha yeni başlamıştı. O uzun yollara nasıl dayanacaktı? Bu soru Bayan Pembeburun'un aklını kurcalamaya başlamıştı. (s.29)

C. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, ön yargıdan uzak değildir. Kırılmayan yumurtanın uğursuzlukla ilişkilendirilmesi ve tüm ördek kabilesinin bu yumurtaya karşı olan tavrı ön yargıyı ortaya koymaktadır. Ayrıca eserde hayvanların insanlara karşı olan bakış açısı da ön yargıya örnektir. Her ne kadar bu bakış açısı kitabın sonlarına doğru değişse de eserin tamamına hâkim olan düşünce, insanların doğayı tahrip etmesidir. Aşağıdaki ifadelerde bu durum görülmektedir.

- "Herkes çatlamayan yumurtadan bahsediyor, bu yumurtanın kabileye uğursuzluk getireceğini dillendiriyordu. Kabilenin en yaşlı üyesi olan Kahinördek bir gün, 'Kış soğukunda bir yumurta çatlayacak ve kabileye uğursuzluk getirecek.' diyerek bir kehanette bulunmuştu. Artık herkes o yumurtanın Bay Cesur'la Bayan Pembeburununki olduğunu düşünüyordu. (s.9)" , "Komşuları Sinirliğaga, her seferinde yanlarına gelip, 'Bu yumurta başımıza iş açacak, çatlasa da kurtulsak!' deyip duruyor, kabilenin en minikleri bile onlarla dalga geçiyordu. Bay Cesur'la Bayan Pembeburun alay konusu olmuşlardı. Kendilerini artık kabilenin yabancıları gibi hissediyorlardı. Üstelik tek bir dostları kalmadığı gibi kimse de onlarla konuşmuyordu. (s.9)" , "İnsanlara yeryüzü yetmedi, gökyüzüne de tırmanmaya başladılar.' dedi Bayan Pembeburun. (s.40)", "Şehri yaklaştıkça büyük arazileri kurulmuş geniş binalar ve büyük bacalar ve karşılaştılar bu bacalardan yayılan gazlar onları rahatsız

etmişti. ...Filtresiz fabrika bacaları ise sadece hayvanlara değil, insanlara da çok zarar veriyordu. Ama insanlar bunu anlamak istemiyordu. (s.41)"

C. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser sorgulamaya ve düşünme becerilerine fazla yer vermesinden dolayı dogmatik iletilerden uzaktır.

C. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Paytak'ın annesi ve babasını bilmediği bir yere gittiği için kaybetmesi ve dönüş yolculuğunu tek başına üstlenmesi bu ölçütün sağlandığını göstermektedir.

- "Sazlıkta yapayalnız kalmış yavru bir ördekti artık o. Oysa olanları bilmiyordu. Kabile üyeleri günlerce aramıştı onu. Gizli ormana gidip her yeri didik didik etmişlerdi. Ama hiçbir yerde bulamamışlardı. Herkes çok üzülmüştü. (s.87)", "Etrafına bakındı bir süre. Aklına ailesiyle göç ettiği zamanlar geldi. 'Güneşe doğru uçacağız!' demişti babası. Daha fazla duramadı. Yaşlanmış düşüncelerini taşıyan genç bedeniyle güneşe uçtu. Paytak'ın yalnız göçü işte böyle başladı. Geniş kanatlarını iki yana açıp kendini rüzgâra bıraktı. Daha önce hiç görmediği kurak toprakların üzerinden geçti. (s.87)", "Annesi ile babası Paytak'ın etrafından bir an olsun ayrılmıyorlardı. Onları bu halde gören diğer ördekler hep birlikte kutlama marşı söylemeye başladılar. Bu mucizeye inanamıyorlardı. Kabile tarihinde ilk kez böyle bir durum yaşanıyordu. İlk kez bir ördek tek başına göç yolculuğunu tamamlamıştı. (s.94)"

C. 4. 7. "Eser çocuğun neden- sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden-sonuç ilişkili cümleler, çocuğun olaylar arasındaki bağlantıları muhakeme edebilmesine olanak sağlamaktadır.

- "Buradaki evler, yüksek tepelere kurulduğu için hava her zaman serin olur. Bu nedenle de evlerin bacalarından duman hiç eksilmezdi. (s.6)", Onların üşümesi hayvanların evsiz kalması demekti. Çünkü bu, yiyeceklerin de azalması anlamına geliyordu. (s.8)", Bayan Pembeburun, üzüntüden ağzına tek lokma bile koymaz olmuştu. İyice güçten düşmüş, zayıflamıştı. Yaşadığı belirsizlik düşüncelerini allak bullak etmişti. (s.11)", "Yumurtanın adı kötüye çıkmıştı ama kabilenin şifacısı Bilgeördek, 'onu sıcak tutmadığın için çatlamıyor. Üzerinden hiç inmeyeceksin!' dediğinden Pembeburun bir an olsun yumurtanın üstünden ayrılmaz olmuştu. (s.12)", "Paytak, 'Ama bu tepelerde neden diğer ülkeler yok?' diye sorunca yaşlı kaz onun saflığıyla alay edercesine, 'Çünkü bu ülkelerde yaşayan insanlar, yoksul ve güçsüz. O aletleri üreten ülkelerle başa çıkamıyorlar da ondan!' demişti. (s.91)"

C. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, olay örgüsü itibariyle hem okuyucu hem de kahramanlar üzerinde merak uyandırmaktadır.

- "Nasıl göç edeceklerdi? Ne yapacaklardı? Bunu sadece onlar değil, kabilenin diğer üyeleri de merak ediyordu. (s.8)", "Uçtukça yeni yerler görüyor, yeni şeyler öğreniyordu ama iki köy arasında bile farklılıklar olduğunu görünce şaşırıyordu. Galiba insanlar böyle mutlu diye düşündü. (s.39)", "Annesi be babası endişelendi. 'Bu bir yangına benziyor' dediler. 'Yangın mı?' dedi Paytak şaşkınlıkla. 'Yangın da nedir?' Paytak, yangını da ilk kez duyuyordu. Ancak bunun uzaktan görüldüğü gibi güzel bir şey olmadığını çok geçmeden anladı. (s.48)", "Paytak, denizin üstünde yüzen bu gemilere merakla baktı. Çünkü gemiler ilerledikçe bir sürü deniz kuşu onların arkasından koşuşturuyordu. (s.64)"

C. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedefi kitlesi 9 yaş ve üstüdür. Bu durum dikkate alındığında yazı puntosu 14 punto olacak şekilde düzenlenmiş olması önemlidir. Kâğıdın cinsi, beyaz ve kalın bir yapıdadır. Alt

ve üst boşluklar 3'er cm, sağ ve sol boşluklar ise 2 cm'dir. Dolayısıyla yazı düzeni ve biçimi gözü yormamaktadır. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde başkahramanların gökyüzündeki göç yolculuğunu simgelemektedir. Kapak resmi, oldukça dikkat çekici renklere sahiptir. Kitabın arka kapağında ise, kitaptan alınan bir paragrafla içerik ortaya konmuştur. Yazarın bu kitabı yazmaktaki amacı yer almaktadır. Kitaptaki resimler, hedef kitlenin yaşına hitaben fazlaca yer kaplamaktadır. Olay örgüsü ve bölümlerin başlığı resimleri desteklemektedir. Resimler, olay örgüsünü çocuğun zihninde canlandıracak ve somutlaştıracak bir estetik niteliğe sahiptir. Resimlerin üstlendiği görevler; tamamlayıcılık, açıklık ve dekor. Resimlerin renkleri oldukça çeşitli ve canlıdır. Karakterlerin adları ve olay örgüsü resimde çizilenlerle birebir uyum içindedir. Resimlerin konumlandırılışı; her bölüm başında, yazıların yanına olacak şekilde ve bir sayfayı kaplayacak şekildedir. Yazıların yanına konumlandırılan resimler, yazıyla karışmayacak şekilde, oldukça düzgün konumlandırılmıştır. Aşağıda yer alan Resim 23. kitabın ilk sayfasına konumlandırılmıştır. Dolayısıyla bu unsur, çocuk okuyucunun esere dikkatini çekmesi açısından ve içeriği sezdirmesi açısından oldukça önemli bir faktördür.

Resim 23: Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu

Kurt, Ömür. 2018. Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi kaynağından alınmıştır.

Resim 24.'te kırılmayan yumurtanın Bayan Pembeburun'u üzdüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca Bayan Pembeburun'un arkadaşları onu teselli etmeye çalışmaktadırlar. Resimde görüldüğü gibi Bayan Pembeburun'un gagası pembe renktedir.

"Tüm ördekler işi gücü bırakmış, bu konuyu konuşuyordu. Bay Cesur'la Bayan Pembeburun ise kendilerini yalnız bırakılmış ve dışlanmış hissediyorlardı. Yalnızlık onlar için bir avcının tüfeğinden çıkan kurşun kadar ağırdı. Arkadaşlarını üzüntü içinde gören Bay Yeşilkanat ile Bayan Kikiri, 'Üzülmeyin. Bu söylenenlerin doğru

olmadığını biz biliyoruz, her şey düzelecek.' diye onlara teselli vermeye çalışıyordu, ama boşuna... (s.10-11)"

Resim 24: Arkadaşları Bayan Pembe Burun'u Teselli Ediyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.11 kaynağından alınmıştır.

Resim 25. hem bölüm başlığıyla hem de anlatılanlar uyumlu olduğu görülmektedir. Yumurtanın çatlamaya başladığı sırada bütün ördekler, merak içinde yumurtayı izlemektedir.

"Ertesi sabah Bayan Pembeburun kuluçkasında uyuklarken altında küçük hareketlenmeler hissetti. Aniden gözlerini açtı ve hemen kuluçkadan indi. O kadar heyecanlandı ki etrafındaki toprakları eşelemeye, vakvaklamaya ve kanat çırpmaya başladı. Onun bu halini görenler hemen yanına koştular. Hepsinin de gözü yumurtadaydı. (s.13)"

Resim 25: Ördekler Yumurtanın Çatlamasını İzliyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.13 kaynağından alınmıştır.

Resim 26.'daki resimde Paytak ve ailesinin göç sırasında buldukları bir mağaraya yerleşmeleri anlatılmaktadır. Resmin aşağıdaki ifadelerle uyum için olduğu görülmektedir.

"Mağaraya ulaşmak için uçmaları gerekiyordu. Bay Cesur, Paytak'a zarar vermeden onu yukarı çekmenin bir yolunu düşündü. Yapabileceği tek şey vardı ama tehlikeliydi. Ani bir kararla yavrusunu gagasıyla kavradığı gibi bir çırpıda yukarı çıkarıverdi. (s.20)"

Resim 26: Yaban Ördeği Ailesi Mağaraya Giriyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.18 kaynağından alınmıştır.

Resim 27.'de ise, yaban ördeği ailesinin mağarada geçirdiği günler anlatılmaktadır. Aşağıdaki ifadelerin resimle uyumlu olduğu görülmektedir.

"Yavru ördek yeni yuvasını önce yadırgamış olsa da bir süre sonra alıştı. Her yeri kurcalamaya başladı. Bayan Pembeburun ise mağaradaki bu yuvaya girdiğinde kendini kötü hissetti. (s.21)"

Resim 27: Yaban Ördeği Ailesinin Yaşadığı Mağara

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.21 kaynağından alınmıştır.

Resim 28.'de Paytak'ın ilk kar sevinci yer almaktadır. Resmin, Paytak'ın karlarla mutlu bir şekilde oynadığını göstermesi aşağıdaki ifadelerle ve bölüm başlığıyla uyum sağlamaktadır.

"Kar yağışı ona o kadar eğlenceli gelmişti ki günlerdir onu uçmaya, koşmaya, zıplamaya zorlayan anne ve babasından habersiz içinden geldiği gibi hareket ediyordu. Kar tanelerini yakalamaya çalışırken hiç olmadığı kadar yukarılara zıplayabildiğini, kanat çırpabildiğini ve havada kalabildiğini fark etti sonra. (s.24)"

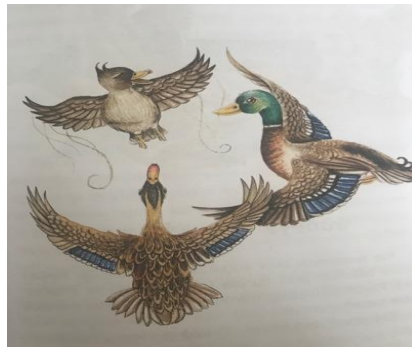

Resim 28: Paytak'ın Kar Sevinci

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.23 kaynağından alınmıştır.

Resim 29.'da Paytak, ilk kez uçmanın sevincini ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Aşağıdaki ifadelerin resimle uyumlu olduğu görülmektedir.

"Gözlerine inanamıyorlardı. Yavruları uçuyordu. 'Paytaaak! Paytaak! Bizi çok korkuttun!' diyerek koşup ona sarıldılar. Yaşadıkları en büyük korkuyu Paytak'ın neşesi hafifletti. 'Uçabiliyorum, bakın!' dedi ve tekrar havalandı. Bir süre sonra geri döndü. Uçuyordu. Onun uçtuğunu gören anne ve babası kahkahalarla vaklamaya başladılar. (s.26)"

Resim 29: Paytak İlk Kez Uçuyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.27 kaynağından alınmıştır.

Resim 30.'da Paytak ve ailesinin göç yolculuğu yer almaktadır. Resim hem başlık hem de içerikle uyumludur.

"Ailenin reisi olarak Bay Cesur en önde olacak, hemen arkasında Paytak, onun hemen yanında da Pembeburun uçacaktı. Böylece diğer göçmen kuşlar gibi onlar da gökyüzünde üçgen çizerek göç yolculuğunu takip edeceklerdi. (s.29)"

Resim 30: Güneye Doğru İlk Göç

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.28 kaynağından alınmıştır.

Resim 31.'de Paytak'ın güneye doğru göç ederken gördüğü çocukların karda kızaklarla kayması onu şaşırtmaktadır.

"Çocuklar köy yollarından aşağıya doğru kızaklarla kayıyordu. Paytak onları görünce çok heyecanlandı. 'Aşağıda neler oluyor?' dedi şaşırarak. Onun bu hali anne ve babasını gülümsetti. Paytak, tıpkı tepelerden kayan bu çocuklar gibi oyuna çok meraklıydı. (s.34-35)"

Resim 31: Kızaklarla Kahkahalar

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.34 kaynağından alınmıştır.

Resim 32. kitaptaki betimlemelerle uyum içindedir. Betimlemede geçen çiy taneleri, çocukların bilmediği bir şey olabileceğinden resimle somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

"Sabah uyandıklarında güneş çıkmıştı. Hava pırıl pırıldı. Bitkilerin üzerindeki çiye taneleri ışıltıyordu. Paytak, tek ayağını suya daldırıp sıcaklığına baktı. (s.37)"

Resim 32: Paytak ve Çiy Tanesi

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.37 kaynağından alınmıştır.

Resim 33.'teki resim "Beton Orman" başlıklı bölümden alınmıştır. Resmin başlıkla tutarlı olması ve bu bölümde anlatılanların, şehrin beton yığınlarından ve yüksek binalardan oluşması resmin içerikle uyumlu olduğunu gösterir.

Resim 33: Paytak ve Ailesi Binaların Arasında

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.40 kaynağından alınmıştır.

Resim 34.'te insanların ağaçları kesmesi Paytak ve ailesini şaşırtmakta ve üzmektedir. "Akşam yaklaşırken güneye doğru uçmaya devam ettiler. Onlar giderken iş makineleri tepede kalan son ağaçları söküyordu. Yurdundan koparılan bu ağaçların nereye götürüldüğünden habersizce uçtular. Kanatları heyecanını yitirmişti. (s.45)"

Resim 34: İnsanlar Ağaçları Kesiyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.44 kaynağından alınmıştır.

Resim 35.'te ormanda çıkan yangın yer almaktadır. Yangının ne olduğunu ilk kez öğrenen Paytak'ın merakı anne ve babasının verdiği bilgilerle giderilmektedir.

"Anne ve babası endişelendi. 'Bu bir yangına benziyor.' dediler. 'Yangın mı?' dedi Paytak şaşkınlıkla 'Yangın da nedir?' Paytak yangını da ilk kez duyuyordu ancak bunun uzaktan görüldüğü gibi güzel bir şey olmadığını anladı. ...'Eyvah!' dedi Bay Cesur. 'Ağaçlar yanıyor, hayvanlar evsiz kalacak. (s.48)"

Resim 35: Ormanda Yangın

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.47 kaynağından alınmıştır.

Resim 36.'da ise Paytak'ın göç yolculuğu sırasında gördüğü farklı şehirlerdeki farklı bayraklar dikkatini çekmektedir. Resimde metnin içeriğinde olduğu gibi iki farklı şehir bir nehirle ayrılmaktadır ve her bölgenin kendine özgü bayrakları asılıdır.

"Aşağıda yıkılmış binaların arasında oyun oynayan çocuklar vardı. Binaların tepelerinde ise bayraklar... Ancak bu bayraklar daha önce gördükleri kasabadakilere hiç benzemiyordu. Renkleri bambaşkaydı. Paytak onları göstererek, 'Peki, bu bayraklar neden farklı?' diye sordu. 'Çünkü bu şehrin sahipleriyle diğer şehrin sahipleri

farklı insanlar.' dedi Bayan Pembeburun. Bay Cesur ise 'İnsanlar savaşta kazandıkları yere kendi bayraklarını dikerler evlat!' diye yanıt verdi. (s.50-51)"

Resim 36: İki Farklı Şehir

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.52-53 kaynağından alınmıştır.

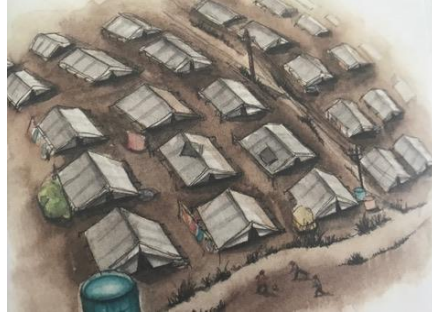
Resim 37.'de resimle uygun olarak Paytak ve ailesinin dumandan birbirinin göremeyişi ve yaşadığı zorluklar şöyle ifade edilmiştir: "Siyah dumanlar, yaban ördeği ailesinin arasına yayılmaya başladı. Üçü de bağırmaya başladı. 'Paytaaaak! Paytaaaak!' , 'Anneee, babaaa!' , 'Cesuuuur!' , 'Pembeburuuun!' Duman uçmalarını ve nefes almalarını zorlaştırdı. Bay Cesur 'Yukarııı! Yukarııı doğru uçuun!' diye bağırды ama kimseden ses gelmiyordu. Yukarı doğru uçup dumandan kurtulduğu sırada etrafında kimseyi göremedi. Korkuyla dumanların içine daldı tekrar. (s.56)"

Resim 37: Yaban Ördeği Ailesi Dumanların İçinde

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.55 kaynağından alınmıştır.

Resim 38.'de yer alan resim, mülteci kamplarında yaşayan insanların hayatlarını ifade etmektedir. Paytak'ın bu kampları merak etmesi üzerine babası onu bilgilendirir. Resim, hayatın gerçekliğini somutlaştırması ve çocuğun düşüncelerini netleştirmesi bakımından olumludur.

Resim 38: Mülteci Kampları

Kurt, Ömür. 2018. Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.59 kaynağından alınmıştır.

Resim 39.'da yer alan resimde Paytak'ın denizlerin üzerinde uçarken gördüğü ve öğrendiği yeni şeyler kitapta anlatılanlarla tutarlıdır.

"Göç yolu maceralarla doluydu. Dağlardan, ovalardan, nehirlerden, şehirlerden geçmişlerdi. Şimdi de bir denizin üzerinden geçiyorlardı. Lacivert bir suyun üzerinde uçarken göreceği yeni yerleri düşündü Paytak. (s.65)"

Resim 39: Paytak'ın Denizle Tanışması

Kurt, Ömür. 2018. Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.61 kaynağından alınmıştır.

Resim 40.'ta Paytak'la ailesinin uğradıkları Kuş Cenneti yer almaktadır. Betimlemelere uygun olarak pembe flamingolar, rengarenk çeşitli kuşlar yer almaktadır.

Resim 40: Kuş Cenneti

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.66 kaynağından alınmıştır.

Resim 41.'de yaban ördeklerinin büyüyen Paytak ile ilk kez karşılaşması anlatılmaktadır. Tüm ördekler şaşkınlıkla göçü nasıl bitirdiklerini merak ederler.

"Yaban ördeği ailesi sazlığa inince kabiledaki tüm ördekler etraflarına toplandılar. Herkes şaşkınlıkla birbirinin yüzüne bakıyordu. Bay Cesur ve ailesinin nasıl olup da bu kadar kısa sürede böylesine bir göçe başladıklarını anlayamıyorlardı. (s.69)"

Resim 41: Paytak ve Ailesinin Sürüye Dönüşü

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.68 kaynağından alınmıştır.

Resim 42.'de, "İnsanlar Kötü" adlı başlıkla uygun olarak ormana giren avcılar bulunmaktadır. Avcıların kötü niyeti ve ürkütücülüğü resme de yansıtılmıştır. Bu nedenle çocukların resme bakarken, avcılara karşı oluşturacakları algıyı doğrudan etkiler niteliktedir. Resim, estetik bir duyarlılık barındırmasa da çocukların, insanlara ve olaylara karşı düşüncelerini etkiler niteliktedir.

Resim 42: Ormandaki Avcı

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.72 kaynağından alınmıştır.

Resim 43.'te avcıların ördekleri alması, kabilenin ördekleri üzerinde derin bir üzüntü yaratmıştır. Bu olayın sonucunda yas tutan ördekler, tüylerini sazlığa bırakırlar.

"Önceki gün kahkahaların yükseldiği sazlık, bir anda yas yerine dönüşmüştü. Kaybettikleri dostları için herkes vücudundan bir adet tüy kopardı ve sazlığa bıraktı. (s.77)"

Resim 43: Sazlıkta Yas Töreni

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.77 kaynağından alınmıştır.

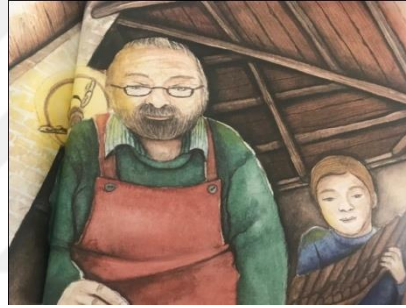
Resim 44.'te yer alan resimde anlatılanlarla uyumlu olarak gizli ormanın güzelliği, hayvanların ve rengarenk çiçeklerin çeşitliliği dikkat çekmektedir. Resim, tam bir orman izlenimi vermesi dolayısıyla estetik ölçütle uyum sağlamaktadır.

Resim 44: Gizli Orman

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.78 kaynağından alınmıştır.

Resim 45'te yaralanan Paytak'ı insanların tedavi ettiği görülmektedir. Resim, aşağıdan olacak bir konumda, aslında Paytak'ın gözünden verilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle resim, olayı başarılı bir şekilde canlandırdığından dolayı estetik ölçütü sağlamaktadır.

Resim 45: İnsanlar Paytak'ı İyileştiriyor

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.82 kaynağından alınmıştır.

Resim 46.'da Paytak'ın sazlığa geri döndüğünde tüm arkadaşlarının ve ailesinin kendisini tek başına bırakmış olmasının üzüntüsü gözyaşlarından bellidir.

"Sazlıkta yapayalnız kalmış yavru bir ördekti o artık. Oysa olanları bilmiyordu. Kabile üyeleri günlerce aramıştı onu. Gizli ormana gidip her yeri didik didik etmişlerdi ama hiçbir yerde bulamamışlardı. (s.87)"

Resim 46: Tek Başına Göç

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.86 kaynağından alınmıştır.

Resim 47.'de, Paytak, tek başına yaptığı göç yolculuğu sırasında insanların aletleri adeta bir dağ gibi yığdığını görür.

"İnsanlar bazı aletler üretir. Bu aletleri de kullanıp atarlar. İşte onları buralara attıkları için de böyle dağlar oluştu. (s.90)"

Resim 47: Alet Yığınları

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.90 kaynağından alınmıştır.

Aşağıda yer alan Resim 48. eserin son resmidir. Paytak'ın ailesini bulmasının mutluluğu Bayan Pembeburun ile Bay Cesur'un yüzüne adeta yansımaktadır. Resmin, okuyucuya bu duyguyu geçirmedeki başarısı açık şekilde ortadadır.

Resim 48: Paytak ve Ailesinin Kavuşması

Kurt, Ömür. 2018. *Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.95 kaynağından alınmıştır.

C. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Çünkü konuşma ve dinleme becerilerine dair örnekler diyaloglar aracılığıyla sağlanırken, görsel okuma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesiyle ilgili ifadeler yer verilmemiştir.

C. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisini geliştirecek hiçbir ifade bulunmamaktadır.

C. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okuma becerisini geliştirecek, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak hiçbir ifade bulunmadığından ölçüt sağlanmamaktadır.

C. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yazma becerisini geliştirecek, yazmaya teşvik edecek ve yazma becerisini geliştirecek hiçbir ifadeye rastlanılmamıştır.

C. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan nitelikli diyaloglar, çocuğun konuşma becerisini geliştirir niteliktedir. Aşağıda bununla ilgili bir diyalog örneği verilmiştir.

- "İnsanlar sıkı sıkı giyinmişti. Rengârenk giysileri, şapkaları ve ellerinde eldivenleri vardı. İlk kez gördüğü bu giysiler onu şaşırttı. 'İnsanlar ne kadar da farklı!' dedi merakla. 'İnsanlar da birbirlerine benzer yavrum. Onların bizim gibi tüyleri yok. Üşümek için adına giysi dedikleri yünler giyerler.'

dedi annesi. 'Peki İnsanlar neden uçmuyor?' 'Uçamazlar, çünkü insanların bizim gibi kanatları yoktur ama adını uçak dedikleri pervaneli bir gemiye binerler. Onunla uçarlar...' 'Pervaneli gemi mi? O da nedir?' Paytak çok soru soruyordu. Bazı soruları yanıtlamak çok zordu. 'Merak etme!' dedi babası. 'Onu da göç yolunda göreceksin.' (s.35-36)"

C. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde dinleme becerisini geliştiren unsurlar diyaloglardır. Eserde yer alan nitelikli diyaloglar yoluyla, çocuklar konuşmada ileri sürülen fikirleri anlayabilir, üzerinde düşünür ve yorumlar. Ayrıca çocuklar, zihinlerinde yapılan konuşmayı canlandırırken kitabın dünyasına daha rahat girebilir ve böylece okudukları kalıcı hale gelir. Dinleme becerisine dair örnek bir diyalog aşağıda verilmiştir.

- "Siyah dumanlar, yaban ördeği ailesinin arasına yayılmaya başladı. Üçü de bağırmaya başladı. 'Paytaaaak! Paytaaaak!' 'Anneee, babaaa!' 'Cesuuuur!' 'Pembeburuuun!' Duman uçmalarını ve nefes almalarını zorlaştırdı. Bay Cesur 'Yukarııı! Yukarııı doğru uçuuun!' diye bağırды ama kimseden ses gelmiyordu. Yukarı doğru uçup dumandan kurtulduğu sırada etrafında kimseyi göremedi. Korkuyla dumanların içine daldı tekrar.'Paytaaaak! Paytaaaak! Pembeburuuun! Duyuyor musunuz?' Ancak ikisinden de ses yoktu. Bay Cesur suya dalar gibi dumanların içine dalmaya başladı. Bir süre sonra Paytak'ın güney yolunda olduğunu fark etti. 'İleri doğru uç!' diye bağırды ona. (s.56)"

C. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim Vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 9 yaş ve üstü hedef kitleye hitap ettiği düşünüldüğünde Türkçenin anlatım zenginliğini yansıtan, çocuk saflığını yakalamış, söz varlığı ve sanatlar açısından zengin bir dil kullanıldığını söylemek mümkündür. Ancak dilde şiirsellik bulunmaması ve dilin doğrudan didaktik bir anlatım tarzına sahip olması estetik ölçüt açısından tutarlı değildir. Kurgu yaşamdan örnekler içermekte ve özgün bir yapıya sahiptir. Ancak kurgunun, mizah barındırmaması ve kehanette bulunma gibi gerçek dışı olaylara yer verilmesinden dolayı kurgunun da estetik ölçütü kısmen sağladığı görülmektedir. Eserde bulunan resimlerin; kalitesi, konumlandırılış yerleri, olay

örgüsü, başlık, karakterler ve sözcüklerle uyumu estetik ölçütle tutarlılık göstermektedir.

C. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde, çocukta bir sanat algısı oluşturacak herhangi bir sanat dalına rastlanılmadığından ilgili ölçüt sağlanmamaktadır.

C. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Paytak, annesi Pembeburun, babası Bay Cesur, onların arkadaşları ve diğer ördek kabilesi üyeleri Sinirliagaga, Bay Yeşilkanat, Bayan Kikiri, Kâhinördek, Bilgeördek, Vakvaktır. Mekânlar; sazlık, orman, gökyüzü, kuş cenneti, mağara, deniz, gizli ormandır. Zaman genellikle gündüz, akşam, kış, yaz olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak devinim hâlinindedir. Paytak ve ailesinin tek başına olan göç yolculuğu ve kitabın sonlarına kadar onların yoldaki maceraları anlatılmaktadır. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaşamla iç içe olması özelliği bu eserde de kendini göstermektedir. Eserde türe uygun olarak çocukların çok sayıda bilişsel ve dilsel beceriyi kullanmasına olanak sağlanmıştır. Dilin akıcı ve açık olmasının yanı sıra sanatlarla süslenmesi, bol sayıda atasözü ve deyim yer verilmesi türle uyum içinde olduğunu göstermektedir. Yabancı kelimeler oldukça azdır. Günlük dilin söz değerlerinin ötesinde, duyusal ve düşünsel bağlantıları içeren ve iletileri açık bir dile sahiptir. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

C. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çok sayıda yaşamla ilgili öğretici ifadeler içermektedir. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Bir yandan su içiyor, diğer yandan yüzüyor, oynuyordu. Onu sevinç içinde gören annesi ve babası çok mutlu oldular. 'Ben nasıl yüzebiliyorum? Daha önce hiç suya girmedim ki...' dedi Paytak şaşırarak. 'Yüzmek bizim içgüdümüzdür.' diye yanıtladı annesi. 'Yüzme ve uçma öğrenilmez. Bize doğuştan verilir. Ben de yavruyken suya girer girmez yüzdüğümü hatırlıyorum.' (s.31)", "Sözünü ettiği şey, fabrika bacalarına takılı olan

filtrelerdi. Bu filtreler zehirli gazları emiyor, doğa da bundan etkilenmiyordu. (s.41)", "İnsanlar gerçek gölleri toprakla örtüp, şehre su taşınsın diye adına baraj dedikleri bu yapay gölleri inşa etmişlerdi. Barajın ucuna da dev borular bağlamışlardı. Barajdaki su, o borularla şehre ulaşıyordu. (s.45-46)", "...Ancak bu bayraklar daha önce gördükleri kasabadakilere hiç benzemiyordu. Renkleri bambaşkaydı. Paytak onları göstererek, 'Peki, bu bayraklar neden farklı?' diye sordu. 'Çünkü bu şehrin sahipleriyle diğer şehrin sahipleri farklı insanlar.' dedi Bayan Pembeburun. Bay Cesur ise 'İnsanlar savaşta kazandıkları yere kendi bayraklarını dikerler evlat!' diye yanıt verdi. (s.50-51)", "Bir süre sonra çadırlarla dolmuş bir alan gördüler. İnsanlar buraya 'güvenli bölge' diyorlardı. Paytak ilk kez tanık olduğu bu görüntü karşısında şaşırılmıştı. 'Burası neresi?' diye sordu şaşkın şaşkın. 'Bu çadır kent. Savaş olduğunda pek çok insan evsiz kalır ve buralara getirilir. Yani aşağıda gördüğün bu küçük yapıların içinde insanlar yaşıyor.' diye yanıtladı onu babası. 'Diğer insanlar ise onlara mülteci der. Buralara da çoğunlukla mülteci kampı adını verirler.' diye ekledi annesi. (s.58-59)", "Gördükleri bu tepeler, teknolojik atıklarla oluşmuş çöp yığınlarıydı. Paytak o dağların ne olduğunu, onların üzerine asla inmemesi gerektiğini kazlardan öğrendi. 'İnsanlar bazı aletler üretir. Bu aletleri de kullanıp atarlar. İşte onları buralara attıkları için böyle dağlar oluştu.' (s.90)"

C. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, her türlü ideolojik söylem, inanış ve fikirden uzaktır.

5.4. Güzin Öztürk'ün (2017) Kuş Olsam Evime Uçsam Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

D. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin barındırdığı şiddet ve ötekileştirme gibi unsurlar çocuğun kişilik ve duyuşsal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla eser, çocuğun gelişim düzeylerine kısmen uygundur.

D. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, duyuşsal gelişime kısmen uygundur. Savaşta etkilenen çocuk kahramanın sürekli kabuslar görmesi onun duyuşsal gelişimi açısından olumsuz bir örnektir.

- " 'Beşir, Beşir! Çırpınıp durma oğlum. Füze falan düştüğü yok. Yanmıyoruz! Kâbus görüyorsun yine!' (s.34)", " 'Beşir, oğlum. Şşşş, geçti. Tartus yanmıyor oğlum. Kâbus gördün yine.' (s.52)"

Eserde aşk duygusunun çocukta bıraktığı etki, çocuğun ağzından anlatılmaktadır. Bu yönüyle eser, çocuğun hem kişilik hem de duyuşsal gelişimini olumsuz etkiler.

- "Özlerim demek istedim. Diyemedim ama. O giderse ağlarım. Zaten çıkmak istemem çadırdan. Oynamak da istemem. Yemek yemek de istemem. Otururum işte! Hep otururum! Zehra yazdıklarımı okudu. Kalktı yanağımdan öptü. (s.82)"

D. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." alt maddesine yönelik bulgular

Aile sevgisi ve saygısı, vatan sevgisi, yardımseverlik, merhamet, iyilik değerleri bulunmaktadır.

- "Mis anne kokusu! Ağaç gibi kokar hep. (s.12)", "Eğilip bir avuç toprak aldım. Toprak, biraz ülke kokar. (s.22)", "İhlamur ağacının savaşta çıkmasına yardım ettim. (s.42)", "Ağlayacak gibi. Gözleri büyüdü biraz. Ayna gibi oldu. Ağlasın istemem. Ben de ağlarım o zaman (s.64)", "Ben sana baktığımda kulaklarını görmüyorum; iyi kalpli akıllı, hayat dolu bir çocuk görüyorum. (s.101)"

D. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine yönelik bulgular

İncelenen eser, yaşama ilişkin güzel bir bakış açısı kazandırmamaktadır. Eserde sürekli savaş sahneleri anlatılmakta, çocuğun gözünden ölüm vb. duygular tasvir edilmektedir.

D. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde hayal unsurları, çocuk kahramanın geçmişte yaşadığı güzel günleri düşünmesi veya savaş ortamındaki bir çocuğun dilekleri üzerinden sağlanmaktadır.

- "Eskiden akrabalarımız gelirdi eve. Kocaman sofralar hazırlanırdı. Yakalamaca oynardık evin içinde. Kızardı babam koşmayın diye. Uzun uzun konuşurlardı. O zamanlar herkes mutluydu. (s.14)", " 'Yıldızları görebilsem keşke.' İçimden dedim sandım. 'Şşş...' dedi annem. Sustum hemen. Yıldızlar her yerde aynı mı acaba? (s.24)", "Ağaçlar dans edebilir bence. Hem de çok güzel edebilir. Direkler başlarını öne eğdi. Selam veriyorlar. Dansa kaldırdı ağacı. Ağaç ayağa kalktı. Köklerini tuttu. O da selam verdi.Sonra dallarının arasından binlerce kelebek uçu. Ne güzel! (s.39)", "Aklıma Halep geldi. Şimdi evde olsak çoktan süt bulmuştum. (s.53)", "Kırmızı araba benimle konuştu. Öyle hayal ettim. Yanımızda başka bir araba çıkıverdi. Vırııııınn vırııııınn yaptı arabam. (s.108)", "Bu asansör, gökyüzüne ulaşan bir pencere. Ben de o pencereyi açabilecek tek çocuğum. Hayal etmek güzeldir bazen. Gerçekmiş gibi olur. (s.111)"

D. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuk kahramanın etrafındaki kişilerin duygularını anlamaya çalışması ve bununla ilgili yorumlamalar yapması empati kurduğunu gösterdiğinden ölçüt sağlanmaktadır.

- "Gözler de mutsuz olur bence. Zehra'nın gözleri de öyle. (s.64)", "Dolmuşun parasını Samet verdi. 'Bu seferlik benden' dedi. Bence bana kepece dediği için pişman. (102)"

D. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde olaylar çocuk anlatıcı aracılığıyla aktarıldığından, çocuğun duygularını samimi bir şekilde göstermektedir.

- " 'Şşşş, ağlama Gufran! Oyun oynuyoruz. Şşşş!' Abi oldum ben. Küçükler ağlayınca öyle yapılır. (s.25)", " 'Sen hiç, bir şeyi durup dururken unuttun mu bakalım? Düşünüp bilerek unutmadım daha önce ben. Sana söylüyorum aklım başım, unuuuut unuuut mu diyeceğiz?' (s.83)", "Zehra mutluysa yıldızlar kayar gözlerinde. Sevinçliyse öyle olur. Ne güzel! Sevinçli oldum

ben de. Bazen kimsenin görmediği şeyler görürüm şeyler demiştim ya. Kelebekler uçtu başımda. (s.83)"

D. 1. 1. 6. "Eser şiddete yöneltmemeli" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Suriyeli bir çocuğun savaşta yaşadıkları ve Türkiye'ye mülteci olarak gelmesi anlatıldığından çocuklara olumsuz örnek olan çok sayıda şiddet unsuru bulunmaktadır. Savaş sahnesinin betimlenmesi, mültecilere karşı olan tavırlar ve çocuk kahramanın gördüğü kabuslar şiddetin en büyük örnekleridir. Dolayısıyla ölçüt sağlanmamaktadır. Aşağıdaki ifadeler şiddet unsuruna örnektir.

- " 'Eve kadar dayan oğlum. Kurşun bacağını sıyırmış. Ortalık duman oldu. Kimse göremez bizi!' demesiyle elimi tutması bir oldu. (s.9)", "Bomba atmışlardır kesin. Savaş bitince dönsek ya? Bekler evimiz bizi. Birden savrulduk hepimiz. Islık sesi duyduk. Füze yere düşmeden önce ısıklık çalar. (s.24)", "Ayağıyla köpeğe tekme attı. Tekme atılınca bacağını tutmuşum. Sanki bacağım acıdı benim de. Köpek, inleyerek yürümeye başladı. (s.28)" , " 'Çocuğuna dua et! Ona bir şans vermiştim. Görüyorum ki hala hayatta. Belki de yaşamayı hak ediyordur. Bir kez daha karşılaşacak olursak bu kadar iyi davranmam! Şimdi gidin hadi! (s.32)", "Bazı ağabeyler dönmekten bahsediyor. Savaşmaya gitmek istiyorlar. 'Bitsin!' diyorlar, 'Savaşırsak biter!' diyorlar. Savaşarak biter mi ki? Giderlerse dönmezler. Ağaçlar bile ölüyor, savaştan kaçmak istiyor. (s.69)"

D. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çok sayıda akıl yürütme, sonuca varma, ilişkilendirme, karşılaştırma, değerlendirme gibi bilişsel beceriler bulunduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Siz su kuyusuna taş attınız mı hiç? Taş, suya düştüğünde dünyanın en derin yerine düşmüş gibi yankı yapar. Taş da görünmez, su da. (s.9)", "Anneannem öldüğünde babam, 'İnsanlar doğar, büyür, yaşar ve ölür' demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! (s.16)", "Kediler, insanlar ağlayacak oldu mu anlar. Ağlamasın diye dokunur. (s.50)", "Anneannem, 'Çok yorgunsan uykun ballı olur, horlamaya üşenirsin,' demişti. Üşenmek, bir şeyi yapmak istememeye denir. (s.53)", "Ele avuca sığmamak; yaramaz olmaya, izinsiz evden çıkmaya gitmeye denir. Çok yapım bunu ben. (s.95)"

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Bebek o, görüşemez ki! Yarış bile yapamıyor. (s.18)", "Babam, 'Bu kamyonet sandığımızdan güçlü çıktı.Ha gayret, vardık varacağız,' diyerek gülümsüyor. Yol boyunca gülmemiştir. O kadar az kaldı demek. (s.36)", "Babam ekmek gibi kokar. Bunu anneanneme söyledim 'Eve ekmek getiren o.' demiştir. (s.48)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Bir keresinde yine annemin sözünü dinlememiştir de sobadaki kömürle oynarken elimdeki bezi yakmışım. İşte, onun gibi sanki. (s.9)", "Anneannem de küçülmüştü, boyu kısalmıştı. 'Yaşlandığım için bir çamaşır gibi çektim,' demiştir. Bazen çamaşırlar yıkanınca küçülürmüş onun gibi işte. (s.10)", "Evde undan başka bir şey yok. Anneannem, 'Çorba kapıya kadar dayanır,' derdi hep. Gerçekten de öyle, sofradan kalkıp odama gidinceye kadar acıkıyorum. (s.14)", "Birinin nefesini duydum. Çok koşarsın, olur ya haya yetmez. Öyle işte. (s.24)", "Göz dövmesini görünce aklıma köpek geldi. Savaş geldi. Yanaklarımı sildim. (s.30)"
- Karşılaştırma becerisine dair örnekler: "Macera, filmlerdeki gibi olur. Kötü insanlardan kaçılır. Tehlikeli bir şeydir. (s.22)", "Bir keresinde acı biber yemiştir de kollarım, kulaklarım tırmalanmış gibi olmuştu. Böyle yanmışım, azıcık da üşümüş gibi olmuşum. (s.27)", "Savaştan kaçmak filmlerdeki gibi değil, daha zor bence. (s.51)"
- Değerlendirme becerisine dair örnekler: "Eğilip bir avuç toprak aldım. Toprak biraz ülke kokar! (s.22)", "Hızlı konuşamıyor Halebi. Sözcükler boğazında kalmış. Bazen olur öyle. Ağzını kıpırdatırsın, kelimeler çıkmak istemez. (s.26)", "Karnım ağrıdı. Boğazım kurudu biraz. Heyecanlanınca susarsın bazen. Su içmek istersin. Öyle oldum. (s.60)"

D. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çok sayıda deyim, yansıma, ikileme, pekiştirme sözcükler bulunması ve dil gelişiminde var olan sosyal etkileşim kuramının model alma ve taklit unsurlarının çocuk kahraman aracılığıyla gerçekleştirilmesi ölçütü sağlamaktadır. Altı çizili ifadelerde dilsel olaylar bulunmaktadır.

- Sosyal etkileşim kuramına dair örnekler: "Anneannem de küçülmüştü, boyu kısalmıştı. 'Yaşlandığım için bir çamaşır gibi çektim,' demiştir. Bazen

çamaşırlar yıkanınca küçülürmüş onun gibi işte. (s.10)", "Anneannem öldüğünde babam, 'İnsanlar doğar, büyür, yaşar ve ölür' demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! (s.16)", "Gufran uyudu bile. Küçük o! 'Tıssss tıssss!' diyor nefes alırken. (s.21)", "Gufran'ın annesini duymadım hiç. Uyurken de, 'ihh ihh' sesleri çıkıyor sadece. (21)", "Bir şey ararmış gibi yürüyüp duruyor. Arada, 'Off off!' diyor. (s.21)", "Annesi 'şşşş şşşş...' diyor. (s.24)", "Babası mırıldanıyor. Dua mı ediyor ki? (s.26)"

- "Vıızzzzz... Kurşun sesini böyle duyarsın bazen. (s.7)", "Pencereden içeri kıpkırmızı ışık süzülüyor. (s.12)", "Ahmet'i ararken sağa sola sorarken gördüm onları. (s.15)", "Kapıyı üç kez çalar babam. Tak tak tak. (s.18)", "Baykuş nasıl öter baba? Ne bileyim oğlum? Şöyle guguuuu guguuuu gibi herhalde.' (s.20)", "Gıdıklanmışım gibi olur. (s.21)", "Kalbin pıt pıt atar. (s.22)", "Annesi acı ekşi gülüyor yine. (s.22)", "Zikzaklar çiziyoruz yolda. Evler, sokaklar hızlı hızlı geride kalıyor. (s.25)", "Lıkırlıkır yapıyor. (s.27)", "Pat pat ayak sesleri duyuluyor. (s.27)", "Hızlı hızlı kuyruğunu salladı. (s.28)", "Kötü kötü gülmeye başladı sanki (s.30)", "Kamyonetten pata pata ses geldi. (s.35)", "Yavaş yavaş gidecekmışiz. (s.35)", "Önümüzde upuzun kuyruk var. (s.36)", "Dur kalk yapa yapa ilerliyoruz. (s.36)", "Geriye doğru uçuyor sanki. Gözden kayboldu. (s.43)", "Bizim köyün pınarı gibi. Şırıl şırıl akıyor. (s.43)", "Sıra sıra dizilmişler. (s.43)", "Ya peşimizden gelirlerse? Ya buraya füze atarlarsa? (s.44)", "Saçları bembeyaz, kocaman göbeği olan bir adam elini uzattı. (s.45)", "Midemden gur gur sesler geliyor. (s.46)", "Rüzgâr esince aşağı yukarı dalgalandı saçı. (s.56)", "Anneannem olsa, Burnumun direği sızladı derdi. (s.58)", "Vurdum omzuna pat pat. (s.64)", "Halebi öyle söyleyince bağıra bağıra ağlamaya başladı. (s.74)", "Kanat seslerini duydum ben. Hışır hışır yapıyor. (s.88)", "Böyle asker gibi. Rap rap bahçeye yürüdü. (s.97)"

D. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser çocuğun kişilik gelişimine uygun değildir. Eserde savaş ortamının yarattığı baskı ve korkuyla büyüyen bir çocuğun dünyası anlatılmaktadır. Çocuk kahramanın mülteci konumunda ötekileştirilmesi, gördüğü kabuslar, küçük yaşta ölüm gerçeğiyle karşılaşması ve üzerinde bıraktığı etki, bombalar ve füzelerin olduğu bir ortamda yaşaması ve olumsuz örnek oluşturan diğer olaylar çocuğun kişilik gelişimine uygun olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda eserde çocuk kahramanın aşk duygusuna

yer verilmesi, çocuğun hem duyuşsal hem de kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla ilgili alıntılar aşağıda verilmiştir.

- "Binaların çoğunun duvar, kapısı yıkılmış. Kurşun hepsine giriyor çıkıyor. Kapıları yok çünkü. Karşımızdaki ev yıkık, çatısı uçmuş sanki. Orada arkadaşım Emir oturuyordu. Şimdi yoklar. Kaçmışlar. (s.7)", "Büyük bir patlamayla arkaya doğru düştük. Çınnnn... Başka şey duymuyorum. Görmüyorum da. Bomba attılar yine. (s.8)", "Yanıyordu bacağım. Pantolonum kıpkırmızı olmuş. Demek ki kurşunlar beni görmüş. Keşke görünmez adam olsaydım! (s.9)", "Ayağıyla köpeğe tekme attı. Tekme atılınca bacağımı tutmuşum. Sanki bacağım acıdı benim de. (s.27)", "Sen! Tanıdım seni! Sen şu köpeğe ekmek veren çocuksun. Şanslıymışsın demek. Bugüne kadar hayatta kalabilmişsin! (s.32)", "Beşir, Beşir! Çırpınıp durma oğlum. Füze falan düştüğü yok. Yanmıyoruz! Kâbus görüyorsun yine!' (s.34)", "Annem savaşta yandı Beşir. Füze düştü üstüne. Dalları yaprakları kurudu, karardı. (s.40)", "Beşir, oğlum. Şşşş, geçti. Tartus yanmıyor oğlum. Kabus gördün yine.' (s.52)", "Anneannem öldüğünde babam, "İnsanlar doğar, yaşar ve ölür," demişti. Ama abim yaşlı değil ki! Eve gelmeyecek mi artık? Nereye gidecek? Onu göremeyecek miyim hiç? Oyun oynamayacak mıyız? Bacağım acırsa acısın, tepinmek istiyorum! Bu kanepeye vurmak istiyorum! (s.16)", "Özlerim demek istedim. Diyemedim ama. O giderse ağlarım. Zaten çıkmak istemem çadırdan. Oynamak da istemem. Yemek yemek de istemem. Otururum işte! Hep otururum! Zehra yazdıklarını okudu. Kalktı yanağımdan öptü. (s.82)", "Elinde kâğıda sarılmış bir şişe var. Bildim ben. Sarhoş bu adam. Gördüm daha önce. (s.77)"

Çocuk kahramanının, anne ve babasının sözünü dinlemeden ve onlara haber vermeden Hatay'a gitmesi kişilik gelişimi açısından olumsuz özellik taşır.

- "Bir şey demedi Halebi. Gelmek ister, anladım ben. Hatay kampa uzak değil. Konuşurlarken duymuştum. (s.68)", "Yalan söyledim ben. Kötü yaptım. Anneannem, 'Yalan söyleyen köstebek olur. Saklansa da topraktan çıkmak zorunda kalır. Yalanı da saklayamaz, kendisini de.' derdi. (s.68)"

İnsanları ötekileştirme ve hakaret örnekleri çocuğun kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır.

- " 'Doldurdunuz Hatay'ı! Sizin yüzünüzden rahat yok. Mahallede evine hırsız girmeyen kalmadı. Hem kaçıp geliyorsunuz hem hırsızlık yapıyorsunuz.' (s.70)"

Eserde çocuğun rol model olarak babasını alması, çocukların kişilik gelişiminde sık görülen bir olaydır:

- "Babam, 'Şanslıyız, bu insanlar savaşa karşı.' dedi. Şanslı mıyız gerçekten? Bence babam her şeyi bilir. Onun gibi olmak isterim ben. (s.35)"

D. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili niteliklidir.

D. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde, çocuğun hayal kurduğu ve rüya gördüğü kısımlar şiirsel bir üsluba sahip olduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Sonra birden yıldızlar çoğaldı. Yağıyorlar. Kayıp üstümüze düşüyorlar. Elimi uzatsam tutabilirim. Arada gökyüzü kırmızı oluyor. Yıldızların kuyruğu alev alıyor. Tekrar tekrar aynı şey oluyor. Toprağa düştüklerinde, ağaçların tepesine değdiklerinde sönüyorlar. Füze mi attılar acaba? Attıklarında öyle olur, yanar her şey. Ama şimdi? (s.33)" , "Tartus, dallarını çeviriyor, savuruyor. Yere çarpıyor! Üzgün mü acaba? Canı mı acıyor? Başıma bir şeyler döküldü. Acıdı biraz. Tohumları saçıldı etrafa. Babam ben üzülünce saçlarımı okşar ya kabuklarını okşadım. Elime bir ıslaklık geldi. Kabuklarının üzerinden gözyaşı akıyor. Ağlıyor mu? 'Tartus ağlama!' dedim ben. 'Yaşayacaksın!' dedim. Duymadı beni. (s.52)"

Eserin dilinde bol bol ahenk, uyum, ritim unsurları bulunmaktadır. Bunlar seslerin yinelemeleri aracılığıyla sağlanmaktadır.

- "Vıızzzzz... Kurşun sesini böyle duyarsın bazen. (s.7)", "Kapıyı üç kez çalar babam. Tak tak tak. (s.18)", "Baykuş nasıl öter baba? Ne bileyim oğlum? Şöyle guguuuu guguuuu gibi herhalde.' (s.20)", "Kurt gibi açım. Hırrrrrrrr!"

(s.46)", "Sütü yere koyduk. Şıp şıp şıp. Çok acıkmış. (s.55)", "Vırııııınnn vırıııııınnn yaptı arabam. (s.108)", "Tık tık tıp tıp! Düşen paraların çıkardığı ses bile mutlu bence. (s.110)", "Dükkânların önünden geçerken içeriden gelen sıcak hava ısıtır insanı. 'Sıcak soğuk, sıcak soğuk.' (s.111)", "Ellerimle gözlerimi kapattım, açtım, kapattım, açtım. Eminim, oyuncaklar beni çağırıyor. (s.111)"

D. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili didaktik dilden uzaktır. Olaylar üzerinden doğrudan mesaj ve iletileri aktarmak yerine, çocuk kahramanın sorgulayarak öğrenmesi bunu göstermektedir.

- "Anneannem öldüğünde babam, 'İnsanlar doğar, büyür, yaşar ve ölür' demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! (s.16)", "Anneannem, 'Çok yorgunsan uykun ballı olur, horlamaya üşenirsin,' demişti. Üşenmek, bir şeyi yapmak istememeye denir. (s.53)", "Ele avuca sığmamak; yaramaz olmaya, izinsiz evden çıkmaya gitmeye denir. Çok yapım bunu ben. (s.95)"

D. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde hedef kitlenin yaş seviyesine uygun olarak somuttan soyuta geçiş, mecaz anlam, yan anlam, deyim, benzetme, kişileştirme sanatları bulunmaktadır. Örnek ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Vızzzz... Kurşun sesini böyle duyarsın bazen. Arılar gibi kulağının yanından geçerler. (s.7)", "Yürüyor sanki bu kurşunlar, bizi takip ediyor. (s.8)", "Ellerimle başımı kapatıyorum. Belki kurşunlar beni görmez. (s.8)", "Ne zaman elimi tutsa içim ısınır. (s.9)", "Mis anne kokusu! Ağaçlar gibi kokar hep. (s.12)", "Birisi kirpiklerime yapıştırıcı sürdü sanki. (s.12)" , "İçim yanıyor, acımız büyük! (s.15)", "Annem sarılınca güneş seni ısıtmış gibi olur. (s.16)", "Kurşun yağmuru olmuş (s.17)", "Babam saçımı okşayınca karıncalar yürür sanki içimde. (s.20)", Gufran'ın annesi gülüyor. Böyle acı ekşi. (s.20)", "Kamyonet çalışmaya başladı. Öksürür gibi oldu çalışmadan önce. (s.24)", "Top gibi olduk. Kayıyoruz kamyonetin arkasından. (s.25)", "Ona sarılınca ağaca sarılmışsın gibi olur. Ağaç da sarılır sana. (s.26)", "Bence çok açtı çünkü karnı midesine yapışmış gibiydi. (s.28)", "Yıldızların kuyruğu alev alıyor. (s.33)", "Gerçek mi bu? Ağaç konuşuyor? (s.39)", "Ağaç ayağa kalktı. Köklerini tuttu o da selam verdi.

(s.39)", "Kalbim kanatlanıp uçacak gibi oldu. (s.40)", "Ağaçlar da savaştan kaçmak istermiş demek! (s.42)", "Geriye doğru uçuyor. Sanki gözden kayboldu. (s.43)", "Sesi saklanmaktan vazgeçmiş bence. (s.49)", "Anneannem olsa, 'Burnumun direği sızladı' derdi. (s.58)", "Gülümsemesi gül koklamış gibi oldu. (s.61)", "Çadırın içi uyku koktu. (s.62)", "Gözler de mutsuz olur bence (s.64)", "Rüzgâr esince sakız gibi kokuyor. (s.66)", "Köprü'nün duvar gibi kolları var. (s.69)", "Parmaklarımda karıncalar yürümüş gibi oldu. (s.80)"

D. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kullanılan dil, çocuk gerçekliğini yakalamış oldukça açık ve yalın bir dildir. Çocukların, düzeylerine uygun ve bağlamdan hareketle öğrenilmesi gerek birkaç kelime dışında yabancı kelime yoktur. Cümleler kısa ve anlam nettir. Bununla ilgili bir paragraf örnek olarak aşağıda verilmiştir.

- "Karnın doyunca, bir de çok konuşunca uykun gelir bazen. Uykumuz geldi bizim de. 'Nöbet tutalım' dedim. Önce Halebi uyusun. Başını sallayıp omzuma koydu hemen. Gözlerimi kocaman açtım. Kocaman açarsan kapanmaz. Uyanık kalırsın. Hiç ses yok. Başım düşer gibi olunca uyuduğumu anladım. Zorladım kendimi. Çok uykun gelince göz kapakların ağır olur. Taşıyamazsın (s.76)"

D. 2. 5. "Eserin dili akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili, çocuklar tarafından bir çırpıda okunabilecek bir tarzdadır. Bununla ilgili örnek paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Korsan atladi. Tel örgülerin oraya gitti. Oturdu. Bizi seyredecek bence. Halebi ile sıraya girdik. Sırası gelen taş vuruyor. Kazanınca ödül yok ama. Zıplayıp seviniyorsun sadece. Sıra bana geldi. Vurdum. İki kez sekti, sonra durdu taş. Bazen kazanamazsın, olmaz. Abim, 'Kazanmak da var, kaybetmek de, sen eğlenmene bak.' derdi. Özledim ben abimi. (s.58)"

D. 3. Eserin Konusu, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin konusu, kurgusu niteliklidir.

D. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine ilişkin bulgular

Kurguda Suriye'deki savaştan kaçan ve Türkiye'ye sığınan bir ailenin başından geçenler anlatılmaktadır. Dolayısıyla bugünün şartları düşünüldüğünde bunun gibi birçok ailenin bulunmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Anneannem öldüğünde babam, 'İnsanlar doğar, büyür, yaşar ve ölür' demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! (s.16)", "Babası savaşı anlatıyor hep. Öğle yemeği yerken bomba düşmüş yakınlarına. Hepsi bir tarafa savrulmuş. Kurşun yağmuru olmuş. Kaçmaya başlamışlar. (s.17)", " 'Türkiye'ye kaçacağız' dedi babam, biraz önce. Savaş çıkmadan önce Türkiye'ye sık sık gider gelirdi. Günlerce eve gelmezdi. Ailede Türkçe bilen sadece o. (s.19)", "Babam, Türkiye'nin kapılarını açtığını söyledi. Bir ülkenin kapısı nasıl olur? (s.20)", "Ben dönmek isterim. Eğilip bir avuç toprak aldım. Toprak biraz ülke kokar! (s.22)", "Babam, 'Savaş başlayınca bazı insanlar duygularını kaybettiler, acıma duyguları kalmadı, kızgın insanlar oldular.' demişti. (s.30)", "Lazkiye Limanı'na geldiğimizi görüyorum. Gerçek gibi her şey. Kamyonetimiz Türkiye'nin kapılarına doğru yaklaşıyor. (s.34)", "Atom bombası attıklarında yaralanmamışım. Yüz bin insanı sayabilir misin Beşir? Ben sayamam. Yüz binlerce insan öldü. (s.91)"

D. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Kurgu az da olsa mizah içerdiğinden dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Tısss tısss! ediyor nefes alırken. Sular kesilince musluktan öyle ses gelir. Komik biraz. (s.21)", "Geceleri müzikli olur bizim ev. Sırayla horlarlar. Ben ona horhor senfonisi dedim. (s.21)", "Rüzgâr esince aşağı yukarı dalgalandı saç. Sonra tepesinden uçup yana düştü. Elini ıslatıp düzeltti. Halebi ile kıkırdadık. (s.56)", "Çizgisi kayboldu babamın. Konuşunca komiklik yapmım gibi olur. Neden bana güler anlamam. (s.87)"

D. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine ilişkin bulgular

Kurgu daha önce çocuk yazınında karşılaşılmamış bir konu ve kurguya sahip olmasından dolayı özgündür. Beşir'in dünyası her ne kadar çocuk gerçekliği ve bakış açısıyla sunulsa da yaşadığı olaylar acı vericidir. Mülteci kampında bir çocuk olarak yaşadığı tüm olumsuzluklara her zaman iyi ve umutlu bir bakış açısıyla yaklaşır. Savaşın yıkıcılığını ve bunun insanlar üzerindeki etkisini sunmaya çalışır. Sürekli

hayalleriyle ve geçmişte yaşadığı güzel şeyleri düşünerek zor günlerini atlarmaya çalışır. Beşir, aslında savaştan kaçan birçok mülteci çocuğun sesi ve temsilcisidir.

D. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser ölçütü sağlamaktadır. Başkahraman Beşir, ilk kez tanık olduğu olaylara karşı bir şaşkınlık ve merak duygusu içinde yaklaşır.

- "Omuzlarımdan sarsıyormuş beni. Rüyaymış sadece. Bir solukta anlattım anneme. Beni nasıl heyecanla dinledi. (s.13)", "Gerçek mi bu? Ağaç mı konuşuyor? Gözlerimi ovuşturdum. (s.39)", "Bazen kimsenin görmediği şeyler görürüm demiştim ya. Kelebekler uçtu başımda. Kimse görmedi. (s.83)", "Bazen sihirli şeyler olur. Elimde kâğıt turna ile uyanmak gibi mesela. (s.94)", "Baktım. On yazıyor üstünde. Bu rüyamda gördüğüm araba! Çok güldüm. (s.112)"

D. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin kurgusu kısmen gerçekçidir. Beşir ve ailesinin savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınmaları ve yaşadıkları olaylar kurguyu gerçekçi kılarken, Başkahraman Beşir'in gördüğü kâbuslar ve hayaller kurgunun bütünüyle gerçekçi olmasının önüne geçmektedir. Örneğin; Beşir'in bir ağaçla konuşması ve ona arkadaşlık etmesi ve rüyasında atom bombasından zarar görerek yaşamını yitiren bir kızla olan sohbeti kurgunun gerçekçi olmasını engellemektedir. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

D. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin ön yargıya yer vermesi ve dogmatik iletilerin varlığından dolayı, çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu kısmen sağlanmaktadır.

D. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun olaylar ve durumlar üzerinde düşünmesini, çıkarımda bulunmasını sağlayan ifadelerle dolu olduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Kaçarken ayakkabısını düşürdü herhâlde, bir teki kapılarının önünde duruyor. (s.7)", "Pantolonum kıpkırmızı olmuş. Demek ki kurşunlar beni görmüş. (s.9)", "Ben konuşmadan ne diyeceğimi bilir. Galiba düşüncelerimi okuyor. (10)", "Gündüzleri sokaklar hayalet şehre dönüşüyor. Çıkmak güvenli değil. (s.19)", "Başımı yasladım göğsüne. Yana çevirsem başımı, görürüm belki. (s.27)", "Bence çok açtı. Çünkü karnı midesine yapışmış gibiydi. (s.28)", "Köpek, inleyerek yürümeye başladı. Aç olduğu için koşamadı ki. (s.28)", "Babam, 'Savaş başlayınca bazı insanlar duygularını kaybettiler, acıma duyguları kalmadı, kızgın insanlar oldular' demişti. Demek ki hayvanlara bile kızgındı bu insanlar. (s.30)", "Korktum yine. Korkunca uzak gelir sesler. (s.32)", "Ağaçlar da savaştan kaçmak istermiş demek! Ama nasıl kaçacaksın Tartus? (s.42)", "Kediler, insanlar ağlayacak oldu mu anlar. Ağlamasın diye dokunur. (s.50)", "Hoh desek ağzımızdan duman çıkar mı? Belki de çıkmaz, o kadar soğuk değil galiba. (s.53)", "Korktu mu, ya bacağına sallay ya da başka şey yapar. (s.69)", "Parmağını başına götürüp döndürdü. Bir insan aklını kaybetmişse o hareket yapılır. (s.106)"

D. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yan kahramanların olaylar üzerindeki yorumları ve tutumları farklı bakış açılarının varlığını göstermektedir.

- "Babam, 'Savaş başlayınca bazı insanlar duygularını kaybettiler, acıma duyguları kalmadı, kızgın insanlar oldular' demişti. Demek ki hayvanlara bile kızgındı bu insanlar. (s.30)", "Anneannem, 'İnsan bilmediği şeyden korkar.' der. (s.35)", "Babam, 'Şanslıyız, bu insanlar savaşa karşı,' dedi. Şanslı mıyız gerçekten? Bence babam her şeyi bilir. (s.35)", "İnsanlar çadırların önünde oturuyor. Gülmüyorlar. Ağlamıyorlar da... Birisi onlara sadece oturun demiş sanki. (s.48)", "Büyükler gibi söyledim. Vurdum omzuna pat pat. Bu, her şey yoluna girer, anlamına gelir. (s.64)", "Hasan abi çok güçlü bence. Her şeyi de biliyor. Anneannem olsa, 'Dağ gibi genç!' derdi. (s.71)"

D. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Beşir'in, savaştan kaçarken savaşın yıkıcılığını, insanların kötü kalpli ve acımasız oluşunu sürekli sorguladığını ve yaşamı tanımaya çalıştığını görmekteyiz. Beşir, bir çocuk saflığıyla çevresinde olup biten her şeyin nedenini düşünmeye çalışmaktadır. Bu yönüyle aşağıdaki ifadeler, ölçütün sağlandığını göstermektedir.

- "Emir arabasının unuttuğunu bilseydi onun benim olmasını ister miydi? Orada öylece duruyor. Gidip alsam mı acaba? Ya yine çatışma olursa? Aslında korkuyorum. Koşa koşa gidip alsam? (s.7-8)", "Kıpırdamıyorum. Ne yapacağım şimdi? Nereye saklansam? (s.8)", "Kimse anlatmıyor ne olduğunu. Abim neden gelmiyor? Babam niye üzgün görünüyor? (s.10)", "Bağırım ama duymadı beni. Bu cam niye açılmıyor? Cama vuruyorum, pencereyi zorluyorum. İşte gördü beni, o da el sallıyor. Neden gelmiyor yanımıza? (s.13)", "Annem neden ağladı? Kalkmak istiyorum kanepeden. Off, acıyor bacağı! Neden yanıma gelmiyorlar? (s.15)", "Eve gelmeyecek mi artık? Nereye gidecek? Onu göremeyecek miyim? Oyun oynamayacak mıyız? (s.16)", "Bir ülkenin kapısı nasıl olur? Demek oluyormuş! (s.20)", "Kamyonet de öksürmüyor. Neden durduk? (s.27)", "Başımız önümüzde. Baksam mı acaba? (s.31)", Savaş nasıl götürülür ki? Anlamadım ben. (s.31)", "Füze mi attılar acaba? Attıklarında öyle olur, yanar her şey. Ama şimdi? Neden yanmıyor ağaçlar, evler? (s.33)", "Elektrik direklerini mi saysam? Uykum gelir o zaman. (s.38)", "Gözlerimi ovuştursam mı? Kulaklarımı ellerimle kapatıp açsam? (s.40)", "Yere çarpıyor. Üzgün mü acaba? Canı mı acıyor? (s.52)", "Hoh desek ağzımızdan duman çıkar mı? Belki de çıkmaz, o kadar soğuk değil galiba. (s.53)", "Savaş kampa da gelir mi ki? Gelsin istemem ben. (s.54)", "Saklanmak ister gibi yaptı. Utandı mı ki? (s.55)", "Düşündüm birden. Çadırda banyo yok ki. Nasıl yıkanacağız? (s.57)", "Neden oyun oynamıyor? Korsan'ı da mı görmedi? Yanına gitsem mi acaba? (s.60)", "Halebi'ye söylesem mi? Gizlice gitsek? Bir şey olmaz ki! (s.67)"

D. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde Suriye'den gelen mültecilere karşı diğer insanların ön yargıyı sembolize eden ötekileştirme ve hakaret gibi ifadelerle rastlanılmıştır. Ölçüt bu nedenle sağlanmamaktadır.

- "Biraz kızgın gibi. Kötü bakıyor. Aklıma göz dövme adam geldi. 'Doldurdunuz Hatay'ı! Sizin yüzünüzden rahat yok. Mahallede evine hırsız girmeyen kalmadı. Hem kaçıp geliyorsunuz hem hırsızlık yapıyorsunuz!' (s.70)", "Adam bize hırsız dedi. Bazıları hırsız olmuş, duydum ben. Ama biz değiliz ki. (s.71)", "Halebi'ye 'Yüzümüzden anlaşılır Suriyeli olduğumuz' dedim. Nasıl olduğunu sordu bana. Bilmem ki anlaşılır işte. Yaklaşmaz kimse bize. Samet dışında Türk arkadaşım yok. Başka Türk çocuklarla oynamaya başlarız bazen. Anneleri gelir hemen, ellerinden tutar, götürürler. (s.115)"

D. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde annene ve anne üzerinden belirli bir düşünce ve batıl inançlara yer verilmektedir. Dogmatik düşünceler her zaman kesin ve doğruymuş gibi yansıtılmıştır. Bu yönüyle ölçütün uyum sağlamadığı görülmektedir.

- "Annemin sesi yankılanıyor kulağımda: 'Beşir... Beşir kalk oğlum, çırpınıp durma! Akşam vakti uyumaz! Ömrün kısılır.' (s.13)" , "Anneannem de öyle yapardı. 'Romatizmam azdı, yağmur geliyor' derdi, yağmur yağardı. (s.22)"

D. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde Beşir'in savaşın yıkımlarına dair problemleri ve sağır olan arkadaşı Zehra ile iletişim kurabilmek için onunla kâğıtlarla yazışmayı denemesi çocuğun problemleriyle yüzleştiğini ve bunlara çözüm aradığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ölçüt sağlanmıştır.

- "Yanıyordu bacağım. Pantolonum kıpkırmızı olmuş. Demek ki kurşunlar beni görmüş. Keşke görünmez adam olsaydım! Annem söylemese canımın yandığını anlamayacaktım. (s.9)", "Oynamazmış kimseyle. Konuşmak isteyen, yazarak söylemiş. Onunla konuşmayı sadece annesi ve babası

biliyormuş. El kol hareketleri yapıyorlarmış. Aldım kâğıdı kalemi. Halebi, Hüseyin ile kaldı. Zehra'nın yanına gittim. (s.64)"

D. 4. 7. "Eserde neden-sonuç ilişkisi bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde Beşir ve ailesinin Suriye'deki iç savaştan kaçması kurgunun nedenselliğini ve Türkiye'de yaşadıkları olaylar sonucu oluşturmaktadır. Bunun yanında eserde neden-sonuç ilişkisi bulunan ifadeler olduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Annem bilse kızardı. Artık pek ekmek yiyemiyoruz da ondan. (s.28)", "Üzüldüğüm zaman sesleri uzaktan duyarım ben. Uzak gelir her şey. Ne dediklerini anlayamadım. (s.30)", "Gufran ağlamaya başladı. Babam bağırınca korktu çünkü. (s.43)", "Annem gidip Gufran'ın annesine sarıldı. İlk kez konuştu çünkü. (s.43)", "Kalbim yerinden çıkmak istiyor. Çok hızlı atıyor. Korkunca öyle olur. (s.54)", "Kızdıklarında öyle olur. Sustuk Halebi ile. Bakamıyoruz gözlerine. Haklılar çünkü. Haksızsan susarsın. (s.79)" , "Zor sığıyoruz eve. Kalabalığız çünkü. (s.95)", "İnsanlar hep sokakta. Ya kapılarının önünde otururlar ya da yürürler. Yapacak şey yok çünkü. (s.95)"

D. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde Beşir'in her olayı sorgulaması ve merak etmesine dair örnekler bulunduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Direğin sızlarsa üzölmüşsün demektir. Direkt ne diye sorduğumda, 'Kemiğin yani...' deyip gülümsemişti anneannem. (s.58)", "Alın teriyle para kazanmak ne demek ki? Hasan abi mmmmlayarak açıkladı. (s.72)", "Yaptıkları kanatlanıp uçuyor. Hiç durmuyor. Konuşsam mı acaba? Neden kuş yapıyor? (s.89)", "Neden öyle demişti anlamadım. Yaşlandı diye mi acaba? (s.96)", "Sonra ben anneme sordum, anne neden bu horoz benim başıma çıktı öttü düye. 8s.97)"

D. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 10 yaş ve üstüdür. Bundan dolayı yazı puntosu 13 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı ve saman kağıt olmasından dolayı kalın ve gözü yormayan bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 3,5 cm, sağ ve sol boşluklar ise 2 cm'dir.

Yazı düzeni boşluklara uygun şekilde yerleştirilmiştir. Kurguya bağlı olarak yazı düzeni ve tipi farklılık göstermektedir. Örneğin; Beşir'in gördüğü rüyalar, ayrı bir bölüme ayrılmış ve italik yazı tipi kullanılmıştır. Bu faktör, çocuğun eseri okurken kurgunun farklılaştığını anlaması açısından olumlu özelliğidir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde kitabın içinde bulunan bir resimden oluşmaktadır. Resimde Beşir'in göç yolculuğu sırasında kurduğu hayallerden biri olan, bir kuş olup evine uçmak isteği kitabın kapağında resmedilmiştir. Kapak resmi, oldukça dikkat çekici renklere sahiptir. Kitabın arka kapağında ise, içerik kısa ve dikkat çekici bir şekilde özetlenmiştir. Kitaptaki resimler 1 tane resmin dışında, hedef kitlenin yaşına ve gelişim düzeyine hitap eden, çok fazla hayali mesajları somutlaştırmayı başaran, metni açıklayan ve genişleten bir uyarın halindedir. Resim 52. bomba ve silahlar gibi şiddet unsurlarını içerdiğinden estetik ölçüte uyum sağlamamaktadır. Resimler, sadece dekor amaçlı değil, anlatımı ve mesajları etkili bir şekilde yansıtmışından dolayı estetik amacını yerine getirmektedir. Olay örgüsü ve bölümlerin başlığı resimleri desteklemektedir. Resimlerin renkleri oldukça çeşitli ve canlıdır. Konumlandırılışı; her bölüme en fazla 2 tane olacak şekildedir ve resimler bir sayfayı kapsamaktadır. Tüm bu faktörler göz önüne alındığında içerdiği 1 olumsuz resimden dolayı ölçüt kısmen sağlanmaktadır. Aşağıda kitapta yer alan resimler, içerikle beraber yorumlanmıştır.

Resim 49.'da Beşir'in rüyasına giren savaş resmedilmiştir. Eser, bu resimle başlamaktadır. Anlatılanlara uygun olarak Beşir karakteri şaşkın ve üzgün bir ifade ile resmedilmiştir. Resmin içerikle uyum içinde olduğu aşağıdaki alıntılarda görülmektedir.

"Perdenin arkasına saklanıp camdan bakıyorum. Uzun zamandır tek yaptığım bu. Binaların çoğunun duvarı, kapısı yıkılmış. Kurşun hepsine giriyor çıkıyor. Kapıları yok çünkü. Karşıımızdaki ev yıkık çatısı uçmuş sanki. Orada arkadaşım Emir oturuyordu. Şimdi yoklar. Kaçmışlar. Camlar kırık. Yırtık perdeleri uçuşup duruyor. Kaçarken ayakkabısını düşürdü herhâlde, bir teki kapının önünde duruyor. (s.7)"

Resim 49: Beşir'in Rüyası

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi, s.7 kaynağından alınmıştır.

Resim 50.'de, duygu ve düşünceleri somutlaştıran sembolik tarzda çizilmiştir. İfadeler resimle birebir uygunluk göstermese de duygular sembolik olarak belirtilmiştir. Beşir'in annesinin, savaştaki ağabeyinin resmine bakarak ağlaması ve resimde annenin gözyaşlarını silen elin sembolik olarak yer aldığını görmekteyiz. Bununla ilgili paragraf şöyledir:

"Annem evimizin güvenli olduğunu söylemişti. Ya bizim üstümüze de bomba düşerse? Abim de yok, gelmiyor kaç gündür eve. Annem gizli gizli ağlıyor. Ama gördüm ben onu ne zaman kapı çalsa 'Geldi şükür!' diye kapıya koşuyor. Ben de arkasından. (s.10)"

Resim 50: Beşir ve Annesi

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.11 kaynağından alınmıştır.

Resim 51.'de Beşir'in hayalinde çanta gibi evi de yanında taşıyarak göç ettiğini gösteren ve kitabın kapağında da yer alan resim yer almaktadır. Bu yönüyle resmin, içerikle uyum içinde olduğunu ve metnin açıklayıcısı görevinde olduğunu görmekteyiz. İfadeler aşağıdaki alıntıda verilmiştir.

"Eğilip bir avuç toprak aldım. Toprak biraz ülke kokar! Annemle göz göze geldik. Bir şey demedi bana. Cebime koydum toprağı. Babam fısıldayarak 'çabuk çabuk' diyor sürekli. Aceleyle bindik. (s.22)"

Resim 51: Beşir'in Hayali

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.23 kaynağından alınmıştır.

Resim 52. çocuğun duyuşsal ve kişilik gelişimine uygun olmadığı gibi içerdiği bomba ve silah şiddet unsurlarından dolayı da estetik ölçütü sağlamamaktadır. Beşir'in gözyaşlarının köpek şekliyle resmedilmesi resmi sembolik bir forma dönüştürmektedir.

Resim 52: Beşir ve Savaşın Kötü Adamlar

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.29 kaynağından alınmıştır.

Resim 53.'te Beşir'in hayalinde ülkesinden getirdiği toprağın tohumundan çıkan ıhlamur ağacı Tartus ile tanışması anlatmaktadır. Resimde Tartus'un anlattıklarının Beşir'in yüzünde bıraktığı hüznün, resmin metni tamamlayan ve açıklayan bir görev üstlendiğini göstermektedir.

"Gerçek mi bu? Ağaç mı konuşuyor? Gözlerimi ovuşturdum. Gördüğüm şeye şaşırırsam öyle yaparım ben. 'Adım Tartus! Tartus, Suriye'nin ikinci büyük limanıdır. Bilir misin? Ben sizin mahallede kalan tek ıhlamur ağacıyım. Aldın mı kokumu?' (s.39)", " 'Annem savaşta yandı Beşir. Füze düştü üstüne. Dalları, yaprakları kurudu, karardı. (s.40)"

Resim 53: Beşir ve Tartus'un Tanışması

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.41 kaynağından alınmıştır.

Resim 54.'te Beşir'in kedisi Korsan'ın bir gözünün siyah renkte olmasından dolayı ona Korsan ismini vermesi ve resimde de düşüncesinde o şekli Suriye'nin coğrafi şekillerinden dolayı Halep'e benzettiği görülmektedir. Resmin bu yönüyle metni tamamlayıcı görevde olduğu söylenebilir.

Resim 54: Beşir ve Korsan

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.47 kaynağından alınmıştır.

55.'da yer alan resimde Zehra, Beşir'in gözünden sarı saçlı ve uzun eteğinin altında pijaması olan tek başına oyun oynayan bir kız olarak tasvir edilmiştir. Ancak metinde Zehra'nın tek olduğu ve hiç kimseyle oyun oynamadığına dair ifadeler bulunmaktadır. Bu yönüyle resim anlatılanlarla çelişmektedir.

"Saçları çok güzel sapsarı. Omzundan yana doğru sarkıyor. Etrafı ışıklı gibi parlıyor. Uzun eteği var. Eteğinin altından pijaması görünüyor. Neden oyun oynamıyor? Korsan'ı da mı görmedi? (s.60)"

Resim 55: Beşir ve Zehra

Öztürk, Güzin. 2017. Kuş Olsam Evime Uçsam. Ankara: Tudem Yayınevi s.59 kaynağından alınmıştır.

Resim 56.'da Zehra'nın Beşir'den habersiz gidişinin Beşir'de bıraktığı etki ve izlenim anlatıldığı için resmin sevgi gibi soyut duyguları somutlaştırma görevi üstlendiği görülmektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

"Özlerim demek istedim. Diyemedim ama. O giderse ağlarım. Zaten çıkmak istemem çadırdan. Oynamak da istemem. Yemek yemek de istemem. Otururum işte! (s.82)"

Resim 56: Beşir'in Sevgisi

Öztürk, Güzin. 2017. Kuş Olsam Evime Uçsam. Ankara: Tudem Yayınevi s.81 kaynağından alınmıştır.

Resim 57.'de, Beşir'in rüyasını sembolize etmektedir. Resimde içerikle uygun olarak mantara benzeyen bir duman bulutu ve turna kuşu yapan bir kız çocuğu yer almaktadır. Kız çocuğu, Hiroşima bombasından dolayı gerçekte yaşamını yitirdiği için melek şeklinde tasvir edilmiştir. Resmin, gerçek bir olayı anlatması ve bu olayın Beşir'in yaşadığı olayla ilişkili olması olayların çocuğun zihninde somutlaşması ve ilişkilendirilmesi açısından önemlidir.

Resim 57: Sadako'nun Yaptığı Turna Kuşları

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.90 kaynağından alınmıştır.

Resim 58.'de Beşir'in Zehra'ya mektup yazdığını anlatan resim bulunmaktadır. Resmin içerikle uyumlu olduğu aşağıdaki ifadelerden görülmektedir.

"Ben şimdi İzmir'deyim. Adresimi yazdım aşağıda. Bana mektup yazmanı isterim. Konuşuruz gibi olur o zaman. (s.114)", "Bana mektup yazsan ne güzel olur. Anlat sen de. Mektupların sakız kokar belki. (s.116)"

Resim 58: Beşir'in Zehra'ya Mektubu

Öztürk, Güzin. 2017. *Kuş Olsam Evime Uçsam*. Ankara: Tudem Yayınevi s.117 kaynağından alınmıştır.

D. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Konuşma, dinleme ve yazma becerilerine dair ifadeler bulunurken, görsel okuma ve okuma becerisine dair ifadeler yer verilmemiştir.

D. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisini geliştirmeye yardımcı ifadeler bulunmamaktadır.

D. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okuma becerisine yönelik hiçbir ifade bulunmadığından dolayı ölçüt sağlanmamaktadır.

D. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Beşir'in, Zehra gittikten sonra ona yazdığı mektup ve Zehra sağır olduğu için kağıtla yazışmayı denemesi, yazma becerisini geliştirmeye yönelik bir faktördür. Mektupta kullanılan yazı tipinin farklı olması ve mektupta yer alan ifadeler hem bir mektubun nasıl yazılması gerektiğini göstermesi açısından hem de çocuk okura mektup yazmayı sevdirmesi açısından oldukça önemlidir. Yazma becerisiyle ilgili alıntılar aşağıda verilmiştir.

- "Adım Beşir. Bir ağacın savaştan kaçmasına yardım ettim. İşte Tartus. Savaştan kaçan tek ağaç. (s.65-66)", "Ben şimdi İzmir'deyim. Adresimi yazdım aşağıda. Bana mektup yazmanı isterim. Konuşuruz gibi olur o zaman. (s.114)", "Bana mektup yazsan ne güzel olur. Anlatsan sen de. Mektupların sakız kokar belki. (s.116)"

D. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirir niteliktedir. Bu diyaloglardan bir tanesi örnek olarak verilmiştir.

- "'Baba, burası Suriye'ye çok yakın değil mi?' 'Yakın oğlum' 'Ne kadar yakın baba?' 'En fazla yarım saatlik uzaklıkta oğlum. Neden sordun?' 'Yakın olsun istemem. Ya peşimizden gelirlerse? Ya buraya da füze atarlarsa? Korkarım. Uzak olsun da istemem. Belki döneriz diye yakın olsun isterim.' (s.44)"

D. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar dinleme becerisini geliştirir niteliktedir. Bu diyaloglardan bir tanesi örnek olarak verilmiştir.

- "Yanımdaki boş sandalyeye oturdum. 'Neden tek başına bütün gün oturuyorsun?' 'Ailen nerede?' 'Cevap vermek sonradan mı aklına geliyor?' 'Dün evine kediler girdi. Fark etmedin mi?' 'Suriye'yi mi düşünüyorsun? Çok mu özledin?' 'Arada bizimle top oynasana.' Hiç kıpırdamadı Dalgın. Gözlerinin kenarları aşağıya bakıyor. (s.99)"

D. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim Vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 10 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında her ne kadar eserin dili açık, akıcı, sanatlı ve şiirsel özelliklere sahip olsa da savaştan kaçan ve bunun etkisini psikolojik olarak yaşayan ve mülteci olduğu için ötekileştirilmeye tabii tutulan bir çocuğun hayatının konu olarak seçilmesi ve resimlerden birinin içerdiği şiddet, eserin tutarlı olmasını kısmen sağlamaktadır.

D. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde müzik sanatına ait terimlerin yer almasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Geceleri müzikli olur bizim ev. Sırayla horlarlar. Ben ona horhor senfonisi dedim (s.21)", "Dükkânların içinden müzik sesi geliyor. Türkçe değil ama. Başka bir dil (s.103)"

D. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Beşir, annesi Hasine, babası Seyit, Gufran, Gufran'ın annesi, Halebi, Zehra, Hasan abi, Samet, Dalgın. Mekânlar; Suriye, kamyonetin içi, Türkiye'deki mülteci kampı, İzmir. Zaman genellikle gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise Suriye'de savaşın çıkma nedenine bağlı olarak gelişmektedir. Beşir ve ailesinin Türkiye'ye göç yolculuğu ve onların yolda yaşadığı zorluklar anlatılmaktadır. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaşamla iç içe olması, özgün ve gerçekçi olması bu eserde de görülmektedir. Eserde türe uygun olarak çocukların çak sayıda bilişsel ve dilsel beceriyi kullanmasına olanak sağlanmıştır. Dilin akıcı ve açık olmasının yanı sıra sanatlarla süslenmesi, bol sayıda atasözü ve deyme yer verilmesi, roman türünün gerektirdiği özelliklerin kullanıldığını gösterir. Günlük dilin söz değerlerinin ötesinde, duyusal ve düşünsel bağlantıları içeren ve iletileri açık bir dile sahiptir. Resimler, bir çocuk romanı türünde bulunması gereken en önemli işlevler olan sembolik, metni açıklayıcı ve tamamlayıcı görevleri üstlenmektedirler. Resimlerde verilmek istenen mesajın ötesinde yeni anlamlar olması estetik ölçütün çocuk romanında gözetildiğini ortaya koymaktadır. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

D. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik dolaylı bir anlatımla gerçekleşmektedir. Öğretici unsurlar, Beşir'in çevresindeki büyük kişilerden duyduklarıdır. Bunlar olaylarla ilişkilendirilerek verilmiştir.

- "Anneannem öldüğünde babam, 'İnsanlar doğar, yaşar ve ölür,' demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! Eve gelmeyecek mi artık? Nereye gidecek? (s.16)", "Babam, 'Savaş başlayınca bazı insanlar duygularını kaybettiler, acıma duyguları kalmadı, kızgın insanlar oldular demişti. (s.30)", "Anneannem olsa, 'Soğuk yiyeceksin, oturma!' derdi. Soğuk yemek, toprağa ya da betona oturunca olur. Altından soğuk gelir. Üşürsün. (s.57)", "Anneannem olsa, 'Burnumun direği sızladı,' derdi. Direğin sızlarsa üzölmüşsün demektir. Direk ne diye sorduğumda 'Kemiğin yanı...' deyip gülümsemişti. (s.58)", " 'Atom bombası attıkların yaralanmamışım. Yüz bin insanı sayabilir misin Beşir? Ben sayamam. Yüz binlerce insan öldü. Bombaya isim bile vermişler: Little Boy (Küçük Çocuk). (s.91)", "Ele avuca sığmamak; yaramaz olmaya, izinsiz evden çıkıp gitmeye denir. (s.95)"

D. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, savaşı ve yıkıcılığını konu edinse de savaşa karşı bir tavır ortaya koymaktadır. Dolayısıyla her türlü ideolojik söylem, inanış ve fikirden uzaktır.

5.5. Hüsnan Şeker'in (2018) *Hayalet Köy* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

E. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğun duyuşsal ve kişilik gelişimine kısmen uygun olmasından, ölçüt tam olarak sağlanmamaktadır.

E. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde şiddet ve korkuya dayalı unsurlardan dolayı duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

E. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde sevgi, minnettarlık, şefkat, yardımseverlik, hayvan sevgisi değerleri bulunmaktadır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Elini sımsıkı tutar. Saçlarını okşardı. Mırıl mırıl konuşarak sevgi sözcükleri fısıldardı kulağına (s.20)", "Aslında pamuk gibi yüreği vardır. İlaçların için kaç kere kasabaya gitti geldi biliyor musun? (s.35)", "Hiç ablası olmadığı için Zehra'yı abla olarak kabul edebilirdi. Onunla ilgilenmiş, ona hep şefkatle yaklaşmıştı. (s.43)", "Dadısı da onu çok seviyordu. İlgi ve şefkatini ondan hiç esirgememişti. (s.80)", Karabaş, aynı dili konuşmasalar da tüm canlıların birbirini sevip anlaşılabileceğini gösterdi. (s.108)"

E. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yaşama ilişkin olumlu bakış açısı, yaşamın güzelliklerini sunma ve yaşamı sevdirmeye yönelik olarak verilmiştir.

- " 'Keşke dünyamızı da insanları da kardelen gibi tertemiz, saf, menfaate dayanmayan bir sevgiyle sevebilsek... Her şey ne güzel olurdu!' 'Sevmek ve sevilme' dedi Jasmin, içini çekerek. 'İkisi yan yana ne güzel duruyor...' (s.79)", "Murat gökyüzündeki yıldızları ezberletti. Yerlerini gösterdi. Sevgi dolu bir bakışın, bir gülüşün her şeyden daha değerli olduğunu öğretti. (s.106)", "Karabaş, aynı dili konuşmasalar da tüm canlıların birbirini sevip anlaşılabileceğini gösterdi. (s.108)"

E. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde hayal unsurları başkahramanın yaşadığı olaylar ve düşünceleri üzerinden kurulmuştur.

- " 'Biliyor musun Zeliha, gerçek olmadığını, benim yarattığımı söylediğiniz hayal dünyamda da hiç arkadaşım yoktu benim.' (s.48)", "Belki de bu köyde yaşamaktan o kadar nefret ediyordu ki, kaçırıldığını düşünüp düşlediği bir

hayatı yaşıyordu hayal dünyasında yarattığı ailesiyle. (s.74)", "Her gece uyumadan önce onlarla konuşuyor, o gün ne yaşamışsa onlarla paylaşıyordu. İster gerçek olsunlar ister hayal... Jasmin için bunun bir önemi yoktu. (s.110)"

E. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Baş kahraman Jasmin, aslında önceleri empati kuramayan, düşüncesiz bir çocukken yaşadığı olaydan sonra insanları anlamayı, onlar gibi düşünmeyi, empati kurabilmeyi bilen ve bunun önemini anlayan bir çocuk hâline gelmiştir.

- "Kaprisleriyle, şımarık sözleri ve hareketleriyle az çektirmemişti onlara. Eve döner dönmez boyunlarına sarılacak, özür dileyecekti hepsinden. (s.60)", "Hayatında ilk kez birisi ondan özür diliyordu. Ne diyeceğini bilemedi. Onu affettiğini göstermek için başını salladı. (s.77)", " 'Sana sadece şunu söyleyeceğim. Seni gerçekten seven biri varsa eğer, bir gün, çok kızacağın ya da seni üzecek bir şey yapsa da onu affet. (s.80)"

E. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser samimi duygu ve düşüncelere yer vermesinden dolayı ölçütü sağlar.

- "Okulu bırakmasının yanlış olduğunu, ona nasıl kızdığını söylemeden arkadaşı olamazdım. Şimdi rahatladım... Onu hem sevdiğimi hem de kızdığımı biliyor artık. (s.95)", "Kuşları, ağaçları, börtü böceğiyle doğa ona kucak açıp yaralarını sarıp sarmaladı. Jasmin de bu onarıcı gücü karşılıksız bırakmadı. (s.106)", "İşte dedesi kollarını açmış onu bekliyordu. Haykırarak koştu dedesine. 'Dedeeeee!' Sevinçten, mutluluktan dakikalarca ağladılar. Öpüşüp koklaştılar. Bir türlü birbirlerine doyamıyor, tekrar tekrar sarılıyorlardı. (119)"

E. 1. 1. 6. "Eser şiddete yöneltmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde şiddet ve korku yer almaktadır. Dolayısıyla ölçüt sağlanmamaktadır. Örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Bu evde yaşayanlar hırslıydı, hem de çocuk hırslı... Onu dedesinden para istemek için kaçırmışlardı. Ka-çı-rıl-mış-tı. (s.22)", "Olanca gücüyle kahvaltı tepsisine bir tekme attı. Reçel tabağı duvara çarpıp kırıldı. (s.32)", "Dün odaya fırtına gibi giren o adamın, nasıl 'Yeter artık bu saçmalık. Kapa

çenenil' diye bağırdığını, sonra da belinden kavrayarak yatağa nasıl fırlatır gibi yatırdığını unutmamıştı. (s.34)" , "Aman kimse duymasın söylediklerini. Köyde büyümüş bir çocuk nasıl böyle züppeleşti diye alay ederler seninle. (s.46)"

E. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde akıl yürütme, değerlendirme, ilişkilendirme, yaratıcı düşünme becerilerine yer verilmiştir. Dolayısıyla bilişsel gelişime uygundur.

- Akıl yürütmeye ilişkin örnekler: "Böyle ormanlık bir köyde, bildiği bilmediği, gördüğü görmediği her türlü mahlûkat yaşayabilirdi. (s.63)", "İşte o ağaç bizim ekmek ağacımız. Meyvesi fakirin ekmeğidir. Kışın tazesini yazın da kurusunu haşlar, karnımızı doyururuz. (s.77)"
- Değerlendirmeye ilişkin örnekler: "Ön bahçeden daha büyük olan arka bahçenin bitiminde çok dik bir uçurum vardı. Buradan inmesi mümkün değildi. Kaçış yollarından biri kapanmıştı. (s.47)"
- İlişkilendirmeye ilişkin örnekler: "Kestane ağacı dikenleriyle korur değerli meyvesini. Herkes senin için ukala, şımarık, sivri dilli dese de bence sen de değerlisin birçok kişinin gözünde. (s.78)"
- Yaratıcı düşünmeye ilişkin örnekler: "Öncelikle yapması gereken iki şey vardı. Birincisi, elinden geldiği kadar köy hakkında bilgi toplayacaktı. Bunun en kolay yolu da onlar gibi rol yapmak ve yalan söylemekti. İkinci olarak da anlatılan her şeyi merak etmeyecek, onu ilgilendirmeyen olaylar, tanımadığı kişilerle ilgili sorular sormayacaktı. (s.44)"

E. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dil gelişimini sağlamak amacıyla çok sayıda deyim, yansıma, ikileme, pekiştirme sözcükler ve dilsel olaylar bulunmaktadır. Bunlar altı çizili şekilde aşağıdaki alıntılarda belirtilmiştir.

- "Toprağına kök salmış ağaçların hışırdayan yaprakları ve bu ağaçların dallarına yuva yapan kuşların cıvıltısı ile bu sevincini güneşe de gösterdi. (s.5)", " Kuş sesleri yaprak hışırtiları ve ormanda yaşamlarını sürdüren canlıların cıvıltıları...(s.5)", "Danslarındaki uyum bir kuşu aşka getirdi şakımaya başladı. (s.6)", Hatta şaşkınlıktan nefes almayı bile unutmuş

uzunca bir süre aksırıp tıksırmıştı. (s.9)", "Karnından gelen gurultu, Jasmin'in düşüncelerini dağıttı. (s.9)", "Ellerini nereye çarptıysa öyle bir şangırtı koptu ki aklı başından gitti. (s.10)", "Gözümüz aydın anne, Yasemin uyandı. (s.14)", "Birden duyduğu bir söz tekrar tekrar beyninde yankılandı. (s.15)", "Unuttuğun her şeyi yavaş yavaş zamanla anımsayacakmışsın. (s.16)", "Yüzünü buruştura buruştura yorganın altına girdi. (s.18)", "Mırıl mırıl konuşarak sevgi sözcükleri fısıldardı kulağına (s.20)", "Jasmin önce kazaklara baktı evirdi, çevirdi. (s.21)", "Başkalarının iç çamaşırlarını eline almak şöyle dursun parmak uçlarının onlara değdiğini düşünmek bile tüylerini diken diken etmeye yetmişti. (s.21)", "Burun kıvrıp modası geçmiş kazakları bir kenara ayırdı. (s.21)", "Başı yastığa düştü, ağlaya ağlaya uyudu. (s.26)", "Şu haline bak büyük şehir seni iğne ipliğe döndürdü. (s.31)", "Böyle yaparsan güçten kuvvetten düşer, iyileşemezsin. (s.32)", "Nerden aklına geliyor bu saçma sapan düşünceler anlamıyorum. (s.32)", "Ağzını şapırdata şapırdata yedi. (s.37)", "Eğer kaçmayı düşündüğünü anlarsa hapyı yutardı. (s.44)", "Derin derin nefes alıp verdi. (s.45)", "En yabani hayvanların bile bazılarını canlı canlı görmüş, hatta zararsız olanlara dokunmuştu. (s.47)", "Ne alışveriş merkezi ne telefon kulübesi ne de taksi durağı vardı köyde. (s.51)", "Birden sesi titredi, ensesindeki tüyler diken diken oldu. (s.51)", "Gözlerini sımsıkı yumdu. (s.60)", "Korkudan tir tir titriyordu. (s.83)"

E. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Eserde Jasmin'in okula gitmek istemeyişi, şımarık, herkesi bezdiren, ukala tavırları, sevginin arkadaşlığın ve dostluğun önceleri önemini bilemeyişi ve insanları ötekileştirmesi ideal bir kişilik tipi oluşturulmasının önüne geçmektedir. Kitabın sonlarına doğru Jasmin, aldığı dersten sevginin. Öğrenmenin ve okumanın önemini bilen ve sorumluluk alan bir kişi hâline gelmiştir.

- Eserde kişilik gelişimine aykırı ifadeler şunlardır: "Çocuklar büyüyünce işe girip para kazanmak için okumuyorlar mıydı? Dedesinin hem bir sürü parası hem de fabrikaları vardı. Jasmin istediği her şeye sahipti. Ne gerek vardı okula gitmeye... Okula gitmek onun için zaman kaybından başka bir şey değildi. (s.9)", "Ne hayali ya, hepsi gerçek! Esas hayal olan sensin. Git

başından. Defol! Gözüm görmesin seni. (s.12)", " 'Şimdi söyle bana.' dedi Jasmin. 'Sokaktaki köpeklerin bile kalmayacağı bu berbat yer neresi? Neden yerde yatıyorum? (s.13)", "Uyuşuk dadım nihayet geliyor. (s.13)" , "İstekleri yerine getirilmediğinde avazı çıktığı kadar bağırır, ağlar, eline ne geçerse yere fırlatırdı. (s.28)", "Olanca gücüyle kahvaltı tepsisine bir tekme attı. Reçel tabağı duvara çarpıp kırıldı. (s.32)", "Dün odaya fırtına gibi giren o adamın, nasıl 'Yeter artık bu saçmalık. Kapa çeneni!' diye bağırıldığını, sonra da belinden kavrayarak yatağa nasıl fırlatır gibi yatırdığını unutmamıştı. (s.34)", "Aman kimse duymasın söylediklerini. Köyde büyümüş bir çocuk nasıl böyle züppeleşti diye alay ederler seninle. (s.46)"

- Eserde olumlu kişilik gelişimi sağlayan örnekler: "Başkaları hayalci, deli, hafızasını kaybetmiş dese de ben akıllı bir kıyım. (s.93)", "Jasmin bilgisizliğine ne kadar üzölmüştü. (s.99)", "Yaşadığı her şey, özellikle okuduğu her kitap Jasmin'i değıştirip daha iyiye ve güzele dönüştürdü. (s.108)", "Yaşadıkları ona sevmek ve seilmek için süslü ve pahalı giysilere, oyuncaklara, paraya ya da mala mülke gerek olmadığını öğretmişti. (s.120)"

E. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili niteliklidir. İlgili alt maddelerin hepsi eserle uyum içindedir.

E. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim özellikleri kelimelerin tekrarlarıyla ve şiirsel özellikleri ise Can Yücel'e ait olan kısa bir dörölük hâlinde bulunmaktadır. Bununla ilgili ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Onun da var mıydı diye düşündü, düşündü, düşündü ama anımsayamadı. (s.21)", "Yattı, kalktı... Yattı, kalktı... Bir ay sonra hafızası yerine geldi. (s.27)", "Yüzünü kızlara dönüp gözlerini Jasmin'e dikerek: 'Ömür dediğin üç gündür. Dün gelip geçti... Yarım meçhuldür... O halde ömür dediğin bir gündür... O da bugündür...' dedi. (s.98)"

E. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, didaktik bir dilden uzaktır. Verilmek istenen mesaj, olay örgüsünün akışı halinde olağan şekliyle sunulmuştur. Ölçüt sağlanmaktadır.

E. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, kişileştirme, benzetme, somuttan soyuta geçiş ifadeleri ve deyimler bulunmaktadır.

- "Belli ki geçen zaman cömert davranmamıştı bu köye ve içinde yaşayanlara. (s.6)", "Emine teyzenin bahçesindeki taze fasulyeler, dağdan gelen müziğin ritmiyle, bir sağa bir sola kıvırdı dallarını. Danslarındaki uyum, yuvasını şaşırmış bir kuşu aşka getirdi. (s.6)", "Kuşların saldırısından yorgun düşen olgun bir incir tanesi tutunduğu dalda daha fazla duramadı. (s.6)", "Anımsadığı şey, uykusuzluktan sersem tavuğa dönen başını bilgisayar masasına koyduğuydu. (s.8)", "Sevim dadıysa ikisinin birbiriyle yarışan inatçı keçiler olduğunu söylüyordu. (s.8)", "Elini nereye çarptıysa öyle bir şangırtı koptu ki akli başından gitti. (s.10)", "Şato gibi üç katlı bir evde yaşıyoruz biz. Öyle büyük ki saray yavrusu sanırsın. (s.11)", "Bana bir su damlası gibi benzesen de seni tanımıyorum. (s.13)", "Jasmin'in sinirleri yay gibi gerilmişti. (s.15)", "Bak elin ayağın yaprak gibi titriyor. (s.17)", "Sonra bıçak gibi kesildi sesi. (s.18)" "Başkalarının iç çamaşırlarını eline almak şöyle dursun parmak uçlarının onlara değdiğini düşünmek bile tüylerini diken diken etmeye yetmişti. (s.21)", "Burun kıvrıp modası geçmiş kazakları bir kenara ayırdı. (s.21)", "Şu haline bak büyük şehir seni iğne ipliğe döndürdü. (s.31)", "Böyle yaparsan güçten kuvvetten düşer, iyileşemezsin. (s.32)", "Aslında pamuk gibi bir yüreği vardır. (s.35)", "Zeliha'nın ikinci şartını duyuca sevinci kursağında kaldı Jasmin'in. (s.40)", "Jasmin'in yüzünün bulutlandığını gözlerine yaşlar indiğini görünce yanına gitti. (s.43)", "Jasmin'in dünyası bir kere daha altüst olmuştu. (s.43)", "...Aç kurtlar gibi sofrada ne varsa sildi süpürdü. (s.45)", "Sesindeki ağlamaklı tını yüreğine dokundu. (s.48)", "Bir korku dalgası kapladı içini. (s.63)", "Zeliha ile annesini o kısacık anca gözden yitirmişti. (s.64)", "Jasmin'in birden beyinde bir şimşek çaktı. (s.65)", "Gözleri de yüreği de cayır cayır yanıyordu. (s.68)", "Bir gün önce çok istediği yalnızlık, kapkara bulutlar gibi üstüne çökmüştü. (s.75)", "Sırtını tatlı bir ürperti yalayıp geçti.

(s.81)", "Her şeyi kabullenip yeniden kurduğu dünyası bir kez daha başına yıkıldı. (s.111)"

E. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kullanılan dil, çocuk gerçekliğini yakalamış oldukça açık ve yalın bir dildir. Öğrencelerin, düzeylerine uygun ve bağlamdan hareketle öğrenilmesi gerek birkaç kelime dışında yabancı kelime yoktur. Cümleler kısa ve anlam nettir. Bununla ilgili bir paragraf örnek olarak aşağıda verilmiştir.

- "Jasmin, bu köyde her gün yeni bir olayla karşılaşılıyordu. Akşam duyduğu sözler ve yaşadığı korku yüzünden saatlerce uyuyamamıştı. Gözleri kapanıncaya kadar kaçış planını tekrar tekrar düşündü. Yorgun, aç ve uykusuzdu. Yarın yapabileceği en iyi şey, bütün günü yatakta geçirmek olacaktı. Sabaha karşı uykuya yenik düştüğünde aklında tek bir şey vardı. (s.67)"

E. 2. 5. "Eserin dili akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili, çocuk okuyucunun hiç zorlanmadan akıcı bir şekilde okuma yapmasına müsait bir şekildedir. Romanın dili, günlük dilin sınırları içinde olduğundan anlaşılması güç ve kapalı bir üslubu yoktur. Akıcılık aynı zamanda konu ve kurgunun heyecanlı ve bol sürprizli olmasından dolayı da çocuğun ilgisini çekecek tarzdadır.

E. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin konusu ve kurgusu tüm alt maddeleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

E. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yaşamda karşılaşılabilecek türden olay ve durumları içermektedir. Bu ifadeler şöyledir:

- " 'Köylüler, yoları olsun diye yıllarca çok uğraştı. Her seçim döneminde umutlandık. Kime oy verdik, seçildiğinde bizi unuttu. Baktık olmuyor, imece usulü yapalım dedik. (s.57)", "Özel bir bitkidir kardelen. Karlı günlerde çiçek verdiğinden 'yılın ilk çiçeği' de denir. Ninem buraya 'Süt Çiçeği Tepesi' derdi. Çoğu kişi adını kardelen diye bilse de biz süt çiçeği

deriz. (s.78)" , "Torpilin ne olduğunu çok iyi biliyordu. Dedesi zengin diye okulda, evde hatta alışverişe gittiği dükkânlarda bile ona nasıl prenses gibi davrandıklarını düşündü. (s.86)"

E. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Eser güldürü öğeleri taşımaktadır.

- "Jasmin'in durulan gülme isteği, ikinci kez kabardı. Duyduğu isimlerin komikliğine, yolu ve akrabası olmayan bir köyde olmanın üzüntüsü de eklenince kahkahalar dudaklarından, yaşlar gözlerinden fişkırdı. (s.58)", Ayşe: 'Karabaşla seni güreş yaparken görünce gülmekten yürüyemedim.' Jasmin: 'Ha, ha, ha! Komik!' (s.83)"

E. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, başkahramanın rüya ile gerçek arasında gidip geldiği ikilemlerden, bol sürprizli olaylardan ve merak düğümlerinden oluşmaktadır. Eser, kurgunun içinde kurgu barındırmasından dolayı özgün bir yapıya sahiptir.

E. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Olay örgüsü, çocuğa oynanan bir oyun gibi aksettirildiğinden baştan sona kadar bol bol sürprizler içermektedir.

- "Uyku sersemliğini atamamış olsa da gözünü açar açmaz bir tuhafılık olduğunu anlamıştı Jasmin. Yüzünü ovuşturdu. Çevresine tekrar baktı. Perdeler kapalı olduğundan içerisi hafif loştu; ama Jasmin'in gözleri bir kartal kadar keskindi. Aynıydı, değişen bir şey yoktu gördüklerinde. Burası onun odası değildi. (s.10)", "Dadısının geldiğini düşünen Jasmin, içeriye kırk yaşlarında bir kadının girdiğini görünce irkildi. 'Neler oluyor?' der gibi şaşkın bakışlarla bir kıza, bir içeriye giren kadına baktı. (s.14)", "İnanamıyordu! Rüya da olsa prensesler gibi yaşayan biri için komikti yaşadıkları (s.18)", "Şaşkındı Jasmin, ne diyeceğini bilemiyordu. Çarşıda saatlerce dolaştığı doğrudu; ama yanında dedesinin şoföründen başka kimse yoktu. (s.42)", "Duydukları korkuyla karışık bir heyecan yarattı Jasmin'de. 'Nasıl yani?' diye bağırdı. 'Gerçekten araba yok mu köyde? Nasıl iniyorsunuz kasabaya ya da şehre?' (s.57)", "Jasmin, düşünle gerçek

arasında o kadar gidip gelmişti ki yaşadıklarının gerçek olduğuna hala inanamıyordu. (s.119)", "Jasmin, sana sürprizim var. Dış çekimlerin çoğunu sana hissettirmeden kayda aldım. (s.130)"

E. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Jasmin'in dedesinin planladığı bir kurgunun içinde olması ve bu kurgunun onu şüpheye düşürmesi bunu araştırmak için kazandığı tecrübeler eserdeki kurgunun gerçek yaşamda da oluşturulmaya müsait olduğunu göstermektedir. Eserde olağanüstü olay veya durumlar olmadığından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

E. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin

Bulgular

Eserin ön yargıya yer vermesi, çıkarım yapmayı sağlayacak ifadelerin olmayışı çocukta düşünme becerisi kazandırma durumunu kısmen sağlamaktadır.

E. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlayacak olay ve durumlar yer almamaktadır. Bu nedenle eser ölçütle uyum sağlamamaktadır.

E. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin kişi kadrosunun geniş olması, farklı bakış açılarına da yer vermesini sağlamıştır.

- " 'Keşke hiç büyümeseydim bir tanem, keşke kötü kaderimi silip yeniden yazabilmek için senin yaşlarında olsaydım.' (s.49)", "Oyunlarını bırakan çocuklar koşarak gelen Jasmin'e sanki bir hayalet görmüş gibi korku dolu bakışlarla baktılar. (s.51)", " 'Ayşe'yi sana arkadaşlık etsin diye çağırmıştım. Keşke huysuzluk yapmasaydın. Neyse! Olan oldu artık.' (s.71)", " 'Sana inanmıyorum Ayşe!' dedi Zeliha, Jasmin'i yatağa yatırırken. 'Sevdiğine böyle davranırsan sevmediğine ne yaparsın bilmek bile istemiyorum.' (s.94)", "Senin tedaviye değil, yardıma gereksinimin vardı. Sevmenin ne olduğunu ve paylaşmayı öğrenmen gerekiyordu. (s.125)"

E. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin kurgusu, gerçekte düş arasında kalan Jasmin'in olayları sorgulama çabası üzerine kuruludur.

- " 'Neler oluyor?' der gibi şaşkın bakışlarla bir kıza, bir içeriye giren kadına baktı. (s.14)", "Ya yaşadıkları rüya değilse? Bunu düşünmek bile istemiyordu. (s.19)", "Ya kapının arkasında kapkara, kocaman bir boşluk varsa? (s.21)", "Peki dedesi neredeydi? Neden yanına gelmemişti? (s.20)", "Ya gerçekse! Neredeydi? O kadınlar kimdi? Neden ona kızım, yavrum, kardeşim diyorlardı? Onu nasıl bir yere getirmişlerdi? Neden? Neden? (s.22)", "Elini kolunu bağlasalar ne olacaktı? Ona kim yemek yedirecek, su içirecek, tuvalete götürececek, banyosunu yaptıracaktı? (s.55)", "Bu önemli konu ne olabilirdi? Beyaz saçlı adam kimdi? Köylülere neden bu kadar kızmıştı? Zeliha'nın bugün uyuyup kalmasıyla ilgisi neydi? Hem Zeliha'yı hem köyün tümünü etkileyen şey neydi? (s.65)", "Peki, her adımda onu takip eden gölge neydi? Kimin gölgesiydi? (s.81)"

E. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, ön yargıya yer vermesinden dolayı ölçütle uyumlu değildir.

- "Dilenci görünümlü bu kadın, nasıl cüret ederdi ona 'kızım' demeye. (s.15)", "Oyunlarını bırakan çocuklar koşarak gelen Jasmin'e sanki bir hayalet görmüş gibi korku dolu bakışlarla baktılar. (s.51)", " 'Demek Ayşe adın? Bence yabani daha çok yakışır sana. Şu üstündeki giysilere bak! Ayağındaki o acayip şey de ne? Hırsız mı yoksa dilenci misin? (s.69)"

E. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik iletiler bulunmamaktadır.

E. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde düş gördüğünü zanneden ve gerçeği bulmayan çalışan Jasmin, bu süreçte karşılaştığı problemlerle yüzleşir ve bunlara çözüm yolları arar. Dolayısıyla eser ölçütü sağlamaktadır.

- "Başımdan beri haklı olan benmişim, diye düşündü. Nasıl kandım söyledik yalanlara, diye kendine kızdı. Bir an düşündü şimdi daha iyi anlıyordu.

Aslında kanmamıştı, içten içe kendisini haklı olduğunu biliyordu. (s.112)", "Vazgeçmeyeceği bir şey daha vardı. Bu köyden ve çocuk hırsızlardan kaçma planları. Bir yolunu bulup dedesine ulaşmalıydı. Evine ulaşmasa da telefon edip yerini bildirmeliydi. (s.113)", "Kaçmak için hiç hazırlığı olmasa da en azından ayağında terlik yerine bir çift spor ayakkabısı olacaktı. (s.115)"

E. 4. 7. "Eser çocuğun neden- sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden-sonuç ilişkisi bulunan cümlelerden dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "O gücü kendinde bulsa da gidemezdi. Çünkü korkuyordu. (s.19)", "Son iki yıldır aptal olduğundan değil, derslerine çalışmadığından karnesinde zayıf getirdi. (s.25)", "Kaçmasın diye elini ayağını bağlayıp onu bir odaya hapsetmelerine gerek yoktu; çünkü bu terliklerle yürümek bile çok zorken köyden kaçmak imkânsızdı. (s.55)"

E. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk okuyucuda merak uyandıran ifadeler bulunmaktadır.

- "Bu iğrenç yerde ne işi vardı? Üstelik yatakta değil yerde yatıyordu nasıl bir sakaydı bu? Böylesini ne duymuş ne görmüştü. (s.11)", "İçeriye gireni görünce gözlerindeki kızgınlık şaşkınlığa dönüştü. Bu da kimdi? Bu berbat oda gibi karşıındaki genç kızı da ilk kez görüyordu. (s.11)", "Şaşkınlığı her dakika biraz daha artıyordu. Zeliha nasıl bu kadar güzel rol yapıyor ve yalan söyleyebiliyordu? (s.30)", "Neden elini ağzını bağlayıp sürekli bir odada tutmuyorlardı da ısrarla onların çocuğu olduğunu söyleyip serbestçe ortalıkta dolaşmasına izin veriyorlardı? Neden? Neden? (s.44)", "Toplantı sözünü duyan Yasemin'in göz bebekleri büyüdü meraktan. (s.73)", "Neden kardelenin hikâyesini dinledikten sonra yüreğinde adını koyamadığı bir sızı hissetmişti? (s.80)"

E. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 10 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 13 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, beyaz ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 3,5 cm, sağ ve sol boşluklar ise 2 cm'dir. Kitap 6 bölümden oluşmaktadır. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde kitabın içinde bulunan bir resimden oluşmaktadır. Resimde Jasmin ve arkadaşı Murat bulunmaktadır. Kapak resmi, kitabın adına uyumlu olması için gizemli bir şekilde resmedilmiştir. Kitabın arka kapağında ise, içerik kısa ve dikkat çekici bir şekilde özetlenmiştir. Kitaptaki resimler, hedef kitlenin yaşına ve gelişim düzeyine hitap eden, anlatımı somutlaştıran, metni açıklayan bir uyaran halindedir. Resimler, sadece dekor amaçlı değil, anlatımı ve mesajları etkili bir şekilde yansıtmassından dolayı estetik amacını yerine getirmektedir. Resimler, olay örgüsüne uygun şekilde hem yazıların yanına hem altına yerleştirilmiştir. İki tanesi ise bir sayfaya yerleştirilmiştir. Tüm bu faktörler göz önüne alındığında estetik ölçütün sağlandığı görülmektedir. Aşağıda kitapta yer alan resimler, içerikle beraber yorumlanmıştır. Kitabın girişi olayın yaşandığı köyün betimlemesini içerdiği için Resim 59. kullanılmıştır. Betimleme şöyledir: "Gecenin karanlığına gömülen dağ suskundu. Güneşin ilk ışıkları yüzüne vurduğunda çok sevindi. Yalnızlıktan kurtulmuştu. Toprağına kök salmış ağaçların hışırdayan yaprakları ve bu ağaçların dallarına yuva yapan kuşların cıvıltısı ile bu sevincini güneşe de gösterdi. (s.5)"

Resim 59: Hayalet Köy

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.5 kaynağından alınmıştır.

Gözlerini yabancı bir evde açan Jasmin'in şaşkınlığı Resim 60. ve resim 61. görülmektedir. Resimler metni açıklamaya yönelik olduğundan içerikle uyum

içindedir. Kitapta yer alan ifadeler bunu göstermektedir: "Yorganı tekmeleyerek üstünden attı. Yatağın içine oturarak sırtını duvara dayadı. Öfkeden mi korkudan mı olduğunu bilmediği bir titreme sardı vücudunu. Üstelik başı çok ağrıyordu. Elleriyle başını ovalarken korku dolu gözlerle etrafı inceledi. (s.10)"

Resim 60: Jasmin

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.8 kaynağından alınmıştır.

Resim 61: Jasmin'in Şaşkınlığı

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.10 kaynağından alınmıştır.

Resim 62.'de kitap da belirtildiği gibi Zeliha'nın Jasmin'e olan benzerliği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla içeriğin resimle örtüştüğü görülmektedir. "Gözlerini açan Jasmin ona durmadan kardeşim diyen kızın yüzünü inceleyen bakışlarla baktı. "Garip" diye düşündü. Gerçekten de ona çok benziyordu. (s.13)"

Resim 62: Zeliha ve Jasmin

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.12 kaynağından alınmıştır.

Aşağıdaki resim, kitapta yer alan betimlemeyle uygunluk göstermektedir: "Başını sarı bir yemeni ile bağlamıştı. Ayaklarında siyah lastik ayakkabılar vardı. Uzun kollu bir bluz ile Jasmin'in ilk kez gördüğü ne pantolona ne de eşofmana benzeyen bir şey giymişti. (s.14)"

Resim 63: Jasmin'in Hayali Annesi

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.14 kaynağından alınmıştır.

Resim 64.'te kurguya uygun olarak Jasmin'in tüm yaşadıklarını rüya zannetmesi ve gerçekle yüzleşmeye korkmasından dolayı yatağın içinden kafasını çıkarmadığı bir resim seçilmiştir.

Resim 64: Jasmin'in Korkusu

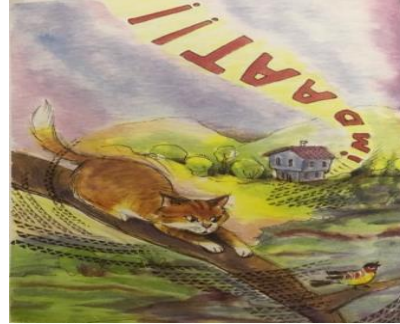
Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.19 kaynağından alınmıştır.

Resim 65. ve 66.'da yer alan resimlerde Jasmin kaçırıldığını düşündüğü için yardım arayışlarında olduğu anlatılmaktadır. Bununla ilgili ifadeler şöyledir: "Perdeyi biraz daha araladı. Sonra biraz daha... Gördükleri karşısında, Jasmin'in içindeki son ümit kırıntısı da yok oldu. (s.23)", "Penceri açıp olağanca gücüyle haykırdı: 'İmdat! Yardım edin! İmdaaatt! (s.23)'"

Resim 65: Jasmin'in Yardım Arayışı

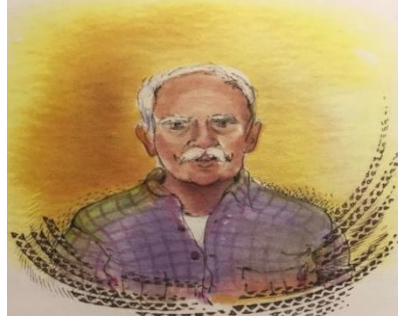
Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.22 kaynağından alınmıştır.

Resim 66: Jasmin'in Haykırışı

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.24 kaynağından alınmıştır.

Resim 67.'de yer alan kişi Jasmin'in hayalinde canlandığı dedesidir. Resim bu yönüyle sembolik bir işlev üstlenmektedir. Bununla ilgili ifadeler şöyledir. "Özlemişti; evini, odasını, dadısını hatta evde çalışan hizmetçileri bile özlemişti. (s.25)"

Resim 67: Jasmin'in Dedesi

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.25 kaynağından alınmıştır.

Resim 68. metnin açıklayıcısı görevindedir: "Dün, karşı evin bahçesinde gördüğü kadınlardan biri, bahçe kapısını açıp avluya girdi. Elindeki tencereyi ağacın altındaki masaya koyup sandalyeye oturdu. (s.27)"

Resim 68: Bahçedeki Yabancı Kadın

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.27 kaynağından alınmıştır.

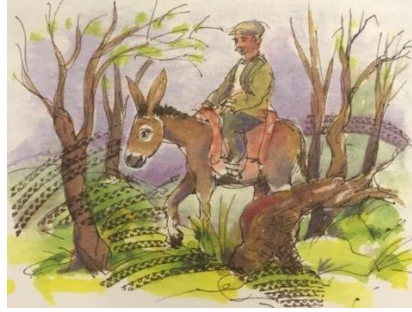
Resim 69.'da Jasmin'in köyden kaçmak için tek başına çıktığı yol bulunmaktadır. Kitapta Jasmin'in yolculuğu şöyle tasvir edilmiştir: "Yokuş aşağı indikçe evler seyrekleşiyordu. Birden kendini ormanın içinde buldu. Köy ne çabuk bitmişti, şaşırdı. Geldiği yoldan geri döndü. (s.51)"

Resim 69: Jasmin'in Kaçış Yolculuğu

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.52 kaynağından alınmıştır.

Resim 70.'te köydekilerin eşeklerle yolculuk ettiğini duyan Jasmin şaşkınlık yaşar. Bunun resimle ifade edilmesi de resme sembolik bir özellik katmaktadır.

Resim 70: Eşekle Yolculuk

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.56 kaynağından alınmıştır.

Resim 71.'de Jasmin'in şüpheye kapılıp gecenin bir vakti Zeliha ile annesini takip ettiği anlatılmaktadır. Anlatılana uygun olarak resmin, gece izlenimi vermesi için siyah tonlamalar kullanılmış, kişiler gölge gibi resmedilmiştir.

Resim 71: Jasmin, Zeliha ile Annesini Takip Ediyor

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.62 kaynağından alınmıştır.

Resim 72.'de Jasmin'in gece mahalle kahvesini pencerenin dışından izlediği ve konuşulanları duymaya çalıştığı görülmektedir. "Pencereye biraz daha yaklaştı. Yavaşça başını uzatıp içeriye baktı. Kadınla erkekli kalabalık bir grup, heyecanlı heyecanlı konuşup tartışıyorlardı. Beyaz saçlı gözlüklü bir adam sandalyelerden birini ortaya çekip üstüne çıktı. (s.64)"

Resim 5.75: Jasmin Mahalle Kahvesini İzliyor

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.64 kaynağından alınmıştır.

Resim 73.'te olayın gece olduğu izlenimini vermek için renk tonu siyah ve mor arasındadır. Jasmin'in koştuğunu belli etmek için yapılan hareket unsurları da göze çarpmaktadır.

Resim 72: Jasmin Eve Koşuyor

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.66 kaynağından alınmıştır.

Resim 73. metinde yer alan Ayşe karakterinin tasviriyle uyum içindedir: " Üstünde dallı güllü koyu yeşil bir elbise vardı. Kalın, gür kaşlarının altındaki gözleri ıslıl ıslıldı. (s.69)"

Resim 73: Jasmin'in Arkadaşı Ayşe

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.69 kaynağından alınmıştır.

Resim 74.'te metinle uyumlu olarak Ayşe'nin matematik kitabına olan ilgisi ve kitapları karıştırması görülmektedir: "Divanın hemen önünde yere oturan kızın arkası ona dönüktü. Divanın çiçekli örtüsünü kaldırmış, altını karıştırıyordu. (s.68)"

Resim 74: Ayşe Kitapları Karıştırıyor

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.68 kaynağından alınmıştır.

Resim 75.'te olayları somutlaştırdığı ve açıkladığı görülmektedir: "Murat kollarını havaya kaldırıp derin bir nefes alarak, 'Oh! Miss gibi...' dedi. Hep birlikte kollarını kaldırıp indirerek nefes aldılar (s.99-100)"

Resim 75: Jasmin, Murat ve Ayşe

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.99 kaynağından alınmıştır.

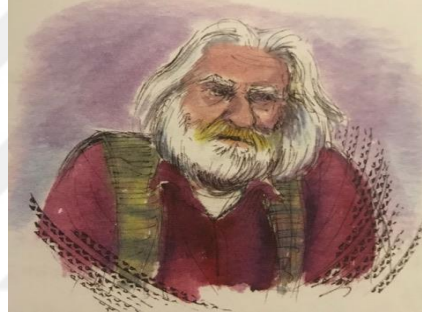
Resim 76., kitabın kapağında da yer alan resimdir. Resimde Murat, Jasmin'e yıldızların yerlerini göstermektedir. Resmin gece izlenimi verdiği görülmektedir.

Resim 76: Jasmin ve Murat

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.107 kaynağından alınmıştır.

Resim 77.'de Can Yücel bulunmaktadır. Can Yücel'in bir şiirini öğrenen Jasmin, onun şiirindeki gibi günlerin hızla geçtiğini düşünmektedir. Bu yönüyle resmin sembolik bir anlam taşıdığı görülmektedir. "Can Yücel'in şiirindeki gibi günler hızla geçip dün oldu. (s.109)"

Resim 77: Can Yücel

Şeker, Hüsnan. 2018. Hayalet Köy. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.109 kaynağından alınmıştır.

E. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Görsel okuma ve yazma becerilerine dair ifadeler bulunmamaktadır.

E. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisini geliştirmeye yardımcı olacak örnekler bulunmadığından ölçüt sağlanmamaktadır.

E. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun okuma becerisini geliştiren, okuma alışkanlığı kazandıran ve okumayı sevdiren ifadeler bulunmaktadır. Öykü ve şiir gibi türlerin eserde bulunması farklı

okuma biçimlerinden çocuğu haberdar etmek adına önem arz etmektedir. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Gözünü elindeki kitaptan ayıramayan Ayşe, 'Aç, ama sadece karnım değil, gözüm de, beynim de aç. Hiç doymak bilmiyorlar. Hep okumak, öğrenmek istiyorlar.' diye karşılık verdi. (s.91)", "Ayşe elindeki çocuk romanını okuyordu. Bir süre hayranlıkla onu seyretti. (s.95)", " 'Tabii biliyorum, sizin gibi okula gitmesem de bulduğum her şeyi okuyorum. Öğretmen hanım giderken bütün kitaplarını bana vermişti. İçinde bu şairin şiir kitabı da vardı. (s.98)", "Ömür dediğin üç gündür. Dün geldi geçti. Yarın meçhuldür. O halde ömür dediğin bir gündür. O da bugündür.' diye yüksek sesle ezberlediği şiiri okudu. (s.104)", "Ayşe'den kitapları sevmeyi, okumanın önemini, katmer yapmayı öğrendi. (s.106)", "Yaşadığı her şey, özellikle okuduğu her kitap Jasmin'i değiştirip daha iyiye ve güzele dönüştürdü. (s.108)"

E. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yazma becerisini geliştirmeye yardımcı olacak beceriler bulunmamaktadır.

E. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirir niteliktedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- " 'Ayşe! Şu eve baksana... Kim oturuyor orda?'
'Osman amcalar... Ne oldu?'
'Perdenin arkasından bizi gözetliyorlar.'
'Saçmalama 'dedi Murat. 'Biz gözetlenecek bir şey yapmıyoruz. Sana öyle gelmiştir.'
'Bak! Bak!' dedi heyecanla Jasmin. 'Yine açıldı perde.' (s.96)"

E. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserdeki diyaloglar ve dinlemeye yönelik yapılan atıflar dinleme becerisini geliştirir niteliktedir. Örnek diyalog aşağıda verilmiştir.

- " 'Bak.' dedi Ayşe. 'Şu ağacı görüyor musun?'
'Çam ağacının yanında olan mı? Evet, görüyorum.'

'İşte o ağaç, bizim ekmek ağacımız. Meyvesi fakirin ekmeğidir. Kışın tazesini yazın da kurusunu haşlar, karnımızı doyururuz.'

'Nasıl yani? Ekmek mi veriyor?' diye şaşkınlıkla sordu Jasmin. (s.77)"

" 'Bu kitabı da diğerleri gibi bir köşeye atma. Geldiğimde içindeki öyküleri senden dinlemek istiyorum.' (s.111)"

E. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 10 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında çocuk gerçekliğini yakalayan dil anlatım, konu ve biçim özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. Kullanılan dil sanatlı, akıcı, açık ve anlaşılır olduğu gibi kurgunun yaratıcı ve özgün özellikler taşıması ve resimlerin metinle uyum içinde olması, çocuk edebiyatında belirlenen estetik ölçütlerle tutarlı olduğunu göstermektedir.

E. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde müzik sanatına ait terimlerin bulunması, kurgunun bir tiyatro gibi canlandırılması, bunun için oyuncuların seçilmesi, tiyatro sanatına ait terimler, Can Yücel'in şiirine yer vermesi edebiyat sanatını içerdiğinden ölçütü sağlamaktadır.

- "Ormanda bu senfoni sürerken, dağın eteklerindeki köyde tam bir sessizlik hüküm sürüyordu. (s.5)", "'Ömür dediğin üç gündür. Dün geldi geçti. Yarın meçhuldür. O halde ömür dediğin bir gündür. O da bugündür.' diye yüksek sesle ezberlediği şiiri okudu. (s.104)", "'Biliyor musun bu övgün benim için çok önemli. Ortaokuldan beri amatör olarak tiyatroyla ilgileniyorum.' (s.124)", "'Önce ünlü bir yönetmene gittik. Kameralar olmadan bir film yönetmesini istedik. 'Kameralar olmazsa geride bırakacağın bir eser de olmaz.' diye kabul etmedi. Bu karmaşık oyunu yazan senaristi de Nuri amcan buldu. (s.130)"

E. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Jasmin, dedesi, Zeliha, Ayşe, Murat, Jasmin'in sahte annesi ve babası, köylüler, Nuri amca. Mekân; Hayalet köyün çevresi. Zaman gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise Jasmin'in okulu bırakma isteğini dedesine iletmesiyle

gelişmektedir. Dedesinin bunun için kurduğu plan, adeta bir tiyatro sahnesindeymiş gibi oyuncuların Jasmin'i inandırmaları ve başarılı oyunculukları Jasmin'in düş gördüğüne dair kendisinden şüphelenmesine neden olmuştur. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaratıcı, özgün ve gerçekçi olması bu eserde de görülmektedir. Eserde türe uygun olarak çocukların çak sayıda bilişsel ve dilsel beceriyi kullanmasına olanak sağlanmıştır. Dilin akıcı ve açık olmasının yanı sıra sanatlarla süslenmesi, bol sayıda atasözü ve deyme yer verilmesi, roman türünün gerektirdiği özelliklerin kullanıldığını gösterir. Günlük dilin ötesinde, zengin iletilere sahip bir dildir. Resimler de bir çocuk romanı türünde bulunması gereken en önemli işlevler olan sembolik ve metni açıklayıcı görevlerini üstlenmektedirler. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

E. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik, kahramanların diyaloglarında ve kurgunun içinde saklıdır. Kurguda, Jasmin'e sevmenin, okumanın ve saygının her şeyden önemli olduğunu öğretmek adına bir oyun oynanmıştır. Öğreticiliğe dair alıntılar aşağıda bulunmaktadır.

- " 'Keşke dünyamızı da insanları da, kardelen gibi tertemiz, saf, menfaate dayanmayan bir sevgiyle sevebilsek... Her şey ne güzel olurdu!' 'Sevmek ve sevilme' dedi Jasmin, içini çekerek. 'İkisi yan yana ne güzel duruyor...' (s.79)", "Murat gökyüzündeki yıldızları ezberletti. Yerlerini gösterdi. Sevgi dolu bir bakışın, bir gülüşün her şeyden daha değerli olduğunu öğretti. (s.106)", "Karabaş, aynı dili konuşmasalar da tüm canlıların birbirini sevip anlayabileceğini gösterdi. (s.108)", "Özel bir bitkidir kardelen. Karlı günlerde çiçek verdiği için 'yılın ilk çiçeği' de denir. Ninem buraya 'Süt Çiçeği Tepesi' derdi. Çoğu kişi adını kardelen diye bilse de, biz süt çiçeği deriz. (s.78)"

E. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.6. Gamze Pat'ın (2018) *Dedemin Ayçiçeği Tarlası* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

F. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun duyuşsal ve kişilik gelişimini kısmen sağlamaktadır.

F. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde şiddet ve korkuya dayalı unsurlardan ve eserin aşk duygusuna yer vermesinden dolayı duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

Aşk duygusu şöyle ifade edilmiştir:

- "Rüya gibiydi. Tayfun'la el ele, masmavi derinliğin kalbine doğru iniyorduk. Sımsıkı tutuyordu elimi, istesem bile bırakmayacakmış gibiydi. Yeni taşıdığım birine nasıl bu kadar güvenebiliyordum? (s.27)"

F. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde sevgi ve şefkat değerleri bulunduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Dedem ve annem, kır evinin verandasından sevgi dolu gözlerle bizi izliyordu. s.7)", "Peçetesiyle ağzımı silip bana şefkatle baktı. (s.16)"

F. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğa yaşamın güzel yönlerini sunma ve yaşamı sevdirmek gibi nitelikleri barındırmaktadır.

- "Buraya her gelişimde kendimi buradan hiç ayrılmamış gibi hissediyordum. Bu bana ister istemez bir güven duygusu veriyordu. (s.12)", "O yeşil, kalın tüylü saplarının ne kadar besleyici olduğunu öğrenince ayçiçeklerine bir kere daha hayran olmadan edemedim. (s.14)"

F. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde baş kahraman Toprak'ın kurduğu hayaller, çocuk okuyucunun da bu hayaller üzerinde düşünmesine imkân sağlayacaktır.

- "Keşke altımızdaki piknik örtüsü bizimle havalansaydı. Uçan bir halı gibi bizi diyar gezdirseydi. (s.39)", "Kabın içinden çok güzel bir bileklik çıkacağını hayal ettim ya da bir kolye, üzerinde baş harflerimizin yazılı olduğu... (s.41)", "Aklıma binbir türlü felaket senaryosu geliyordu. İlk senaryoda Tayfun okula yeni gelen bir kızla arkadaşlık ediyordu. (s.58)"

F. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların birbirlerinin duygularını düşünerek davranmaları, gerektiğinde özür dilemelerine dair ifadeler empati kurulduğunu göstermektedir.

- "Dedemi mahcup etmek istemiyordum. Olabildiğince hanım hanımcık görünmeliydim. (s.17)", "Ama kesinlikle Tayfun'dan özür dilemeliydim. O günkü tavrımı hiç hak etmiyordu. (s.32)", " 'Cenazede o kadar üzgün ve dağılmış görünüyordu ki dedenin Pamuk'u ne kadar sevdiğini hemen anladım. Şimdi beni birden karşısında görmek, o adamcağızın yaralarını tazelemekten başka bir işe yaramaz. (s.80)"

F. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, samimi duygulara yer vermesinden dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Hepsine tek tek sarılmak istiyordum. Bütün salonu renkli balonlarla süslemişlerdi. Tüm bu çaba beni sevdikleri içindi. (s.43)", "Annemin en sevdiği şarkılardan biri çalınca babam hemen annemi dansa kaldırdı. Çılgınca alkışlayıp ıslık çaldık. O an mutlu aileme bir defa daha bakıp sükretiltim. (s.91)"

F. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde 'hayalet' gibi korku unsurlarının yer alması, çocuğun duyuşsal gelişimini olumsuz yönde etkilediğinden ölçüt uyumlu değildir.

- "Ertesi gün dedemle kahvaltımızı ederken suskundum. Hala anneannemin hayaletini düşünüyordum. Buraya geldiğimden beri garip şeyler yaşıyorum. (s.37)"

F. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde akıl yürütme, sonuca varma, ilişkilendirme, karşılaştırma, gözlemlleme, yaratıcı düşünme gibi bilişsel beceriler bulunduğundan dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Anneannem bana Toprak ismini verdiğinde 'Torunumun tıpkı toprak gibi dokunduğu her şeyi berekete, bolluğa çevirmesini aynı zamanda da toprak gibi dingin sakın ve huzurlu biri olmasını diliyorum.' demiş. (s.10)"
- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Arabaya doğru yürürken şoförün yaptığı işi sevmiyor olabileceğini düşündüm. Büyüdüğümde kesinlikle beni mutlu eden bir iş yapmalıydım. (s.11)", "Bilinçaltımın bana bir oyunu olmalıydı. Beynim bana sormadan bir film ya da kitaptan sahneler canlandırıyor şüphesiz! (s.15)", "Sanırım anladım. Ben bir günebakanım ve güneş benim için iyi olan şeyleri simgeliyor. Korkmadan güneşi takip etmem gerektiğini söylüyorsun. (s.52)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Ona anneannemin güzelliğinin yakınından bile geçmediğimi, sıska ve çirkin olduğumu düşündüğümü söyleyemedim. (s.11)"
- Karşılaştırmaya dair örnekler: "Anneannem vefat ettiğinden beri tahinli kurabiye yememiştım. Zaten kimse onun kadar güzel yapamazdı. (s.7)"
- Gözlemlleme becerisine dair örnekler: "Annem her zamanki gibi ellerinin üzerindeki benlerini incelemeye başlamıştı. Bu onun, bir şeyleri olduğundan daha farklı anlattığındaki ya da bir şeyleri sakladığındaki genel tavrıydı. (s.8)"
- Yaratıcı düşünmeye dair örnekler: "Elim boynuma taktığım küçük anahtar kolye gitti. O anda aklıma parlak bir fikir geldi. Anneannemin bana bıraktığı not onu ikna etmem de işe yarayabilirdi. (s.80)"

F. 1. 3. "Eser çocuğun dilsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde deyim, yansıma, pekiştirme, ikileme sözcükler ve farklı dil olayları bulunduğundan dolayı çocuk okuyucu farklı dilsel kullanımları öğrenebilmektedir. Bu ifadeler altı çizili şekilde aşağıda belirtilmiştir. Dolayısıyla ölçüt sağlanmaktadır.

- "Sırtüstü uzanıp tavan gözlerimi diktim. (s.5)", "Her biri dimdik duruyordu. (s.12)", "Çocukluğumda nasılsa hala tıpatıp aynıydı. (s.12)", "Bugün çarşıda torunum geldi dediğimde hepsi seninle tanışmak için can attı. (s.16)", "Aslında hiç gürültü patırtı çekecek havada değildim. (s.16)", "Önde hızlı adımlarla yürüyen çıtı pıtı bir kız vardı. (s.18)", "Gülümsediğinde bembeyaz dişleri inci gibi pırıldıyordu. (s.18)", "Diğer çocuğun da Mine'ninkine inat kıvrır kıvrır saçları vardı. (s.18)", "Ayçiçeklerinin sağa sola sallanmasından nerede olduğunu kestirebiliyorduk. (s.19)", "Bu olgunluğuyla beni daha da yerin dibine sokmuştu. (s.23)", "Selen kıkır kıkır gülüyordu. (s.26)", "Vücudu altındanmış gibi ışıl ışıl parlıyordu. (s.27)", "İnişli çıkışlı ruh halim beni epey yormuştu. (s.29)", "Biraz daha üzerime gelirse avaz avaz bağırabilirdim. (s.30)", "Ne bir işaret ne de bir imza. (s.46)", "İkisi birden olanca güçleriyle mööö'lüyordu. (s.61)", "Bu sefer kapıya daha kuvvetlice vurdum. Tak tak tak! (s.67)"

F. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Eserde kahramanın kendi fiziksel görüntüsünden rahatsızlık duyması gibi şeyler çocuk okuyucunun kendisini bu şekilde özdeşleştirmesine sebep olarak çocuğun ileride özgüvensiz biri olmasını sağlayabilir.

- Eserde çocuğun yaşının gerektirdiği olgunluğa eriştiğinin farkında olmasına dair örnekler vardır: "Her fırsatta benim artık genç bir kız olduğumu söylüyorlardı. Benden her zaman olgun ve mantıklı davranmamı bekliyorlardı. Peki birer yetişkin olan anne ve babamın bu çocukça kavgalarına ne demeliydi? (s.10)"
- Kişinin kendi fiziksel özelliklerini beğenmeyişi gibi örnekler çocuğun ileriki yaşamında özgüven eksikliği yaşamasına neden olmaktadır. Bununla ilgili örnekler şöyledir: "Camdaki yansımamla göz göze geldik. Hiçbir zaman hoşlanmadığın turuncu saçlarım ve beni soluk benizli gibi gösteren beyaz tenimle kendime çok çirkin göründüm. (s.10)", "Ona anneannemin

güzelliğinin yakınından bile geçmediğimi, sıska ve çirkin olduğumu düşündüğümü söyleyemedim. (s.11)"

- Meslek seçimini belirli kriterlerden yola çıkarak belirleme gibi ifadeler kişilik gelişimini sağlar niteliktedir: "Büyüdüğümde kesinlikle beni mutlu eden bir iş yapmalıydım. Yetişkinlerin sevmedikleri işlerde neden ısrarla çalışmaya devam ettiklerini hiç anlayamıyordum. (s.11)
- Çocuğun kendi kişilik özelliklerini tanımaya ve kendini her konuda cesaretlendirmeye ilişkin ifadeler bulunmaktadır: "Tayfun'layken hiç olmadığım biri gibi davranıyordum. Ukala, huysuz, soğuk... (s.28)", "Güneş neredeyse günebakanların yüzü o tarafa döner. Onun ışığından, ısısından daha çok faydalanabilmek için yaparlar bunu. Hiç korkmadan, yorulmadan takip ederler güneşi. Bu sayede olgunlaşıp büyürler.' demişti dedem. Korkmamalıydım. Doğru olduğunu düşündüğüm şeyi yapmalıydım. (s.83)"

F. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili kısmen niteliklidir.

F. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik özellikleri bulunmamaktadır.

F. 2. 2. "Eser didaktik dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, didaktik bir dilden uzaktır. Öğretici unsurlar, dolaylı bir şekilde mesaj veya değerlerle sağlanmaktadır.

F. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, benzetme, kişileştirme, deyim türünde söz sanatları bulunmaktadır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Sesi hem çok güçlü hem de bir o kadar da kırılıyordu. (s.5)", "Sırtüstü uzanıp tavana gözlerimi diktim. (s.5)", "Zihnime dolan müziğin eşliğinde hatıralarım beni esir aldı. (s.5)", "Gözlerim içine su alan bir tekne gibi dolmaya başlamıştı. (s.7)", "Kahvaltı sırasında aralarındaki soğukluğu belli

etmemek için havadan sudan konuşmaya çalıştılar. (s.7)", "Beynimin içinde bu iki kelime uğuldamaya başlamıştı. (s.8)", "çantamı alıp kapının kolunu tuttuğumda yaşların yanağımı yalayarak gitmelerine izin verdim. (s.8)", "İçimde fırtınalar koparken dışarıya yansıttığım bu sakinliğimi başka nasıl açıklayabilirdim) (s.10)", "Yansımam bana somurtarak dil çıkardı. (s.10)", "Birbirlerini yemeye devam ediyorlar. Beni de tatlı niyetine yanlışlıkla yememek için senin yanına yolladılar dedeciğim. (s.11)", "Ayçiçeği tarlaları olanca güzellikleriyle bana 'hoş geldin' (s.12)", "Masadaki vişne ve şeftali reçeli, neşeyle bana göz kırpyordu. (s.13)", "Aralarında yürürken tüm dünya kaybolmuştu. (s.14)", "Kalbim çığlık çığlığa bağıryordu. (s.14)", "Dedem ortamdaki ağırlığı kaldırmak istercesine konuyu değiştirdi. (s.16)", "Ayçiçeklerinin sağa sola sallanmasından nerede olduğunu kestirebiliyorduk. (s.19)", "Yerime oturduğumda külçe gibi ağır hissediyordum. (s.19)", "Bu olgunluğuyla beni daha da yerin dibine sokmuştu. (s.23)", "Midem benden habersiz bir parti veriyor olmalıydı. (s.24)", "İçim cız etti. (s.29)", "Yüzün kireç gibi olmuş. (s.34)", "Sanki yılların yükünden kurtulmuş gibi dedemin omuzlarının dikleştiğini hissettim. (s.45)", "Kafamda parçalar teker teker oturmaya başladı. (s.50)", "Giderken bisikletin ön tekerini tıpkı bir atı şaha kaldırır gibi kaldırdı. (s.57)", "...Ama gözlerim aştan kör olmuştu. (s.72)", "Onların yokluğunun acısı beni tekrar yıkmıştı. (s.73)"

F. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili, hedef kitlenin dil gelişimine uygun bir şekilde açık ve yalındır. Cümleler kısa ve sözcüklerin anlamı genellikle ilk anlamları ile kullanılmıştır. Çocuğun anlamayacağı kelimeler oldukça az sayıdadır. Yabancı kelimelerin anlamı, bağlamdan hareketle tahmin edilebilecek türdendir. Aşağıda dilin açık ve yalın olduğuna dair örnek bir paragraf bulunmaktadır.

- "Yine üzerimde o beyaz elbise vardı. Kollarımı açmış her birine dokunmaya çalışarak ayçiçeklerinin arasında yürüyordum. Çok mutluydum. Gülümsüyordum. Sonra yine o karaltıyı gördüm. Kesinlikle emindim. Ayçiçeklerinin arasından biri beni gözetliyordu. 'Kaçma, lütfen, seni görmek

istiyorum!' diye bağırdım. Yine ses yoktu ama bu sefer ona yaklaşmama izin veriyordu. (s.14)"

F. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde okumaya engel oluşturabilecek kelime yoktur. Kullanılan dil, günlük hayattan pek fazla ayrılmayan, söyleyiş özellikleri bakımından rahat bir üslupta olduğundan dolayı akıcı niteliktedir. Eserin akıcılığına dair bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Az sonra, bana doğru yaklaşan bir at arabası gördüm. Arkasında yığınla saman taşıyordu. Tek başına oturan yaşlı bir kadın dizginleri tutuyordu. Kadının başındaki hasır şapka neredeyse tüm yüzünü kapatıyordu. Arabanın geçmesi için kenara çekildim. Araba bana yeterince yaklaştığında sürücü ile göz göze geldik. Anneannemdi! Kesinlikle oydu. Beni fark edince atları kamçılıp hızla kaçmaya başladı. Durması için bağırdım, peşinden koştum ama o yavaşlamadı bile. (s.38)"

F. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser mizah unsuru içermediğinden konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir.

F. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği türden olay ve durumları içermektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- " 'Ayçiçeklerinin diğer ismi günebakandır. Bu adı almalarının nedeni, güneşe olan aşklarıdır. Güneş nerdeyse, günebakanlar yüzünü o tarafa döner. Onun ışığından, ısısından daha fazla faydalanabilmek için yaparlar bunu. Hiç korkmadan yorulmadan takip ederler güneşi. (s.51-52)", "Ayçiçeği hasadı biçerdöver adı verilen bir makineyle yapılıyordu. Bu makineyi kullanmayı bilen tecrübeli elemanlara ihtiyacımız vardı. (s.78)", "İkisi de hayatlarındaki en değerli varlığı kaybetmişlerdi. Ortak bir kaybın, birbirini hiç tanımayan iki insanı nasıl da yakınlaştırdığını şaşkınlıkla izledim. (s.85)"

F. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu mizah içermemektedir.

F. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuk kitapları arasında daha önce karşılaşılmadık bir yapıya sahip olduğundan özgündür. Toprak'ın bir yaz tatili için dedesinin yazlığına gitmesi ve üzerine yaşadığı gizemli olaylar onda ölen anneannesine dair kuşkular yaratır. Doğum gününde ölen anneanesi ona tüm sırları aralaması için kimseye bahsetmediği ikiziyle olan fotoğrafını saklamıştır. Toprak, bu durumu arkadaşlarıyla paylaşarak anneannesine çok benzeyen kasabadaki o kadını bulmayı başarır. Tüm aile yaz tatilini birlikte bu olayın mutluluğuyla geçirir.

F. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içermektedir. Baş kahraman Toprak'ın ölen anneannesinin ona gizemli bir not bırakması ve bu notla bugüne kadar hiç bilinmeyen anneannenin ikisine ulaşılması kurgunun sürprizlerle dolu olduğunu göstermektedir.

- "Arabanın geçmesi için kenara çekildim. Araba bana yeterince yaklaştığında sürücü ile göz göze geldik. Anneannemdi! Kesinlikle oydu. (s.38)", "Anneannemin, 'Onu benim için bul!' yazan notu, anneannem sandığım o esrarengiz kadın... Bu fotoğrafla birlikte bulmaca çözülmüştü. (s.50)"

F. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, hiçbir olağanüstü olay veya kişilere yer vermemesinden dolayı gerçekçi niteliktedir. Genç bir kızın yaşadığı ufak tefek ailevi problemler ve bu problemlerin mutlu bir yaz tatili ve sürpriz ile sonlanması, gerçek hayatta karşılaşılabilecek türden bir olaydır.

F. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kazandırmaktadır.

F. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımında bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Çocuğun çıkarımında bulunmasını sağlayacak olay ve durumlar olması, eserin ölçütlerle uyum sağladığını göstermektedir. Çıkarım içeren alıntılar aşağıda verilmiştir.

- "Sonra anneannemin sesi doldu kulaklarıma, ruhuma... 'Haydi gelin koca bebekler. Size tahinli kurabiyemden yaptım.' Bu benim için oyunun bittiği anlamına geliyordu. (s.7)", "Demek ki ayçiçeğinden çekirdek ve ayçiçek yağı elde etmenin dışında da yararlanılabiliyordu. (s.14)", "Düşündüm de kadın seni yalnız görürse, belki de yanına yaklaşabilir Toprak. Seni hiç yalnız yakalayamadığı için yaklaşıyor olabilir. (s.62)"

F. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların olaylara karşı tutum ve tavırları çeşitlenmektedir. Dolayısıyla ölçüt sağlanmaktadır.

- " 'Merak etme güzel Toprak'ım. Her yetişkin çiftin zor dönemleri olur. Bizim de anneannenle zor zamanlarımız oldu. Ama hepsini aşip birlikte yaşlanabilmeyi başardık.' O an dedemin gözlerinin önüne anneannem gelmiş olmalıydı. (s.11)", "Güzel kızım, eğer işleri çok olmasaydı bizi görmeye mutlaka gelirlerdi. Hem bence onların biraz başbaşa kalmaya ihtiyaçları var. (s.31)", "Teklifim karşısında mutlu olmasını bekliyordum ama paniğe kapıldı. 'Hayır Toprak! Onları sarsmak istemiyorum. Özellikle deden için bu karşılaşma zor olacaktır. (s.75)"

F. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahramanın çok sayıda içsel sorgulama ve düşünmeye başvurduğu görülmektedir.

- "Acaba bu defa paylaşamadıkları neydi? Dışarıda unutulduğu için bozulmuş bir kutu süt mü? Yoksa annemin yanlış ayarda yıkayıp çekmesine sebep olduğu babamın en sevdiği gömlek mi? Ne zamandır birbirlerine karşı bu kadar tahammülsüzdüler? (s.5)", "Bu gördüğüm kişiyle ne bağım olabilirdi? Neden aynı rüyayı ikinci kez görüyordum? (s.15)", "Bir insanın dişleri bu kadar beyaz olabilir miydi? Yoksa senin rengi ile tezat oluşturduğu için mi

bu kadar beyaz görünüyordu? (s.21)", Neden bu kadar keskin bir çıkış yapmıştım ki? Ne demişti ki ona da öylesine kızmıştım? (s.23)", "Yeni taşıdığım birine nasıl bu kadar güvenebiliyordum? (s.27)", "Annem de eskiden babama bu kadar güvenmiş miydi? (s.27)", "Tayfun beni onun kadar güzel buluyor muydu acaba? (s.36)",

F. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı bulunan hiçbir ifade ve düşünceye yer verilmemiştir.

F. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik iletiler bulunmamaktadır.

F. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde Toprak'ın anneannesini bulmaya çalışması ve bu yolda yaratıcı çözümler üretmeye çalışması, onun problemlerle yüzleşmesini sağlamaktadır.

- "Anneannemin kardeşinin daha önce nerelerde gördüğümü düşündüm. İlk olarak kasabanın çarşısında, ikincisinde ise toprak yolda saman arabasının içindeydi. (s.56)", "Onu yakalamak için sabırlı olmalıydık. Belki bir hafta boyunca her gün çarşıya gidip gelmemiz gerekcekti. Hem dikkat çekmemek hem de çarşı daha kolay arayabilmek için iki grup şeklinde dolaşmaya karar verdik. (s.56)"

F. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden-sonuç ilişkisi içeren ifadeler bulunduğundan ölçüt eserle uyum sağlamaktadır.

- "Beni aptal gibi görmesinden korktuğum için deniz gözlüklerini bıraktım. (s.22)", "Ailemle ve sevdiklerimle birlikte olabileceğim mutlu bir hayat diledim.Çünkü insan, yanında sevdikleri olmadan bence hiçbir şeyden zevk alamazdı. (s.43)", "O güne uygun bir elbisesi olmadığı için tüm gün ona uygun elbise aradık dedeciğim. (s.61)"

F. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser merak uyandıran ve düşündüren ifadelerle doludur.

- Şimdi kafamın içinde tek bir soru dönüp dolaşıyordu. Neden anneannem ikiz kardeşinden hiç söz etmemişti? Neden dedem bile onun varlığından habersizdi? Burada saklanan bir sır daha olmalıydı ama ne? (s.50)", "Neden yön değiştiriyorlar? Nereye gideceklerine nasıl karar veriyorlar? diye sordum. İçim merakla dolmuştu. (s.51)"

F. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 12 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı saman kâğıt ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 3 cm, sağ ve sol boşluklar ise 2 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde bir ayçiçeği tarlasındaki çiçeklerin üzerinde kitabın kahramanları bulunmaktadır. Kapak resmi, oldukça canlı renk tonlamalarından oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik kısa ve dikkat çekici bir şekilde özetlenmiştir. Kitaptaki resimler, hedef kitlenin yaşına hitap etmekte ve metni açıklayan bazen de metne sembolik anlamlar katan bir estetik uyaran görevini üstlenmektedir. Resimler, kara kalem yöntemiyle profesyonel bir şekilde çizilmiştir. Resimler, olay örgüsüne uygun şekilde bölümlerin üstüne ya da yazıların yanına yerleştirilmiştir. Dolayısıyla dış faktörlerin estetik ölçütü sağlandığı görülmektedir. Aşağıda kitapta yer alan resimler, içerikle beraber yorumlanmıştır.

Resim 78.'de Toprak'ın babasıyla olan çocuk anılarını yansıtan bir resim bulunmaktadır. Resim, düşünce hayalleri yansıtmamasından dolayı sembolik bir işlevdedir.

"Dokuz yaşındaki halimle babamın omuzlarındayım. Dedemin ayçiçeği tarlasındaydık. Babam bu kocaman çiçeklerin arasında omuzlarında benimle birlikte koşarken, kollarını iki yana açıp uçak taklidi yapmayı da ihmal etmiyordu. (s.6)"

Resim 78: Toprak ve Babası Ayçiçeği Tarlasında

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.6 kaynağından alınmıştır.

Resim 79.'da anne ve babası Toprak'ı dedesinin yanına göndermektedir. Toprak'ın üzüntülü ve dalgın ruh hali, resme de yansıtılmıştır. Anne ve babasının problemlerinden dolayı resimde de yan yana çizilmeyişi, resmin içeriği anlatmadaki başarısını ortaya koymaktadır. Bununla ilgili ifadeler şöyledir: "Otobüsten anneme ve babama el sallarken biraz endişeliydim. Bu benim yalnız başıma yapacağım ilk otobüs yolculuğuydu. (s.9)", "...Sanırım ikisinin arasına kolayca bir fil sığdırabilirdim. (s.9)

Resim 79: Toprak Dedesine Gidiyor

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.9 kaynağından alınmıştır.

Resim 80. metini açıklama görevi görmektedir. Metinle uyumlu olarak resimde Toprak ve dedesinin ayçiçeği ile dolu bir verandada yemek yediği görülmektedir. "Dedem akşam yemeğini çoktan verandaya hazırlamıştı. Yemeğimizi yerken bana son dedikoduları anlatmaya başladı. (s.15)"

Resim 80: Toprak ve Dedesi

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.13 kaynağından alınmıştır.

Resim 81.'de Toprak'ın dedesi, Toprak'ı kendisiyle yaşıt olan çocuklarla tanıştırmak için bir kahvaltı tertiplemiştir. Metinde yer alan ifadeler, masanın gelen çocukların sayısına göre hesaplandığını göstermesi açısından resimle uyumludur: "Kahvaltıyı verandada yapmaya karar verdik. Dedem verandanın genişliğini pek hesaplayamamıştı anlaşılan. (s.17)"

Resim 81: Toprak Yeni Arkadaşlarıyla Tanışıyor

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.17 kaynağından alınmıştır.

Resim 82.'de Tayfun ve Toprak Saklı Cennet adındaki bir mağara oyuğunda yüzmektedir. Resmin, buna uygun olarak oval bir oyuk içindeymiş gibi çizilmesi, resmin metni tamamladığını göstermektedir. Kitapta mağara şöyle anlatılmaktadır:

"Yüzeye çıktığımızda gözlerime inanmadım. Küçük bir mağaranın içindeydik. Kayalıkların dış yüzeyindeki kadar derin olmasa da mağaranın iç yüzeyinde de oyuklar vardı. Kayaların aralıkları arasından sızan güneş mağaranın içine loş bir ışık veriyordu. (s.27)"

Resim 82: Toprak ve Tayfun Saklı Cennet Mağarasında

Pat, Gamze. 2018. Dedemin Ayçiçeği Tarlası. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.22 kaynağından alınmıştır.

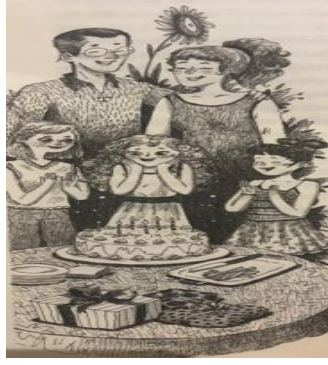
Resim 83.'te Tayfun ile Toprak'ın birlikte piknik yaptığı görülmektedir. Resim, metinle tutarlıdır. Resmi açıklayan metin şöyledir: " Bugün burada yiyeceğimiz her şeyi ben kendi ellerimle hazırladım Toprak Hanım. Arkadaşlığımızı bir piknikle kutlayabiliriz diye düşündüm. (s.39)"

Resim 83: Toprak ve Tayfun Piknik Yapıyor

Pat, Gamze. 2018. Dedemin Ayçiçeği Tarlası. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.37 kaynağından alınmıştır.

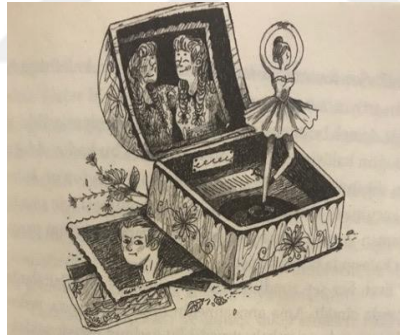
Resim 84.'te Toprak ailesiyle birlikte doğum gününü kutlamaktadır. Resimdeki kahramanın yüzündeki ve mutluluk ve sevinç duygularının belirgin olması estetik ölçütle uyum sağlayan bir özelliktir.

Resim 84: Toprak'ın Doğum Günü

Pat, Gamze. 2018. Dedemin Ayçiçeği Tarlası. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.42 kaynağından alınmıştır.

Resim 85.'te Toprak'ın müzik kutusunun içinde Anneanesi ile ikizinin resmi yer almaktadır. Resmin metinle uyumu dikkat çekmektedir: "Müzik kutusunun kapağının iç kısmına bir fotoğraf yapıştırılmıştı. Bu fotoğraf bir şekilde bana çok garip göründü. On altı, on yedi yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim iki kız birbirlerine kollarını dayamış gülümsüyordu. Tuhaf olan şey, bu iki kızın da anneannem olmasıydı. (s.49)"

Resim 85: Anneanneninin Müzik Kutusu

Pat, Gamze. 2018. Dedemin Ayçiçeği Tarlası. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.53 kaynağından alınmıştır.

Resim 86.'da Toprak'ın anneannesine gördüğü sıradaki tasvirinin metinle uyumlu olduğu görülmektedir: "Turuncu saçları beline gelen kadın manavda domates seçiyordu. Başına bir eşarp bağlamıştı. Gözünde geniş çerçeveli, siyah güneş gözlükleri vardı. (s.63)"

Resim 86: Toprak Anneannesinin İkizini Görüyor

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.59 kaynağından alınmıştır.

Resim 87.'de Toprak, anneannesinin ikiziyle geçmişteki sırları öğrenmek için sohbet etmektedir. Toprak'ın anneannesinin tahinli kurabiyelerine benzettiği kurabiyeleri yerken ki mutluluğu resme de yansımaktadır.

Resim 87: Toprak ve Anneannesinin İkizi

Pat, Gamze. 2018. *Dedemin Ayçiçeği Tarlası*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi s.67 kaynağından alınmıştır.

F. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Görsel okuma ve yazma becerilerine dair ifadeler bulunmamaktadır.

F. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisi müzik kutusundaki fotoğrafın yorumlanmasıyla elde edilmektedir.

- "Müzik kutusunun kapağının iç kısmına bir fotoğraf yapıştırılmıştı. Bu fotoğraf bir şekilde bana çok garip göründü. On altı, on yedi yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim iki kız birbirlerine kollarını dayamış gülümsüyordu. Tuhaf olan şey, bu iki kızın da anneannem olmasıydı.

Birbirlerinin tıpatıp aynısıydı. İki yanlarından sarkıttıkları örgülü saçları bile aynı şekilde yapılmıştı. (s.49)"

F. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eser okumayı sevdirmeye ve teşvik etmeye dair örnekler içerdiğinden ölçütü sağlamaktadır.

- "...Sonra kitabın kapağını çevirip hevesle okumaya başladı. (s.14)", "Mine'nin elinde yaşına göre fazla ağır olduğunu düşündüğüm felsefe kitabı vardı. (s.24)", "Mine ve Ozan, onlara kitaplarını çok beğendiğimi söylediğim bir yazarın romanını almışlardı. (s.44)"

F. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yazma becerisine yönelik ifadeler bulunmadığından ölçüt uygun değildir.

F. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirmektedir.

- Telefona kimse cevap vermeyince dedemin bahçede olabileceğini düşünüp yerimden fırladım. 'Toprak Neredesiniz kızım! Üçüncü arayışım bu. Neden cevap vermiyorsunuz?' Tam da ihtiyacım olan şeydi bu. Annemin benim paylaşması!.. Bir anda kendime gelip ayıldım. 'Anneciğim biz iyiyiz merak etme. Dedem bahçede. Ben de dün gece harika bir kitaba daldığım için geç yattım. Odamda uyuyordum, duymamışım.' (s.30)

F. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde dinleme becerisi hem diyaloglar hem de müzik aracılığıyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Acil durumlar için yastığımın altında bulundurduğum müzik çalarımaya uzandım hemen. Amy Winehouse'dan 'Back to Black' şarkısı çalmaya başladı. (s.5)", "Kutunun içindeki balerin kız Mozart'a ait olduğunu düşündüğüm güzel bir besteye dönmeye başladı. (s.49)", "Söylediği şarkı, hüznü sesiyle birleşince insanın içine daha çok işliyordu. (s.79)"

F. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 12 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı özellikte olduğu görülmektedir. Kullanılan dil sanatlı, akıcı, açık ve anlaşılır olduğu gibi kurgunun yaratıcı ve özgün özellikler taşıması dikkat çekmektedir. Resimler, gençlik romanının gelişim seviyesine uygun bir şekilde kara kalem kullanılarak yapılmış ve nitelikli çizimlerden oluşan estetik bir uyaran görevindedir.

F. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde müzik sanatına ait ifadeler ve sanatçı isimlerine yer vermesinden dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

- "Acil durumlar için yastığımın altında bulundurduğum müzik çalarımaya uzandım hemen. Amy Winehouse'dan 'Back to Black' şarkısı çalmaya başladı. (s.5)", "Kutunun içindeki balerin kız Mozart'a ait olduğunu düşündüğüm güzel bir besteye dönmeye başladı. (s.49)", "Peri nine, sesin sahibinin çok sevdiği şarkıcılardan, 'Müzeyyen Senar' olduğunu söyledi. Kadının sesi inanılmaz etkileyiciydi. Söylediği şarkı, hüznü sesiyle birleşince insanın içine daha çok işliyordu. (s.79)"

F. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Toprak, annesi, babası, dedesi, anneannesi Pamuk Nine, Tayfun, anneannesinin ikizi Peri Nine, arkadaşları Selen, Ozan, Mine. Mekân; otobüs, ayçiçeği tarlası, kır evi, sahil, saklı cennet mağarası, Peri Ninenin evi. Zaman; gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise Toprak'ın yaz tatili için dedesinin kır evine gitmesiyle gelişmektedir. Kır evinde güzel arkadaşlıklar edinen Toprak, bir gün anneannesine çok benzeyen bir kadını görür. Kadın, anneannesinin herkesten sakladığı ikiz kardeşidir. Toprak, bu sırrı çözmek için kadını bulur ve ailesiyle tanıştırır. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaratıcı, gerçekçi olması ve olay örgüsünün devingen halde olması türüne özgü olduğunu göstermektedir. Dilin akıcı ve açık olmasının yanı sıra sanatlarla süslenmesi, bol sayıda söz sanatlarına yer verilmesi, roman türünün gerektirdiği özelliklerin kullanıldığını gösterir.

F. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik dolaylı aktarımlarla sağlanmıştır.

- " Ayçiçeği çok fazla potasyum içerir kızım. Küspelerinde de bolca protein ve yağ bulunduğundan, besleyici bir hayvan yemidir. İneklerin sütünün artmasını sağlar. (s.13)", " 'Ayçiçeklerinin diğer ismi günebakandır. Bu adı almalarının nedeni, güneşe olan aşklarıdır. Güneş nerdeyse, günebakanlar yüzünü o tarafa döner. Onun ışığından, ısısından daha fazla faydalanabilmek için yaparlar bunu. Hiç korkmadan yorulmadan takip ederler güneşi. (s.51-52)", "Ayçiçeği hasadı biçerdöver adı verilen bir makineyle yapılıyordu. Bu makineyi kullanmayı bilen tecrübeli elemanlara ihtiyacımız vardı. (s.78)"

F. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.7. Fatih Erdoğan'ın (2017) *Sihirli Kutu* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

G. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin barındırdığı şiddet ve ötekileştirme gibi unsurlar çocuğun kişilik ve duyuşsal gelişimini olumsuz etkilemektedir. Ancak bilişsel ve dilsel gelişim, çok sayıda beceri kullanılarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla eser, çocuğun gelişim düzeylerine kısmen uygundur.

G. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser şiddet ve olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar içerdiğinden duyuşsal gelişime kısmen uygundur. Sigara içmenin sürekli vurgulanması çocuğun duyuşsal gelişimini engelleyen bir faktördür:

- "Babası sabah kalkar kalkmaz yatağın kıyısında biraz oturur, sonra öksürerek mutfığa gider ve bir sigara yakıp tuvalete giderdi. (s.6)", "Baran doğduğundan beri küf ve sigara kokusunun karışımını soluyarak uyumaya alışık olsa da özellikle kış aylarında yorganın altından çıkmak zor oluyordu. (s.7)", "Yeni bir sigara yaktı. (s.17)"

G. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde paylaşma, yardımseverlik, emek değerleri bulunmaktadır.

- "Eskiden, arada bu işi annesi de yapardı ama şimdi hamile olduğu için merdiven çıkmakta zorlanıyordu. (s.8)", "Erkin'in baktığını görünce elini cebine atıp öteki gofretlerden birini çıkardı ve 'İster misin?' dedi. (s.147)", "Belli ki hak edilmiş bir parayla alınmamış. Haydan gelmiş huya gitmiş. (s.261)"

G. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yaşamla ilgili olarak güzel ve olumlu ifadeler bulunmamaktadır.

G. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman ve ailesinin hayalleri, ölçütü sağlamaktadır.

- "Kutudaki para hiç bitmeseydi. Ben içinden aldıkça yeniden dolsaydı. (s.31)", "Spor... İşe giderken... Zeynel karısının böyle bir giysiyle çöpleri almaya katlara çıktığını gözünün önüne getirdi. (s.94)"

G. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların birbirlerinin duygularını anlamaya çalışması gibi ifadeler olduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Baran eve dönerken son birkaç günü Nurettin'e kızarak geçirdiğine utandı. Arkadaşı neler neler yaşıyordu, oysa o ne kadar önemsiz bir şey yüzünden ona kızmaya kalkmıştı... (s.208-209)"

G. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde samimi bir ifade bulunmamaktadır.

G. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde oldukça olumsuz örnek oluşturacak davranışlar, ölümle tehdit ve şiddet ifadeleri bulunmaktadır.

- "Bağırıyordu bir yandan da masayı yumrukluyordu. (s.20)", " 'Babamdan para isteyenler çok kızgınlarmış. Oğlunu yaşatmayız demişler. Okuluna hangi yoldan gittiğini biliyoruz demişler. (s.208)", " Baran ağlamaya başladı. Adam yerinden kalkıp Baran'a bir tokat attı! 'Zırlama sümüklü!' dedi. (s.226)", "İçeriye en az on polis ellerinde silahlarla girdi. (s.234)", "Şişman adam Baran'ın kafasından aşağı bir tas suyu döküp yanağına bir tokat daha yaptırdı. (s.236)"

G. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde akıl yürütme, sonuca varma, ilişkilendirme becerileri bulunmaktadır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Herkesin yüzü gülüyordu. Para olunca hayat ne kadar sorunsuz yürüyebiliyordu böyle. (s.164)", "Para büyükler için çok önemliydi. Para onları bazen çok mutlu ediyor bazen de çok kızmalarına neden oluyordu. (s.209)", "Kitapların sonunda her şeyin yoluna girmesi adettendi (s.243)"
- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Bir kez daha davet edilmemesinden değildi bu rahatsızlık. Çünkü zaten böyle bir seçenek yoktu aklında. Olması gereken davet edilmemesiydi. (s.28)", "Aslında partiye davet edilmediği için şanslı olduğunu düşündü. (s.29)", "Sadece kendi bozuk paraları duruyordu. Demek ki babası kâğıt paraları oradan almıştı. (s.57)", "İşler karışmıştı ve Baran belli ki bu parayla bağlantılı bir nedenle kaçırılmıştı. (s.232)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Kardeşler zararlıydı sanki. Örneğin Nurettin, öğretmene kaç kez ödevimi 'Kardeşim yırttı.' demişti. (s.9)", "Baran aşı olduğu zamanları düşündü. Koluna iğne yapmışlardı acımıştı.

(s.108)", "Sanki zihni daha sonraki benzer durumlarda kullanabileceği gerekçeleri şimdiden hazırlayıp önüne koyuyor gibiyi. (s.144)",

G. 1. 3. "Eser çocuğun dilisel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde deyim, yansıma, pekiştirme, ikileme sözcüklerin bulunması çocuğun dilisel gelişimini sağlaması açısından ölçüte uygundur. Bu sözcükler altı çizili şekilde aşağıda gösterilmiştir.

- "Yavaş yavaş odanın karanlığına alışınca kapı aralığından, karşı köşedeki yatağın kenarında oturmuş olan babasını fark etti. (s.5)", "Hızlı hızlı giyindi ve tuvalete gitti. (s.8)", "Öğretmen Baran'ın her an ağlayacakmış gibi dopdolu olmuş gözlerine baktı. (s.16)", "Az önce öğretmenin karşısında kıpkırmızı olan yüzü şimdi koştuğu için ter içindeydi. (s.16)", "Sesi gitgide yükseliyordu. (s.18)", "Zeynel yeni bir nefes çekip hırıltılı hırıltılı soludu ve yineledi. (s.22)", "Bunlar zaman zaman doğum günü partileri verirler ve bu partilerin öncesi ve sonrasında günlerce uzun uzun bunun muhabbetini yaparlardı. (s.27)", "Ağaçtan yükselen hışırtilar dikkatini çekince başını kaldırıp baktı. (s.31)", "...Ortasına 'PIT!' diye çarparak durdu. (s.32)", "Palamudu eline alıp uzun uzun inceledi. (s.37)", "Komik bir film bulup kıkırdaya kıkırdaya izledi. (s.36)", "Okul ulaştığında içi içine sığmıyordu. (s.43)" "... Kâğıt paralara şaşkın şaşkın bakıyordu. (s.65)", "Kalbi hızlı hızlı çarpıyordu. Babasını yanında görünce sımsıkı sarıldı. (s.73)", "Cepleri her zaman irili ufaklı şekerleme paketleriyle dolu olurdu. Hep bir grup arkadaşıyla gezer, havalı havalı bakarak aldıklarından onlara da verirdi. (s.88)", "Baran bir annesine, bir babasına bakıyor, ne olup bittiğine akıl erdirmeye çalışıyordu. (s.167)"

G. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Eserde Baran'ın babası Zeynel'in sigara içmesi ve bunun sürekli dillendirilmesi ileride çocuğun kötü bir alışkanlığa sevk edilmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, eserin para üzerine kurulu bir kurguya sahip olması çocuk okuyucunun maddiyata, manevi şeylerden daha çok önem vermesine neden olabilir. Kişilik gelişimini sağlayan özellikler ise sorumluluk sahibi,

yardımsıver, anlayışlı bir kişiliğe sahip olmasını sağlayacak ifadelerin yer almasıdır. Bu ifadelerin hepsi aşağıda verilmektedir.

- Eserde çocuğu sigaraya teşvik edici ifadeler: ""Babası sabah kalkar kalkmaz yatağın kıyısında biraz oturur, sonra öksürerek mutfağa gider ve bir sigara yakıp tuvalete giderdi. (s.6)", "Baran doğduğundan beri küf ve sigara kokusunun karışımını soluyarak uyumaya alışık olsa da özellikle kış aylarında yorganın altından çıkmak zor oluyordu. (s.7)", "Yeni bir sigara yaktı. (s.17)"
- Maddiyatı değerli kılan ifadeler: "Herkesin yüzü gülüyordu. Para olunca hayat ne kadar sorunsuz yürüyebiliyordu böyle. (s.164)", "Para büyükler için çok önemliydi. Para onları bazen çok mutlu ediyor bazen de çok kızmalarına neden oluyordu. (s.209)"
- Çocuğa sorumluluk bilinci kazandıran ifadeler: "Tüm katları dolaşıp çöpleri alacak ve kahvaltıya sonra gelecekti. Eskiden, arada bu işi annesi de yapardı ama şimdi hamile olduğu için merdivenleri çıkmakta zorlanıyordu. (s.8)" , "Baran bunu anlamıyordu. 'Ödevine sahip çıkmak senin görevin!' diyen öğretmen haklıydı ona göre. (s.9)"

G. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili şiirsellik bulunmadığından dolayı kısmen niteliklidir.

G. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum ve ritim özellikleri bulunmamaktadır.

- " 'Her daireye üç lira fark diye mırıldandı kocası. 'Üç lira fark... Üç lira fark... Üç lira fark...' Sesi gitgide yükseliyordu. (s.18)", " Pa... Pa... Para... Burada para var... (s.223)"

G. 2. 2. "Eser didaktik dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, didaktik bir dilden uzaktır.

G. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çok sayıda mecaz anlam, deyim, benzetme sanatları bulunmaktadır. Bununla ilgili ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Yüzünde acı dolu bir gülümseme vardı. (s.21)", "Ağaç sanki sert bir fırtınaya yakalanmış gibiydi. Dalları gövdesini yerinden sökmeye çalışıyormuş gibi savrulup duruyordu. (s.31)", "Okula ulaştığında içi içine sığmıyordu. (s.43)", "Esengül onun kireç gibi bir yüzle odadan çıktığını görünce telaşlandı. (s.75)", "...Kitabın bütün büyüğü bozulmuştu gözünde. (s.87)", "Zeynel gözlerini karısına dikti. (s.102)", "Esengül kocasının yüzünün gölgelendiğini fark edince gülerek kocasına sarıldı. (s.130)", "...İkinci bir el telefon edinmesi konusunda yüreklendirmişti. (s.149)", "...Ne olup bittiğine akıl erdirmeye çalışıyordu. (s.167)", "Sesi çatal çatal çıktı. (s.168)", "Postala bakmayı akıl ederler miydi ki? (s.192)", "Baran vücuduna ateş bastığını hissetti ama her şeyi göze aldı. (s.196)", "Adamın gözünde şeytani bir pırıltı yanıp söndü. (s.223)"

G. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kullanılan dil, açık anlama sahip, kısa ve yalın cümlelerden oluşmaktadır. Çocuğun anlamayacağı yabancı kelimelerden uzaktır. Bununla ilgili örnek bir paragraf aşağıda yer almaktadır.

- " Okula ulaştığında içi içine sığmıyordu. Gözleri Nurettin'i aradı. Kapının önünde Nisanur ile birlikteydiler. Şu doğum günü konusu... Bu hafta sonuydu. Baran yanlarında gitmekle gitmemek arasında kararsız kaldı. Sonra yolunu değiştirip sınıfa girdi. Defterini çıkarıp boş bir sayfa açtı ve resim çizmeye başladı. (s.43)"

G. 2. 5. "Eser akıcıdır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili dilin ağdalı olmamasından dolayı akıcı özelliktedir. Bu özellikle ilgili bir paragraf örnek olarak verilmiştir.

- "Parkta cebine attığı palamuttu bu. Palamudu eline alıp uzun uzun inceledi. Sonra yere halının üstüne attı. Pijamasının altını giydi. Sonra kazağını ve

tişörtünü çıkarıp yere attı. Pijamasının üstünü giydi ve yorganını açtı. Yatağa girdiği anda televizyonu kapatmayı unuttuğunu fark etti. Yalınayak yürüyerek dışarı çıktı ve televizyonu kapattı. (s.37)"

G. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser mizah unsuru içermediğinden ve gerçekçi olmadığından dolayı konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir.

G. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği türden olay ve durumları içermektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- "Zeynel bodrumunda oturdukları apartmanın kapıcısıydı. Karısı Baran'a hamileyken İstanbul'a gelmişler ve mahallede marketçilik yapan memleketlisin aracılığıyla bu apartmanın bodrumundaki küçük daire yerleşmişlerdi. (s.13)"

G. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu mizah içermemektedir.

G. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Sihirli Kutu adlı eserin kurgusu özgündür. Kapıcı olan Baran'ın anne ve babası maddi açıdan zor günler geçirmektedir. Evlerinin kirasını denkleştirmede zorlanırken Baran'ın para kutusuna attığı palamut birden kutuda çok fazla paraların meydana gelmesine neden olur. Bu sihirli palamut yüzünden Baran'ın başı belaya girer ve kaçarılır. Palamut yandığında ise bütün sihir bozulur. O parayla alınan tüm eşyalar yok olur.

G. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda sihirli kutunun içinden paraların çıkması hem Baran'ı hem de ailesini oldukça şaşırtır. Bununla ilgili ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Baran gözlerini kapatıp açtı ve yeniden kutuya baktı. Öylece donup kalmıştı. Kutunun içi tıka basa kâğıt paralarla doluydu. (s.40)", Baran'ın babası elindeki

kutuyu karısına gösterirken şaşkıındı. Kutuyu açıp kâğıt paraları görünce önce gerçek olmadığını düşünmüştü. (s.51)"

G. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda, bir palamut sayesinde küçük bir çocuğun kutusundaki tüm paraların çoğalması ve palamut yanınca da paralar ve eşyaların yok olması anlatılmaktadır. Dolayısıyla kurgu gerçekçi değildir.

G. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme kısmen becerisi kazandırmaktadır. Çünkü eserde farklı bakış açıları bulunmamaktadır. Ön yargıya yer vermesi ise başka bir nedendir.

G. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlayacak olay ve durumlar olması, eserin ölçütlerle uyum sağladığını göstermektedir. Çıkarım içeren alıntılar aşağıda verilmiştir.

- "Öksürüğün sesi Baran'a sabahın geldiğini hatırlattı. Baran her sabah bu öksürük sesi ile uyanırdı (s.5)", "Yolu uzatmak istedi. Belki de zihni sabah evde tanık olduklarından onu bir süre daha uzak tutmak istemişti. (s.29)", "Belki de yıllardır giyip durmakta olduğu ceketinden şu anda duyduğu hoşnutsuzluğu nedeni o cebindeki şişlikti. (s.90)", "Aldığı hediye amcasının bilmesi için rahatla atmıştı. Demek ki doğru bir seçim yapmıştı. (s.111)"

G. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser farklı bakış açıları içermemektedir.

G. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanlar, olaylar üzerinde düşünme ve sorgulama becerisini kullandığından ölçüt eserle uyum içindedir.

- "Annesine sırtı dönüktü. Uyuyor muydu? (s.5)", "İşim mi var deseydi acaba. Ne işi olabilirdi? Sadece işim var deseydi? Ama ya sorarsa ne işin var diye? (s.45)", "Buldukları parayla bu doğum günü arasında bir ilişki var mıydı? Nasıl bir ilişki olabilirdi? (s.58)", "Peki sabah gördüğü paralara ne olmuştu? Ne yapacağını bilmiyordu. Parayı onlara göstermeli miydi? (s.64)", "Ne oluyordu? Baran nelerin içindeydi? Bu paraları nereden buluyordu? (s.69)"

G. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı bulunduğundan dolayı ölçütle uyum sağlamamaktadır.

- "Kitap yetmez. Oğlum, Nisanurlar çok zenginler tamam mı! (s.84)", "Adam kahkahalarla gülünce ötekiler eşlik ettiler. 'Kapıcıdan mı bulacağız biz elli bin liramızı?' dedi adam. (s.221)", "...Bebeklere bayılıyor Nisanur. Bence kızların hepsi böyle zaten! (s.86)"

G. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik iletiler bulunmamaktadır.

G. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Baran'ın problemlerine yönelik çözüm arayışları ölçütü sağlamaktadır.

- "Baran masanın üstündeki kutuda duran kurabiyelerden yerken bir yandan da ne yapacağını düşünüyordu. Her ne yapacaksa hemen kimse uyanmadan yapmalıydı. (s.197)", "Yoo, hayır! Bu olamazdı işte! Düşündüğü şeyi yapması için yalnız olmalıydı. Nurettin'i kurtarabilmesi için tek başına gitmeliydi. (s.214)"

G. 4. 7. "Eser çocuğun neden- sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden-sonuç ilişkisi içeren ifadeler bulunduğundan ölçüt eserle uyum sağlamaktadır.

- "Duvar neredeyse ıslak olduğu için yatağı duvardan uzağa çekmişlerdi. (s.6)", "Kira da vermedikleri için böylece geçimlerini sağlamayı başarabiliyorlardı. (s.13)", " Az önce öğretmenin karşısında kıpkırmızı olan yüzü şimdi koştuğu için ter içindeydi. (s.16)"

G. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, merak uyandıran ve düşündürten ifadelerle yer vermektedir.

- " 'Başka paramız yok. Neden sordun oğlum? Bir şey mi istiyorsun?' Meraklanmışlardı. Acaba neler olduğunu öğrenmek üzere olabilirler miydi? (s.62)"

G. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri kısmen niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 9 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu buna uygun olarak 14 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı saman kağıt ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde baş kahraman Baran'ın para dolu sihirli kutu önündeki şaşkınlığını anlatmaktadır. Bununla birlikte o sihirli parayla alınan eşyalar da kapağın üzerinde belirtilmiştir. Kitabın arka kapağında ise, içerik kısa ve dikkat çekici bir şekilde özetlenmiştir. Kitaptaki resimler, hedef kitlenin yaşına hitap etmek adına oldukça büyük bir tarzda çizilmiştir. Ancak resimler metinle uyum içinde olsa da renk kullanılmadığından, sayısının oldukça az olmasından ve yaratıcı özellikler barındırmadığından dolayı estetik ölçütle uyum içinde değildir. 9 yaş grubu çocuklar, resimlere daha ilgili ve meraklı olduğundan dolayı kitabın bu ihtiyacı karşılamadığı görülmektedir.

Resim 88., metni açıklama görevini üstlenmektedir ancak resmin çiziminin niteliksiz ve basit olduğu görülmektedir.

"Baran doğduğundan beri küf ve sigara kokusunun karışımını soluyarak uyumaya alışık olsa da özellikle kış aylarında yorganın altından çıkmak zor oluyordu. (s.7)"

Resim 88: Baran

Erdoğan, Fatih. 2017. Sihirli Kutu. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık s.7 kaynağından alınmıştır.

89.'da yer alan resim, kitabın kapak resmidir. Resmin çocuğun para dolu kutuyu açtığı andaki şaşkınlığını ifade etmektedir. Bununla ilgili metindeki ifadeler şöyledir: "Baran gözlerini kapatıp açtı ve yeniden kutuya baktı. Öylece donup kalmıştı. Kutunun içi tıka basa kâğıt paralarla doluydu. (s.40)"

Resim 89: Baran Sihirli Kutuyu Açıyor

Erdoğan, Fatih. 2017. Sihirli Kutu. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık s.41 kaynağından alınmıştır.

Resim 90.'da Baran'ın bir yazara kitap imzalattığı an resmedilmiştir.

Resim 90: Baran ve Kitap Yazarı

Erdoğan, Fatih. 2017. Sihirli Kutu. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık s.81 kaynağından alınmıştır.

91.'de Baran'ın Nisanur'a doğum günü hediyesi olarak aldıklarını verdiği görülmektedir. Resim, metinle uyum içindedir fakat basit bir çizime sahiptir.

Resim 91: Baran ve Nisanur

Erdoğan, Fatih. 2017. Sihirli Kutu. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık s.116 kaynağından alınmıştır.

Eserde yer alan diğer resimler de genellikle basit ve metni direkt açıklayan türdendir.

G. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini geliştirmektedir.

G. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumaya dair örnekler bulunmaktadır.

- "Yandaki tablete geçti. Onun üzerindeki ikonlardan birine parmağını değdirince yanıp sönen ışıklarla birlikte bir uzay görüntüsü çıktı karşısına. Birtakım uzay araçları hızla ekranda kaybolup duruyorlardı. (s.155)"

G. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun arkadaşına en anlamlı hediye olarak sevdiği yazardan kitap imzalatmak olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla eserin okumaya teşvik edici yönü itibarıyla ölçüt sağlanmaktadır.

- "Onun çok kitap okuduğunu okulda bilmeyen yoktu. 'Fahri Aydoğan' dedi öğretmen. Baran, Fahri Aydoğan'ı biliyordu. Öğretmen onun kitaplarından bazılarını okumalarını önermişti. (s.48)", "Evet, kitap alacaktı ama bu sıradan bir kitap olmayacaktı. Yarın Fahri Aydoğan'dan Nisanur için imzalı bir kitap alacaktı. (s.49)"

G. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yazma becerisini geliştirecek ifadeler bulunmaktadır.

- "O zaman şöyle yazalım: Fahri'den ve Baran'dan Nisanur'a doğum günü hediyesidir!" yazalım. Ne dersin? 'Olur.' dedi Baran. Bu aslında onun

düşündüğünden de daha iyiydi. 'Ama sen de imzalamalısın bu durumda değil mi? Aslında senin hediyen çünkü...' Baran 'Peki.' dedi. (s.82)"

G. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirmektedir. Kitaptaki diyalogdan bir örnek aşağıda verilmiştir.

- "Sıra Baran'a gelince adını sormuştu. 'Baran... Ama... Şey...' 'Evet?' 'Şey... Ben iki kitap imzalatacaktım. Biri bana, öteki...' 'Öteki kime? Kardeşine mi?' 'Kardeşime değil...' dedi Baran. 'Kardeşim yok. Yani olacak ama daha doğmadı.' 'Sen ona doğduğunda okursun o zaman.' (s.79-80)"

G. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar dinleme becerisini geliştirmektedir. Kitaptaki diyalogdan bir örnek aşağıda verilmiştir.

- " .. Sen ona bir Barbie seti al bence...' 'Evet, Barbie...' 'Saçmalama. Bebek mi alacağım?' 'Evet. Bence en iyisi o.' 'Bu yaşta bebek mi' diye sordu. 'Akıllım' dedi Nurettin. 'Biliyoruz da konuşuyoruz tamam mı! Dün öğle tatilinde saatlerce Barbie üstüne konuştular, yok bale kıyafetleriymiş, yok parti kıyafetleriymiş... (s.85)"

G. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 10 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında biçim özellikleri bakımından tutarlı olmadığı görülmektedir. Kullanılan dil akıcı, açık ve anlaşılır fakat kurgunun gerçekçi özellikler taşıması ve resimlerin basit olması tutarlılığı engellemektedir.

G. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde sanat algısı oluşturacak bir sanat dalına yer verilmediğinden dolayı ölçüt sağlanmamaktadır.

G. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Baran, babası Zeynel, annesi Esengül, arkadaşları Nurettin ve Nisanur, kardeşi Rojda. Mekân; ev, okul, park, kitap fuarı, Nisanur'un evi, karakol. Zaman gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise Baran'ın para kutusunun bir anda parayla dolması ile gelişmektedir. Bunun sırrını öğrenmek için anne ve babası Baran'la ilgili her şeyi araştırmaya başlarlar. Bu para onlara kötü şeyler yaşatır. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaratıcı, özgün ve gerçekçi olması bu eserde de görülmektedir. Eserde türe uygun olarak çocukların çak sayıda bilişsel ve dilsel beceriyi kullanmasına olanak sağlanmıştır. Resimler basit olsa da metni açıklama görevini başarıyla yerine getirmektedir. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

G. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik dolaylı aktarımlarla sağlanmıştır.

- "Para büyükler için çok önemliydi. Para onları bazen çok mutlu ediyor bazen de çok kızmalarına neden oluyordu. (s.209)", "Kitapların sonunda her şeyin yoluna girmesi adettendi. (s.243)"

G. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.8. Figen Gülü'nün (2015) *Amber'in Zaman Kapsülü* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

H. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun tüm gelişim düzeyine uygundur.

H. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin tüm alt maddeleri karşılaması eserin çocuğun duyuşsal gelişimine uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

H. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, dostluk ve sevgi değerlerini kazandırmaktadır.

- "Farklı hayatları seçmelerine rağmen ikisi de üniversite hayatlarındaki dostluklarını korumayı bilmişlerdi. (s.6)", "Onu ne kadar sevdiğimi, düşündüğümü bu hediyeyle kanıtlamak istiyordum. (s.9)"

H. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yaşamı sevdirmeye ve yaşamın güzel yanlarını sunma gibi ifadeler bulunmaktadır.

- "Zamanı sevdiğimiz derslerde nasıl yavaş akıtamıyorsak en güzel ve mutlu anılarımızı da geçmişten çekip alamıyorduk. Sadece onları hatırlayıp mutlu olabilirdik. (s.67)", "Güzel bir geleceğin olsun istiyorsan her dakikanın, her saniyenin değerini bil. Zamanını boş ve önemsiz işlerle harcama. (s.139)"

H. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun hayal kurmasına yardımcı olacak ifadeler içermektedir.

- "Babamın bizim yanımızda olmadığı bir anda çantamdan çıkardığım Ferda'nın fotoğrafını büyük teyzeye gösterdiğimi hayal etmişim en çok. (s.60)", "Sonu hep o evde Ferda'yı bulmamla biten hayaller kurmaktan yolculuğun nasıl geçtiğini anlamamıştım bile. (s.60)", "Keşke onu daha önce tanısaydım, diye geçirdim içimden. Yaz mevsimlerini bu evde beraber geçirebilirdik, onunla beraber oturup saatlerce çikolata kâğıdından gül yapabilirdim. (s.65)"

H. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk kahramanın, çevresindeki insanların duygularını anlamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "Ben üzülsün o da üzüldü. O benim canım babam; ben onun biricik kızıydım. (s.10)", "Sevdiği birini hatırlatarak çok üzmüşüm onu. (s.72)"

H. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, duyuşsal bakımdan samimi özellikler taşımaktadır.

- "Çok küçükken izlediğim bir çizgi filmdeki etrafa iyilik dağıtan mutluluk meleğine benzetim onu. (s.69)", "Ferda halaya göre geçmiş, eski bir anıya bakıp hüzünlendiğinde ya da mutlu olduğunda güzeldi. Eskiden yapılmış bir hataya bakıp ders çıkarabildiğinde güzeldi. (s.187)"

H. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde şiddet unsurlarına yer verilmemiştir.

H. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde akıl yürütme, ilişkilendirme, kıyaslama, sonuca varma ve yaratıcı düşünme becerileri kullanılmıştır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Listelemek benim için düşünmenin bir yolu olmuştu. (s.25)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Mutsuzken zaman ağır ilerliyordu. Zamanın ağır ilerlemesi, benim otuz beş dakika sonra evde olamam gerçeğini değiştirmiyordu ama. (s.34)", "Sanırım tamamen Ferda'yı bulmaya odaklandığım için gizemli notu Ferda'yla ilişkilendiriyordum. (s.44)"
- Kıyaslama becerisine dair örnekler: "Kızıl saçlarım ve çillerimle onun kadar güzel değildim belki ama aynı onun gibi kendi geçmişimi bilmiyordum ben de. (s.49)", "Geçmiş zaman bana göre bir hayli garipti; gelecek zamandan aldıklarıyla giderek büyüyen kocaman, şeffaf bir top gibiydi. (s.50)"

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Bizi gördüyse bir haftadır hazırladığım sürpriz mahvolmuş demektir. (s.16)", "Babam ilaç çekmecesinin içini daha önce görmediğimi sandığından, anahtarları burada saklamaya devam ediyordu. (s.18)", "Ferda'nın uzun mektubu babamın anlam veremediğim birçok davranışını açıklığa kavuşturmuştu. (s.170)"
- Yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler: "Beyin fırtınası yapmaya çalışıyorum. Amber bölmezsen iyi olur. (s.51)"

H. 1. 3. "Eser çocuğun dilsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde deyim, yansıma, pekiştirme, ikileme sözcükler ve çeşitli dil olayları bulunmaktadır. Bunlar altı çizili şekilde gösterilmiştir.

- "Ağaç upuzundu. (s.5)", "Yaklaşık bir aydır sık sık gördüğüm rüyamdan, sinir bozucu bir korna sesiyle uyandım. (s.5)", "Sabah sabah bisikletin kornasıyla tüm sokağı inleyen Tiktak Sami'den başkası değildi. (s.5)" , "Şaşkın şaşkın suratıma bakıyordu. (s.6)", "Saat gibi tıkır tıkır çalışıyorsun. (s.7)", "Bomboştı! (s.8)", "Zaten dakikalardır karşımda ezilip büzülen Tiktak, şimdi iyice yerin dibine geçmişti. (s.8)", "Annemin yokluğunu hiç hissettirmemiş, hep üzerime titremişti. (s.9)", "Hayal meyal bir kaç görüntü dışında hiçbir şey hatırlamıyorum. (s.12)", "...Gecenin karanlığında çın çın ötmüştü. (s.18)", "...Üstün bir dil dökme ve pazarlama becerilerine sahip olan Tiktak, tüm hünerlerini sergileyecekti. (s.31)", "...Çok eski olmasına rağmen parıl parıl parlayan halı. (s.66)", "Garsonlar harıl harıl çalışıyorlardı. (s.78)", "Dikkatle kulak kesildim. (s.82)", "Kalbim küt küt atmaya başladı. (s.85)" , "Başımdan aşağı kaynar sular döküldü, sen öyle avaz avaz bağırırken. (s.87)" "...Evimize gelip bana göz kulak olacağını söylemişti. (s.128)", "...Babamın gelişini dört gözle beklerdim. (s.129)"

H. 1. 5. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserdeki, çocuğun düzenli ve planlı bir kişilik yapısına sahip olması gerektiğine dair ifadeler kişilik gelişimini sağlaması açısından önemlidir. Bunlar aşağıda verilmiştir:

- "Bayan Disip, isminden de anlaşılacağı gibi disiplinli yaşamın altın sırlarını öğretmek için gelmişti dünyaya. Sürekli 'Gelecek idealleriniz için programlı

yaşamalısınız küçük hanım!' derdi. (s.24)", "Bayan Disip'in bana kazandırdığı vazgeçemediğim alışkanlık ise liste yapmaktı. (s.25)"

Eserde yalan söylememeye teşvik eden ifadeler bulunmaktadır:

- "Tiktak da tıpkı benim gibi gerçekleri her zaman yalana tercih ederdi. (s.37)"

Eserde çocuğun doğru olmayan davranışlarının ve hatalarının farkında olması kişilik gelişimine katkı sağlar niteliktedir.

- "Onların bu saygılı davranışının tersine ben orada bulunan oyunculara, salondaki herkese en çok da babama saygısızlık yapmışım. Bu olay aklıma geldikçe utanıyordum. (s.91)"

Çocuk kahramanın araştırmacı bir kişilik yapısına sahip olması kişilik gelişimine uygundur.

- "Sadece düşünerek çözemezdim. Bilgiye ve araştırmaya da ihtiyacım vardı. (s.101)"

H. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili ahenk, ritim ve şiirsellik içermediğinden kısmen niteliklidir.

H. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik içeren ifade yoktur.

H. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde didaktik bir üslup bulunmamaktadır.

H. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, deyim, benzetme ve kişileştirme sanatları bulunmaktadır.

- "Saat gibi tıkr tıkr çalışıyorsun! (s.7)", "Zaten dakikalardır karşımda ezilip büzülen Tiktak, şimdi iyice yerin dibine geçmişti. (s.8)", "Annemin yokluğunu hiç hissettirmemiş, hep üzerime titremişti. (s.9)", "Saatler çok

sesli bir koro gibi zamanı geçirirken ben dakikaların, saniyelerin ve saliselerin geçişine bakardım. (s.27)", "Üstün bir dil dökme ve pazarlama becerilerine sahip olan Tiktak, tüm hünelerini sergileyecekti. (s.31)", "Dersler, yemek vermediğim zaman kendini sevdirmeyen bahçedeki kedilere benziyordu. (s.45)", "Titak'ın sivri dilli halinden eser kalmamıştı. (s.35)", "Bakışları sıcacıktı. (s.72)", "Dikkatle kulak kesildim. (s.82)", "Aklın burada kalmasın diye kabul ettim. (s.84)", "Başımdan aşağı kaynar sular döküldü, sen öyle avaz avaz bağırırken. (s.87)" "...Evimize gelip bana göz kulak olacağını söylemişti. (s.128)", "...Babamın gelişini dört gözle beklerdim. (s.129)"

H. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili açık ve yalın özelliktedir. Yabancı kelime sayısı oldukça azdır. Cümleler kısa ve nettir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Babamla balık pişireyim günden tam bir hafta sonra nihayet büyük teyzeyi ziyaret etmek üzere yola koyulmuştuk. Bir hafta boyunca okulda tüm ilgimi derslere vermeye dikkat etmişim. Son sınavlarıma da çok çalışmışım. Bu gayretimi gören babam da yapacağımız ziyaretten sonra kısa bir tatil programı yapmıştı. (s.59)"

H. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde okumaya engel oluşturabilecek kelime yoktur. Kullanılan dil, günlük hayattan pek fazla ayrılmayan, söyleyiş özellikleri bakımından rahat bir üslupta olduğundan dolayı akıcı niteliktedir.

- "Sonucu ne olursa olsun, Ferda'yı bulmaya kararlıydım. Aileme dair hep merak ettiğim soruların cevabı Ferda'ydı. Babam geçmiş zamana ait her şeyi benden gizlerdi. Geçmiş, eski anılarını sevmediği için böyle yaptığını düşünürdüm. Ama Ferda'nın fotoğrafını bulduğumda, babamın aslında geçmiş sevgisine ve özlediğine inanmaya başladım. (s.47)"

H. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından niteliklidir.

H. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği türden olay ve durumları içermektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- "Heyecanla internette 'hola'nın ne anlama geldiğini aradım. Bulduğum anlam aklımı daha da karıştırdı. İspanyolca 'merhaba' demektir. (s.43)", "Mutluluklar ve mutsuzluklar var içinde geçmişin. Ve ne yaparsan yap bir daha değiştiremeyeceklerin var geçmiş zamanda...(s.49)", "Zaman ilerledikçe bir şeyler değişiyor, yenileniyordu. Kötü ve can sıkıcı şeylerin geçmişte kalması güzeldi ama iyi ve olumlu ne varsa hep benimle kalmasını isterdim. (s.67)", "Üçüncü mesajda İzmir'in Karşıyaka semtinin eski adının Kordelya olduğu yazıyordu. (s.80)", "Hayatta hep seçimler yapmak zorunda kalırız. Ne giyeceğimizi seçeriz, ne yiyeceğimizi, televizyonda ne izleyeceğimizi... (s.101)"

H. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah unsurları bulunmaktadır.

- "Hiç beklemediğim bu cevap karşısında ne yapacağımı şaşırmıştım. Kahkahalarla gülmeye başladım. Büyük teyze de benimle birlikte gülmeye başladı. (s.70)"

H. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, zamanın geçiciliğini ve tüm duyguları yaşatabilmede ölümsüz olduğunu anlatması yönüyle özgündür.

H. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda, çocuk okuyucuyu zaman zaman heyecanlandıran ve romandaki gizemi korumayı sürdüren ifadeler bulunmaktadır.

- "Birden camda kırmızı saçlı, yaşlı ve oldukça bakımlı bir kadının yansımasını gördüm. İrkilerek olduğum yerde sıçradım. (s.62)", "Gözlerimi

açtım ve karneme baktım. Matematikten istediğim notu almıştım! Bir sevinç çığılığı atarak 'Başardım!' dedim. (s.95)", "Geçmişin ve reçinenin içinde hapsolması doğanın bir mucizesiydi. Ve tüm bunları öğrendikten sonra büyülenmişim. (s.116)"

H. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu hiçbir olağanüstü durum veya olay taşımadığından dolayı gerçekçi bir niteliktedir.

H. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kazandırmaktadır.

H. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımında bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Çocuğun çıkarımında bulunmasını sağlayacak olay ve durumlar olması, eserin ölçütlerle uyum sağladığını göstermektedir. Çıkarım içeren alıntılar aşağıda verilmiştir.

- "Öksürüğün sesi Baran'a sabahın geldiğini hatırlattı. Baran her sabah bu öksürük sesi ile uyanırdı (s.5)", "Yolu uzatmak istedi. Belki de zihni sabah evde tanık olduklarından onu bir süre daha uzak tutmak istemişti. (s.29)", "Belki de yıllardır giyip durmakta olduğu ceketinden şu anda duyduğu hoşnutsuzluğu nedeni o cebindeki şişlikti. (s.90)", "Aldığı hediye amcasının bilmesi içini rahatlatmıştı. Demek ki doğru bir seçim yapmıştı. (s.111)"

H. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, kahramanların olaylar üzerindeki düşüncelerine ve yorumlarına yer vermektedir.

- "Babam yüzüme şaşkınlıkla bakmaya başladı. 'Amber sana ne oldu böyle? Sen derslerini dinlemek, çalışkan bir öğrenci olmak için bana şart koşmazdın? (s.57)", "En iyisi seni bir psikoloğa götürmek. Aslında suç biraz da bende. (s.88)", "Babası, derslerindeki başarısızlığı ve saatlerle oynayıp durduğu için neredeyse her gün Tiktak'ı eleştiriyormuş. (s.174)"

H. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde baş kahramanın içsel sorgulamalarına yer verilmiştir.

- "Aklıma cevabını veremediğim sorular gelirdi. Mesela, 'Alışveriş sonrasında hediye edilen konser biletini hangi çocuk alırdı? Konseri verecek olan şarkıcıyı en çok seven mi; yoksa en uslu olan mı? (s.11)", "Acaba tıpkı Bayan Disip'in yaptığı gibi her dakika ne yapacağımın belli olduğu bir program mı yapmalıydım? (s.48)", "Kimbilir, resmine bakarak özlemini gidermeye çalıştığı Ferda'nın izini sürdüğümüzü bilse ye yapardı? (s.61)", "Babamın kısıtlamalarına rağmen ne yapıp edip bu mesajın peşinden gitmeli miydim? Yoksa kendime vermiş olduğum sözü tutup Ferda'yı unutmalı mıydım? (s.99)"

H. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı içermemektedir.

H. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik iletiler bulunmamaktadır.

H. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde baş kahramanın Ferda'yı ararken yaşadığı problemler ve bunlara aradığı çözüm yolları ölçüte örnektir.

- "Tiktak'ın yanından ayrıldığımda aklımda sadece kutudaki fotoğraf vardı. Tekrar evi aramak, yeni fotoğraflar bulmaya çalışmak iyi bir fikir değildi. (s.15)", "Aylarca, hatta yıllarca uğraşmam gerekse bile Ferda'yı bulacak, babamın sandığa gömdüğü aile geçmişimizi gün yüzüne çıkaracaktım. (s.26)"

H. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden- sonuç ilişkisi içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeler, çocuğun olay üzerinde düşünmesini kolaylaştırmaktadır.

- "Tiktak, başta ben olmak üzere sokağımızdaki ve okuldaki tüm çocuklara yaptığı saatleri satmaya çalışırdı. Bu yüzden okuldan birçok kez uyarı

almıştı. (s.16)", "Beyin fırtınasının işe yaramayacağını düşünüyordum. Çünkü o gün ile ilgili aklına ne gelirse bir bir sayıyordu. (s.51)"

H. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, olay örgüsü nedeniyle merak uyandırmaya yardımcı olacak ifadeler içermektedir.

- "...Otelde yapılacak 'pantomim gösterisi' öyle çok anons edilmişti ki çok merak etmeye başlamıştım. (s.84)", "Ferda'yı henüz bulamasam da günlerdir süren merakım son bulmuştu. Ferda benim halamdı. (s.168)"

H. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı saman kâğıt ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3.5 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde Amber'in tıpkı bir amber taşının içine hapsolması ve annesinin bıraktığı zaman kapsülü adlı kutuya ulaşmaya çalışması anlatılmaktadır. Kapak resmi, oldukça canlı renk tonlamalarından oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Kitap, bir gençlik romanı olmasından dolayı içinde resimler bulunmamaktadır.

H. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun tüm dil becerilerini geliştirmektedir.

H. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumaya dair örnekler bulunmaktadır.

- "Bana çok benzeyen bir kızın olduğu fotoğrafın arkasında Ferda yazıyordu. (s.20)", "Videonun sesini açıp nefesimi tutarak izlemeye başladım. Yazı kaybolup ekran tamamen aydınlandığında toprağı kazan genç bir adam görüldü. Üzerinde organizasyon şirketinin adı yazıyordu. Kamera daha sonra çukurun başında bekleyen bir aileye döndü. (s.138)"

H. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okuma becerisi mektuplar veya notlar yoluyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Çocuğu okumaya teşvik eden ifadeler dikkat çekmektedir.

- "Bir ay önce bilimsel konuları işleyen bir kitapta Amber Taşının Oluşumu adında bir yazı okumuştum. Okuduğumdan öyle etkilenmişim ki bazı geceler rüyamda yazıda anlatıldığı gibi bir çam ağacından akararak önüne çıkan tüm canlıları içine hapseden yapışkan reçeneyi görüyordum. (s.17)", "O gün derste işleyeceğimiz konuyu açıp sessizce okumaya başladım. (s.46)", "Defalarca okusam da mesajlardan bir şey çıkmayacağını çok geçmeden anladım. (s.80)"

H. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Amber'in sürekli yaşamını listeleyerek geçirmesi ve listelere eserde yer verilmesi, Ferda'ya notlar yazması yazma becerisini geliştiren örneklerdir.

- "Babam saatlerce annemi anlatmıştı. Sonuçta, hem annemi çok daha yakından tanımış hem de çok güzel bir yazı yazmayı başarmıştım. (s.14)", "Bayan Disip'in bana kazandırdığı vazgeçemediğim alışkanlık ise liste yapmaktı. (s.25)", "...Yazı tahtasına büyük harflerle yazdım: 'Geçmişin izi geçmişte, geçmiş, bir yaşlı teyze. Bazen unuttur, bir anda hatırlar. (s.44)", "'Kâğıtta yazılı olan mesaj buydu. Beyin fırtınası yaparak bulduğumuz kelimeleri buraya yazarız.' dedim tahtayı göstererek. (s.52)"

H. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar ve konuşma becerisine yönelik ifadeler, konuşma becerisini geliştirmektedir. Bununla ilgili bir örnek aşağıdadır.

- "Ders seçimini fazla uzatmamak için sınıfa girer girmez, 'Resim dersini seçmek istiyorum,' diye kararımı bildirdim. Niye resim seçmek istediğimi soran öğretmenimize, 'Resim yaparken çok mutlu oluyorum', 'İleride ressam olmayı düşünebilirim.', 'Babam yeni boyalar ve fırçalar aldı.' gibi mantıklı sebepleri sıraladım. (s.145)"

H. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Hem diyaloglar hem de diyalogları dinlerken verilen tepkiler veya ifadeler dinleme becerisinin varlığını göstermektedir.

- "Tiktak söylediklerimi ilgiyle dinledikten sonra, 'Peki Ferda'nın o mesajla sana ne anlatmak istediğini çözebildin mi?' diye sordu. (s.144)", "Dün gece videoda izlediğim dedenin 'Geçmişe takılı kalıp yaşadığın anı unutma. Yoksa telafisi olmayan hatalar yaparsın.' diyen sesi kulaklarımda çınladı. (s.147)"

H. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 13 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Bir gençlik romanı olmasının gerektirdiği gerçeklik, özgünlük ve dilinin sanatlı olması gibi özellikler estetik bakımdan tutarlıdır.

H. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Film, resim, tiyatroya yönelik ifadeler çocukta sanat algısı oluşturmaya yöneliktir.

- "Daha önce pek çok kez izlediğim bir -animasyon filmini izlemeye karar verdim. 'Kayıp Prenses' adında bir filmdi bu. (s.48-49)", "...Otelde yapılacak 'pantomim gösterisi' öyle çok anons edilmişti ki çok merak etmeye başlamıştım. Babama 'Tatil' adlı gösteriyi seyretmemiz ve yola sabah çıkmamız için ısrar ettim. (s.84)", "...Yıllar önce okula gelen bir tiyatro grubunun oyununu hatırlamıştım. Hayvanların canlandırıldığı oyunda, tavşanı oynayan oyuncuyu hıçkırık tutmuştu. (s.91)", "Niye resim seçmek istediğimi soran öğretmenimize, 'Resim yaparken çok mutlu oluyorum', 'İleride ressam olmayı düşünebilirim.' (s.145)".

H. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Amber, babası, Tiktak Sami, Erdal Amca, Zeynep Teyze, Ferda, psikolog Meral Hanım, Bayan Disip. Mekân; ev, okul, Tiktak'ın evi, tatil köyü, tiyatro salonu, evin bahçesi. Zaman gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü ise

Amber'in babasının girmesine izin vermediği gizemli odayı merak etmesi ile gelişmektedir. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaratıcı, özgün ve gerçekçi olması bu eserde de görülmektedir. Eserin türene uygun olarak olaylar devinim hâlinde ve sürükleyici tarzdadır. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

H. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser öğretici ifadelerle hayata dair bilgiler içermektedir.

- "İkinci mesajda, kordelya kelimesinin yedi yılda bir çiçek açan soğan gövdeli bir bitki olduğu yazıyordu. Bu mesaja bitkiye ait bir resim de eklemişti. Üçüncü mesajda İzmir'in Karşıyaka semtinin eski adının Kordelya olduğu yazıyordu. (s.79-80)", " 'Deja-vu ne?' Babam önündeki peçeteye ağzını sildi ve bir yudum su içti. 'Fransızca bir kelime. 'Daha önceden görmek' anlamına geliyor. Aslında şöyle: Yaşanılan bir olayı, sanki daha önce yaşamış gibi hissetme. (s.82)" , "Gazeteciye göre özellikle atom bombası gibi çok büyük yıkıcı etkileri olan bombalar, dünya üzerindeki çeşitli bölgeleri yok edebilecek doğal afetler, insanları geçmişi saklamaya yöneltiyordu. (s.135)"

H. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.9. Feyza Hepçilingirler'in (2014) *Türkü Çocuk Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular*

I. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünkü duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

I. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Çocuk kahramanın aşk duygusuna yer verilmesi, hedef kitlenin yaşı itibariyle duyuşsal bakımdan uygun değildir:

- "Eşe başka. Ona âşık olabilirim. Belki de oldum, farkında değilim. İnsan âşık olup olmadığını nasıl anlar acaba? (s.87)"

I. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, sevgi, hayvan sevgisi, yardımseverlik değerlerini kazandırmaktadır.

- " Anne ve babasının sevgisini bile paylaşmak zorunda. (s.7)", "Sevgi dedikleri bu olsa gerekti. Kardeşini hemen o anda görmek istiyordu. (s.16)", "Ama bu yavru köpek... Çok tatlıydı, çok sevimliydi. O da beni sevmiştii anlaşılın. (s.33)", "Yıkık bir duvarın dibine büzülmüş artık açlıktan mı, korkudan mı nedense titriyordu kediciik. Paltosunu çıkardı, kediciği sardı sarmaladı onunla eve götürdü. (s.36)"

I. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk olmanın güzellikleri ve hayatın değerine dair ifadeler bulunmaktadır.

- "Büyümenin güzelliğini düşündü sonra Barış. Buğday gibi her gün biraz daha büyümek ne güzeldi. Büyükler bu zevkten yoksundular işte. Çocuklar büyürken onlar büyümüyor, yaşlanıyordu. Boyları uzamıyor, zamanla kısalıyordu bile. (s.130)", "Ama türkülerdeki gibi olsun hayat. Türküleri çok sevdim. Yaşanan her şeyi ne güzel anlatıyor türküler. Türkülerdeki gibi olsun. Acının da sevincin de değeri bilinsin. (s.136)"

I. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Başkahraman Barış'ın sıkıntıdan onlarla oynamak için hayali olarak icat ettiğı arkadaşları Jan, Askıt ve Baskıt ölçütün sağlandığını göstermektedir.

- " Barış da hayali arkadaşlar icat etmek zorunda kalmıştı o zaman. İşte Askıt ve Baskıt o zaman icat ettiğı hayali arkadaşlarıydı. (s.12)", "Sakallı hayal etti kendisini. Bu hayalinin yanına oyuncakları ve kendi yaşına gelmiş olan Bilge'yi koydu. (s.14)", "Başka bir gezegenden geldiğini hayal ettiğı için

anlatacağı ilginç şeyler olacağını düşünüyordu ama Jan'ı konuştururken genellikle annesinin veya babasının söyleyebileceği şeyleri söyletiyordu ona. (s.28)"

I. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Empati kurmaya yardımcı düşünceler, kahramanların diğer kahramanların duygu durumunu anlamaya yönelik ifadelerinde bulunmaktadır.

- "Eğer sokakta bırakılırsa bu kedicik kışın soğuşuna dayanamaz ölürdü. Ölsün müydü yani? Annesinin vicdanı sızlamaz mıydı bu kedicik ölürse? (s.37)", "Barış'ın ağladığını görünce herkes seferber oldu. Erkeklerden, 'Erkek adam ağlar mı?' diyenler oldu. Kadınlar hemen susturdu onları. 'Ağlar elbet. Niye ağlamazmı? Erkek insan değil mi?' dediler. (s.120)"

I. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, duyuşsal bakımdan samimi özellikler taşımaktadır.

- "Bütün çardak kahağaya boğuldu gibi olmuştu anneye kızın türküşmesi. bir süre kahağalar kesilmedi. Kasım emmi Barış'ın sevdiği gülünçlü türkülerden birini daha söyleyip türküş şölenine bitirdi. (s.115)"

I. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğu duyuşsal bakımdan etkileyecek, olumsuz örnek oluşturacak davranışlar ve şiddet unsurları bulunmaktadır.

- "Oysa annesi geçen gün bacağına şaplağı indirince o gizlice gidip öpmüştü kızaran yeri. (s.6-7)", "Geçen yıl babamın bir arkadaşını vurmuşlardı. Babam günlerce hastaneye gitti. (s.26)", "Kuzulara bayılıyorrum ama horozlardan tiksiniyorum. Hele babaannemin o büyük beyaz horozundan. Boğabilirim onu. Kalles, kötü ruhlu... (s.41)", "Çocuklar gördükleri kuşlara nişan alıyor ve taş fırlatıyorlardı. (s.72)", "İçkiyi içen erkeklerden bazıları çabucak sarhoş oldu. Biri belindeki tabancayı çekip havaya ateş açmaya başlayınca çocuklar kaçıştılar. (s.107)"

I. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde sonuca varma, yaratıcı düşünme, kıyaslama, akıl yürütme becerileri vardır.

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Hep böyle olurdu zaten. Büyükler yanıtlamak istemedikleri bir soruyla karşılaştıklarında böyle geçiştiriyorlardı. Eğer sorudan hoşlanmışlarsa dostlarına anlatıyorlardı. (s.5-6)", Kendi kendine düşündü kimi soruları bekletmek gerektiğine karar verdi. Belki büyüyünce kendiliğinden ulaşacaktı doğru yanıtlara. (s.6)"
- Yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler: "Geçen gün sandalyeleri yere yatırıp ayaklarından birleştirerek yaptığı uzay gemisi ne güzeldi. Plastik tabureyi de ters çevirip başına geçirerek uzay başlığı yapmıştı.(s.10)
- Kıyaslama becerisine dair örnekler: "İnsanların içini gören bir makine olsun diye yola çıkmıştım ama benimki galiba mikropları inceleyen bir makineye daha çok benzedi. (s.23)", "Filmlerde vardı hani, Barış'ın defalarca seyrettiği Züğürt Ağa filminde örneğin. (s.46)"
- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Belki biraz çaba gösterirsem türkülerini sevebilirim. Sevmem için tanımam gerek. (s.22)"

I. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yerel ağzın yanı sıra yansıma, ikileme, pekiştirme ve deyim gibi sözcüklerin çocuğun dil gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca çocuğun söz varlığını geliştirmeye yönelik ifadeler de bulunmaktadır. Bunlar altı çizili bir şekilde aşağıda gösterilmiştir.

- "... Bilge'ye ille de göz kulak olmak gerekirmiş. (s.8)", " Uzun uzun konuştular. (s.11)", "Düpedüz aldatmışlardı onu. (s.14)", "Beğendiğim türkü sözleri bulursam yanlarına kurşun kalemle küçük bir X koyarak işaretlerim. (s.22)", "...Anımsayınca içi sızladı. (s.24)", "Paytak paytak yürüyüşüyle tam önümden geçerken ayağını uzatıp onu düşürdüğü için. (s.24)", "...İzin verilmeyecek diye ödüm koptu. (s.33)", "Çok dil döktü kabul ettirmek için, ne öyküler uydurdu. (s.37)", "...Çocuğun kafasını delik deşik edecekmiş. (s.44)", "İşlerinin çabuk bitmesi için Barış da onlara yardım ederdi zaman zaman. (s.50)", "Suda kıpır kıpır oynamaları ilginçti çok. (s.67)", "İnsanın ellerini dalayıp kaşım kaşım kaşındıran bamya ile toprağa paralel uzanıp kıpkırmızı olgunlaşan domatesle aynı topraktan yetişiyor. (s.93)"

I. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser kişilik gelişimine uygundur. Çocuk kahramanın olgun bir kişilik yapısına sahip olduğunu gösteren ifadeler bulunmaktadır.

- "Böyle şeyleri üzülmelerin diye çocuklardan saklamak çok saçma. Hem 'Bugünün küçükleri, yarının büyükleri' diyorlar hem de pek çok şeyi bizden gizliyorlar. (s.26)",

İnsanları kişilik özelliklerine göre sınıflandırmayı gösteren ifadeler şöyledir:

- "Şimdi bu ağabeyin kimseyi öldürmeyeceğini biliyorum ama kötü adamlar onu vurursa... Çocukken ona bunu söylemeliydiler. Dünyada kötü insanlar da var demeliydiler. (s.28)", " 'Sakın yalan söyleme. Yalan söylemek çok kötüdür.' diyen büyüklerinde yalan söylediğini anlamak düş kırıklığına uğrattı Barış'ı. (s.38)"

I. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili tüm ölçütleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

I. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik her bölümde yer alan türküler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bununla ilgili birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

- "Açıl mor menekşem bahar eriştii, lale sümbül nergis reyhan yetiştii, benim kismetime akzambak düştü (s.22)", "Aman şimdi yaman şimdi, dağlar başı duman şimdi, Kavuşmamız ne hoş olur, ayrılmamız yaman şimdi (s.25)", "Bahçelerde karataş, oynarlar kardaş kardaş, ikisi de bir boyda, bulunmuyor arkadaş (s.32)", "Kanadı var kilim gibi, ibliği var elim gibi, acısı var ölüm gibi, küpeli horozum, kar beyazım. (s.42)"

I. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde didaktik bir üslup bulunmamaktadır.

I. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Mecaz anlam, benzetme, kişileştirme ve deyimler bulunmaktadır.

- "... Bilge'ye ille de göz kulak olmak gerekirmiş. (s.8)", "...Anımsayınca içi sızladı. (s.24)", "...İzin verilmeyecek diye ödüm koptu. (s.33)", "Çok dil döktü kabul ettirmek için, ne öyküler uydurdu. (s.37)""Kardeşi doğunca tek kişilik saltanatı sona ermişti. (s.14)", "Kırpışan, kızaran gözler uykuya hasret. (s.91)", "O karşı çıkınca akan sular durur. (s.102)", "Çünkü çocuklar yazın en bunaltıcı sıcaklığında bile soğan gibi kat kat giyindiler hep. (s.116)"

I. 2. 4. "Eser dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili açık ve yalın özelliktedir. Hedef kitlenin yaş seviyeleri dikkate alınarak yabancı sözcüklerin kullanımına yer verilmemiştir. Cümleler kısa ve anlam nettir. Bununla ilgili bir paragraf örnek olarak verilmiştir.

- "Sonunda ancak öyle uydurma bir plajda tütün çardaklarına benzeyen bir çardak bulabildiler. Ne bir sandalye ne bir masa vardı çardağın içinde. Kuma serilecek bir hasır, bir kilim bile yoktu. Annenin işi dört çocukla gerçekten zordu ama bu kez şanslarına babaanne de yanlarındaydı. (s.80)

I. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde okumaya engel oluşturabilecek kelime yoktur. Kullanılan dil, günlük hayattan pek fazla ayrılmayan, söyleyiş özellikleri bakımından rahat bir üslupta olduğundan dolayı akıcı niteliktedir. Örnek paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Bunları düşününce kardeşini ne kadar özlediğini fark etti Barış. Gitti, annesinin Bilge için hazırladığı özel albümü buldu. Tek tek baktı fotoğraflara. Kimilerini öptü, kimilerini okşadı. 'Sana bir kardeş geliyor.' diyerek yanıltmışlardı onu. (s.13)"

I. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından niteliklidir.

I. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği türden olay ve durumları içermektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- "Işıklara kimse uymuyor. Polis bile uymuyor. Polis başını çevirince insanlar yola fırlıyorlar. (s.29)", "Denizli adını duymuştu tabii. Ama ilçelerini öğretmemişlerdi ki okulda! Bilgisizliğinin suçunu okula yüklemek gibi olacak diye bunu söylemedi Barış sustu. (s.53)", "İçinde büyüttüğü patatesi de incecik dalların ucundaki zeytini de aynı özenle besliyor toprak. Birine tat veriyor, ötekinin içini yağ ile dolduruyor. (s.93)", "9 Eylül İzmir'in düşman işgalinden kurtuluş günü. O gün yapılan törenleri izledikten, İzmir Fuarı'nı hiç değilse bir kez gezip dolaştıktan sonra gidiliyor. (s.117)"

I. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, türküler üzerinden güldürü öğelerini içermektedir.

- " 'Şu Maşad'ın kızları, baygın bakar gözleri, gözlerine bakarken, kaybettim öküzleri.' Türkü bitince gülüştük birlikte. Daha sonra söylediği türkü de çok komikti. Aklımda kalan dörtlüğü şöyleydi: 'Yaylı gelir taşlıktan, dingil çıkmış başlıktan, şu köyün oğlanları, evlenemez açlıktan. (s.58)"

I. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu, yaz tatilinde Barış ve ailesinin babaannesinin köyüne tütün yetiştirmeye gitmesiyle gelişmektedir. Barış'ın orada arkadaşlarıyla olan maceraları, tütün biçmeyi öğrenmesi, insanların kişiliklerini ve dünyalarını tanınması, hayatı dolu dolu yaşamayı sevmesi, türkülerle bambaşka bir bağ kurması gibi olaylar kurguyu özgün kılmaktadır.

I. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu çocuğu şaşırtarak ilgisini çekecek tarzda olaylardan oluşmaktadır.

- "Hazine bulmuş gibi heyecanlandılar. Avuç avuç toprağı elek gibi yaptıkları ellerinden geçiyor, yenisini ya da yenilerini arıyorlardı. (s.96)", "Barış heyecandan ve korkudan titriyor, doğru dürüst konuşamıyordu. 'O işte!' dedi. 'Kovuktaki adam. Sana anlattığımız. Hani vardı ya... Paraları çalan... Bak, başka kimsede onun şapkasından yok. Eminim. (s.108)"

I. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu hiçbir olağanüstü durum veya olay taşımadığından dolayı gerçekçi bir niteliktedir.

I. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, ön yargıya sahip olmasından dolayı çocuğa düşünme becerisini kısmen kazandırmaktadır.

I. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuk kahraman Barış'ın olaylar üzerinden düşünerek çıkarımda bulunduğu görülmektedir.

- " 'Tanrı nerededir?' diye sorduğunda da böyle olmuştu. 'Gökyüzündedir.' yanıtını alacağından da emindi. Dua ederken herkes ellerini göğe açtığına göre orada olması gerekirdi. (s.6)", "Kendi aralarından birbirlerine 'hanım' dediklerini hiç duymadım. 'Bacı, gelin, aba, kadın, teyze, ana' hepsi var, hanım yok. Galiba 'hanım' olmak da sultan olmak kadar ulaşılmaz onların yaşamında. (s.87)"

I. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların tutumları açık ve net şekilde ifade edilmektedir.

- "Kızların iyi bir oyun arkadaşı olmadığını düşünürdü Barış. Koşamazlar, biraz koşsalar yorulurlar, hemen ağlamaya başlarlar. (s.48)", "Özlediği, ulaşamadığı şeylere Jan'ın sahip olduğunu düşünüyordu kimi zaman da. (s.29)", "Bunları anlatsam yine boyundan büyük laflar ediyorsun diyecekler. Dünyada kötülük yokmuş gibi davranmaları doğru mu peki? (s.27)"

I. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğu sorgulamaya yönlendirecek düşünceler bulunmaktadır.

- "Kamyonu üzerinden geçirdiği doğru. Ama niye yaptı? Kız kardeşini de oyuna katmak istediği için. Hani arkadaş olacaktı ona? Arkadaşların birlikte oynamaları gerekmez mi?" (s.7)", "Ne yazacaktı Barış günlüğüne? Babası

da mı günlük tutacak? Niye kendisine de almış Barış'inkine benzeyen ciltli defteri? Ne yazacak ki oraya? (s.17)", "Dünyada kötülük yokmuş gibi davranmaları doğru mu peki? (s.27)", "Tanrı neden yalnız onların alınına böyle çileli bir yaşam yazmış oldu? Değiştirmek için çaba gösterilmeyen şey, kendiliğinden ve istenen doğrultuda değişir miydi? (s.85)"

I. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı bulunmaktadır. Bu ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Kısaca, insanlardan iyi bir yaratık bu Foste. İnsanlar öyle mi ya? Hayvanları yiyorlar, o yetmiyor birbirlerini bile yiyorlar. Vuruyorlar, öldürüyorlar yani. (s.26)", Jan'a 'Çiklet ne işe yara' diye sorduğunda ise onu aşağılamaktan çekinmiyordu: 'Sen de ne kadar bilgisizsin. Çikleti bilmiyor musun? (s.30)"

I. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser düşünmeye yönlendirmesinden dolayı dogmatik iletilerden uzaktır.

I. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Barış'ın yaşadığı problemlere aradığı çözüm yolları ölçüte örnektir.

- "Ne yapabilirim diye düşündü. Onu görmeye köye gidemezdi. Ama onu buraya getiremez miydi acaba? Aklına gelen fikir çok heyecanlandırdı Barış'ı. (s.16)", "Günlük tutmak iyi fikirdi de her gün yazacak bir şey çıkmazdı ki! Ne yazacaktı Barış günlüğüne? Babası da mı günlük tutacak? Niye kendisine de almış Barış'inkine benzeyen ciltli defteri? Ne yazacak ki oraya? (s.17)"

I. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "İşte ben Foste gemisini, batıp kimsenin ölümüne yol açmadığı için , Foste hayvanını da insanları öldürmediği için seviyorum. (s.28)", "Hep yaz olsa

burada yaşasam. Böyle dediğimde 'neden?' diye soruyorlar hemen. Neden olacak? Ben doğayı seviyorum; toprağı, gökyüzünü, yıldızları, ağaçları ve kuşları. (s.92)", "Gününün tümünü dışarda geçirdiğı, eve karnı acıktığı ve uykusu geldiğı zamanların dışında hiç uğramadığı için kardeşini görmüyordu bile. (s.94)"

I. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, merak uyandıran ve düşündüren ifadelere yer vermektedir.

I. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 10 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 14 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı saman kâğıt ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3.5 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde Barış'ın elinde türkü defterinin olduğu, kardeşi ve köpeğinin de bulunduğu bir resimdir. Kapak resmi, oldukça canlı renk tonlamalarından oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Resimler hem dekor hem de metni açıklama görevlerini üstlenmektedir. Kullanılan resimlerde renk tonlamaları kaliteli yapıdadır. Resimler, kahramanların duygularını yansıtmaları bakımından önemlidir.

Aşağıdaki resim 92.'de, metnin açıklayıcısı değil, yalnızca olayları somutlaştıran dekor görevini üstlenmektedir. Barış'ın odasında tek başına düşler kurması ve kardeşi Bilge'nin özlemle eşyalarına bakması anlatılmaya çalışılmıştır.

Resim 92: Barış Kardeşini Düşünüyor

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.15 kaynağından alınmıştır.

Resim 93.'te Barış'ın babaannesini köpeği sahiplenmek konusunda ikna etmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla resim, metinle uyum içindedir.

Bununla ilgili alıntı şöyledir: "Hep bir köpeğim olmasını istiyordum. O sevimli şeyin benim köpeğim olmasına izin verilmeyecek diye ödüm koptu. 'Olsun.' dedi babaannem. (s.33)

Resim 93: Barış, Babaannesini ve Kardeşi Bilge

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.34 kaynağından alınmıştır.

Resim 94.'te Barış'ın köye traktörle gittiği sahne somutlaştırılmıştır. "Köye yaklaşmışlardı aslında. Yürünerek kısa zamanda gidilebilirdi. Ama traktörle gitmek hem daha kolay hem daha zevkliydi. (s.48)"

Resim 94: Barış ve Babası Traktörde

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.49 kaynağından alınmıştır.

Resim 95.'te metnin içindeki ifadelerle karşılık gelmediği için dekor görevini üstlenmektedir. Resimde Barış arkadaşlarıyla tütün dizektedir.

Resim 95: Barış ve Arkadaşları

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.57 kaynağından alınmıştır.

Resim 96. metni şöyle açıklamaktadır: "Tepeye çıkmaya az kalmıştı zaten. Oraya tırmanılırsa aşağıda neler olduğunu çok kolay görebilirlerdi. Birbirlerine 'Sessiz olalım' uyarısı yapıp yukarıya çıktılar. O da ne? Bir adam onların bulunduğu kovuğu kazıyordu. (s.76)"

Resim 96: Barış ve Arkadaşları Köyün Tepesinde

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.75 kaynağından alınmıştır.

Resim 97.'de metni açıklama görevini üstlenmektedir. Çocukların mağaranın önünde bulduğu paralar anlatılmaktadır. Resmin, alıntıyla uyum olduğu görülmektedir:"Paraya benziyordu bulduğu. Galiba bir eski zaman parasıydı. Bir tarafında baykuşa benzeyen bir kuşun, öteki tarafında da ellerinde buğday demetine de savaş aletine de benzeyen bir şey tutan bir kadınla erkeğin kabartması vardı. (s.95-96)"

Resim 97: Barış ve Arkadaşları Mağaranın Önünde Araştırma Yapıyor

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.95 kaynağından alınmıştır.

Resim 98.'de köyde oturan halkın çardakta toplanarak türkü söylediği görülmektedir. Resmin, kahramanların duygusunu yansıtmaması metni tamamlayıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Resim 98: Köy Halkı Türkü Söylüyor

Hepçilingirler, Feyza. 2014. Türkü Çocuk. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.111 kaynağından alınmıştır.

Resim 99.'da Barış'ın köyden ayrıldığı an resmedilmiştir. Barış'ın ve arkadaşlarının üzgün ifadeleri metinle uyum içindedir: "Biraz gözlerim sulandı ama kendimi tuttum. Ağlamadım. Dedikleri gibi nasıl olsa önümüzdeki yaz yeniden buluşacaktık. (s.131)"

Resim 99: Barış Arkadaşlarıyla Vedalaşıyor

Hepçilingirler, Feyza. 2014. *Türkü Çocuk*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları s.132 kaynağından alınmıştır.

I. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde okuma becerisine yönelik örnekler bulunmadığından çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir.

I. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumaya dair örnekler bulunmaktadır.

- "Kardeşinin en sevimli resmini aldı eline. Odasının duvarına kocaman Bilge resmi çizdi. Sonra da onu rengârenk boyadı. (s.16)", "Paraya benziyordu bulduğu. Galiba eski bir zaman parasıydı. Bir tarafında baykuşa benzeyen bir kuşun, öteki tarafında da ellerinde buğday demetine de savaş aletine de benzeyen bir şey tutan bir kadınla erkeğin kabartması vardı. (s.94-96)"

I. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Okuma becerisiyle ilgili örnek ifadeler bulunmamaktadır.

I. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Barış'ın günlük tutması, türkü sözlerini yazması ve yazmaya olan aşkı çocuğun yazma becerisini geliştirir niteliktedir.

- "Günlük tutmak iyi fikirdi de her gün yazacak bir şey çıkmazdı ki! Ne yazacaktı Barış günlüğüne? Babası da mı günlük tutacak? Niye kendisine de almış Barış'inkine benzeyen ciltli defteri? Ne yazacak ki oraya? (s.17)", "Madem babası da onun yaşındayken, hem de çok günlük tutmuş, o da

tutacaktı. (s.18)", "Beğendiği sözleri ayrı bir deftere geçirmeyi düşündü önce. Sonra bu kararından vazgeçti. Babası bu defteri ona vermişti, geri almayacaktı ki... Her günlüğünün başına koymak için türkü sözlerinden birini rahat rahat seçebilirdi bu defterden. (s.43)", "Şimdi yazarken düşündüm. Birkaç ay sonra yaşım iki basamaklı bir sayı olacak. Yazmak, yine zihnimi açtı işte. (s.102)"

I. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar ve türkülerin kahramanlar tarafından aşık atışmasına benzer şekilde söylenmesi çocuğun konuşma becerisini geliştirmektedir.

- "Topal Nuri sözün gerisini şiir gibi sürdürdü: 'Anason ekip biçerk, ırakı yapıp içek' (s.112)", "Ana-kız başladılar türküye: 'Ah kızım edalı kızım, çekilmiyor nazın, seni bir çoban istiyor, vereyim ona', 'Ah ana dilleri yana, ben varamam ona, çobanın koyunu çoktur, saydırır bana. (s.113-114)", "Halk, ana leyleğin çaresizliğini görüp anlamış, onun ağzından bir türkü yakmış. 'İssız yuvalarda büyüttüm seni, çayır çimenlerde yürüttüm seni, sürüler içinde bey ettim seni... (s.119)"

I. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Barış'ın babasından ve halktan sürekli türküler dinlemesi, dinleme becerisini geliştirmektedir.

- "Türküyü yalnız ona mı okuyacaktı babası? Bağlamasını asılı olan yerden alıp çalmaya başlayınca türkünün neden sadece ona okunduğunu anlamakta güçlük çekmedi Barış. (s.41-42)", "Acıklı bir Konya türküsünü de Sultan Abla'dan dinledi. Önce öyküsünü anlattılar. (s.119)"

I. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 10 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Kullanılan dil akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun gerçekçi, sanatsal özellikler taşıması ve resimlerin nitelikli olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

I. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde her bölüm başında türkülerin yer alması edebiyat ve müzik sanatının varlığını göstermektedir. Eserde aynı zamanda tiyatro ile ilgili bir ifadeye yer verilmiştir. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Babasının arkadaşları geldiğinde, dost toplantılarında bağlama çaldığını, türkü söylediğini biliyordu Barış. O da kaç kez dinlemişti babasının türkülerini. (s.20)" "Yanıtlamak yerine yeni bir türküyeye başladı Kasım Emmi: 'Pir Sultan Abdal'ım dağlar aşalım, aşalım da dost iline düşelim, çok nimetin gördük helallaşalım, geçti dost kervanı eyleme beni. (s.112)", "Bütün çardak kahkahaya boğuldu tiyatro gibi olmuştu ana ile kızın türküleşmesi. Bir süre kahkahalar kesilmedi. (s.115)"

I. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Barış, babası, annesi, kardeşi Bilge, babaannesi, Dursun, Eşe, Ahmet, Veli, Ümmü Teyze, Kasım Emmi, Ayşe Kadın, Zeynep. Mekân; ev, köy, çardak, sahil, sünnet düğünü. Zaman gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü Barış'ın yaz tatili için babaannesinin köyüne gitmesiyle gelişir. Roman türünün özelliklerinden biri olan kurgunun yaratıcı, özgün, gerçekçi ve sanatsal olması bu eserde de görülmektedir. Eserin türüne uygun olarak olaylar devinim halinde ve sürükleyici tarzdadır. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

I. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser öğretici ifadelerle hayata dair bilgiler içermektedir.

- "Reklamlar seni değil, o malın satışını düşünür. Sağlığının bozulup bozulmayacağı onların umurlarında bile değildir. Paranı bu gibi şeylerle tüketmemen ve sağlıklı beslenmen gerektiğini reklamlar mı düşünecek; yoksa sen, kendin mi düşüneceksin? (s.31)", "Höyük, çok eski bir yerleşim yerinin zaman içinde toprakla örtülü tepe biçimine gelmiş haliydi. Bu topraklarda yaşamış, eski uygarlıklardan kalan hazine değerinde yerlerdi höyükler. (s.99)"

I. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.10. Koray Avcı Çakman'ın (2018) *Düşlerin Peşindeki Çocuk Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular*

J. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser kişilik gelişimini tam olarak sağlamamasından dolayı çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur.

J. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser duyuşsal gelişimi sağlamaktadır.

J. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Sevgi, dayanışma, dostluk, misafirperverlik, doğa ve hayvan sevgisi değerlerini kazandırmaktadır.

- "Büyükannesi gülümseyerek baktı onlara. 'Hım... Demek dayanışma ha!' (s.11)", "Bu koca dünyada böyle iyi kalpli bir büyükannesi olduğu için seviniyor, onun için bir şeyler yapmak istiyordu. (s.23)", "Tabiatla ve hayvanlarla dost olsun diye, henüz küçücük bir çocukken bile büyükannesi onu kucaklayıp sık sık ormana götürürdü. (s.62-63)", "Ördekayak, ertesi sabah Çömlekel'e dostluğu, misafirperverliği ve ona öğrettiği şeyler için teşekkür etti. (s.82)"

J. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eser, yaşamı sevdirmeye ve güzelliklerini çocuğa göstermeye çalışmaktadır.

- "Ördekayak büyükannesinin her an nasıl böyle güler yüzlü olabildiğini anlamıyordu. Yağmur yağınca, güneş açınca hatta fırtına çıkıp şimşek

çakınca bile sevinirdi yaşlı kadın. (s.8)", "Yaşlı hanım, öylesine hayat doluydu ki çorak tarlasına ve yoksulluğuna rağmen sürekli gülümsüyordu. (s.104)"

J. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde kahramanın düşlerinin peşinden gitmesi, hayalperest oluşu ölçütü sağlamaktadır.

- "Ördekayak gökyüzüne baktı. Ah, yağmamakta inat eden yağmur bir yağsa da mısırlar coşsa... Ürünleri kasabada satıp biraz para kazansak, O zaman yeni bir de sepet alırız, diye düşündü. (s.13)", "Keşke masaldaki devler gibi bir solukta beş altı adım atıp tarlaya varabilse, keşke bulutları üfleyip yağmur yağdırabilseydi. Ama ne o bir devdi ne de yaşadıkları masal... (s.23)", "Büyükannesi ona masal okuduğu zamanlar nasıl bir masal kahramanı olmak istiyorsa, kilime bakınca da kilimin üzerinde bir motif olmayı düşlerdi. (s.33)"

J. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde kahramanların birbirlerinin duygu durumunu anlamaya çalışması ve onlar gibi düşündüklerini gösteren ifadeler vardır.

- "Ördekayak büyükannesinin bu söylediğine önce güldü, sonra hüznünlendi. Yaşlı kadın havlayan bir köpek alıp getirince Geveze kendini kötü hissedip mutsuz olabilirdi. (s.12)", "Torunu onun ardından bakıp, 'Kendinden çok beni düşünüyor, hep beni düşünüyor.' diye mırıldandı hüznünlendi... (s.41)"

J. 1. 1. 5. "Eser samimi olmalı." maddesine yönelik bulgular

Eser, duyuşsal bakımdan samimi örnekler içermektedir.

- "Ağlara dolunca uskumrular, coşkulu bir şarkı tutturmuş balıkçılar: Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kıskandırır yıldızları. (s.78-79)", "İşte böyle takılıp kalmamış sırtındaki derdine... Kiminin elindedir hüneri, kiminin sesinde, kimininse yüreğinde... Kimi de arar durur, 'Beni yeteneğim nerede?' diye. (s.81)"

J. 1. 1. 6. "Eser şiddete yöneltmemeli." maddesine yönelik bulgular

Eserde şiddet yoktur.

J. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser, çocuğun sonuca varma, ilişkilendirme, akıl yürütme becerisinin gelişimini sağlamaktadır.

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Zavallı köpek kuşların tarlaya konmasını engellemek için bir o yana bir bu yana koşturup duruyordu. Diğer köpekler gibi havlayabilseydi ne güzel olurdu, o zaman bu kadar yorulmazdı. (s.9)", "Kilerdeki bir çuval un, üç beş kilo patates, tarladaki domates, avludaki cılız ağacın dalındaki elmalar onları değil kışa, sonbahara bile çıkarmazdı. (s.23)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Biz insanlar nasıl kızdığımızda suratımızı asıyorsak, gökyüzü de kızdığında fırtına çıkarıyordur belki. (s.9)"
- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: " 'Hım... Kargalar bu güleç yüzlü korkuluktan korkmayabilir. Kaşlarını da çatık yapalım bari!' diyerek siyah iplikle, kalın iki çatık kaş çizdi. (s.20)"

J. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde yansıma, deyim, ikileme, pekiştirme sözcükleri ve çeşitli dilsel olaylar bulunduğundan eser, dil gelişimine uygundur. Bununla ilgili örnekler altı çizili şekilde gösterilmiştir.

- "Avlunun kenarındaki sarmaşık gülü, rüzgârla bir o yana bir bu yana sallanıp duruyordu. (s.7)", "Ağaçkakanı gören kedi, miyavlayarak avlu duvarının üzerine atladı. Harıl harıl toprağı eşeyen horoz, kedinin atladığı tarafa baktı ve olanca sesiyle ötmeye başladı: 'Üüüüüüüüüüü...'(s.7)", Kâh yolun kenarındaki koca bir çınara, 'Günaydın!' dedi, kâh circır böceklerine sabah sabah söyledikleri şarkılar için teşekkür etti. (s.8)", "Onlarca karga gaklaya guklaya tarlada uçuşuyor. (s.11)", "Üzerine bastıkça koca aslanı inim inim inletiyormuş. (s.16)", "Ne masaj ne acı su ne de ayağını çekip

bükmek fayda etmiş. (s.17)", "Kâh fil taşımış sincabı sırtında, kâh kaplan, kâh panter. (s.18)", "O akşamda yemyeşil çayırların, coşkulu ırmakların, mutlu insanların olduğu güzel bir masal okudu. (s.24)", "...Şırlı şırlı akan gür, berrak pınarların sularından içti. (s.24)", Kitabı daha önce hiç böyle uzun uzun karıştırdığı olmamıştı. Evirip çevirirken bir şey dikkatini çekti. (s.31)", "Başka başka zamanlarda, başka başka hayvanlar da gitmiş göle, dertlerine deva bulmak umuduyla. (s.39)", " 'Hayır Geveze. Sen burda kal ve büyükanneme göz kulak ol! dedi (s.45)", "...İşe dört elle sarıldı. (s.57)", "...Öyle haldur huldur değil, nazikçe örülür kamış. (s.58)", ...Bir pasta hamuru gibi mıncıklaya mıncıklaya yoğurdu. (s.68)", "...Yepyeni sırlar icat etmiş. O gün bu gündür pasparlak testiler, çömler yaparmış. (s.81)", "...Eski püskü bir heybe tutuşturdu. (s.82)", "...Sözcükler ağzına tıklıverdi. (s.95)", "...Onun söylediklerini can kulağıyla dinleyen Ördekayak... (s.116)"

J. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser, çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Çünkü başkahramanın evden izinsiz ve habersiz bir şekilde ayrılması, çocuk okuyucunun kişilik gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bununla birlikte kişilik gelişimine olumlu katkı sağlayacak güzel bir kişiliğe sahip olmanın önemini gösteren ifadeler şöyledir:

- "Hayatta asıl korkulması gereken şeyler başkadır Ördekayak. Yalandan, kötülükten, nefret ve kinle dolu olanlardan korkmalısın. (s.63)", "Hiç kimse kusursuz değildir. Marifet kusursuz olmakta değil, marifet kendini yetiştirmekte, geliştirmekte... (s.77)"

J. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili tüm ölçütleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

J. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik şarkılar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bununla ilgili birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

- "Ağlara dolunca uskumrular, coşkulu bir şarkı tuttururmuş balıkçılar: Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kışkandırır yıldızları. (s.78-79)", "...Ama ne zaman öfkelenmeye başlasam hep şarkı dökülür dilimden. Bal şöyle: Öfkemi uçur rüzgâr, öfkemi götür rüzgar, ister fırtına ol ister kasırga öfkemi de götür yanında... (s.85)"

J. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde didaktik bir üslup bulunmamaktadır.

J. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, kişileştirme, deyim ve benzetme sanatları bulunmaktadır.

- "Aslanın pençesine keskin gözleriyle şöyle bir bakmış. (s.18)", "Meraklı leziz bir elmayı kemiren obur bir elma kurdu gibi içini kemiriyor, yatağında dönüp duruyordu. (s.32)", "Kaplumbağa bu yumru yüzünden her yarışta geride kalıyormuş. 'Ah! Ah! Şu sırtım bir iyileşse! Bende gönlümce gezsem dağ tepe.' diyormuş. Yine böyle bir gün ah vah ederken, bu söylediklerini kurbağalardan biri işitmiş. 'Böyle söyleneceğine Altın Göl'e gitsene demiş.' (s.35)", "Yalnız otların umurunda değildi susuzluk. (s.41)", "Büyükannesinin onun ördüğü sepete yiyecekleri doldurduğunu hayal etti ve işe dört elle sarıldı. (s.57)", "Yitip gitmiş olan umudu, aniden sanki sihirli bir el yüreğine değmişçesine geri gelmişti. (s.93)", "Tam bu soruyu sormak için ağzını açmıştı ki sözcükler ağzına tıklıverdi. (s.95)"

J. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili açık ve yalın özelliktedir. Hedef kitlenin yaş seviyeleri dikkate alınarak yabancı sözcüklerin kullanımına yer verilmemiştir. Cümleler kısa ve anlam nettir. Bununla ilgili bir paragraf örnek olarak verilmiştir.

- "Akşamla birlikte kuşların cıvıltısı yerini cırcır böceklerinin sesine bırakmıştı. Ördekayak, büyükannesini ne kadar özlediğini düşündü. Bir ağacın altına oturup tıpkı büyükannesiyle yaptıkları gibi cırcır böceklerinin şarkısını dinlemeye başladı. (s.84)"

J. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde okumaya engel oluşturabilecek kelime yoktur. Kullanılan dil, günlük hayattan pek fazla ayrılmayan, söyleyiş özellikleri bakımından rahat bir üslupta olduğundan dolayı akıcı niteliktedir. Örnek paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Sabahleyin ahşap ustası onu erkenden uyandırdığında odanın taş zeminindeki kilim dikkatini çekti. Gece karanlıkta fark etmediği bu kilim, tıpkı büyükannesiyile yaşadığı evdeki kilime benziyordu. Yalnız, üzerindeki figürler farklıydı. Bu kilimin üzerinde mısır tarlasında çalışan sırtı dönük bir kadın motifi vardı. (s.88)"

J. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından niteliklidir.

J. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun yakın çevresinde karşılaşılabileceği türden olay ve durumları içermektedir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdadır.

- "Güç... Dünya kurulduğundan beri karga da, aslan da, kurnaz tilki de, oklu kirpi de, insanoğlu da gücün peşinde. Güç kimine göre aslanın pençesinde, kimine göre bir filin cüssesinde. Kimi tahta oturmakla kimi önüne geleni korkutmakla güçlendiğini sanır. (s.15)", "Büyükannesi, 'Ağaçlar sana bir şey yapmaz. Çoğu hayvan da sen ona zarar vermediğin sürece sana zarar vermez. Hayatta asıl korkulması gereken şeyler başkadır. Yalandan, kötülükten, nefret ve kinle dolu olanlardan korkmalısın.' derdi. (s.63)"

J. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah unsurları bulunmaktadır.

- " 'Ot yiyor olsaydık çok şanslı olurduk.' dedi Ördekayak. Bu söylediği büyükannesini çok güldürdü. 'İnek... İnek olsaydık demek istiyorsun sanırım!'" (s.41)"

J. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, bir çocuğun kendini arayış noktasında başlaması ve bu süreçte kendini geliştirmesiyle özgün bir yapıdadır.

J. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda çocuğun dikkatini canlı tutacak sürprizler bulunmaktadır.

- "Demişler ki: 'Hekim nerede? Kim bakacak kralımızın derdine?' Meğer hekim sincapmış. Panter de, diğerleri de şaşakalmış. (s.18)", "Ördekayak kulaklarına inanamıyordu. Yoksa bir rüya mı görüyordu? 'Ne? Ne dediniz siz?' 'Altın Göl'ün nerede olduğunu biliyorum.' dedim. Ördekayak çok sevindiği zamanlarda yaptığı gibi dükkânın ortasında tek ayağının üzerinde seke seke zıpladı. (s.87)"

J. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, baş kahramana büyükannesinin anlattığı masallara yer vermesine rağmen gerçekçi özelliktedir.

J. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, ön yargıya yer vermesinden dolayı çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır.

J. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "Büyükannesinin yüzünde o hep çok sevdiği gülücük çizgilerini görmek istiyordu Ördekayak, endişe çizgilerini değil. Ama biliyordu ki her ne kadar belli etmese de gelecek için kaygılanıyordu yaşlı kadın... (s.23)", "Demek ki, sadece ona yolu aşabilen, aşır da ulaşabilen şifalanır. İnanmayanlar da çabalamayanlar da dertleriyle kalakalır! (s.38)", "Çömlek ustası gölün çamurlarını testilere doldurup taşıyabildiği kadar çamur taşıyıp getirmişti

anlaşılan. Tüm parlak testileri, çömlekleri de getirdiği o çamurlardan yapıyor olmalıydı. (s.65)", "Belki de Altın Göl, çok uzak bir yerdedir ve ayağım yüzünden benim gidemeyeceğimi düşünüyordur, diye geçirdi içinden. (s.74)", "Demek bu yüzden... Bu kilime her baktığımda kendimi azim dolu hissetmem bu yüzdenmiş. (s.124)"

J. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların tutumları açık ve net şekilde ifade edilmektedir.

- "Çömlekel sanki onun zihninden geçenleri okuyordu. 'Ellerinle konuşacaksın çamurla... Onu yoğura yoğura dinleyeceksin. (s.71)", "Hiç kimse kusursuz değildir! Marifet kusursuz olmakta değil, marifet kendini yetiştirmekte ve geliştirmekte... Dedikten sonra, 'Masalları sever misin? diye sordu Çömlekel. (s.77)", "Yaşlı hanım, öylesine hayat doluydu ki çorak tarlasına ve yoksulluğuna rağmen sürekli gülümsüyordu. (s.104)", "Büyükannesi her zaman ki gibi gülümsüyordu: 'Hiçbir şey görüldüğü gibi değildir Ördekayak. (s.132)"

J. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğu sorgulamaya yönlendirecek düşünceler bulunmaktadır.

- "Su olmadan mısırlar, vakitsizce sararıp boyunlarını bükerken, otlar nasıl olup da böyle arsızca yeşerebiliyordu. (s.23)", "Hem ne söylemesini bekliyordu ki? Yaşlı kadın yapabileceğinden bile fazlasını yapmıyor muydu? (s.24)", "Büyükannesi bu saate kadar neden uyandırmamıştı ki onu? Yoksa tarlaya tek başına mı gitmişti? (s.25)", "Kim neden koparmıştı ki o sayfayı? Yoksa büyükannesi miydi bunu yapan? Ama neden böyle bir şey yapmıştı ki? (s.32)", "Çamurla konuşmak mı? Ağzı, dili, ulakları mı vardı ki çamurun? Böyle mi öğrenecekti çömlek yapmayı? (s.71)", "Peki ama şimdi ne yapacaktı? Altın Göl yalnızca masallar da mı vardı? Gerisin geri eve mi dönecekti? (s.105)"

J. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargıyı içeren ifade vardır. Başkahramanın insanlara yönelik bakış açısı ön yargıyı göstermektedir.

- "Çömlekel'in de tıpkı sepetçi gibi çok cimri olduğunu düşünüyordu. (s.82)"

J. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser düşünmeye yönlendirmesinden dolayı dogmatik iletilerden uzaktır.

J. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde baş kahraman Ördekayak'ın ayağının sakat olmasından dolayı utancı ve sırf iyileşmek uğruna masaldaki Altın Göl'ü aramak için evden ayrılması ölçütü sağlamaktadır. Altın Göl'ü bulmak için tanıştığı kişilerin yanında çalışmaya başlaması da probleme yönelik çözüm arayışlarından biridir.

- "Ördekayak, bir köpeğe bir de doğuştan tıpkı bir ördek gibi paytak olan ayağına baktı. Ayağı yüzünden aksar, istese de pek hızlı yürüyemezdi. (s.9)", "Masaldaki kaplumbağa gibiyim ben. Büyükannem, benim hiçbir zaman Altın Göl'ü bulamayacağımı düşündüğü için bunu benden saklamış. Bu masalın beni üzmesini istememiş. (s.40)"

J. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Havalar çok ısındığı için artık tarlaya sıcak bastırmadan, gün ağarmadan gidiyorlardı. (s.23)", " 'Biliyordum, bir gün o masalı okuyup da kendi masalının peşine düşeceğini biliyordum Ördekayak... Bu yüzden saklamıştım onu senden.' (s.54)"

J. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, merak uyandıran ve düşündüren ifadelere yer vermektedir.

- "Oğlan onun bunca kamışı ne yapacağını çok merak ediyordu. Ne yenir, ne de içilirdi bunlar. (s.52)", " Eski bir dükkanın önüne gelince durup içeri girdiler. Ördekayak etrafı meraklı gözlerle inceliyor, Geveze ise yalnız bakmakla kalmıyor, bir de dört bir yanı kokluyordu. (s.55)"

J. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 11 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 13 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, beyaz ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 3 cm, sağ ve sol boşluklar ise 2 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde Ördekayak'ın köpeği ile Altın Göl'ü aramak için yollara düştüğü bir resim bulunmaktadır. Kapak resmi, oldukça canlı renk tonlamalarından oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Resimler dekor, metni tamamlama ve metni açıklama görevlerini üstlenmektedir. Kullanılan resimlerde renk tonlamaları kaliteli yapıdadır. Resimler, kahramanların duygularını yansıtmaları bakımından önemlidir. Resimler, çocukta bir sanat algısı oluşturacak şekilde çömlek, sepet, kilim yapımı gibi zanaatlara yer vermektedir. Dolayısıyla çocukta bir estetik duyarlılık oluşturacak niteliktedir. Resimler, her bölüm başında, içeriği çağrıştıran resimlerden oluşmakta ve bölümlerin içinde bir ve iki sayfayı kapsayan niteliktedir.

Resim 100. metni tamamlama görevini görmektedir. Ördekayak'ın büyükannesine olan sevgisini göstermesinden dolayı metindeki ifadelerle uyum sağlamaktadır: "Ördek ayak kendisini şanslı ve mutlu hissediyordu. Büyükannesi ona ayağındaki engeli unutturuyordu. (s.11)"

Resim 100: Ördekayak ve Büyükannesi

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.10 kaynağından alınmıştır.

Resim 101.'de masalda anlatılan aslanın çocuğun zihninde daha rahat somutlaştırmasını sağlamak amacıyla yerleştirilmesi, resmin dekor ve tamamlayıcı olduğunu göstermektedir.

Resim 101: Masaldaki Aslan

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.16 kaynağından alınmıştır.

Resim 102.'de Ördekayak'ın büyükannesi hastalanmıştır ve onu iyileştirmeye gelen şifacı kadın, ona ne yapması gerektiğini anlatmaktadır. Resimdeki ortamdan da anlaşılacağı üzere metin, içeriği hem açıklamakta hem de tamamlamaktadır.

Bununla ilgili ifadeler şöyledir: "Az sonra, yaşlı kadın merhemler ve çeşitli bitkilerle dolu çantasını yanına alıp Ördekayak'ın peşine düştü. Eve varınca Lokman anasedirin ucuna oturup büyükannenin alnını avucuna koydu; sonra onu yattığı yerden doğrulttu, kulağını göğsüne yasladı ve öksürttü. (s.26)"

Resim 102: Ördekayak'ın Büyükannesi Hasta

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.25 kaynağından alınmıştır.

Resim 103.'te kayıp masaldaki kurbağanın Altın Göl'ü bulması ve içinde yüzerek iyileşmesi anlatılmaktadır. Resim, masalı somutlaştırması bakımından metni açıklamakta ve tamamlamaktadır.

Resim 103: Kayıp Masaldaki Kurbağa

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.35-36 kaynağından alınmıştır.

Resim 104.'te Ördekayak'ın masalın peşinden Altın Göl'ü bulmak için gecenin bir vakti yola koyulması anlatılmaktadır. Olayın gece olduğu izlenimini vermesi için kullanılan renk tonu, gri ve siyah ağırlıklıdır.

Resim 104: Ördekayak Altın Göl'ü Bulmak İçin Yola Çıkıyor

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.46 kaynağından alınmıştır.

Resim 104. ve 105.'te yer alan resimlerde çocuk kahramanın kamış topladıktan sonra ustasından sepet örmeyi öğrenmesi anlatılmaktadır. Resimler, metinle uyum içinde olduğu gibi metni açıklama görevini de üstlenmektedirler.

Resim 105: Ördekayak ve Sepet Ustası Kamış Topluyor

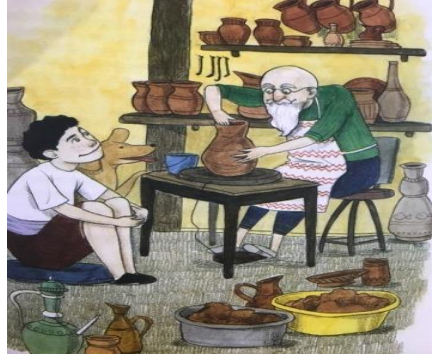
Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.51 kaynağından alınmıştır.

Resim 106: Ördekayak Sepet Örmeyi Öğreniyor

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.59 kaynağından alınmıştır.

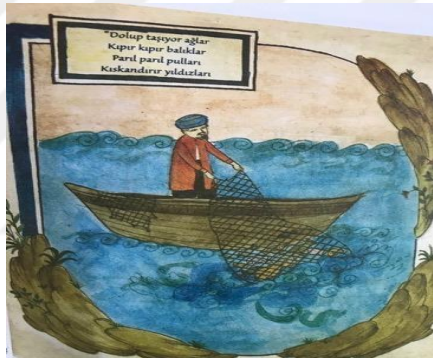
107.'deki resimde Ördekayak'ın Çömlekel'in çömlek yapımını hayranlıkla izlemesi görülmektedir. Kitapta yer alan bu resim, çocuk kahramanda sanat algısı oluşturması ve sanat ilgi duymayı sağlaması açısından estetik niteliktedir. Metinde, Çömlekelin nasıl çömlek yaptığı şöyle anlatılmaktadır: "Çömlekel önce leğenlerden birinin başına geçip içindeki çamuru tıpkı bir pasta hamuru gibi mincıklaya mincıklaya yoğurdu. (s.68)"

Resim 107: Ördekayak ve Çömlekel

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.69 kaynağından alınmıştır.

108.'deki resimde Çömlekel'in anlattığı masal, resmedilmiştir. Resim hem dekor hem de metnin açıklayıcısı konumundadır: "Ağlara dolunca uskumrular, çipuralar, barbunlar, palamutlar, coşkulu bir şarkı tutturmış balıkçılar: Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kıskandırır yıldızları. (s.79)"

Resim 108: Çömlekel'in Masalı

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.79 kaynağından alınmıştır.

109.'da Ahşap ustasının nasıl tahtaları yontarak ürünler elde ettiği anlatılmaktadır. Bu yönüyle resim, çocukta sanat algısı uyandırmaktadır.

Resim 109: Ahşap Ustası ve Ördekayak

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.89 kaynağından alınmıştır.

110.'da yer alan resim, masalda anlatılanları somutlaştırmakta ve metni açıklamaktadır: "Gel zaman git zaman dev, dev soluğuyla yağmur bulutlarını üflemiş, üfleyip de tarlaların üstüne sürüklemiş. (s.98)"

Resim 110: Masaldaki Dev

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.99 kaynağından alınmıştır.

Resim 111. ve 112.'de kilim dokuyan kadın ve onu izleyen Ördekayak bulunmaktadır. Kilimin nasıl dokunduğu gösteren resim hem dekor hem de metni açıklama görevini görmektedir. Aynı zamanda sanat algısını barındırmaktadır.

Resim 111: Ördekayak ve Kilimci Kadın

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.102 kaynağından alınmıştır.

Resim 112: Ördekayak ve İplikçi Kadın

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.123 kaynağından alınmıştır.

Resim 113.'te Ördekayak, gözleri görmeyen bir kıza resim çizmeyi öğretmektedir. Resimde de görüldüğü üzere kızın gözleri kapalı olarak resmedilmiştir.

Resim 113: Ördekayak ve Görme Engelli Kız

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.118 kaynağından alınmıştır.

114.'teki resim, kitabın son resmidir. Masal, resimle uyum içindedir: "Sincap koşa koşa köyün birine varmış. Kartalsa avını gözden kaçırmış. Sincabı gören çil horoz çıkmış çitlerin üzerine başlamış ötmeye. Avluda kedi, evin içinde iplikçi hanım uyanmış. (s.137-140)"

Resim 114: Düşlerin Masalı

Avcı Çakman, Koray. 2018. Düşlerin Peşindeki Çocuk. İstanbul: Altın Kitaplar s.138-139 kaynağından alınmıştır.

J. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun tüm dil becerilerini geliştirmektedir.

J. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Masaldaki resimlerin üzerinde bulunan ifadeler görsel okumayı göstermektedir.

Bunlar şöyledir:

- "Ormanın birinde kral aslan hastalanmış. Yelesi bir yana yatmış, gövdesi bir yana... (s.16)", "Yine böyle bir gün derenin başında ah vah ederken, bu söylediklerini kurbağalardan biri işitmiş. 'Böyle söyleneceğine Altın Göl'e gitsene.' demiş. (s.35)", "Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kıskandırır yıldızları. (s.79)", "Gel zaman git zaman dev, dev soluğuyla yağmur bulutlarını üflemiş, üfleyip de tarlaların üstüne sürüklemiş. (s.98)"

J. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Ördekayak'ın masal kitabını alıp kayıp masal'ı okuması ve masal okumaktan keyif alması, okuma becerisini geliştirir niteliktedir.

- "Büyükanesinin okuduğu masalı çok beğenmişti Ördekayak... Yatağına yattığında bir süre uyuyamadı. Masalı, masalın kahramanlarını düşündü. (s.19)", "Ördekayak kitabı karıştırmaya öyle bir dalmıştı ki henüz hangi masalı okuyacağına karar veremeden büyükannesi uyuyakaldı. 'Ben de kendime bir masal seçip okuyayım bari...' dedi ve kitaba bakmaya devam etti. (s.31)", "...Ses çıkarmamaya çalışarak odasına geçti ve sandıkta durmaktan sararmış kâğıdı açıp masalı okumaya başladı. (s.33)"

J. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Ördekayak'ın evden kaçarken anneannesine yazdığı mektup, yazma becerisini geliştirir niteliktedir.

- "O akşam yemekten sonra odasına geçer geçmez eline bir kalem kağıt alıp büyükannesine kısacık bir mektup yazdı. (s.44)"

J. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserdeki diyalogların yanında, konuşma becerisiyle ilgili doğrudan ifadelerin yer alması konuşma becerisini geliştirir niteliktedir. Bunu gösteren alıntılar aşağıdadır.

- "Masaldaki karakterlerin taklidini yaparak okurdu o. Kralı gür sesle, prensesi tiz sesle, kargayı gıklayarak, kurbağayı vıraklayarak... (s.31)", "Ağlara dolunca uskumrular, çipuralar, barbunlar, palamutlar coşkulu bir şarkı tutturmuş balıkçılar: Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kıskandırır yıldızları. (s.79)", "...Ne zaman öfkelenmeye başlasam hep aynı şarkı dökülür dilimden. Bak şöyle: "Öfkemi uçur rüzgâr... Öfkemi götür rüzgâr, ister fırtına ol, ister kasırga, öfkemi de götür yanında... (s.85)", "Bir an önce dokumacı kadına güzel bir masal anlatıp gölün yerini öğrenmeliydi. (s.96)"

J. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Ördekayak'a büyükannesinin sürekli masal anlatması, onun da bundan etkilenerik kilimci kadına anlattığı masal, eserde yer alan şarkı türünde ifadeler ve diyaloglar çocuğun dinleme becerisini geliştirir niteliktedir.

- "Büyük annesi hemen hemen her akşam torununa ya bir masal anlatır ya da kapağındaki yaldızları dökülmüş eski bir masal kitabından masalar okurdu. (s.24)", "Kitabın içindeki masalları bugüne kadar hep yaşlı kadın okumuştı ona. (s.31)", "Ördekayak biraz öncekinin aksine bu kez büyük bir dikkatle dinleyip izliyordu çömlek ustasını. (s.71)", "Ağlara dolunca uskumrular, çipuralar, barbunlar, palamutlar coşkulu bir şarkı tutturmuş balıkçılar: Dolup taşıyor ağlar, kıpır kıpır balıklar, parıl parıl pulları, kıskandırır yıldızları. (s.79)", "...Ne zaman öfkelenmeye başlasam hep aynı şarkı dökülür dilimden. Bak şöyle: "Öfkemi uçur rüzgâr... Öfkemi götür rüzgâr, ister fırtına ol, ister kasırga, öfkemi de götür yanında... (s.85)", "Bir an önce dokumacı kadına güzel bir masal anlatıp gölün yerini öğrenmeliydi. (s.96)"

J. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 11 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun gerçekçi, sanatsal özellikler taşıması ve resimlerin nitelikli olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

J. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde Ördekayak'ın evlerine gittiği ustalardan, ahşap, kilim ve çömlek yapmayı öğrenmesi ve bunu ileriki hayatında zanaat olarak icra etmesi çocukta bir sanat algısı oluşturmaya yöneliktir.

- "Çömlekel önce leğenlerden birinin başına geçip içindeki çamuru tıpkı bir pasta hamuru gibi mıcıklaya mıcıklaya yoğurdu. (s.68)", "Ahşap ustası yalnızca sandalyeler, masalar, raflar yapmıyordu. Tahtayı oyup şekillendirerek hayvanların ahşap oymalarını da yapıyordu. (s.88)", "Dokumacıbu yeni kilimi dokumaya başladığından beri neredeyse bir dolunay geçmişti. Her geçen gün kilimdeki figürler daha da belirginleşiyordu. Devin ağzı, burnu, yağmur bulutları, ekin tarlaları... (s.101)"

J. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Ördekayak, büyükannesi, sepetçi ustası, çömlek ustası, ahşap ustası, kilimci kadın, gözleri görmeyen kız ve onun babası. Mekân; ev, tarla, yol, sepetçinin evi, çömlek ustasının evi, ahşap ustasının evi, kilimci kadının evi, Altın Göl. Zaman gündüz ve akşam olarak belirtilmiştir. Olay örgüsü Ördekayak'ın Altın Göl'ü bulmak için evi terketmesiyle gelişir. Roman türünün özelliklerinden biri olan başkahramanın problemi çözmek için başından geçen olaylar romanın düğüm kısmını, Altın Göl diye bir şey olmadığına inanarak aramaktan vazgeçmesi de çözüm kısmını oluşturmaktadır. Kurgunun yaratıcı, özgün, gerçekçi ve sanatsal olması bu eserde de görülmektedir. Eserin türene uygun olarak olaylar devinim halinde ve sürükleyici tarzdadır. Tüm bu özellikler dikkate alındığında eserin türüne özgü özellikler taşıdığı görülmektedir.

J. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser öğretici ifadelerle hayata dair bilgiler içermektedir.

- "Kafdağı dediğin bir varılmaz yer. Bence ulaşamadığımız, ulaşmaya cesaret edemediğimiz her yer Kafdağı'dır... (s.42)", "Yaşlı kadın ona hep, 'Ne olursa olsun, söylenen bir selamı bile sahibine iletmelisin. (s.62)", "Çömlekel ona ertesi gün sırtı kullanıp nasıl parlak testiler ve çömlekler yapıldığını öğretecekti. Sonra da onları fırınlamayı... (s.76)", "Adam ona ahşap oymanın püf noktalarını anlatırken, Ördekayak can kulağıyla dinliyordu. Sonunda çakıyı eline aldı ve bir tahta parçasını oymaya başladı. (s.90)"

J. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.11. Nazlı Eray'ın (2018) *Frej Apartmanının Esrarı* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

K. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser duyuşal ve kişilik gelişimini kısmen sağlamasından dolayı ölçüt, kısmen uygundur.

K. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserin değerlere, empatiye yer vermemesi ve şiddete yöneltmesi ölçütü kısmen sağlamaktadır.

K. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eserde herhangi bir değer bulunmadığından ölçüt sağlanmamaktadır.

K. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğa yaşamı sevdirmeye ve yaşamın güzel yönlerini çocuğa tanıtmaya çalışmaktadır.

- "İstanbul bizimdi, köşedeki turşucunun dükkânında piyasaya yeni çıkmış vişneli ve portakallı gazozlar bizimdi, biriktirdiğimiz harçlıklarımızla aldığımız çomağın ucundaki gökkuşağı renkli, şeker bulamacı macun ve Kasımpaşa'daki bütün simitçilerin sattığı çatır çatır simitler bizimdi. (s.9)", "Geldi yeni su. Yapraklarım, çiçeklerim suyla yıkandı. Oh, yaşamak ne güzel! (s.90)", "Çocukluğumuzun o büyülü evreni çevremizdeydi. Yaşadığımız o hayatın çok güzel olduğunu daha sonra öğrenecektik. (s.101)"

K. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğun eski anılarından oluştuğu için hayal kurmaya yönlendirmektedir.

- "Bütün bu kokular, çocukluğumun, eski mahallenin, Saadet Apartmanı'nın içindeki yaşamımın bir parçasıydı. (s.11)"

K. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğun, çevresindeki insanların duygu durumunu anlamaya çalışmasına dair ifadeler bulunmamaktadır.

K. 1. 1. 5. "Eser samimidir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde pembe begonya çiçeğinin konuşturulması ve çiçeğin duygularına yer verilmesi samimi bir özellik katmaktadır. İlgili ifadeler aşağıda verilmiştir.

- "Beni balkona hava alayım diye koydular ama su vermeyi unuttular. Toprağım çatladı, şimdi bayılacağım, kendimden geçmek üzereyim. Yapraklarım yavaş yavaş boyunlarını büktiler bile. Ne yapabilirim? Seslenemiyorum, kimseyi çağırıyorum. (s.72)"

K. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde olumsuz örnek oluşturacak davranışlar, şiddet ve korku unsurları bulunmaktadır.

- "Bu gece yepyeni gösteriler sunacakmış bizlere. Gövdesine kılıç saplattırarak. (s.55)", "Her şey çok ürkütücüydü burada. 'İçlerinde hayaletler mi var?' 'Hayaletler kötü ruhlar.' dedi, pervane. (s.79)", " 'Bir vampir tabutu o!' Çığlık atmamak için kendimi zor tuttum. (s.80)", "Vampir gözlerini devirerek güldü. Birden jilet gibi sivri dişlerini boynuma geçirdi. (s.82)"

K. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde ilişkilendirme ve yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler bulunduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- Yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler: "Bu kitapta beni dinlendiren, mutlu eden bir şey vardı. Sanki Pembe Bego satırlarda benimle konuşuyor, şu üstünde yaşadığımız dünyayı, havayı, gökyüzünü, gece ve gündüzü benimle paylaşıyordu. (s.51)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Bir balığın suda dönmesi gibi birden havada dönüverip yatay bir duruma geçti kadın. (s.62)", "Sandığın içine girsem, Osman gibi kaybolup gidecektim. Uçsam, karısına olduğu gibi tavana yapışıp orada kalma tehlikesi vardı. (s.93)"

K. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde çok sayıda yansıma, pekiştirme, ikileme sözcükler, deyimler, mecaz anlamlı cümleler bulunduğundan ölçüt çocuğun dil gelişimine uyum sağlamaktadır. Dilsel olaylar altı çizili şekilde gösterilmiştir.

- "...Kasımpaşa'daki bütün simitçilerin sattığı çıtır çıtır simitler bizimdi. (s.9)", "...Başı sıkışınca kurbağa gibi vrak! vrak! diye sesler çıkarırdı; Beno'yu ise annesi akşamüstleri Saadet Apartmanı'nın boşluğundan uzun uzun çağırırdı. (s.10)", " Osman'la ben turşucuda gazozumuzu içerken dükkânda konuşulanlara kulak kabartırdık. (s.13)", "Kıpkırmızı boyalı, yeni çıkan vişneli gazozdan açtırmıştım. (s.14)", "Upuzun koridor karanlıktı.

(s.15)", "Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. (s.15)", "Döne döne yağın kar tanelerinden ayıramıyordum gözümü. (s.15)", "Üst kat ışıkları açıktı, ışıl ışıl aydınlıktı bu görkemli apartman. (s.15)", "Şimdi her taraf bembeyaz olmuştu. (s.17)", "Tepedeki pırıl pırıl parlayan kristal avizenin büyüklüğü ve zenginliği şaşırtmıştı beni. (s.18)", "Şaşkınlıktan dilimizi yutacaktık nerdeyse. (s.24)", "...Kristal avizenin topları sanki çok hafif şıkırdıyordu. (s.25)", "Bir grup misafirle neşeli neşeli konuşuyor, şuh kahkahalar atıyordu. (s.30)", "Şakacı şakacı konuşuyordu benimle. Yüreğime su serpmişti biraz. (s.31)", "Tepedeki kristal avizenin ampulleri usul usul sönükleşti. (s.31)", "Turşucu birisiyle konuşuyordu. Kulak kabarttım. (s.37)", "Aydede Apartmanı'nın kapısından girip, gözden kayboldu. (s.51)", "Bu gece yepyeni gösteriler sunacakmış bizlere. (s.55)", "Kahverengi kapı gıcırtyla açıldı. (s.56)", "Ödüm kopuyor ne yapacağımı bilmiyorum. (s.57)", "Havadaki görünmez bir yatağın üstünde mışıl mışıl uyur gibiydi. (s.62)", "Bambaşka bir dünya dedi Taliha. (s.66)", "Gözlerim fal taşı gibi açılmış, kurumuş dilim damağım birbirine yapışmıştı. (s.72)"

K. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde bulunan ötekileştirme, kişilere karşı saygısız söylemler, çocuğun ilerde kişiliğini olumsuz yönde etkileyecek kötü alışkanlıklar kişilik gelişimine uygun değildir. Örnekler aşağıda verilmiştir.

- " 'Deli.' diyordu turşucu. 'Akıllı yerinde değil madam Anjel'in. Kocası Feridun Bey idare ediyormuş onu. (s.14)", "...Elinde incecik saplı şampanya bardağı. (s.14)", "...Uşak içki kadehleriyle dolu bir pesi dolaştırıyordu. (s.18)", "İrice kalıplı, biraz çirkince bir kadındı. (s.21)", "Eğreliotu buna çok bozuldu. 'Zengin, parası var. Hiç durma evlen,' dedi. (s.103)"

K. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili tüm ölçütleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

K. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, ritim ve şiirsellik, başkahramanın okuduğu kitaplardaki alıntılarla sağlanmıştır. Bu sayfadaki satırlar şiirsel bir üslupla aktarılmıştır. Bununla ilgili örnekler şöyledir:

- "...İlkbahar ve yaz... En sevdiğim mevsimler... yazıyordu bir sayfanın ortasında. İlkbaharda dirilir, adeta yaşamın içine yeniden girerim. Yapraklarım yeşerir, yaz ise en sevdiğim, hiç bitmesin istediğim bir mevsimdir. Pembe çiçeklerim her yanıma süsler, Paris'in en ünlü modaevinden giyinmiş bir kadın gibi hissedirim kendimi. Sonbahar ve kış hüznü verir bana. Yavaş yavaş takılarını çıkaran, onları bir köşeye kaldıran yaşlı bir kadın gibiyimdir artık. (s.41)", "Çocukluğum... Seradaki günlerim... Taze bir fide olmanın verdiği deli doluluk. Gençlik, gençliğin verdiği cesaret... Çiçekçi dükkanında günlerim. Çırak su vermeyi unuttunca nasıl da boynumu büküyordum. Ah, hayat!.. (s.42)", "...Bugün belki de sıradan bir gün. Beni balkona koydular. Cılız bahar güneşini yapraklarımın üstünde hissetmek büyük bir zevk veriyor bana. Aşağıda sokaktan geçen yoğurtçunun sesini duydum az önce. (s.72)"

K. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser didaktik bir üslupta olmadığından ölçüt sağlanmaktadır.

K. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, kişileştirme, deyim ve benzetme sanatları bulunmaktadır.

- "Osman Şişhane Yokuşu'nun kralıydı, bense Tarla başı'nın küçük prensesiydim. (s.9)", "Osman'la ben turşucuda gazozumuzu içerken dükkânda konuşulanlara kulak kabartırdık.(s.13)", "Gökyüzünden aşağıya beyaz tül giysili binlere balerin iniyordu sanki. (s.15)", "Karşımızda üstü oymalarla süslü Frej Apartmanı bir saray gibiydi. (s.17)", "Osman'la sessizce yan yana duruyor, içine ilk kez girdiğimiz bu değişik âlemin büyüsunü bütün ruhumuzda hissediyorduk. (s.22)", "Şaşkınlıktan dilimizi yutacaktık nerdeyse. (s.24)", "Uzun yüzlü uşak, salon kapısının yanından

bana dik bir bakış fırlattı. (s.29)", "Şakacı şakacı konuşuyordu benimle. Yüreğime su serpmişti biraz. (s.31)", "Aslında masal dünyası gibi bir yer. Sihirli bir alem. (s.33)", "Turşucu birisiyle konuşuyordu. Kulak kabarttım. (s.37)", "Bu muhteşem binaya tüylerim ürpererek baktım. (s.37)", "Aynı toprağı, bize verilen suyu paylaşıyorduk. Pembe salkım salkım çiçeklerime, koyu yeşil yapraklarıma hayranlıkla bakıyordu. (s.42)", "İçim birden acıyla doldu. (s.49)", "Aydede Apartmanı'nın kapısından girip, gözden kayboldu. (s.51)", "Havuz, uçuk mavi bir dondurmadan yapılmıştı. Büyülü bir mücevher gibi bahçenin ortasında duruyordu. (s.56)", "Ödüm kopuyor ne yapacağımı bilmiyorum. (s.57)", "Erişilmez büyülü bir havası vardı. Bir rüya kraliçesi gibiydi. (s.59)", "Gözlerim fal taşı gibi açılmış, kurumuş dilim damağım birbirine yapışmıştı. (s.72)", "Beni balkona hava alayım diye koydular ama su vermeyi unuttular. Toprağım çatladı, şimdi bayılacağım, kendimden geçmek üzereyim. Yapraklarım yavaş yavaş boyunlarını büktüler bile. Ne yapabilirim? Seslenemiyorum, kimseyi çağıramıyorum. (s.72)", "Mum ışığın çevresinde delice dolanan pervaneydi benimle konuşan! 'Bak, hep kanatlarımın ucu yanık.' dedi. (s.75)", "Yolun kenarında bir lale gördüm. Ne güzeldi, yeni açmıştı. Rengi parlak kırmızıydı. 'Kimsin sen?' diye sordum. 'Ben İstanbul'um,' dedi. (s.104)"

K. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kullanılan dil ve üslup açık ve net bir şekildedir. Cümleler hedef kitlenin yaş seviyesine uygun olarak kısa ve yalın anlamlıdır. Kitaptan alınan örnek bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Herkes sandığın çevresine toplandı. Uzun yüzlü uşak, bir iki mumu üfleyerek söndürdü. Salon bir sahne gibi karardı. Sihirbaz Hans Feretti sandığın yanındaydı. Üç kere ellerini çırpıp 'Hokus! Pokus!' diye bağırdı. Sandığın kapağını yavaşça açtı. Heyecandan yerimde duramıyordum. Sandığın kapağı yavaş yavaş açıldı. (s.31-32)"

K. 2. 5. "Eser akıcıdır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dilinde yabancı sözcükler ve söylenmesi güç söz öbekleri bulunmadığından dolayı akıcı bir özelliktedir. Bununla ilgili örnek bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- " O gece Saadet Apartmanı'ndaki küçük odamda uyandım. Upuzun koridor aydınlıktı. Ayaklarımın ucuna basa basa salona gittim. Ev sessizdi. Herkes derin bir uykudaydı. Yavaşça kalın, kadife perdeleri aralayıp, köşedeki büyük pencereli camın önüne oturdum. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Büyüleyici bir atmosfer vardı havada. (s.15)"

K. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir. Çünkü kurgu, hem mizah öğelerini barındırmamakta hem de gerçekçi nitelikte değildir.

K. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuk kahramanın İstanbul'un bir semtinde yaşadığı çocukluk anılarını ve İstanbul'u anlatmasından dolayı yaşamla iç içedir.

- "Osman Şişhane Yokuşu'nun kralıydı, bense Tarlabası'nın küçük prensiydim. Oradaki bütün eski ve soluk renkli apartmanların zillerini çalıp delice kaçar, yokuş aşağı Kasımpaşa'ya koşardım. (s.9)", "Çocukluğumuzu doyasyıya yaşadığımız dış dünya, Şişhane Yokuşu, Kuledibi sanki bu gece bizden biraz uzaklaşmış, Osman'la ben başka dünyalara girmiştik. (s.23)", "Şimdi tam İstiklal Caddesi'nin üstündeyim. Cadde kalabalıktı. Lokantalar, pastaneler ve dönerciler açıktı. Havada serin bir tabakaya gelmişim, hafifçe alçaldım. Taksim'e doğru gidiyordum şimdi. Bir Boğaz yapabilirim diye düşündüm. Benim yolumda trafik yok, hiçbir şey yok. (s.96)"

K. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah ögesi bulunmamaktadır.

K. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda gerçek ve gerçek dışı olaylar, bir çocuğun gözünden çocukluk anıları çerçevesinde sunulmaktadır. Büyüleyici güzellikteki apartmanlardan birinde geçen esrarengiz olaylar, Nazlı ve Osman'ın olağanüstü hayal dünyaları ve başlarına gelen gerçek dışı olaylar kurgunun yaratıcı ve özgün olduğunu ortaya koymaktadır.

K. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu çocuğun dikkatini canlı tutacak sürprizler içerir.

- "Salonda bir alkış koptu. Sihirbaz eğilerek konukları selamlıyordu. 'İnanamıyorum gördüklerime,' diyordu Osman. 'İnanamıyorum. Beş taneydiler, hepsi birden yok oldu.' (s.28)", "Osman değildi bu! Bizim Evliya Çelebi İlkokulu'ndan Recep Gökgöz'dü sandıktan çıkan çocuk. (s.32)", " 'Sürpriz!' dedi, Kukuman Kadın. 'Bak, kim var burada.' Gözlerime inanamıyordum! Osman köşedeki pembe şekerden koltuğa oturmuş, bana bakıyordu. (s.99)"

K. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir " alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu gerçekçi nitelikte değildir. Nazlı'nın arkadaşı Osman'ın bir sihirbazın yardımıyla ortalıktan kaybolması, Nazlı'nın iyilik perisi Mihri'nin evinde yaşadığı olağanüstü olaylar ve komşusunun evini şekerden bir pasta olarak görmesi, uçan pervane ile konuşması gibi olaylar kurgunun gerçekçi olmadığını göstermektedir.

K. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır.

K. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "...Evde, kazanda kaynatılan azmış çamaşırın hiç sevmediğim tuhaf kokusu da buraya siner, bu yarı karanlık apartman boşluğunu hayatın, geçmişin ve geleceğin bir parçası yapardı sanki. (s.10)", "Tramvay bu saatte işlemiyordu besbelli. Her taraf sessizdi. (s.15)", " 'Beşiz gibiler,' dedi. 'Ne tuhaf bir şey bu! Herhalde her birinin yedişer tane de cücesi vardır,' dedi. Hesaplamaya çalıştı. (s.27)", "Konuşması çok değişikti. Gözleri sanki geçmişti tarıyor, bazı isimleri ve insanları hatırladıkça bana söylüyordu. (s.45)"

K. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların tutumları veya düşünceleri açıklanmadığından ölçütle uyumlu değildir.

K. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğu sorgulamaya yönlendirecek düşünceler bulunmaktadır.

- "Panik içindeydim. Şu anda neredeydi acaba Osman? (s.30)", "Niçin gelmiştik bu davete? Birden içimi bir korku sarmıştı. (s.30)", "Ertesi sabah uyandığında aklıma hemen Osman geldi. Ona nasıl ulaşacaktım, nasıl bulacaktım onu? (s.36)", "Birisiyle konuşmalıyım. Dün gece yaşadıklarımı kime anlatabilirim? (s.37)", "Bu muhteşem binaya tüylerim ürpererek baktım. Osman orada mıydı? Neredeydi? (s.37)", "Hemen baktım, pervane yakamda yoktu. Acaba yolda düşürmüş müydüm onu? (s.84)"

K. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kişilere yönelik yapılan ötekileştirme ve uygunsuz lakaplar ön yargının varlığını göstermektedir.

- " 'Deli.' diyordu turşucu. 'Akıllı yerinde değil madam Anjel'in. Kocası Feridun Bey idare ediyormuş onu. (s.14)", "İrice kalıplı, biraz çirkince bir kadındı. (s.21)", "Eğreliotu buna çok bozuldu. 'Zengin, parası var. Hiç durma evlen,' dedi. (s.103)"

K. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde herhangi bir dogmatik ifade veya düşünce yoktur.

K. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Nazlı'nın sihirbazın kutusunda kaybolan arkadaşı Osman'ı aramaya çalışması ve sihirbazın gizemli sırlarını çözmeye çalışması ölçütü sağlamaktadır.

- "İçim birden acıyla doldu. Osman yoktu. Sihirbazın sandığının içinde kaybolmuştu. Onu acaba ne zaman yeniden görebilecektim. (s.49)", "Osman'ı kurtarmalıyım, diye geçirdim içimden. Zavallı Osman kim bilir neredeydi şimdi? Sihirbaz ya onu dışarı çıkarmayı başaramazsa? Peri dünyasının anahtarını elime geçirmeliydim. (s.71)"

K. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde neden-sonuç ilişkisine dayalı cümleler bulunmadığından ölçüt sağlanmamaktadır.

K. 4. 8. "Eser merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocukta merak uyandırarak dikkatini okurken canlı tutmasına yardımcı olmaktadır.

- "Panik içindeydim. Şu anda neredeydi acaba Osman? (s.30)", "Niçin gelmiştik bu davete? Birden içimi bir korku sarmıştı. (s.30)", "Ertesi sabah uyandığında aklıma hemen Osman geldi. Ona nasıl ulaşacaktım, nasıl bulacaktım onu? (s.36)", "Döndüm sihirbaza, 'Osman ne zaman çıkacak?' diye sordum merakla. (s.34)", "Sihirbazın sandığının içinde kaybolup gitmişti. Acaba bu gece onu bulabilecek miydim? (s.37)", "Şaşırmıştım. Kukuman Kadın'ın evi bu salonda ne arıyordu? (s.55)"

K. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 12 yaş ve üstüdür. Yazı puntosu 13 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3.5 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, adıyla ve konusuyla uyumlu bir şekilde Frej Apartmanı'nın içindeki davetlilerden oluşan bir resim bulunmaktadır. Kapak resmi, oldukça canlı renk tonlamalarından oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Resimler hem dekor hem de metni açıklama görevlerini üstlenmektedir. Resimler, farklı açılardan çizilmeye çalışılmıştır bu özellik, resmin daha yaratıcı durmasını ve çocuktaki estetik algıyı arttırmaktadır. Kullanılan resimlerde renk tonlamaları kaliteli yapıdadır. Resimler, kahramanların duygularını yansıtmaktadır.

Aşağıdaki resim 115. metnin açıklayıcısı durumundadır. Resimde sürekli davetler veren Madam Anjel ve Frej Apartmanı bulunmaktadır. Madam Anjel'in metindeki tasvirlerle uyduğu gibi sarışın olması ve Frej Apartmanı'nın da görkemli yapısı resimlerin metne uygunluğunu göstermektedir. Metindeki ifadeler şöyledir: "Karşıda, Maliye Şubesi'nin az aşağısında, Kuledibi'ne doğru inen sokağın köşesinde görkemli Frej Apartmanı vardı. En üst katta Madam Anjel yaşıyordu. Sarışın, çok güzel, rüya gibi bir şey, bir efsaneydi. (s.13)"

Resim 115: Madam Anjel ve Frej Apartmanı

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı. İstanbul: Everest Yayınları s.13 kaynağından alınmıştır.* Resim 116.'da Frej Apartmanı'na gelen sihirbaz Hans Feretti ve eşinin sahne şovu anlatılmaktadır. Resim metnin açıklayıcısı görevindedir: "Vişneçürüğü kadife perdenin kıvrımlarının arasından iri kıyım, kel bir adam belirmişti. Üstünde deri bir giysi, belinde bir palaska vardı. Hans Feretti'nin gözleri bir sağa bir sola dönüyor, o eğilip herkesi selamlarken salon alkış sesleri ile çınlıyordu. (s.21)", "Alkışlar arasında

Hans Feretti'nin karısı da perdenin arasından çıkmıştı. Bu da iri kıyım bir kadındı. (s.21)"

Resim 116: Hans Feretti ve Eşi

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.20 kaynağından alınmıştır.

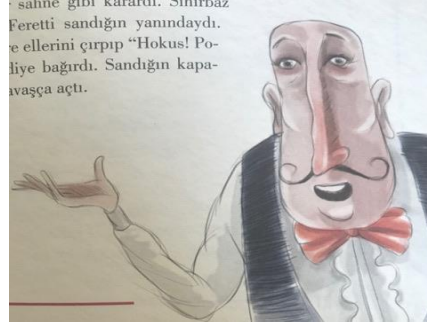
Resim 117.'de sihirbazın ilüzyon oyununda sandıktan beş tane pamuk prenses çıkması herkesi şaşırtmaktadır. Hepsinin birbirine benzer çizilmesi de metinle uyum içinde olduğunu göstermektedir: " 'Beş tane pamuk prenses. Olacak şey değil bu!' Osman onlara bakıyor, kendi pamuk prensesini ayırt etmeye çalışıyordu. 'Beşiz gibiler,' dedi. 'Ne tuhaf bir şey bu! Herhalde her birinin yedişer tane de cücesi vardır,' dedi. (s.27)"

Resim 117: Sandıktan Çıkan Pamuk Prensesler

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.26 kaynağından alınmıştır.

Resim 118.'de uşağın metindeki gibi "uzun yüzlü" tasvir edilmesi, resmin metni tamamladığını göstermektedir.

Resim 118: Uzun Yüzlü Uşak

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.31 kaynağından alınmıştır. 119.'daki resimde gökyüzünün rengi tasvir edilene uygun şekilde çizilmiş ve baş kahraman Nazlı'nın sokakta yalnız başına yürümesi de metne uygundur. " Gökyüzü sanki koyu pembe bir renge bürünmüştü. Havada büyüleyici bir sessizlik vardı. (s.34)", "Bu tılsımlı ve ıssız gecenin içinde yapayalnızdım. (s.35)"

Resim 119: Nazlı

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.35 kaynağından alınmıştır. Resim 120.'de Nazlı'nın turşucuda konuşulanlara kulak kabarttığı anlaşılmaktadır: "Birazcık daha bilgi toplamak için inadına bitirmiyordum gazozumu. Kamıştan içeriye hava üfleyip köpürttüm onu. Konu değişmişti başka bir şey anlatıyordu şimdi turşucu. (s.38)"

Resim 120: Nazlı Konuşulanları Dinliyor

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.38 kaynağından alınmıştır.

Resim 121.'de iyilik perisi Mihri ile Nazlı'nın ilk karşılaşması yer almaktadır. İyilik perisi Mihri'nin dış görünüşünün anlatılanlarla uyum içinde olduğu dikkat çekmektedir: "Dikkatle bakıyordu bana. Saçı başı dağınıktı. Üstünde rengi belli olmayan uzun bir elbise vardı. Sırtındaki açık yeşil yelek el örgüsü olmalıydı. (s.43)"

Resim 121: İyilik Perisi Mihri ve Nazlı

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.43 kaynağından alınmıştır. 122.'deki resim, ilüzyon gösterisinin gizemli olduğunu hissettirmek için karanlık tonlarda resmedilmiştir. Dolayısıyla resim burada dekor görevindedir. Resimde gösteriye gelen davetlilerin bir arada olduğu görülmektedir.

Resim 122: İlüzyon Gösterisine Gelen Davetliler

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.54 kaynağından alınmıştır. Resim 123.'te baş kahraman Nazlı'nın komşusu Kukuman Kadın'ı ve onun evini pastadan yapılmış şekliyle görmektedir ve bunun şaşkınlığı resme yansıtılmıştır. Resmin, minyatür pasta ve kadın olduğunu sezdirmek amacıyla yakın bir açıdan çizilmesi de estetik ölçütle uyum sağlamaktadır.

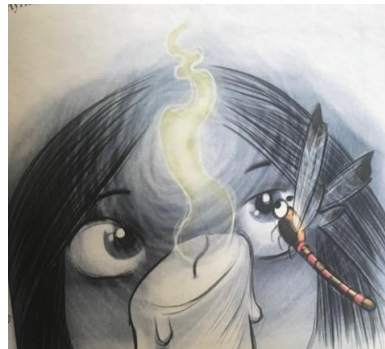
Resim 123: Kukuman Kadın ve Nazlı

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.58 kaynağından alınmıştır. Resim 124.'te peri Mihri'nin evinde kalan Nazlı, odaya ilk girdiğinde karanlık ve kasvetli olmasından dolayı korkar ve üzülür. Odanın karanlık resmedilmesi ve odaya yayılan mum ışığının çevreyi az da olsa aydınlatması, resmin niteliksel başarısını ortaya koymaktadır. Resim bu yönüyle anlatılanı açıkladığı gibi dekor işlevi de görür.

Resim 124: Nazlı İyilik Perisi Mihri'nin Evinde

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.68 kaynağından alınmıştır. 125.'te yer alan resimde Nazlı mumun çevresinde uçan pervane ile sohbet etmektedir. Bu nedenle resim çok yakın bir açıdan resmedilmiştir.

Resim 125: Nazlı ve Pervane

Eray, Nazlı. (2018). *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.73 kaynağından alınmıştır.

Resim 126.'da tabutun içinden çıkan vampirin, korku ve gerilim yaratması için kırmızı ve siyah karışımı renklerle resmedildiği görülmektedir. Kitapta şöyle anlatılmaktadır: "Tabutun kapağı birden açıldı. İçinden bir adam çıktı. Tanıyordum onu bir yerden... Birden hatırladım. Frej Apartmanı'ndaki Madam Anjel'in uşağıydı bu. Sivri dişlerini göstererek gülüyordu. (s.82)"

Resim 126: Tabuttaki Vampir

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.81 kaynağından alınmıştır. Resim 127.'de Nazlı, sihirbazın illüzyon gösterisinde pencereden dışarı çıkarak tüm İstanbul'un üzerinde uçmaya başlar. Olayın akşam gerçekleşmesinden dolayı resimde ay ve yıldızlar bulunmaktadır. Resmi açıklayan ifadeler şöyledir: "Frej Apartmanı'nın üst kat salon penceresinden çıkmış, İstanbul gecesinin içindeydım artık. Bir kuş kadar özgürdüm. Karşımda Haliç pırıl pırıl parlıyordu. (s.95-96)"

Resim 127: Nazlı Uçuyor

Eray, Nazlı. 2018. *Frej Apartmanı'nın Esrarı*. İstanbul: Everest Yayınları s.94 kaynağından alınmıştır.

K. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini geliştirmektedir.

K. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumaya dair ifadeler bulunduğundan, çocuğu görsel okumaya karşı bilinçlendirmeyi sağlayacak unsurlar vardır.

- "Rafta en başa koymuşlardı. Kapağında Pembe Bego'nun besbelli stüdyoda çekilmiş siyah beyaz bir fotoğrafı vardı. (s.40)", "Apartmanın adına baktım. Eski demir kapının üstündeki zamanla kirlenmiş ve aşınmış, lekeli bir siyah plaketin üstünde Aydede Apartmanı yazıyordu. (s.48)", "ÇIKIŞ diye bir yazı gördüm duvarda. Yeşil bir zemin üstüne neon ile yazılmıştı. (s.83)"

K. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde başkahraman Nazlı'nın sürekli olayların akışını kesip severek okuduğu pembe begonya ile eğreliotunun aşkını anlatan kitaptan kesitler sunması çocuğa hem okuma sevgisi kazandırması hem de okumaya yönlendirmesi bakımından ölçütü sağlamaktadır.

- "Tüneldeki kitapçıdan Pembe Bego'nun kitabını alıp ona imzalatmak istiyorum. (s.39)", "Pembe Bego'nun anlatımı müthişti. Büyülenmişim. Bir begonyanın hayatı bu kadar mı güzel anlatılabilirdi! Yolun kenarındaki eski bir apartmanın sararmış mermer merdivenlerine oturup kitabı karıştırmaya başladım. (s.41)", "Bir Begonyanın Gizli Evrakı" müthiş bir kitaptı! Anlamıştım. Daha önce, hayatını böyle anlatan bir çiçeğe hiç rastlamamıştım. Kalemim kuvvetliydi. Duygu doluydu. (s.42)", "Pembe Bego'nun kitabını almıştım elime. Bir an satırların arasına daldım. Şöyle diyordu Pembe Bego: ...Bugün belki de sıradan bir gün. Beni balkona koydular. Cılız bahar güneşini yapraklarımın üstünde hissetmek büyük bir zevk veriyor bana. (s.72)", "Kitap sarmıştı beni. Rastgele bir sayfanı başlayıp, okumayı sürdürdüm. Şöyle yazmıştı Pembe Bego: ...Ölmek üzereydin susuzluktan. Toprağım çatlamış, kupkuru olmuştu. (s.90)"

K. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Madam Anjel'in Nazlı ve arkadaşı Osman'ı her gün Frej Apartmanı'ndaki partiye davet etmek için mektuplar göndermesi yazma becerisini geliştirir niteliktedir.

- "Zarfı açıp, baktım, bej ipek kâğıdın üstünde çok güzel bir el yazısıyla şöyle yazıyordu: Bu geceki eğlenceye davetlisiniz. Yer: Frej Apartmanı Kat: No:14 Madam Anjel. (s.17)", Üstünde adım yazılıydı. Merakla açtım zarfı. İpek kâğıda basılmış bir davetiyeydi bu: Bu geceki yemeğe ve sonrası eğlenceye davetlisiniz. Yer: Frej Apartmanı Kat: No:14 Madam Anjel. (s.36)"

K. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirmektedir. Bu diyaloglardan bazıları aşağıda verilmiştir.

- " 'Dinle beni,' dedim. 'Pembe Bego'nun yeni bir kitabı çıktı. Bir Begonyanın Gizli Evrakı. Müthiş bir kitap.' 'Hayatı mı?' 'Sanki bir aşk öyküsü.' İlgilenmişti Kukuman Kadın. 'Sevdiği kimmiş?' diye sordu. 'Sanki bir eğreliotu,' dedim. (s.59)", " 'Ne sırası bu Taliha?' 'Sandığın içinde kaybolanlar dışarıya çıkmak için sıra bekliyorlar. Kalabalık orası. Karmakarışık.' 'Dün Recep çıktı.' 'Biliyorum. O çok önlerdeydi...' 'Osman iyi mi?' 'Fena görünmüyordu ama telaşlıydı,' dedi Taliha. (s.65-66)"

K. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserdeki diyalogların yanı sıra doğrudan dinleme ve dinleneni yorumlamaya dair ifadeler dinleme becerisini geliştirmektedir. Bunlar aşağıda verilmiştir.

- "Turşucu birisiyle konuşuyordu. Kulak kabarttım. 'Evet' diyordu turşucu. 'Her gece parti var Madam Anjel'in evinde. Işıklar neredeyse sabaha kadar açık kalıyor. (s.38)", "Radyoyu karıştırıyor, bir istasyon bulmaya çalışıyordum. Birden tanıdık bir ses çalındı kulağıma. 'Evet, ikinci romanımı yeni bitirdim' diyordu. 'Adı Bir Begonyanın Gizli Evrakı. Hayatımdan ve anılarımdan özel bölümler var kitapta.' ...Röportaj bitti, müzik başladı. Pembe Bego! Onu bulabilir, olayları anlatabilirdim. Belki bana yardımcı olabilirdi. (s.39)"

K. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 12 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun yaratıcı ve heyecanlı olması, sanatsal özellikler taşıması ve resimlerin nitelikli olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

K. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin kurgusunun illüzyon gösterilerinden oluşması ve sanat terimlerinin yer alması çocukta bir sanat algısı yaratmaya olanak sağlamaktadır.

- "Madal Anjel arkamızdan fısıldadı, 'Hans Feretti çok ünlü bir Almaz sihirbaz. Bir illüzyonist. İşte karısı da perdenin arkasından çıkmıştı. (s.21)", "Nasıl olur? Pamuk Prenses bir tane. 'Ama bu bir görüntü. Bir illüzyon,' dedi Madam Anjel. (s.25)", "Çok varlıklı insanlardır,' diye ekledi. 'Yaşamları bir Viyana Opereti gibidir.' 'Bir Viyana Opereti mi?' 'Evet, müzikli, neşeli demek istedim,' dedi yaşlı kadın. 'Viyana Opereti... Tebessümler Diyarı...' 'Nedir Tebessümler Diyarı?' diye sordum. 'Bir Viyana Opereti,' dedi yaşlı kadın. (s.45)"

K. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Nazlı, Osman, Madam Anjel, Hans Feretti ve karısı, Taliha, Recep, Kukuman Kadın, turşucu, peri Mihri. Mekân; Aydede Apartmanı, Frej Apartmanı, okul, turşucu, peri Mihri'nin Evi, sokak, İstanbul'un semtleri. Zaman, baş kahraman Nazlı'nın çocukluk anılarından oluşmasından dolayı İstanbul'un eski zamanlarıdır. Olaylar serim, düğüm ve çözüm bölümlerine sahiptir. Olay örgüsü, Nazlı ve arkadaşı Osman'ın Madam Anjel'in esrarengiz partisine davet edilmeleri ile başlamaktadır. Düğüm bölümü, Osman'ın sihirbazın kutusunda kaybolması ve Nazlı'nın onu arama faaliyetleridir. Çözüm bölümünde ise sihirbazın herkesi başka bir dünyada unuttuğu ve geri getiremediği gerçeğinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanır. Kurgunun yaratıcı, özgün, fantastik ve sanatsal olması roman türünün özelliklerini barındırdığını göstermektedir.

K.10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğretici unsurlar bulunmamaktadır.

K. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.12. Necati Tosuner'in (2012) *Arda'nın Derdi Ne?* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

L. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünkü duyuşsal gelişim tam olarak sağlanmamaktadır.

L. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserin, hayal ve empati kurmaya yönlendirmemesi, samimi olmaması ve şiddete yer vermesinden dolayı duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

L. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Sevgi, yardımseverlik ve doğa sevgisi değerlerini kazandırmaktadır.

- "...Onu bir insan olarak seviyordum ben! Benim sevdiğim 'Eşref Bey'di. Benim dedem olmasından daha önemliydi onun Eşref Bey olması. İşte, satıcının eve götüreceği ekmeği düşünüp alışveriş yapıyordu. (s.61)", "Elini omzuma koydu dedem. 'Yok ağaç kesilmez oğlum!' dedi, 'Pencere önünde olsa bile kesilmez!' (s.70)"

L. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eserde yaşamda var olan doğal güzellikleri sevdirmeye ve onları korumayı sağlama gibi ifadeler bulunmaktadır.

- "Anlamadığım şeydi: Yolun taa öteki kıyısında bir ağaç... Şu koca Marmara'nın görünümünü nasıl engellesin ki? Evet çok şaşırmıştım. 'Salaklar!..' diye söylendim. 'Kör bunlar, kör!' dedi dedem. 'Bir ağacın güzelliğini göremeyen nankörler bunlar!' (s.70)"

L. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde hayal kurmayı gösteren veya teşvik eden herhangi bir unsur yoktur.

L. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde empati kurmayı sağlayan olay veya durumlar yoktur.

L. 1. 1. 5. "Eser samimidir." maddesine yönelik bulgular

Eser gerek kurgu gerekse dil bakımından samimi özellikte değildir.

L. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemeli." maddesine yönelik bulgular

Eser şiddet içeren, olumsuz davranışlara yer vermektedir.

- "Elimi kafama götürüp işaret parmağımı dayadım şakağıma, çektim tetiği. Ben kendime öyle sessizce ateş ettiğimde Erkan'ı vurmuş oluyorum gerçekte. (s.9)", "Ece yumruklarını omuzlarıma indirdi... İndirdi, Siniri geçince durdu sonra, bıraktık birbirimizi. (s.26)"

L. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde ilişkilendirme ve sonuca varma becerilerine yer verilmiştir.

- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Aman neyse, atıyorum evden içeri kendimi. Dedem bir yerden dönünce, 'İnsanın evi gibi yok' der ya hep, öyle

işte. (s.10)", "Evi yaptıran dedem. Her şey nasıl olacak, bir bir çizmiş kendi eliyle. 'Bir mimar gibi sanki...' der annem. Ama Aygöl, 'Otel girişi gibi...' diyor bu salon için. (s.16)"

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Odamın penceresi arka bahçeye bakar. Yani, doğuya!.. Bunun iyi yanı şu: Gün doğdu mu, hemen belli olur. Sanki çalar saat gibidir. (s.13)", "Şimdi gülüyorum ama dedemin evde olmayarak önemli bir fırsatı kaçırdığı kesin. (s.20)"

L. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde çok sayıda atasözü, deyim, yansıma, ikileme ve pekiştirme sözcükler bulunmaktadır. Bunlar çocuğun dil gelişimine katkı sağlar. Kitaptaki dilsel olaylar aşağıda altı çizili şekilde verilmiştir.

- "Sonra beni bırakıp giden okul servisine de uzun uzun el sallar. (s.7)", "Tosun Sokak'tan bir toz bulutu döne döne hızla geçiyordu. Daha çok tekel bayilerinin kullandığı türden kapkara küçük bir naylon torba -içi esintiyle dolmuş- öyle yüksele yüksele, hiç alışılmadık bir uçurtma gibi gidiyordu. (s.11)", "Renk renk... Cins cins tabaklar... (s.17)", "Bugün okulda, 'Ayıkla pirincin taşını, ne demektir?' diye sordu öğretmen. (s.18)", "...Paket hışır hışır hışırda. (s.24)", "Bunu kendime sesli sesli söyledim. Öyle sesimi duyunca da sessiz sessiz güldüm kendime. (s.24)", "Ece de uykulu uykulu kapı ağzında duruyordu. (s.25)", "...İnsanın iki ayağının bir pabuca girmesi gibi olacaktır. (s.29)", "Denize baktım uzun uzun. (s.33)", "Daha iki adım yürüdüm ben, gemi arkamdan 'Vuutt!' etti. (s.34)", "...Gülü seven dikenine katlanır! diye laf çakmak vardı ona ama boş ver, kim bilir ne söylerdi! (s.37)", "Aman neyse, son anda dilimi tuttum, bir şey demedim. (s.54)", "O yüzden, öyle can atarlarmış çocuk bahçesine gitmek için. (s.63)", "Sonra, tıp tıp vuruyor Ece'nin sırtına. Ece, kıpkırmızı. (s.94)"

L. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde, Arda'nın dedesinin erdem ve iyilik dolu güzel davranışlarını rol model alması ve sorumluluklarını bilmesi çocuğun kişilik gelişimine katkıda bulunurken, özgüven

eksikliği, lakaplar takma gibi davranışlar ise kişilik gelişimine uygun olmadığından bu ölçüt kısmen sağlanmaktadır. Aşağıda bunların örnekleri verilmiştir.

- "Salak işte... Dönüp ona bakmadan söylendim böyle. (s.8)", "Gerçekte, bilgisayarı akşam olmadan açmamak için kendime vermiş olduğum sözü tutmamış sayılmam. (s.24)", "Öyle elimde çiçekle dolaşamazdım ben. İnsanlar bakardı. 'Çiçek nasıl tutulur bilmiyor!' diye gülerlerdi. (s.35)", "Benim dedem olmasından daha önemliydi onun Eşref Bey olması. İşte, satıcının eve götüreceği ekmeği düşünüp alışveriş yapıyordu. (s.61)"

L. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili tüm ölçütleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

L. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, ritim özellikleri yer yer bulunmakla birlikte eserin dili manzum hikâye şeklinde olduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Yine dedem gibi bakıyorum dışarıya. Hava kapalı. Yine Tosun Sokak... Yine gelmeyen yağmur... Açılmayan bahçe parmaklığı yine. Yine sıkıntı. (s.18)", "Elimdeki telefona bakıp kalıyorum bir an. Çünkü dedem, bu kaç yıllık... Bu çevirmeli... Bu kapkara... Bu ağır mı ağır telefonu asla değiştirmede. Telefonu bırakırken gülüyorum kendime. (s.19)", "O gün dalyana giden yolda dedemle öyle yürürken... Onun yanında elimde kocaman cüzdan... Onun koluna girmiş olarak yürürken... İçten içe bir sevinç duyarak, dedeme bir erdem... bir yücelik biçerek -yalanı yok-göğsüm kabararak yürürken, durup öylece dikili kaldım. (s.60)"

L. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde didaktik bir dil yoktur. Öğreticilik, dolaylı yollardan sağlanmıştır.

L. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, benzetme, atasözü ve deyimler bulunmaktadır.

- "Oya da fare görmüş gibi basıyordu çılgılığı ve kucagından Erkan'ı itmeye çalışıyordu. (s.9)", "...Hiç alışılmadık bir uçurtma gibi yükseliyordu. (s.11)", "Bugün okulda, 'Ayıkla pirincin taşını, ne demektir?' diye sordu öğretmen. (s.18)", "...İnsanın iki ayağının bir pabuca girmesi gibi olacaktır. (s.29)", "Ama cesaretimi kıran bir şey vardı. (s.35)", "...Gülü seven dikenine katlanır! diye laf çakmak vardı ona ama boş ver, kim bilir ne söylerdi! (s.37)", "...Dizginleri çekilmiş at gibi zıncı diye durdum. (s.37)", "Sonra yüzünden bir cinlik geçti. (s.38)", "Acımasız gerçekler acıtır, dedim ben de. (s.41)", "Dalgaya vurdu gözlerini kısıarak. (s.42)", "Aman neyse, son anda dilimi tuttum, bir şey demedim. (s.54)", "Masadaki gerginlik dolu havayı biraz yumuşatmak istedi babam. (s.58)", "Bakarsan bağ olur... diye ekledi annem. Bakmazsan dağ... (s.59)", "O yüzden, öyle can atarlarmış çocuk bahçesine gitmek için. (s.63)", "Annem yüzü -hani öyle denir ya- kireç gibi olmuştu. (s.74)", "İçimizi bir kurt kemirdi de kemirdi. (s.76)", "Ağaçlar arasından fırtına gibi geliyor Aygül. (s.83)", "Onun buz gibiliğine sarıldım, bir şey söylemeden ağladım. Dedemin gözleri kırk yıldır açık duruyormuş gibi bakıyordu. (s.87-88)"

L. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, kısa cümleler ve diyaloglardan oluşmaktadır. Anlam oldukça açık ve nettir. Ölçütün uygunluğunu gösteren bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Buraya doğalgaz geldiğinden beri, şömine de pek seyrek kullanılır. Doğum günü filan bir şey kutlanacakken -gerekliyse- yakılır. O yandaki büyük masada hepimize yetecek yer vardır -artar bile-. En başta dedemin koltuğu durur. Onun kol koyma yerleri vardır. Emekli aylığını aldığında, dedem orada çalışır. 'Hesap, kitap...' der. (s.17)"

L. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yabancı sözcükler olmadığından ve üslubun yalın olmasından dolayı oldukça akıcı bir anlatım tarzına sahiptir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Birkaç çeşit cüzdan vardı. Yan yana ve alt alta düzgün biçimde sıralanmıştı. Kemerler, kıvrım kıvrım yapılmıştı. Cüzdanların üstünde ve

altında bir sıra olarak yan yana getirilmişti. Hepsinin altında -kadınlar için olacak- süet deri örgüsü para çantaları duruyordu. En altta da eğik eğik dizilmiş anahtarlıklar yer alıyordu. Serginin ortasına bırakılmış birkaç tespih de vardı. (s.52)"

L. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir. Çünkü mizah unsuru yoktur.

L. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu, gerçekte olmuş veya olabilecek birtakım olayları barındırmaktadır. Kurgu, Arda ve ailesinin sosyal ilişkileri üzerine kuruludur. Bununla ilgili örnekler aşağıdadır.

- "Aygül daha çok güldü. Sonra birden durup sordu: 'Sen varoluşçu musun?' 'Ne miyim?' 'Varoluşçu...' Ben de şöyle bir efelendim: 'Onlar geçen yüzyılda kaldı!' 'Hiç olur mu?' dedi Aygül. (s.40)", "Önceki gün yağmur yağmıştı ve o gün parçalı bulutlu gökyüzü vardı. 'Ağustosun yarısı yaz, yarısı kış...' denir ya öyle! (s.50)", "Çocukluk işte... Oysa pazarlık etmezsen adamın sen pazarlık yaparsın diye fiyata eklediği fazlalığı da ona vermiş oluyorsun. E, kandırılmış da oluyorsun! (s.53)", "Yüz yıllık ağaçtan kalmış kütüğü bir utanç anıtı olarak geride bırakıp öyle yürüdük. (s.70)"

L. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah içeren hiçbir ifade yoktur.

L. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Eser, gençlik edebiyatına hitap etmesinden ötürü aile ve toplumsal ilişkiler üzerine kuruludur. Arda'nın dedesini kendisine rol model olarak görmesi, ve büyüklerin yaşamını sorgulamaya çalışması kitabın konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla gerek konusu gerekse verdiği mesajlar bakımından özgün niteliktedir.

L. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin sonunda Arda'nın dedesini uzun uğraşlar sonucunda bulması ölçütü sağlamaktadır.

- "İşte oradaydı! Dedem, dalyandaki o kaya oyuğu önünde oturuyordu işte... Dizlerini çekmişti kendine, omuzları arasına dökülmüştü. Bir yumak olmuştu. Çaresizdi. Kıpırtısızdı. Duymadı bizim gelişimizi. Babamla koşup sarıldık ona. (s.87)"

L. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, ergenliğe adım atan bir çocuğun çevresindeki insanları ve insanlar arasındaki ilişkileri, sorgulamaya başladığı olayları anlatmasından dolayı gerçekçi bir özelliktedir.

L. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır. Çünkü ön yargı içeren ifadeler vardır.

L. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "Babam şöyle bir süpürmeye kalkıştıydı, annem engel oldu. 'Aman kalsın Caner. Eşref Bey'e ayıp olur!' Demek ki bir durum var. Bahçe ile ninem... Dedem ile bahçe arasında. (s.13)", "Annem ineklerin sesini sevmiyor sanmışım ben. Oysa, yoldan kaldırdıkları toz eve dolmasın diye kapıyor pencereyi. (s.14)"

L. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların olaylara karşı takındıkları tavır, tutum veya düşünceler açıkça verilmiştir.

- "Dedem öyle diyordu: Çocuk bahçelerinin özel bir kokusu olurmuş. Çocuklar o kokuyu taa uzaktan almış. O yüzden, yetişkinlerden önce çocuklar sezerlermiş nerede bir çocuk bahçesi olduğunu. (s.63)", "Demek ki dedem yüzünden iyice dertlenmişti babam: 'Aman ha, yeni bir dert istemez!' diye sakınıyor, titizleniyordu işte. (s.74)"

L. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Arda'nın olayları sorgulamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "İyi de dedem nerde peki? (s.11)", "Bunun mantıklı bir yanı yok mu? Olsun ben öyle severim. (s.15)", "Masamda oturmuş -kara kara değilse bile- gri gri düşünüyordum... Yarın tarihten yazılı olursa neresi gelir? Yani, ben soracak olsam neleri sorarım? (s.22)", "Niçin düdük çalsındı ki? Ben bakıyorum diye mi düdük çalacaktı? (s.33)", "Adamın çiçeği tutuşunda sanki gülünecek bir durum mu vardı? (s.35)", "Aklımdan ne geçtiğini nereden biliyordu? Bir şey demedim. (s.62)"

L. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde aşağıdaki ifadeler ön yargı taşımaktadır.

- "Anlamadığım şeydu: Yolun taa öteki kıyısında bir ağaç... Şu koca Marmara'nın görünümünü nasıl engellesin ki? Evet çok şaşırmıştım. 'Salaklar!..' diye söylendim. 'Kör bunlar, kör!' dedi dedem. 'Bir ağacın güzelliğini göremeyen nankörler bunlar!' (s.70)"

L. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser dogmatik ileti barındırmamaktadır.

L. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, Arda'nın dedesinin yokluğunu sorgulamasıyla başlamaktadır. Kurgu boyunca dedesiyle olan anıları, düşünceleri, yaşantıları Arda'nın gözünden verilmektedir.

Arda'nın dedesini bulduktan sonra ondaki değişikliği anlamaya çalışması problemleriyle yüzleştiğini göstermektedir.

- "Kibarlığı asla elden bırakmayan, ama bir de gerekti mi şöyle tek bakışıyla höt çekmeyi pek de iyi bilen o Eşref Bey değildi eve dönen. Acınılacak bir durum vardı... (s.91)"

L. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Tosun Sokak'ta arabanıza bir yer bulmak, önemli bir sorun oldu artık. Evet, çünkü araba sayısı hızla çoğalıyor. (s.25)", "Ona uğramayı dönüşe bırakmayı pek sevmez babam. Çünkü hem halam bekleyip küsecektir, hem de dönüş yolunda uraya uğramak, insanın iki ayağının bir pabuca girmesi gibi olacaktır. (s.29)"

L. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde merak içeren ifadeler bolca rastlanılmaktadır.

- "Masamda oturmuş -kara kara değilse bile- gri gri düşünüyordum... Yarın tarihten yazılı olursa neresi gelir? Yani, ben soracak olsam neleri sorarım? (s.22)", "Bir araba mı çarpmıştı dedeme? Kalp krizimi geçirmişti dedem? (s.75)", "İyi de, ne olmuştu, neredeydi? İçimizi bu kurt kemirdi de kemirdi: Neredeydi? Niçin gelmiyordu? Niçin? (s.76)"

L. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 12 yaş ve üstüdür. Eserin hedef kitlesi gençlik dönemi edebiyatı olduğundan dolayı eserde görsellere yer verilmemiştir. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 4.5 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, Arda olduğu varsayılan genç bir çocuk resminden oluşmaktadır. Kapak, yağlı boya şeklinde resmedilmiştir. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Eserin tüm dış yapı unsurları niteliklidir.

L. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Görsel okuma ve okuma becerisini geliştirecek örnekler yoktur.

L. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisini geliştirmeye yönelik ifadeler bulunmamaktadır.

L. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okuma becerisini geliştirmeye yönelik ifadeler bulunmamaktadır.

L. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde Arda ve Aygül'ün karşılıklı mesajlaşmalarından kesitlerin sunulması, dijital ortamda yazma becerisini geliştirmektedir. Örnekler aşağıda verilmiştir.

- "Akşamleyin Aygül'den şöyle bir mesaj gelmişti: Arda Bey, Siz bunu hiç anlamazsınız. Kaç saattir bana bir mesaj bile göndermediniz. (s.45)", "Bir fırsat bulup Aygül'e mesaj göndermeliydim... Gittim ki, mesaj var: Aman, neyse ki aynı sınıfta değiliz! (s.57)", "Selam Aygül, evde bazı sıkıntılar var. Sonra anlatırım. Arda. (s.58)"

L. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Diyaloglardan biri aşağıda verilmiştir.

- "Suskunluğu bozan ben oldum. 'E, benim Çiğdem Hanım hiç köpek filan ister mi?' diye sordum. 'İstemeeez...' diye şakalaştı Aygül. 'İşin daha kötüsü...' dedim. 'Dedem de annemden yana çıkıyor!..' 'Bunu ona hiç yakıştıramadım.' 'Ona da dertti.' diye sertlendim ben de. (s.41-42)"

L. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserdeki diyalogların yanı sıra başkahraman Arda'nın bir telefon konuşmasını anlatması da dinleme becerisini geliştirmeye yöneliktir.

- "Dayım - Alo?..
Annem- Abi ben Çiğdem..."

Dayım- (Evdekilere) Çiğdem! (Telefona) Yahu ben de inan şimdi kendime diyordum ki bizim Çiğdemler ne yapıyorlardır? (s.65)"

L. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 12 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun akıcı ve devingen olması, sanatsal özellikler taşımasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

L. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde resme yer verilmesi sanat algısını yaratmaktadır.

- " 'O resmin bir adı var.' dedi. 'Nedir?' 'Üç Kuzu ve Kız Çoban...' 'Üç Kuzu ve ...' 'Çoban Kız, değil!' diye atıldı. 'Kız Çoban!' Hemen koşup dedemi çağırdım. Dedem gelip resme uzun uzun baktı, sonra dedi ki: 'Tam bir sanat eseri...' (s.23)"

L. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Arda, Arda'nın babası Caner, dedesi Eşref, annesi Çiğdem, arkadaşı Aygül, kardeşi Ece, Erkan, Oya, Mekân; Tosun Sokak, ev, okul, bahçe, dalyan, İzmir Karşıyaka. Zaman, başkahraman Arda'nın kendi yaşantısını anlatmasından dolayı zaman unsuru sabah ve akşam olarak belirtilmiştir. Olaylar devinim halindedir. Eserin üslubu, manzum bir roman şeklindedir. Dil, açık ve yalındır. Olay örgüsü, Arda'nın dedesinin kaybolmasıyla başlar. Ev halkı merak içindedir ve sürekli bunun nedenini anlamaya çalışmak için uğraş verirler. Tüm bu özellikler dikkate alındığında roman türünün özelliklerini taşıdığı görülmektedir.

L. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik hayata dair bilgilerle sağlanmaktadır.

- "Eski yıllarda pirin, mercimek gibi tahıl çuvallarında istenmeyen maddeler olurmuş. Böyle pencere önünde aydınlıkta durulup bir tepside pirinci yaymak, taşını ayıklamak gerekirmiş. Şimdi ayıklanmış ve paketlenmiş olarak satılıyormuş. (s.18)", "Elini omzuma koydu dedem. 'Yok, ağaç kesilmez oğlum!' dedi. 'Pencere önünde bile olsa kesilmez!' (s.70)"

L. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.13. Mercan Aytuna'nın (2014) *Atla* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

M. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünkü duyuşsal gelişimi sağlayan tüm alt maddeler eserle uyum içinde değildir.

M. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser samimi olmamasından dolayı kısmen duyuşsal gelişimi sağlamaktadır.

M. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Dostluk, yardımseverlik, hoşgörü, adil olma değerlerini kazandırmaktadır.

- "Hepsinden öte o benim dostum hem de ağaçların tepesinden beni indirebilen bir dost. (s.13)", "Keş yanıma geldi. Artık aramızda zihinsel bir iletişim var ve söylememe gerek kalmadan beni nereye götürmesi gerektiğini anlıyor. (s.15)", "...Dumah kendisinden beklenmeyen bir hoşgörüyle derse katılmak zorunda olmadığımı söyledi. (s.58)", "Adil olmak zorundayım Kaf. (s.64)"

M. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eserde, yaşamın güzelliklerini tanıtmaya yönelik ifadeler bulunmaktadır.

- "Biliyorsun yağmur, toprak canlıları için umuttur. Her ne kadar şehir ölmüş olsa da toprak altında yaşam hala devam ediyordu ve benim de o an bir solucanın bile umuduna ihtiyacım vardı. Yağmur az da olsa çevreyi güçlendirmeme yardımcı oldu. (s.60)"

M. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğu düşünme ve hayal kurmaya yönlendirecek olaylar mevcuttur.

- "Kaf, öyle bir şehir düşün ki içinde tek bir ot bile kalmamış olsun. Her yer yıkıntı ve kan. Her şey tükenmiş. (s.59)", "Keşke melekler ölebilseydi! Ölebilseydik, o an elimden geleni yapardım. (s.83)"

M. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Çocuk kahramanın karşısındaki insanın duygularını anlayıp ona göre davranışlar sergilemesi empatiyi göstermektedir.

- "Babamdan özür diledim. Sanırım o haklıydı, ihtiyacım olan şey bebek bakıcılığıydı, çünkü denemekten korkan biri için bebeklerden daha iyi bir hoca bulamazdınız. (s.166)"

M. 1. 1. 5. "Eser samimidir." maddesine yönelik bulgular

Eser, samimi bir özellik göstermemektedir.

M. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemelidir." maddesine yönelik bulgular

Eserde, şiddet veya şiddet türü hiçbir davranış veya olay bulunmamaktadır.

M. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde sonuca varma, ilişkilendirme, akıl yürütme becerileri bulunmaktadır. Dolayısıyla bilişsel gelişime uygundur.

- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Dünya'da kendimi evimde olduğundan daha rahat hissettiğimi söyleyebilirim. Çünkü bir melekseniz ve uçamıyorsanız 'engellisiniz' demektir. (s.5)", "Kendimden biliyorum. Birisi ağlıyorsa ona ihtiyaç duyduğu mahremiyeti sağlamanız gerekir. (s.112)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Bizim zamanımızla dünya zamanını kıyasla. (s.22)", "Hani elimizde su taşımaya çalışırız da bir türlü beceremeyiz ya; işte öyle aklımızdan akıp gidiyordu. (s.90)"
- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Annem tam gitmek üzereyken döndü ve bana sıkıca sarıldı. Anne işte! Bu kadınların yürekleri küslük kaldırmıyor. (s.38)"

M. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde bol sayıda deyim, ikileme, pekiştirme, yansıma ve kalıplaşmış sözcükler bulunduğu dilsel gelişim sağlanmaktadır. Bunlar altı çizili şekilde gösterilmiştir.

- "...Pençleriyle sıkı sıkı tutunduğu kafesi titreterek dışarı çıktı. (s.12)", "Uzun uzun kokladı. (s.12)", "Esme ise simsiyah gözlerini elindeki kitaba dikmiş. (s.18)", "Bütün sınıf -Cagun bile- dikkat kesildi. (s.23)", "Yavaş yavaş çöken bir siyah sis evi çevreledi. (s.24)", "...Utançtan yerin dibine girdim. (s.29)", "Bir kez daha hislerimize tercüman oldu Cagun. (s.31)", "Başımdan aşağıya kaynar sular döküldü o an. (s.33)", "...Muzur muzur güldü. (s.37)", "...Cagun'u bayağı hizaya getirmişti. (s.40)", "...Bütün günü burnumdan getirecekti. (s.41)", "...Tedirgin bir halde ağızındaki baklayı çıkardı. (s.42)", "Hele böyle samimiyetle içini dökerken. (s.42)", "...Bütün kavgaya tuz biber oldu. (s.50)", "Her neyse, yine kem küm ettim. (s.50)", "... Zar zor düzelttiğim imajım inanılmaz biçimde zedelenirdi. (s.54)", "...Geleceğimin pamuk ipliğine bağlı olduğunun daha çok farkına varıyordum. (s.54)", "Endişesi gözlerinden okunuyordu. (s.56)", "...Kötü bir şey olabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu. (s.56)", " Gözü döndüğünde neler yapabileceğine defalarca kez şahit olmuştum. (s.58)", "...Altından bir bit yeniği çıkacağına emindik. (s.66)", "...Abartıyla uzata uzata anlattım. (s.106)", "...Yeşil gözleri her zaman ışıl ışıl parlar. (s.110)", "Koruma meleklerini uflata puflata oradan oraya koşuşturdu. (s.114)"

M. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan iletiler, kişilik gelişimine doğrudan katkı sağlayan türdendir. Çocuğun engellere rağmen pes etmemesi gerektiği, özgüvenin önemi, düzgün bir ahlaka sahip olma, ideallerine bağlı olma, erdemli olma, hatalarından ders çıkarma gibi mesajlar kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır.

- "İnsanlarla ilgili en çok neyi seviyorum biliyor musunuz? Uçamadıkları hâlde kendilerini engelli hissetmemelerini. (s.39)", "Ommeli sevdiğimi söyleyemeyeceğim. Bence sorumsuz biriydi ve daha kötüsü, geciktiği için en ufak bir suçluluk duygusu hissetmiyordu. (s.45)", "Sadece kazanmaya odaklandım. Esme'ye ne kadar güçlü olduğumu göstermek istiyordum ve annemi gururlandırmak. (s.140)", "Sizler, kendi çıkarlarınız uğruna başkalarının hakkına el uzatmamak üzere sınandınız. (s.153)", "Bir daha hata yapmayacaktım. Hata yaparsam da hatamı kabul edecek ve denemekten de vazgeçmeyecektim. (s.164)"

M. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik içermemesinden dolayı kısmen niteliklidir.

M. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik yoktur.

M. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserdeki öğretici iletiler sezdirilerek verildiğinden didaktik bir dil kullanılmamıştır.

M. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, deyim, benzetme gibi söz sanatları vardır.

- "Tabii ikiz demeye bin şahit gerek. (s.7)", "Sabır taşı olsa çatlar! (s.9)", "Eğer çıkarsa... İşte o zaman yandım. (s.9)", "Buruş buruş dersinin üzerine büyük beden bir kıyafet almaya çalışmış bir fare gibi komik

duruyordu. (s.12)", "Sanki bir nehre girmişsiniz de her şey etrafınızdan hızla akıp gidiyor gibi. Bütün bedeninize çok ağır bir yük biniyor... (s.22)", "Esme ise simsiyah gözlerini elindeki kitaba dikmiş. (s.18)", "Bütün sınıf -Cagun bile- dikkat kesildi. (s.23)", "...Utançtan yerin dibine girdim. (s.29)", "Bir kez daha hislerimize tercüman oldu Cagun. (s.31)", "Başımdan aşağıya kaynar sular döküldü o an. (s.33)", "...Cagun'u bayağı hizaya getirmişti. (s.40)", "...Bütün günü burnumdan getirecekti. (s.41)", "...Tedirgin bir halde ağzındaki baklayı çıkardı. (s.42)", "Hele böyle samimiyetle içini dökerken. (s.42)", "Uçamamamla ilgili can yakıcı esprileri de bir anda kesiliverdi. (s.45)", "...Kulağıma çok sert geldi. (s.47)", "Bağ kurulduktan sonra uykularım tatsızlaştı. (s.47)", "Babam az sonra patlayacak volkanik bir dağ gibi görünüyordu. (s.49)", "...Söylemek canımı her ne kadar yaksa da bir rüyada yaşıyor gibiydi. (s.55)", "...Bütün kavgaya tuz biber oldu. (s.50)", "...Zar zor düzelttiğim imajım inanılmaz biçimde zedelenirdi. (s.54)", "...Geleceğimin pamuk ipliğine bağlı olduğunun daha çok farkına varıyordum. (s.54)", "Endişesi gözlerinden okunuyordu. (s.56)", "...Kötü bir şey olabileceği aklımın ucundan bile geçmiyordu. (s.56)", "Düşüncelerimi bir türlü hizaya sokamadım. (s.56)", " Gözü döndüğünde neler yapabileceğine defalarca kez şahit olmuştum. (s.58)", "...Altından bir bit yeniği çıkacağına emindik. (s.66)", "...İlk kez o gün umutlarım yeşerdi. (s.88)"

M. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, hedef kitlenin yaş seviyesine bağlı olarak normal uzunlukta cümleler ve diyaloglardan oluşmaktadır. Anlam oldukça açık ve nettir. Ölçütün uygunluğunu gösteren bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Kısa sürede olağan yaşantıma geri döndüm. Çocuk tam bir baş belası olmuştu. Sanki bakıcısının uçamayan bir melek olduğunu biliyor gibiydi. Sürekli bir yerlerden düşmesin diye peşinde koşmak zorundaydım. Gittikçe içine kapanık bir çocuğa dönüşüyor; bu da tek başına geçirdiği vakitlerin artmasına neden oluyordu. (s.62)"

M. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yabancı sözcükler olmadığından ve üslubun yalın olmasından dolayı oldukça akıcı bir anlatım tarzına sahiptir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Ormanda kapanlar kurup hayvanları yakalıyor. Genelde kuşlar, bazen de tavşanlar oluyor çocuğun kurbanları. İlk avında hayvanı keseceğini sanmışım ama çoraplarını ellerine geçirip onu tuttu. Annesi bu manzarayı gördüğünde kızmadı, dahası onaylarmış gibi ona bir de para verdi. Çocuk parayla pazar yerine gidip yeni hayvanlar aldı. (s.78)"

M. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir. Çünkü eser, gerçekçi değildir ve mizah unsuru bulunmamaktadır.

M. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yaşamdan izler barındırmaktadır.

- " 'En yüksek dağın adı?' 'Everest.' 'Başlıca bulut isimleri?' 'Sirrus, Nimbus, Kümülüs, Stratus.' (s.23)", "...Ve bazen çaresizlerin, bilgisizlerin sayısı arttı mı çok büyük şiddet doğar. Yani savaşlar doğar. (s.71)"

M. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah bulunmamaktadır.

M. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu, baş kahraman uçamayan melek Kaf ile Hezarfen Çelebi'yi ortak bir paydada birleştirmesi yönüyle oldukça özgündür.

M. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kaf'ın Hazar olarak bildiği kişinin Hazerfen olduğunu öğrenmesi, çocuklarda şaşkınlık yaratacak bir sürpriz unsurudur.

- "Bir anda bütün dünyam alt üst oldu. Enkiler ona babam yüzünden değil, dehası yüzünden saldırıyordu. O tarihi değiştirebilecek biriydi. O bir mucitti. (s.161)"

M. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu, olağanüstü olay ve kişilerden oluştuğundan dolayı gerçekçi değildir. Roman, dünyada varlığını görmediğimiz meleklerin yaşamını bir çocuk romanı kurgusu ve diliyle ele almaktadır.

M. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır. Çünkü eserde ön yargı ve dogmatik ileti bulunmaktadır.

M. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "Omuzlarına kadar inmiş kumral saçları da kanatlarına uyum sağlamış, gittikçe sararıyordu. Sanırım her gördüğümde biraz daha güzelleşmesinin sebebi buydu. (s.18)", "Annem bana tatlım, balım ya da sevgilim diye değil de adımla hitap ediyorsa bilin ki bu bir felaket habercisidir. (s.33)", "Ağlamıyordu; yeniden her zaman ki gibi güçlü kadın olmuştu. Bu da babamın iyi olduğu anlamına geliyordu. (s.58)"

M. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların düşünce ve tutumlarına yönelik yorumların bulunması ölçütü sağlamaktadır.

- "Melekler, babamın başarılarını konuşurken işin ucu mutlaka bir şekilde bana varır. 'Bu kadar başarılı olacağına, uçabilen bir oğula sahip olmayı tercih edermiş.' (s.5)", "Dumah, sonunda tatmin olmuştu. 'Yine de kendine çok güvenme, kızım. Cesaretle budalalık arasında çok ince bir çizgi vardır.

(s.25)", "İnsanlarla ilgili en çok neyi seviyorum biliyor musunuz? Uçamadıkları hâlde kendilerini engelli hissetmemelerini. (s.39)", "Ommel'i sevdiğimi söyleyemeyeceğim. Bence sorumsuz biriydi ve daha kötüsü, geciktiği için en ufak bir suçluluk duygusu hissetmiyordu. (s.45)"

M. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Kaf'ın olayları sorgulamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "Nasıl oluyordu da bu kadar çok şey biliyordu? Hayır, ben de okuyorum. Acaba doğru şeyleri mi okumuyorum? (s.22)", "Nefesim kesilmişti. Tüm bu söyledikleri doğru muydu? (s.24)", "Evrendeki en saçma, en anlamsız, en ucube işi nasıl aban layık görüyordu ki? (s.33)", "Neden onu ikna etmeye çalışmamıştı? (s.35)", "Anneme mi bir şey olmuştu? Son günlerde çok yoruyordu kendini. Yoksa artık konu ben miydim? (s.55)"

M. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde aşağıdaki ifadeler ön yargı taşımaktadır.

- "Bu çocuk tam bir deli. On iki yaşına bastığında artık biraz durulur dedim ama büyüdükçe saçmalıkları da büyür oldu. (s.77)"

M. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde büyü gibi şeylerin olması, dogmatik düşüncelere yol açtığından bu ölçüt sağlanmamaktadır.

- "O bize melekçeyi, duaları, oyunları, şifa ve koruma büyülerinin yanı sıra şuan aklıma gelmeyen sayısız büyüyü öğretti. (s.7-8)"

M. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde, başkahraman Kaf'ın uçamaması ve buna yönelik ürettiği çözümler ölçütü sağlamaktadır.

- "Ebadon'la bu uçamama meselesini çoktan çözmüştük; artık bizim için bir engel değil, daha çok kuralları olan bir oyun gibiydi. (s.17)"

M. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Melekler, olağandışı bir durum olmadığı sürece saçlarını kestirmezler. Bu yüzden neredeyse kanatları kadar uzun simsiyah saçları, o mutfakta dolaştıkça peşinde dalgalanıyordu. (s.16)", "Bir an babama çömez olacağım diye düşündüm ama hemen bunun olmayacağını fark ettim. Çünkü o da evrenin en zor sınavlarından birine hazırlanıyordu. (s.30)"

M. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğu düşündürerek onda merak uyandırmaya yardımcı cümlelerden oluşmaktadır.

- "Sabırsızlıkla içeri girdim. O kadar merak ediyordum ki, meyve tabağına gidip Keş'i ödüllendirmekle uğraşmadım ve kızgın bir çığlıkla havalanmasına seyirci kaldım. (s.33)", "Enkiler neden bize saldırıyorlar diye düşünecektim ama daha ben soruyu tamamlamadan cevap aklımda belirdi. (s.103)", "Sonra merakıma yenik düştüm ve elimle etrafımdaki havayı kendimden uzaklaştırmaya çalıştım. (s.144)"

M. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 12 yaş ve üstüdür. Eserin hedef kitlesi gençlik dönemi edebiyatı olduğundan dolayı eserde görsellere yer verilmemiştir. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3.5 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, başkahraman olan Kaf ve Esme'nin resimlerinden oluşmaktadır. Kurgu, meleklerin yaşamını ele almasından dolayı, buna uygun olarak karakterler resimlendirilmiştir. Kapak, canlı renklerden oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Eserin tüm dış yapı unsurları niteliklidir.

M. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Görsel okuma bulunmamaktadır.

M. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okuma becerisini geliştirmeye yönelik ifadeler bulunmamaktadır.

M. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okumaya teşvik edici ifadelerin bulunması okuma becerisini geliştirmektedir.

- "Babamın çok geniş bir kütüphanesi olmasına ve zamanımın büyük bir bölümünü o kütüphanede geçiriyor olamama rağmen bu kitabı ilk kez görüyordum. Hemen ilk sayfasını açtım. Bu kadar kalın bir kitabın üç sayfalık içindekiler bölümü olmasına hiç şaşırmadım. (s.20)"

M. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yazmaya yönelik ifadeler, ölçütü sağlamaktadır.

- "Yazı yok oldu ve ben kalemi tekrar elime aldım. 'Kafsiel' yazdım ve zarfı kolaylıkla açtım. (s.146)", "Dünyanın en yüksek dağı nedir? Hemen kartı çevirip arkasına 'Everest' yazdım. (s.146)", "Hemen kartı çevirip arkasına yazdım: Kimse yapabileceğinden ötesine zorlanamaz. (s.149)"

M. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar konuşma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Diyaloglardan biri aşağıda verilmiştir.

- "Konunun bana gelmesinden memnun değildim, o yüzden bir şey söylemedim. 'Nasıl gidiyor çalışmaların? Sence hazır mısın?' 'Bilmiyorum.' dedim. Gerçekten de bilmiyordum. 'Dersler iyi gidiyor.' 'Peki ya çömezlik?' 'Bunu Ommel'in cevaplaması gerekmez mi?' dedim gülerek.

M. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserdeki diyalogların yanı sıra dinlemeye yönelik doğrudan ifadeler de bulunmaktadır. Aşağıdaki ifadeler buna örnektir.

- "Yeni anonslar gelip geçti; ben kartı ellerimden bırakamadım, ayağa kalkamadım. (s.150)", "Son anons sürenin bittiğini açıkladı ve etrafımızdaki sis aniden dağıldı. (s.150)"

M. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 12 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun akıcı ve devingen olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

M. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde resim sanatına yönelik ifadeler, çocukta sanat algısı oluşturmaya yöneliktir.

- "Bütün şehri günlerce gezdik, her köşe başında oturup gördüğü şeylerin resmini çizdi. Bazen güzel kadınları, bazen işlemeli çeşmeleri, bazen hayvanları, hatta bazen de denizi çizdi. (s.114)"

M. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, fantastik roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Kaf, Kaf'ın annesi Peneme, babası Zafron, Esme, Ebandon, Ommel, Dumah, Hazerfen, Rohen, Cagun. Mekân; Dünya, meleklerin yaşadığı yer, gökyüzü. Zaman, Hezarfen'in ilk uçuşunu gerçekleştirdiği zaman bizlere Osmanlı imparatorluğu zamanını ifade etmektedir. Olaylar devinim halindedir. Eser, fantastik roman olmasından dolayı kurgu fazlasıyla soyut öğelerden oluşmaktadır. Bu nedenle hedef kitle 12 yaş ve üstü çocuklardır. Eser, fantastik romanın tüm özelliklerini barındırmasından dolayı türüne özgüdür.

M. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik olaylar üzerindeki iletiler sayesinde verilmektedir.

- " 'En yüksek dağın adı?' 'Everest.' 'Başlıca bulut isimleri?' 'Sirrus, Nimbus, Kümülüs, Stratus.' (s.23)", "...Ve bazen çaresizlerin, bilgisizlerin sayısı arttı mı çok büyük şiddet doğar. Yani savaşlar doğar. (s.71)", "Asıl dayanamadıkları şey merak. Çünkü merak, bilgisizliğin ortadan kalkmasının ilk adımıdır. (s.92)", "Hemen kartı çevirip arkasına yazdım: Kimse yapabileceğinden ötesine zorlanamaz. (s.149)"

M. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.14. Zeynep Cemali'nin (2011) *Ankaralı Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular*

N. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünkü duyuşsal ve kişilik gelişimi tam olarak sağlanmamaktadır.

N. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde yaşama ilişkin olumlu bakış açıları olmaması, hayal ve empati kurmaya yönelik örneklerin bulunmaması, şiddete yöneltecek şeylerin bulunması ve dilin samimi özellikte olmamasından dolayı duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

N. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır" maddesine yönelik bulgular

Vatanseverlik, dürüstlük ve sevgi değerlerini kazandırmaktadır.

- " 'Öleceksek, vatan yolunda ölürüz. Yok, Hak nasip eder de bayrağımızın altına varırsak, ömrümüzün sonunda dek özgür yaşarız.' demiş ve düşmüş yollara. (s.8)", "Gerçek, içimizden birini yaralayacak olsa da saklamayacaktık bundan böyle. (s.160)", "Dönerken, daha bir sıkı sarıldı.

İşte o an... O an unutamadığım, için için özlediğim süt kokusunu duyumsadım. O koku ciğerlerime işlerken ancak o zaman 'Evet bu kadın benim annem,' diyebildim. (s.169-170)"

N. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" maddesine yönelik bulgular

Eserde, yaşamın güzelliklerini tanıtmaya yönelik çocukta olumlu bir bakış açısı yaratacak ifadeler yoktur.

N. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğu hayal kurmaya yönlendirecek ifadeler bulunmamaktadır.

N. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" maddesine yönelik bulgular

Eserde empati kurmaya yönlendiren olay ve durumlar yoktur.

N. 1. 1. 5. "Eser samimidir" maddesine yönelik bulgular

Eser, bir gençlik romanı olmasından dolayı gerek kurgu gerekse dil yönünden samimi değildir.

N. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemelidir" maddesine yönelik bulgular

Eserde 'kan dökmek' gibi ifadeler kullanılarak çocuğu şiddete yönlendiren olaylar ve korku gibi duyguları yaratacak türden şeyler aktarılmıştır.

- "Ağa, 'İyi o zaman, torunlarına bak!' dedikten sonra acımasızca ekledi: 'Oğullarıma kalsa, çekip ikisini de vuracaklardı. Kan dökülsün istemedim.' (s.37)", "Oğullarına bakarak, 'Ayol, hiçbirinizin haberi yok! Dursun Efendi'yi cin çarptı!' (s.52)"

N. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde gözlem ve yaratıcı düşünme, akıl yürütme, sonuca varma ve ilişkilendirme becerileri vardır.

- Gözlem ve yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler: "Anneme göre gözlem yeteneğime, babama göre varsayım üretmedeki düş gücüme dayanarak meraklılara geçmiş anılatcağım. (s.9)"
- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "Aile, ana yüreğidir. Baba, kanıyla, canıyla o yüreği besler. Ama ana yüreği her atışında çocuklarını, torunlarını, gelinlerini, dünürlerini hatta marabalarını bile toplar, kendine çeker, sarıp sarmalar. (s.44)", "Bana göre kardeşlik, damarın içinde akan kandaki akyuvarlarla alyuvarlar gibi. Farklı özellikleri olsa da, ayrılıkları düşünülemez. (s.89)"
- Sonuca varma becerisine dair örnekler: "Yetişkinler, çocukların unutkan olduklarını sanır. Doğrudur. Günlük yaşamları dinginse, devasa olayları bile kafalarına takmaya gerek duymazlar. (s.119)", "Bütün çocuklar, bilinçli ya da bilinçsiz yediği naneyi ceza korkusuyla gizler. Haksız mıyım? Benim hatam, annemin koyduğu ysağı delmek. (s.160)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Aile içinde patlak veren sıradışı olaylar, saman alevi gibi dört bir yanı saran atışmalar, yerküreye bir anda inen hortumlara benzer. Süresi kısa, etkisi büyük olur. (s.184)"

N. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde çok sayıda deyim, pekiştirme, yansıma, ikileme sözcükler ve atasözleri bulunduğu dilsel gelişime uygundur. Bunlardan bazıları aşağıda altı çizili şekilde gösterilmiştir.

- "Yıllardır işlerinde tutunmak için didinen annemle babamın ağzı kulaklarındaydı. (s.11)", "Kara'nın peşinde paytak paytak yürürken koşmaya başladım. (s.11)", "Annem nazlansa da aslında can atıyordu. (s.12)", "Önümüzdeki araç kuyruğu adım adım ilerliyordu. Kaldırımlar tıklım tıklım; yokuşu bir solukta alanlar, bellerini tutarak ağır aksak ilerleyenler, tıknafes yaşayanlar... (s.12)", "...Annem elimi sımsıkı kavradı. (s.12)", "Evet, evet! diye şakıdım. (s.13)", "Hiçbirine pas vermeden aralarından süzıldüm. (s.15)", "Çaresiz kös kös geriye çark ettim. (s.17)", "Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz derler ya, sevinçle atıldım. (s.18)", "...Üniforması terden sırılsıklam olmuştu. (s.20)", "Altıgen gül bahçesine geldiğimizde içim cız etti. (s.20)", "...Ulusal tarımımızın köküne

kibrit suyu döküyor, diye noktalandım. (s.21)", "Kıkır Kıkır güldü konuğum. (s.21)", "Tartışmalarına kulak misafiri olmam yetiyor. (s.21)", "Kapkara gözleri dolmuştu. (s.22)", "Şaşkın şavalak baktım. (s.23)", "Uyarılarını kulak arkası etmişim. (s.25)", "Kadının kıvrık ak saçları güneşte pırıl pırıl parlıyordu. Tiril tiril kemik rengi elbisesi... (s.30)", "Tilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkçü dükkânı. Gelecek elbet! (s.34)", "Nasıl oldu anlamadık, koca pehlivanın eli havalandı şıraaak diye, Osmanlı tokadını oğlunun suratına patlattı. (s.35)", "Ödü patlamıştı babası kafayı yedi diye. (s.54)", "...Kulağına gelen cızırtıyla mutfağa koştu. (s.55)", "Acaba Fatma ne inciler döktürmüştü? (s.58)"

N. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuk kahramanın annesini yalancılıkla itham etmesi ve kötü alışkanlıkların yer bulması çocuğun gençlik dönemindeki kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğinden ölçüt sağlanmamaktadır.

- "Düpedüz oyuna gelmişti. Üstelik yalancı annem bunu sürdürmeye karalıydı. (s.133)", "İlk sigarasını bir arkadaşı vermişti. Sarı uçlu Samsun. Dumanı içine çekivermişti. 'Vay be!' diye şaşmıştı oğlan. 'Eski içicilerden hiç farkın yok.' demişti. (s.172)", "Sigarasının yanına birayı eklediğinde on altıındaydı. (s.172)"

N. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik içermemesinden dolayı kısmen niteliklidir.

N. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik yoktur.

N. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserdeki öğretici iletiler sezdirilerek verildiğinden didaktik bir dil kullanılmamıştır.

N. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, deyim, atasözü, benzetme gibi söz sanatları vardır. Söz sanatlarının sayısı fazla olduğu için bir kısmı aşağıda gösterilmiştir.

- "5 Haziran Dünya Çevre Günü. Aynı zamanda, ailemin üstünü örten kalın sır perdesinin aralandığı tarih. (s.10)", "Annemle babamın arasında beşlik simit gibi kurulmuşum. (s.10)", "Botanik Bahçesi, Kayışdağı'nın yamaçlarında sularla çevrili yeşil bir göl gibi. (s.11)", "Yıllardır işlerinde tutunmak için didinen annemle babamın ağzı kulaklarındaydı. (s.11)", "Annem nazlansa da aslında can atıyordu. (s.12)", "Karınca yuvasından farksız, sürgülü demir kapının önünde annemle arabadan indik. (s.12)", "Annem o andan itibaren bir pervane oldu sanki. (s.14)", "Bu kadının kıvrımayacağı iş yoktu. (s.14)", "Bal rengi gözleri buz gibi. (s.14)", "Hiçbirine pas vermeden aralarından süzuldüm. (s.15)", "Yine kendimi çirkin ördek yavrusu gibi hissettim. (s.16)", "Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz derler ya, sevinçle atıldım. (s.18)", "Altıgen gül bahçesine geldiğimizde içim cız etti. (s.20)", "...Ulusal tarımımızın köküne kibrit suyu döküyor, diye noktaladım. (s.21)", "Tartışmalarına kulak misafiri olmam yetiyor. (s.21)", "Uyarılarını kulak arkası etmiştim. (s.25)", "Hala capcanlı duran anıların üstünde birilerinin tepindiğini düşünmek bile yüreğini kısıyordu. (s.29)", "...Babası ona baktıkça hindi gibi kabarırdı. (s.33)", "Tilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkü dükkânı. Gelecek elbet! (s.34)", "Alev alev yanıyordu yüreği. (s.38)", "Aile, ana yüreğidir. Baba, kanıyla, canıyla o yüreği besler. (s.44)", "Ödö patlamıştı babası kafayı yedi diye. (s.54)", "Acaba Fatma ne inciler döktürmüştü? (s.58)", "Sözleri daralan yüreğime bahar esintisi gibi geldi. (s.93)", "Arpacı kumrusu gibi düşünmektense, tost doldurmak en iyisi. (s.93)", "Evde kuzu gibiydi; vur ağzına, al lokmasını. (s.147)"

N. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, hedef kitlenin yaş seviyesine bağlı olarak normal uzunlukta cümleler ve diyaloglardan oluşmaktadır. Anlam oldukça açık ve nettir. Ölçütün uygunluğunu gösteren bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Koca Galip, meyve sebze yetiştirmekle kalmadı. Tarlasının bir köşesine Üsküp'ten getirdiği tohumları ekti. Birbirinden şifalı bitkiler üretti. Her

birini zamanında toplayıp kurutup Mısır Çarşı'sına götürüp sattı. Toprağını genişletti. Dostlarına önyak oldu. Onları da bağ bahçe shibi yaptı. Günler ayları, aylar yılları kovaladıkça Ahmet de serpildi büyüdü. Okullu oldu. (s.33)"

N. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yabancı sözcükler olmadığından ve üslubun yalın olmasından dolayı oldukça akıcı bir anlatım tarzına sahiptir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Esirliğin kâbus olduğunu sanmıştım; betri varmış. Babama bir haller oldu! Akşam yemeklerini annemle başbaşa yediğimiz çok oldu, ama babamın bulunmadığı bir kahvaltılık sofrasına hiç oturmam. Arada eve geç gelse de, kapıdan yalpalayarak girdiğini görmedim. Bazı geceler, çalışma odasındaki kanepede sabahlasa da, ayağında ayakkabılar, üstünde takım elbisesiyle sızıp kaldığına rastlamadım. (s.90)"

N. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından niteliklidir.

N. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yaşamdan izler barındırmaktadır.

- "Mini bostana yöneldiğimizde seracılığın önemini anlatıyordum. Doğal gübreleme, yapay gübrelemenin dozu, hormon kullanımı; dağarcığımda ne birikmişse sayıp dökmüştüm. (s.21)", "Yetişkinler, çocukların unutkan olduklarını sanır. Doğrudur. Günlük yaşamları dinginse, devasa olayları bile kafalarına takmaya gerek duymazlar. Çünkü onlar kayıt yapan video kameralara benzer. Gün içinde binlerce film çeker, belleklerine kaydederler. (s.119)", "Aşağıda derin mavi, dikine duran boya kalemlerini andıran beton bloklar, güdük kalmış silgilere benzeyen sanayi siteleri, gecekondular mahalleleri, İstanbul'u yaşatmak için direnen yeşil öbekler... (s.129)"

N. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah bulunmaktadır.

- "Daracık koridorun öte yanındaki teyzenin hali pek komik. Koltuğunun kollarına yapışmış, kahverengi eteğinin altından görünen tombul bacakları titriyor. Teyzenin yanındaki şişman adan horlamak üzere, onun yanındaki de bilmece çözüyor. (s.130)"

N. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, 1960'lar ile günümüzü karşılaştıran olay örgüsü, flashback (geri dönüş) yöntemleriyle özgün yapıdadır. Başkahraman Doğa, bir botanik bahçesinde tanıştığı yaşlı kadın sayesinde ailesinin geçmişteki tüm sırlarını gün yüzüne çıkarır. Bu kadın ailesini yıllar önce terk etmek zorunda kalan Ankaralı Fatma Hanım'dır. Doğa, büyükannesi Ankaralı Fatma Hanım'ın bulunmasına önayak olur ve büyükannesinin yıllardır süren evlat özleminin son bulmasını sağlar.

N. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, çocuğun olaylar zincirini anlamasını sağlayacak ve dikkatini canlı tutacak sürprizlerle doludur.

- "Kulaklarım uğulduyordu. Gümüş rengi kıvrırcık saçlar, kemik rengi şık elbise... Pazar günü, oyun alanının sınırlanması, kopan sandaletim ve... ve konuğum... Fatma!.. Ankaralı Fatma! 'Aaaaaa!' diye nasıl bağırığımı hatırlamıyorum. (s.53)", "Babamın, 'Bu demek ki, annemiz sağ. Hayatta.' demesiyle fosladım. Yere yapıştım! Dondum! Taş kestim! (s.104)"

N. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, gerçekte olması muhtemel olaylardan oluşmaktadır.

N. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır. Çünkü ön yargı bulunmakta ve çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlamamaktadır.

N. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocuğun tanık olduğu olaylar ya da kişiler üzerinden çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır.

- "Babaannemin elleri göbeğinde birleşik, başı da hafif sağa kaymışsa radarları açık demektir. Susar, yalnızca dinler. (s.52)", "Sevinç, iyi niyetli bir virüs olmalı. Babamın neşesi bizi de sardı. (s.78)", "Acemi işçiler, belli ki saksıları günü geldikçe ilaçlamak yerine, bu işi toptan halledelim diye düşünmüşlerdi. (s.123)"

N. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların düşünce ve tutumlarına yönelik yorumların bulunması ölçütü sağlamaktadır.

- "Anneme göre gözlem yeteneğime, babama göre varsayım üretmedeki düş gücüme dayanarak meraklılara gerçekleri anlatacağım. (s.9)", "Dursun Efendi, onlara hak vermiyor değildi. Ama çocukluğunu yaşadığı ablalarının gelin çıktığı, vefakâr, cefakâr karısıyla bir ömür geçirdiği yuvasının bir beton yığınının dönmesine gönlü razı gelmiyordu. (s.29)", "Yana yakıla 'Babam kafayı kırdı,' deyince kahkaha ile güldü. 'İlahi, ay parçası! Babanı tanıdığımda senden küçüktü. Ondaki akıl kimsede yoktur.' dedi ama bana da hak verdi. (s.92)", "Bence, çocuklarını unutan yetişkinler, aynanın derinliklerinde arada sırada kendilerini ararlarsa, mutlu ya da mutsuz şok geçirmezler. (s.119)"

N. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Doğa 'nın olayları sorgulamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "Saçma! Benim bahçemde bana kim, ne yapabilir? (s.15)", "Neden Sude gibi renk vermeden kırk yalan uyduramıyordum sanki? Neden Buse gibi laf kalabalığıyla işin içinden sıyrılamıyordum? (s.26)", "Aile nedir? Birilerinin akıllarınca köklerini tırpanladığı, dalını sürgününü budadığı, ulu bir ağaç mı? Yoksa aynı soyadını taşıyan bacı, kardeş, amca, yeğen bolluğu mu? (s.44)", "Uyku sersemi uydurdum dese, annem niye ağlamıştı? Babamın anımsadığı sütün kokusu neydi, kimin sütüydü? (s.75)", "Bağcılar, bostancılar bizim onlara gösterdiğimiz özeni gösteriyor muydu? (s.97)"

N. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı içeren ifadeler bulunmaktadır

- " '...Fatma Gürgen bizim annemiz. O bakımevini de büyükbabamın kendisine bıraktığı parayla açmış.' 'Ne?! O bunak, kocasını, iki oğlunu bırakan bir ... bir... bir kadına para mı bırakmış?' (s.104)", "Başımı anneme çevirdim. Aman Tanrım, bu kadın deli mi?! Dışarıyı seyredeceğine, çantasından notlarını çıkarmış, kim bilir kaçınıcı okuyuşu! (s.129)",

N. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik ileti veya düşüncelerden uzaktır.

N. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde, yaratılan problem durumu, çocuk okuru ilgilendirmediğinden ölçüt sağlanmamaktadır.

N. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Ayaklarını uzatarak bacaklarını ovmaya başladı. Sıcaklığın başlamasıyla eklem ağrıları azalmış, bu sefer de siyatiği azmıştı. (s.30)", "Kardeşim olmadığı için kardeşliğin ne olduğunu ancak gözlemlerime dayanarak

söyleyebilirim. (s.89)", Yetişkinler, çocukların unutkan olduklarını sanır. Doğrudur. Günlük yaşamları dinginse, devasa olayları bile kafalarına takmaya gerek duymazlar. Çünkü onlar kayıt yapan video kameralara benzer. (s.119)"

N. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde düşünmeye, sorgulamaya ve merak uyandırmaya yönelik ifadeler bulunmaktadır.

- "Aile nedir? Birilerinin akıllarınca köklerini tırpanladığı, dalını sürgününü budadığı, ulu bir ağaç mı? Yoksa aynı soyadını taşıyan baci, kardeş, amca, yeğen bolluğu mu? (s.44)", "Uyku sersemi uydurdum dese, annem niye ağlamıştı? Babamın anımsadığı sütün kokusu neydi, kimin sütüydü? (s.75)", "Ne zaman?.. Nerede?.. Nasıl?.. diye sıralamaya başladım bilinçsizce. (s.133)"

N. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

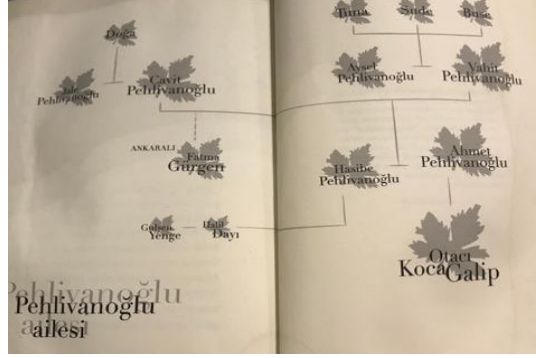
Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür. Eserin hedef kitlesi gençlik dönemi edebiyatı olduğundan dolayı eserde görsellere yer verilmemiştir. Ancak, eserin sonunda okuyucunun zihninde kişi kadrosunu rahat bir şekilde canlı tutması adına bir soy ağacı çizilmiştir. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Mektup türlerinde olan yazılar ayrı bir kâğıt fonu ve yazı türüyle kaleme alınmıştır. Dolayısıyla türün farklılaşması sezdirilmeye çalışılmıştır. Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, Ankaralı Fatma Hanım'ın hayat hikâyesini konu aldığından dolayı yağlı boya ile çizilmiş bir kadın resminden oluşmaktadır. Kapak, canlı renklerden oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmış ve yazar hakkında bilgi verilmiştir. Eserin tüm dış yapı unsurları niteliklidir.

N. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir.

N. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun hem olayları daha iyi anlaması hem de kişi kadrının genişliğini telafi etmek adına soy ağacı bulunmaktadır. Resim 134.'te bulunan soy ağacı, görsel okuma becerisini geliştiren özelliktedir.

Resim 134: Pehlivanoglu Ailesinin Soyağacı

Cemali, Zeynep. 2011. *Ankaralı. İstanbul: Günışığı Kitaplığı s.198 kaynağından alınmıştır.*

N. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde okuma becerisini geliştirmeye yönelik ifadeler bulunmamaktadır.

N. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde mektup türüne yer verilmesi, yazma becerisini geliştirmektedir. Bununla ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

- "İşte o gece Dursun Efendi oturdu; Fatma'ya son bir mektup yazdı: Kardeşim Fatma Hanım, Keşke şartlar müsait olsa da yüz yüze görüşseydik... (s.40-41)", "Alelacele küçük zarfı açtı. Bir mektuptu bu. Sayın büyüğüm Dursun Bey, Yirmi gün önce İstanbul'a geldiğimde, size kendimi tanıtabilecek gücü bulamadım. (s.59)"

N. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çok fazla diyalogun bulunması çocuk okuyucunun konuşma becerisini geliştirmektedir. Bunlardan bir tanesi aşağıda verilmiştir.

- "İçimi çekerek sordum. 'Panel kaçta?' 'Öğleden sonra üçte.' 'Ama sen dokuz buçukta Ankara'da olacağımızı söylemiştin. O saate kadar ne yapacağız?'"

'Anlaşıldı...' Çok şükür! Annem ezberlediği notları düzelterip çantasına kaldırdı. Kızını kolunun altına alarak hafifçe sıktı. 'Ne istersen!' dedi. 'Atatürk Orman Çiftliği'ni gezebiliriz. Geçen seferki gibi Anıtkabir'e gidebiliriz... (s.131)"

N. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyalogların yanı sıra dinleme becerisini gösteren direkt ifadeler bulunmaktadır. Bunlardan biri aşağıda verilmiştir.

- " 'Yeni bir öyküye ne dersin?' diye sordu. Bu seferki berbat bir öyküydü. Okula gitmek istemeyen dilbaz bülbül, minicik gövdesi, güzel sesiyle gülleri kendine âşık etmiş, insanları etkilemiş; ama bilgisizliği sayesinde 'kuş beyinli' deyiminin de doğmasına neden olmuş. Öykü değil, düpedüz öğüttü.

N. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 13 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun akıcı, devingen, gerçekçi olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

N. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde çocuğun estetik değer yargısı ve duyarlılığını oluşturmaya yardımcı olacak sanat dalları bulunmamaktadır.

N. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Doğa, Doğanın annesi Jale ve babası Cavit, amcası Vahit, kuzenleri Sude, Buse ve Tuna, üvey babaannesi Hasibe Hanım, dedesi Ahmet Bey, öz babaannesi Fatma Hanım, Dursun Bey. Mekân; botanik bahçesi, ev, İstanbul, Ankara. Zaman ise 1960'lardan günümüze ulaşmaktadır. Roman türünde sıklıkla kullanılan

flashback (geri dönüş) tekniği geçmişini de okurlara sunmaktadır. Olaylar devinim halindedir. Bir ailenin sakladığı sırlar, kurgunun üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu sırların yavaş yavaş gün yüzüne çıkmasını sağlayan olaylar zinciri romanın akıcılığını sağlamaktadır. Roman türü dram tarzında olduğundan 13 yaş ve üstü çocukların okuması için uygundur.

N. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik, eserin kurgusuyla ilişkili olarak dolaylı yollarda sağlanmıştır.

- "Aile içinde patlak veren sıradışı olaylar, saman alevi gibi dört bir yanı saran atışmalar, yerküreye bir anda inen hortumlara benzer. Süresi kısa, etkisi büyük olur. Kökünden sökülen ağaçlar, havalanan gemiler, yer değiştiren evler gibi. Güven öfkeye, sağduyu önyargıya, hoşgörü nefrete dönüşür. İnanın, böyle anlarda paniklemek gereksizdir. Hele o şok atılsın, insanın doğasında var olan o yüce duygu yeniden filizlenir. (s.184)"

N. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.15. Leyla Ruhan Okyay'ın (2013) *Leylek Havada* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

O. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünkü duyuşsal ve kişilik gelişimi tam olarak sağlanmamaktadır.

O. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde empati kurmaya yönelik ifadelerin bulunmaması, korku unsurlarına yer verilmesi duyuşsal gelişime kısmen uygundur. Aynı zamanda eserde aşk duygusuna yer verilmesi duyuşsal gelişim açısından uygun değildir.

- "Herkesin beğendiği, âşık olduğu bir var arkadaşlarımın arasında. Benim de var tabii. Onu gördüğümde kalbim güm güm atıyor, içimi çiçekler kaplıyor sanki... (s.15)"

O. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eserde sevgi, vatanseverlik değerleri bulunmaktadır.

- "Yazarım bir şeyler... Mesela, Anneciğim seni çok seviyoruz. Anneler günün kutlu olsun, iyi ki biz senin çocukların sen de bizim annemiz olmuşsun, filan deriz. (s.56)", "...Kardeşlerimin, ablamın varlığı benim için ne büyük zenginlik. İyi ki varlar. (s.59)", "Şunu çaliver kaptan, memleketimizi özledik artık. 'Havasına suyuna, taşına toprağına bin can feda tek dostumaaa... (s.154)"

O. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" maddesine yönelik bulgular

Eserde, yaşamın güzelliklerini tanıtmaya yönelik çocukta olumlu bakış açısı yaratacak ifadeler bulunmaktadır.

- "Hepimiz insanız işte. Kimimiz siyah, kimimiz siyah, kimimiz sarı saçlı, uzun ya da kısa boylu. Herkes farklı yerde doğmuş, anneleri babaları ayrı. Bu yüzden de bazen başka dilde konuşuyor, başka şarkılar söylüyorlar. Bu farklılıklar güzel. (s.14)", "Yaşadığım her ne varsa, onlardan çok sevdiklerimi, beni çok mutlu edenleri 'işte tam sandığıma göre!' diyorum. (s.40)"

O. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğu düşünme ve hayal kurmaya yönlendirecek olaylar mevcuttur.

- "Her sabah ondaki renk değişimini izlemek, martılarla selamlaşmak, arada bir geçen geçen o gizemli gemilere binip kimi uzak ülkelere gitmeyi düşlemek, yani turist olmanın hayalini kurmak vazgeçilmez bir şey benim için... (s.13)", "Bazen rüyama giriyor hayallerim. Mesela, kimi zaman Eyfel Kulesi'nin tepesinde görüyorum kendimi, kimi zaman da balta girmemiş

ormanlarda... (s.18)", "O gece yattığımda uyuyana dek hayal kurdum, dua ettim. 'Ne olur, bir gün Çiçek gibi turist olayım! Turist olup gezeyim... (s.49)"

O. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar." maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuk okuyucuyu empati kurmaya yönlendirecek ifadeler yoktur.

O. 1. 1. 5. "Eser samimidir" maddesine yönelik bulgular

Eserde kullanılan dil ve eserin kurgusu çocuk gerçekliğini ve saflığını yakalamasından dolayı samimidir.

- "Çok güzel bir film izler gibi yanıp sönen ışıkları seyredaldım. Avrupa'daki, Amerika'daki şehirler de böyledir herhalde. Ah, bir turist olsam! La la la la- lay... İçimdeki şarkı dışarı çıktı. (s.39)", "Onu arıyor gözlerim... Kim bilir nerelerdedir mor martı şimdi, dünyanın hangi ucunda? Başka denizler üzerinde uçuyor, başka çocuklara 'merhaba' diyordur. Şaşırtıyordur onları, beni şaşırttığı gibi... (s.46)"

O. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemelidir" maddesine yönelik bulgular

Eserde şiddet bulunmasa da korku unsurlarına yer verilmesi duyuşsal gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir.

- "...Nevzer, 'Kızlar, harika bir fikrim var,' dedi, 'Neymiş o?' 'Ruh çağırıp sınav sorularını öğrenelim.' 'Aa, yok daha neler! Ben inanmıyorum,' diyorum. (s.76)"

O. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde yaratıcı düşünme ve sonuca varma becerisi bulunduğundan ölçütle uyum sağlamaktadır.

- Yaratıcı düşünmeye yönelik ifadeler: Benim bir anı sandığım var. Aslında herkesin var, kimisi bellek diyor, kimi başka bir şey. Ben sandık diyorum. Anı sandığı... Öyle elle tutulur bir şey değil elbette. Hayalimde yarattım ben

onu. İstedığım kadar büyütebilirim. Güzel ışıltılı bir sandık. Çünkü içinde anılarımı biriktiriyorum, sıkıldıkça çıkarıp, tüm ayrıntısına dek anımsayabilmek, yeniden yaşayabilmek için... (s.39-40)"

- Sonuca varma becerisine yönelik ifadeler: "Bir bakıyorum ki lisedeki ablalar gözleriyle dalga geçiyor bu konuşmayla, hatta aralarında kıkırdaşıyorlar. İşte ondan sonra, bazı şeylere katlanabilmek için her şeyi dert etmeyip dalga geçmek gerektiğini ayırımsıyorum. (s.72)"

O. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan deyim, ikileme, yineleme, pekiştirme, yansıma, sözcükler çocuğun dil gelişimini sağladığı gibi dilsel olayları da ayırt edebilmesine yardımcı olmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda altı çizili olarak verilmiştir.

- "Bazen köpük köpük çağlar, kararır, morarır günbatımında pembeye çalardı yanakları... Kimi zaman da, bir bakarsın yeşil, bir bakarsın mavi olurdu suratı... (s.13)", "...Aksıra tıksıra kendimizi kıyıya zor atıyoruz. (s.17)", "Aklım ermiyor. (s.17)", "... Ege beni yakalarsa, kıskıvrak kollarıyla sarıyor, kaçırmamak için. (s.17)", "Yatak odasına girip, ağzım kulaklarımda yüz kez fiyonk olmuş mayomu giyiyorum. (s.18)", "Bir gün canıma tak etti. (s.20)", "Hayran hayran onu seyrediyor. (s.22)", "...Müziği içerdeki garsona yalvar yakar çaldırıyor, arada dans bile ediyor. (s.22)", "Burnu kaf dağında bu Ege'nin... (s.29)", "Kocaman, masmavi, dümdüz... (s.32)", "...Kaynar suya atılan ıstakozlar 'Cik cik cik!' diye çılgınlık atıyor. (s.32)", "...İçini suyla doldurup köpük köpük bulutlarda yüzebilirsin. (s.38)", "Büyük sınıflarla ilişkilerimiz daha sıkı fıkı. (s.86)", "Yine yazı iple çekiyorum. (s.87)", "Off, içim içime sığmıyor... (s.103)"

O. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eser çocuğun kişilik gelişimine kısmen uygundur. Eserde başkahraman aracılığıyla çizilen tip, öğrenmeye meraklı ve ideallerine bağlı olması kişilik gelişimine olumlu katkı sağlarken, Okulu hapishaneye benzetmesi ve okuldan kaçmak için planlar yapması, sigara gibi kötü alışkanlıklara yer verilmesi kişilik gelişimini olumsuz etkileyen unsurlardır. Bunlar aşağıda örneklendirilmiştir.

- "Bazen kendimi martı Jonathan'a benzetiyorum. Öğrenme tutkumu... Öğrenmek istediğim öyle çok şey var. (s. 36)", "Çok heyecanlıyım. Kazanamazsam diye korkuyorum. Ama kazanacağım, kazanmalıyım... Bütün yıl çalıştım, önerilen bütün test kitaplarını alıp çözdüm. (s.57)", "Hapishane gibi burası... Her yere uzak, kaçmak istesem bile kaçamam. Üstelik gelmek için ölüp bayıldım, sınavlara girdim. Amma aptalmışım... Hem de aptalların şahı! (s.67)", "En iyisi ateşlenmek, diyorum. O zaman eve gönderirler, sonra ağlayıp zırlayıp bir daha bu cehenneme dönmemeyi başarırım belki! (s.71)", "O gün müthiş bir panik yaşadım. 'Yatakhane arama varmış,' dediler! Kimi kızlar sigara içiyor, kimileri sevgililerinden gelen mektuplarını saklıyor dolapta... (s.82)"

O. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili tüm alt maddeleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

O. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik, şarkılar ve diyaloglar aracılığıyla sağlanmıştır.

- "Koroda eşlik ediyor bize: Dostluğun biiiz sevgi-iiiiisiyle, toplandık her an bu-uuurda, bu sevgi bağııı kooop-maaz hiç, dağılsaaak, bii-iir güüün yuu-rdaa. (s.24)", "Ege'nin kızgın bakışlarını yakalıyorum. 'Ya-ya-ya, şa-şa-şa, bizim takım çok yaşa!' (s.25)", "Leylek leylek havada, yumurtası tavada... Gel bizim hayata, hayatın kapısı kitli, leyleğin başı bitli... (s.49)", "Kadriye'ye vur bir zimba! Rumba da rumba rumba! (s.74)"

O. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserdeki öğretici iletiler sezdirilerek verildiğinden didaktik bir dil kullanılmamıştır.

O. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, benzetme, deyim gibi sanatlar bulunmaktadır. Bunların sayısı fazla olduğundan bir kısmı aşağıda örneklendirilmiştir.

- "Onlar sadece gözlerimizle anlaşılabileceğimiz uzaylı yaratıklar gibiler. (s.14)", "Balıklar gibi ağzımından balonlar çıkarmak, suyun içinde akrobatik hareketler yapmak hoşumuza gidiyor. Kimi zaman gülmekten su yutuyoruz... (s.16-17)", "Aklım ermiyor. (s.17)", "...Koşmaktan pancara dönmüş, eve gidiyoruz. (s.18)", "Aklın havada hep diyor annem. (s.20)", "Bir gün canıma tak etti. (s.20)", "Işıldak gibi tarıyor her yanı... (s.21)", "...Bütün çocuklar, ipe dizili boncuklar gibi yan yana otururuz deniz kıyısında. (s.23)", "Cam gibi parlak, pürüzsüz ve mavi. (s.28)", "Çekirge sürüsü gibi yolları kaplamış, üstümüze üstümüze geliyorlar. (s.37)", "Yüreğim acıdı, suratım asıldı. (s.41)", "Bu öfke beni paralayabilirdi. (s.48)", "Bütün yaz yüreğim ağzımda bekledim. (s.59)", "Sonra bir şimşek çatı beynim! (s.81)", "Yine yazı ipe çekiyorum. (s.87)", "Müdire Aynur Hanım da inci kolyesini takmış, denizanası gibi yayılmış oturuyordu. (s.91)", "Off, içim içime sığmıyor... (s.103)", "Ruhum uçuyor! Bedenim arkasında koşuyor! Belki de film gibi uzuuun, güzel bir düş gördüm ben ve hala uçuyorum... (s.166)"

O. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserin dili, hedef kitlenin yaş seviyesi göz önüne alınarak samimi, açık ve yalın şekildedir. Cümleler, kısa ve anlaşılmaya müsait bir yapıdadır. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Bulgaristan sınırındaki gümrük memurlarının hiçbiri gülmüyor. Sanki cenazeden gelmişler, hala ölünün ardından yas tutuyorlar. Öyle asık suratlı ve gerginler ki. Otobüste herkes suspus oluyor. Çocuklar da... Bavulları bagajdan çıkarın diye işaret ediyorlar. Bavullar çıkıyor, açılıyor. Camdan onları izliyoruz. Konserveler, battaniyeler saçılıyor. Ortalık bitpazarına dönüyor. (s.110)"

O. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yabancı sözcükler olmadığından ve üslubun yalın olmasından dolayı oldukça akıcı bir anlatım tarzına sahiptir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Hapishane günlerime geri döndüm. Bir yaş büyümüş olmanın getirdiği güvenle dolaşıyoruz koridorlarda. Bütün arkadaşlarımı, öğretmenlerimden bazılarını özlemişim. Herkes biraz daha uzamış. Artık ağlamadığım gibi, yeni gelen yatılıları teselli edenler arasına girdim. (s.86)"

O. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser konu ve kurgu bakımından niteliklidir.

O. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yaşamın içinde var olan şeyleri barındırmaktadır.

- "Çok şanslıyım burada yaşadığım için Çünkü Silivri Marmara Denizi kıyısında. Üstelik İstanbul'a çok yakın ama denizimiz İstanbul'dakinden daha büyük, uçsuz bucaksız. (s.13)", " Her yıl 1 Temmuzda Denizcilik Bayramı kutlanır Silivri'de. Birkaç gün öncesinden hazırlıklar yapılır. (s.25)", "Bir tarafında yemek yeniyor, bir tarafında oturuluyor. 'Salon salomanje' diyorlar. Galiba Fransızca bir kelime... (s.38)", "Müziği de çok güzel bir şarkı. İkinci Dünya Savaşı'nda nöbetteki genç askerler için yazılmış. (s.67)"

O. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu mizah içermektedir.

- "Güfte hazır olunca da beste yapmak kolaylaşıyor. Biz de böyle rahatlatıyoruz kendimizi. 'Dilek Hanım'ın onu, Nazan Hanım'ın donu, Askıya astık biz onu, Donuna da vur bir zimba, Rumba da rumba rumba... (s.74)"

O. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Bir genç kızın turist olma hayalini ve okul yıllarını kendi ağzından anlatan roman, yazarın yaşamından da izler taşımasından dolayı özgün bir yapıdadır.

O. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda okuyucunun dikkatini çekecek sürprizler bulunmaktadır.

- "Uzaklara baktığımda bir de ne göreyim! O koca maviliğin ortasında kırmızı küçük bir sandal. Babamın sandalı bu! Üstelik amcam da yanında balık tutuyorlar. (s.32)", "İnanmıyorum, inanmıyorum, yupppiiii! Ege de otobüste! Gelmiyorum diyerek bana sürpriz yapmış meğer. (s.107)"

O. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, gerçek hayatta olması muhtemel olaylardan oluşmaktadır. Her çocuğun, ergenliğe geçiş aşamasında yaşadığı duygusal karmaşalar, insanlararası ilişkileri konu edinmesinden dolayı gerçekçi bir kurguya sahiptir.

O. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır. Çıkarım yapmayı sağlayacak ifadelerin bulunmaması, ön yargının varlığı, çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlamaması bunun nedenidir.

O. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde çocuğun çıkarım yapmasını sağlayacak bir unsur bulunmamaktadır.

O. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların olaylara karşı farklı düşünce ve tutumları yer almaktadır.

- "Galiba Ege'nin her şeyi bilmesi onu gözümde yüceltiyor. O çok akıllı, bilgili ama şımarık. Belki tek çocuk olmasından kaynaklanıyor bu. (s.27)", "Çok güzel olmuştu ablamız. Gerçi biraz daha az makyaj yapsalarmış daha iyiymiş. (s.95)"

O. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahraman Ayça'nın olayları sorgulamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "Beni nerede görüyor acaba? Nerede olduğumu hayatta bilemez. (s.20)", "Anneme ne diyeceğiz? Bu leblebiler nasıl çıkacak? (s.31)", "Birden ürperdim. Ya kaybolursam, ne yaparım? (s.41)", "Acaba bana mı öyle geldi? Gerçekten mor muydu? (s.44)", "Onlara ne söyleyebilirim ki? Hala aptal gibi Ege'yi düşündüğümü mü, turist olmak için İngilizcenin daha çok işime yarayacağını mı? (s.65)"

O. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı içeren ifadeler bulunmaktadır.

- "Ege kahkahalarla gülüp gene alay etti onunla. 'Bundan güzel fıkra olamaz,' dedi. 'Sen de amma aptalsın! Ne okulu akıllım! Bunun okulu yok. (s.29)', 'Aman tanrım, bu ne korkunç bir okul, ne cadı bir kadın! Ben bu sıfır nasıl kurtarırım. (s.71)'"

O. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik ileti veya düşüncelerden uzaktır.

O. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde bir problem durumu bulunmamaktadır.

O. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Herkes farklı yerde doğmuş, anneleri babaları ayrı. Bu yüzden de başka dilde konuşuyor, başka şarkılar söylüyorlar. (s.14)", "Hava eskisi gibi erken karamıyor, günler uzuyor. Çünkü gece ve gündüzün eşit olduğu 21 Mart'ı geçtik. 21 Haziran'a kadar günler uzayacak yaşasın! (s.51)"

O. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırarak onun düşünmesini sağlamaktadır"

Eser çocukta merak uyandırarak onun düşünmesini sağlamaktadır.

- "Merak ettiğimiz şeyleri ancak büyüklerimizden, öğretmenlerimizden ya da ansiklopedilerden öğreniyoruz. Ve tabii düş gücümüzün yardımıyla yeni dünyalar, masallar üretiyoruz. (s.15)", "Kimin iskeleti acaba? Türk mü? Nerede yaşamış? Kaç yaşında ölmüş? Adı neydi acaba?.. (s.74)", "Böylesine sakladıklarına göre büyük bir şey! Acaba bisiklet mi alacak babam? (s.96)"

O. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür. Eserin hedef kitlesi, gençlik dönemi olduğundan dolayı eserde görsellere yer verilmemiştir. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kitabın bitiminde 'Meraklısına Notlar' başlığı altında kitaptan geçen olayların tarihi bilgisi verilmiştir. Bunun yanında, yabancı dildeki sözcüklerin okunuşu da son sayfada yer almıştır. Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır. Kitabın kapağı, Ege ve Ayça olduğunu tahmin ettiğimiz iki kişiden oluşmaktadır. Kapak, canlı renklerden oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Eserin tüm dış yapı unsurları niteliklidir.

O. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Çünkü görsel okuma bulunmamaktadır.

O. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumayı gösteren hiçbir ifade bulunmamaktadır.

O. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde, çocukta bir okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandıracak ifadeler ve kitapla çocuğun kendisini özdeşleştirmesi ölçütü sağlamaktadır.

- " 'En son hangi kitabı okudun bakalım?' 'Yılkı Atı,' diyorum. 'Güzel kitap. Peki. Martı'yı okudun mu?' 'Hayır.' 'Deli mi ne, sana ne, okurum okumam' diye söyleniyorum içimden. (s.27)", "Onun önerdiği kitaptan başka bir sürü kitap okudum. Bazen kendimi öartı Jonathan'a benzetiyorum. Öğrenme tutkumu... Öğrenmek istediğim öyle şey var ki. (s.36)"

O. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde çocuğun yazmaya karşı olan tutumunu olumlu yönde etkileyecek ifadeler bulunduğundan ölçüt sağlanmaktadır.

- "Yazarım bir şeyler... Mesela, Anneciğim seni çok seviyoruz. Anneler günün kutlu olsun, iyi ki biz senin çocukların sen de bizim annemiz olmuşsun, filan deriz. (s.56)", "...Ve gene şiir defterime sarılıyorum, ağlak dizeler sıralıyorum... 'Adile Sultan Lisesi'nde okuyorum ailemden ayrı/ Ailemin ve evin hasreti içinde yüzüyorum...' falan diye başlayan. (s.75)", "Sonunda, Berlin Öğretmenler Derneği'ne bir mektup yazdım... (s.97)"

O. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde diyalogların yanı sıra doğrudan konuşma becerisini gösteren ifadeler bulunmaktadır. Şarkı ve şiirlerin söylenmesi de konuşma becerisinin gelişimini sağlayan önemli bir unsurdur.

- "Öğretmenimiz, herkese tatilde neler yaptığını sordu. Sıra bana geldiğinde önce yutkunup sonra İstanbul'da yaşadığım o üç günü ballandıra ballandıra anlattım. Ama bizi korkutan çocuklardan söz etmedim. (s.46)", "Oyunda Avrupa'dan dönen Çiçek, arabadan iniyor kendisini karşılayan arkadaşları da; 'Hoooş geldiin, Bayan Çiçek aramıza hoş geldiin. Anayurdaaa kavuşurken, bize de neşe verdiin,' diye şarkı söylüyorlardı. (s.50)", "Kimya dersinde ezberlememiz istenen milyon tane elementin ilk ya da ilk iki harfiyle başlayan dizelerden oluşan şiirler, hem eğlendiriyor hem de

ezberlemeyi kolaylaştırıyor. (s.86)"...Var gücümle söylüyorum: 'Niksarın fidanları-ııı, yaaar yaar yar yandım, koyverin gidenleriii-iii, şinanay yavrum şinanay nay... (s.109)"

O. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde dinleme becerisinin gelişimini sağlayan diyaloglar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi aşağıda verilmiştir.

- "Canım sıkılıyor. Neşem uçup gidiyor. 'Polis bulamaz mı annelerini, babalarını?' diyor Ayşe. 'Bazen buluyorlar tabii, çetelerin eline düşmezlerse...' 'Nasıl yani?' 'Filmlerdeki gibi kötü adamların, hırsızlık ya da dilencilik yaptıran çetelerin eline düşmezlerse...' Birden sinemada gördüğümüz filmlerden bazılarını hatırlıyorum. Sadece beyaz perdede olabilirmiş gibi korkutucu sahneleri.

O. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 13 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun akıcı, devingen, gerçekçi olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

O. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde müzik, tiyatro, müze, sinema gibi sanat dallarının olması, çocuğun sanat karşı olan estetik duyarlılığını geliştirmektedir.

- "Süleyman Bey, isteyen herkese mandolin dersi veriyor. Yıl sonu şenliğinde hep birlikte mandolin çalıyoruz. Koro da eşlik ediyor bize. (s.24)", "İstanbul sevinç, coşku, renk benim için; tabii en başta da Ege... Bir de özlemini duyduğum tiyatro, sinema, müze, vapurlar... (s.37)", "...Bana verilen rol muhteşemdi. Çiçek adında bir kızı canlandırıyordum. Başroldeydim. Çiçek,

bütün Avrupa'yı gezmiş, yani turist olmuş, arkadaşları da onu karşılıyordu oyunun başında... (s.49)"

O. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Ayça, Ege, Ada, Ali, Ayça'nın annesi, babası ve arkadaşları, Müdire Aynur, Nezihe Teyze. Mekân; Avrupa şehirleri, ev, okul, Silivri, İstanbul. Zaman belli değildir. Olaylar devinim hâlinde. Ayça'nın lise yılları ve ailesi ile Avrupa'yı gezisi kurgunun üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kurgu, açık ve akıcı bir dilde kaleme alınmıştır. Öğretici yönler kurgunun içinde verilerek romanda genç bir kızın duygu karmaşaları, kendini tanıma süreci gibi şeyler anlatıldığından hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür.

O. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik, eserin kurgusuyla ilişkili olarak hayattan bilgilerle dolaylı yollarda sağlanmıştır.

- "Belgrad'a geldik. Tuna Nehri'nin kollarından biri geçiyor kıyısından. Sofya'dan da Filibe'den de büyük ve modern burası Kültür Merkezi'nin müzelerin tiyatro binasının yerini Mete abinin turizm bürosundan aldığı haritada buluyoruz. (s.124)", "İçinden geçen nehrin üzerinde kemerli taş köprüsü olan bir şehir burası. Adı, Regensburg. Sivri çatılı, üç dört katlı, çok güzel evleri, sokakları var. (s.141)", "İkinci Dünya Savaşı'ndan yenilmiş çıkan Almanya'nın başkenti işgal kuvvetlerince bölünmüş, Batı Berlin, Amerika, Fransa ve İngiltere'nin yönetiminde Doğu Berlin ise Sovyetler Birliği'nin yönetimindeymiş. Ailelerin yarısı batıda, yarısı doğuda, bazı yapıların bile yarısı bir tarafta, diğer yarısı diğer tarafta kalmış. Zaman içinde doğudan batıya kaçışlar çoğalınca ortaya bir duvar çekilmiş. İşte ondan sonra çok büyük acılar yaşanmış, kentin batısına kaçmak isteyenler öldürülmüş. Adına 'Utanç Duvarı' demişler. (s.144)"

O. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.

5.16. Mehmet Atilla'nın (2017) *Parktaki Gergedanlar* Eserinin Estetik Ölçütler Bağlamında Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

P. 1. Eserin Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun gelişim düzeyine kısmen uygundur. Çünlü duyuşsal gelişim kısmen sağlanmaktadır.

P. 1. 1. "Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde, yaşama ilişkin olumlu bakış açısının bulunmaması ve eserin samimi nitelikte olmamasından dolayı eser duyuşsal gelişimi kısmen sağlar.

P. 1. 1. 1. "Eser değerleri kazandırır." maddesine yönelik bulgular

Eserde hayvan sevgisi ve yardımseverlik değerleri bulunmaktadır.

- "Eve gelir gemez ilk işleri kedi için özel bir barınma alanı oluşturmak oldu. Yemek ve su kapları, kumlar, gazeteler, yatak, oyun gereçleri... Kedi de bu yeni ortamına beklenenden çabuk uyum sağladı doğrusu. (s.91)"

P. 1. 1. 2. "Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır" maddesine yönelik bulgular

Eserde, yaşamın güzelliklerini tanıtmaya yönelik çocukta olumlu bakış açısı yaratacak ifadeler bulunmamaktadır.

P. 1. 1. 3. "Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar" maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu hayal kurmak üzerine olduğu için çocuğu hayal kurma ve üzerinde düşünmeye yönlendirmektedir.

- "Ah, nerede o günler! Hani torunlarım? Ellerinden tutup gezdirebilseydim onları. Okullara götürseydim, diplomalarını aldıkları gün hüngür hüngür ağlasaydım. (s.31)", "Gözünün önüne çocukluğu geldi birden. Hep de böyle

olurdu zaten. Ne zaman bir olaya ya da duruma canı sıkılsa kendini birdenbire anıların içinde bulurdu. (s.56)", "O yaşlı adamın gençliği ile ilgili en küçük bir bilgiye sahip değilken, kendi kafanızda ayrı ayrı tipler, ayrı ayrı gergedanlar oluşturmuşsunuz. (s.156-157)"

P. 1. 1. 4. "Eser çocuğun empati kurmasını sağlar" maddesine yönelik bulgular

Eserde kahramanlar, birbirlerinin duygu durumunu anlamaya çalışmaktadır.

- "Annesinin kendini kötü hissetmesine öylesine üzüldü ki az önce var olan hafif kızgınlığı birdenbire kayboldu. (s.71)"

P. 1. 1. 5. "Eser samimidir" maddesine yönelik bulgular

Eser samimi nitelikte değildir.

P. 1. 1. 6. "Eser şiddete yönelmemelidir" maddesine yönelik bulgular

Eserde şiddet unsurları yoktur.

P. 1. 2. "Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde akıl yürütme, yaratıcı düşünme, ilişkilendirme, sonuca varma becerilerinin bulunması ölçütü sağlamaktadır.

- Akıl yürütme becerisine dair örnekler: "İnsanların az önce geldikleri yere dönüp bakmaları, orada bıraktığı izler hakkında düşünmeleri çok rastlanılan bir durumdur. İşte şimdi onlar da benzer bir hesaplaşmayı yaşıyorlardı kendi içlerinde. (s.17-18)",
- Yaratıcı düşünme becerisine dair örnekler: "...O yalnızca kendi kahramanlarını biliyordu, çocukların yarattığı kahramanlardan zerre kadar haberi yoktu. Olamazdı da zaten. Herkesin kendi kahramanı kendi zihninde dolaşıyordu. (s.36)", "Düşsel kahramanların çocukları ve yakınları da düşsel olur. Tasarlamak böyle bir şey işte. Uçsuz bucaksız bir deniz... (s.49)"
- İlişkilendirme becerisine dair örnekler: "Yalnızca gerçek yaşamda değil; filmlerde, romanlarda, tiyatrodan da bu tür minik ayrıntıların sonucu önemli

oranda etkilediğini epey görmüştü. (s.89)", "O yaşlı adamın gençliği ile ilgili en küçük bir bilgiye sahip değilken, kendi kafanızda ayrı ayrı tipler, ayrı ayrı gergedanlar oluşturmuşsunuz. Tıpkı Dürer'in yaptığı gibi.(s.156-157)"

P. 1. 3. "Eser çocuğun dil gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Eserde ikileme, yansıma, pekiştirme sözcükler ve deyimler bulunduğundan çocuğun dil gelişimine uygundur. Aşağıda dilsel olaylar, altı çizili şekilde örnekler lendirilmiştir.

- "Ne oldu, adamların ekmeğine yağ sürdün. (s.8)", "Cırlak bir sesle bağırdı... (s.11)", "O sırada gökyüzünde bir hışırta koptu... (s.20)", "Bilgileri genellikle fos çıkardı ama yine de bildiğinden şaşmazdı. (s.21)", "Tepesinin taşı attı birden. (s.27)", "Oğlunun bu sözleri de yüreğini dağlamıştı elbette... (s.29)", "Armudun sapı, üzümün çöpü derken sağında solunda kimse kalmadı. (s.30)", "...Mırıl mırıl söyleyişleri, yaşlı adamın içini bir hoş yapmaya yetiyordu. (s.30)", "Kediler geçti yanından; renk renk, boy boy. (s.31)", "Şenay'ı bembeyaz giysilerin içinde, hastane koridorlarında hızlı hızlı yürürken hayal etti... (s.35)", "Koskoca evde koyu bir ıssızlık başlamıştı şimdi. (s.47)", "Midesini bastırmak için ufak tefek şeyler söyledi. (s.72)", "Şu Hırçın Kemal'e fazla yüz vermişti galiba. (s.73)", "...Bir türlü içine sindiremiyordu. (s.91)", "Sonra da kıpkırmızı oldu. (s.102)", "...Kaza epeyce yankı uyandırmış. (s.156)"

P. 1. 4. "Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur." maddesine yönelik bulgular

Kurguda, çocukların birbirlerini mimar, doktor, ressam, avukat olarak hayal etmesi ve bu mesleklerin eserde tanıtılması çocuğun ileriki yaşamında doğru meslek seçmesine dair ipucu vermektedir. Dolayısıyla bu unsur kişilik gelişimini olumlu yönden etkilemektedir.

- "Hekesin kendi kahramanı kendi zihninde dolaşıyordu. Üçünü çocuklar yaratmıştı, deyim yerindeyse Hırçın Kemal'i parçalayarak: Albay Ünal, Aktör Yavuz, Avukat Orhan. Diğer üç kahraman da Hırçın Kemal'in zihninde oluşmuştu, çocukları bir anda büyütüp geleceğe taşıyarak: Mimar Okan, Ressam Dilek, Doktor Şenay. (s.36-37)"

P. 2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin dili ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik içermemesinden dolayı kısmen niteliklidir.

P. 2. 1. "Eserde ahenk, uyum, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik yoktur.

P. 2. 2. "Eser didaktik bir dilden uzaktır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserdeki öğretici iletiler sezdirilerek verildiğinden didaktik bir dil kullanılmamıştır.

P. 2. 3. "Eserde söz sanatları bulunur" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde mecaz anlam, deyim, atasözü, benzetme ve kişileştirme gibi söz sanatları vardır.

- "...Tam bir kızılca kıyamet. (s.5)", "Ardından oyuncakların insanı barışa sürükleyen çekiciliği. (s.6)", "...Suratını öyle ekşitmiş, kafasını da öyle bir çevirmişti ki bu davranış Şenay'ın pes etmesine yetmişti zaten. (s.7)", "...Boynunu bir periskop gibi kullanıp ortalığı kolağan etti. (s.7)", "...Neredeyse burnunun dibine kadar gelmişti. Suratından düşen bin parçaydı üstelik... (s.8)", "...Okan'daki gerginliği bir anda silip süpürdü. (s.10)", "Dilek ok gibi fırladı yerinden. (s.11)", "Karıncalar gibi görünüyordlardı insanın gözüne. (s.11)", "Şenay bu sözü duyunca kuş gibi hafifledi. (s.16)", "...Son pişmanlık fayda etmez derler. (s.16)", "Bilgileri genellikle fos çıkardı ama yine de bildiğinden şaşmazdı. (s.21)", "Tepesinin taşı attı birden. (s.27)", "Oğlunun bu sözleri de yüreğini dağlamıştı elbette...(s.29)", "İlaç gibi gelmişti çocuklar ona. (s.29)", "Armudun sapı, üzümün çöpü derken sağında solunda kimse kalmadı. (s.30)", "Kendisini ne kadar frenlemeye çalışsa da onları izlemek düşüncesinden bir türlü sıyrılamıyordu. (s.31)", "Fokurdayan bir tencere gibiydi yaşam. (s.31)", "Tren Ankara Garı'na bir anda girdi. Çığlık çığlığa 'Biz geldik!' dercesine. (s.38)", "...Şimşek gibi bir çocuktu o yıllarda. (s.56)", "Şu Hırçın Kemal'e fazla yüz vermişti galiba. (s.73)", "... Bir türlü içine sindiremiyordu. (s.91)", "...Kaza epeyce yankı uyandırmış. (s.156)"

P. 2. 4. "Eserin dili açık ve yalındır " alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, hedef kitlenin yaş seviyesine bağlı olarak normal uzunlukta cümleler ve diyaloglardan oluşmaktadır. Anlam oldukça açık ve nettir. Ölçütün uygunluğunu gösteren bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Yaşlı kurtlar böyle olur. Sağ gösterip sol vururlar. Bulmacaya dalıp gitmiş gibi yapıp çocukların tedirginliğini azaltmayı becerdi. Gözlüğünün kalın camlarının ardına gizlendi sanki. Kendisini her türlü koşuşmanın, oyunun, sıçramanın, sallanmanın dışına taşıdı. Onun bu ilgisizliği Okanları da rahatlatmıştı. (s.35)"

P. 2. 5. "Eser akıcıdır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde yabancı sözcükler olmadığından ve üslubun yalın olmasından dolayı oldukça akıcı bir anlatım tarzına sahiptir. Bununla ilgili bir paragraf aşağıda verilmiştir.

- "Parktaki çocukların ve onları kollayıp gözeten büyüklerin telaşı da epeyce çoğalmıştı bu arada. Herkes, kendine göre bir eylem belirlemiş, olabildiğince keyif almaya çalışıyordu. Farkında olmadan gülümsedi Hırçın Kemal. Kalabalık yetmiyormuş gibi bir de kendi zihninde üç ayrı kişilik oluşturmayı başarmıştı. (s.36)"

P. 3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde mizah ve çocuğu şaşırtacak sürprizler bulunmadığından dolayı konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir.

P. 3. 1. "Kurgu yaşamla iç içedir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu yaşamdan izler barındırmaktadır.

- "Okan'a baktıkça gözünün önüne yakışıklı bir mimar geliyordu. Güzel bir araba, harika bir iş yeri, masalar, bilgisayarlar, tasarımlar, kitaplar, dergiler... (s.33)", "Dünün gencecik kızı, bugünün ünlü ressamı Nevruz, Ankara'da bir sergi açmıştı ve herkes övgüyle söz ediyordu. Hırçın Kemal aynı haberi üst üste beş kez okumuştur. (s.34)"

P. 3. 2. "Kurgu mizah içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda mizah unsuru bulunmamaktadır.

P. 3. 3. "Kurgu özgündür" alt maddesine yönelik bulgular

Eserin kurgusu bir hayal ile akıp gitmektedir. Her şey üç yakın arkadaşın parktaki yaşlı bir adamın dış görünüşünden mesleğini tahmin etmesiyle başlar. Yaşlı adam da aynı zamanda çocukların mesleğini tahmin etmeye çalışmaktadır. Çocukların geleceğinin hayal üzerine kurgulanması ve kitabın sonunda parktaki o ana geri dönülmesi roman tenkiği ve kurgunun özgün bir yapıda olduğunu göstermektedir.

P. 3. 4. "Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurguda çocuğun dikkatini çekecek sürprizler bulunmamaktadır.

P. 3. 5. "Kurgu gerçekçidir" alt maddesine yönelik bulgular

Kurgu, gerçek hayatta olması muhtemel olaylardan oluşmaktadır.

P. 4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, çocuğa düşünme becerisi kısmen kazandırmaktadır. Çünkü eser, çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlayacak türden değildir.

P. 4. 1. "Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde olay ve durumlar üzerinde çıkarımda bulunulması bu ölçütü sağlamaktadır.

- "İşin tadını bir türlü çıkaramadıklarına bakılırsa oyalananmak için başka bir yöntem bulmalarının zamanı gelmişti. (s.9)", "Şu Hırçın Kemal'e fazla yüz vermişti galiba. Adam ikide bir kendini anımsatıyor, birtakım düşünceler öne sürüyor, bazen de çizmeyi aşıyordu. (s.73)"

P. 4. 2. "Eser farklı bakış açıları içerir " alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde kahramanların olaylara karşı farklı düşünce ve tutumları yer almaktadır.

- "...Adamın davranışlarına baktıkça aklıma hep üniformalar, yıldızlı şapkalar geliyor. Kendimi bir tülü bu düşünceden uzaklaştıramıyorum. (s.22)", "Bence eski bir aktör o. Hem de başrol oyuncusu! Baksanıza hala ne kadar yakışıklı! Gençliğinde neydi kim bilir? (s.23)"

P. 4. 3. "Eser sorgulamaya yönlendirir" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde başkahramanların olayları sorgulamaya yönelik ifadeleri ölçütü sağlamaktadır.

- "Peki neydi bu düşünce, daha doğrusu aklımdan geçen oyun? (s.32)", "Hayal dünyası diyorlar ya hani, işte o sanal dünyada nereye savrulacaklardı kim bilir? Hangi kentlerde yaşayacaklar, kimlerle evlenecekler, hangi sevinçleri ve acıları paylaşacaklardı? (s.37)", "Bu birliktelik az sonra bitecek miydi gerçekten? Ezgi ikircikli duygular içine sürüklendi birden. (s.141)"

P. 4. 4. "Eser ön yargıdan uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde ön yargı içeren ifadeler bulunmaktadır.

- "Çok huysuzsun baba', demişti bir gün kızı telefonda. 'Bazen hiç çekilmiyorsun.' (s.29)", " Ben senin kadar inatçı bir adam görmedim. Ne desek hayır, ne yapsak yanlış! Yanına bile sokulamıyoruz. (s.29)"

P. 4. 5. "Eser dogmatik iletilerden uzaktır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde dogmatik ileti içeren ifadeler bulunmamaktadır.

P. 4. 6. "Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eserde bir problem durumu olmadığından ölçüt sağlanmamaktadır.

P. 4. 7. "Eser çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurmasını sağlar" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, neden-sonuç ilişkisi kuran cümlelerden oluşmaktadır.

- "Böyle bir hesap yapmakta haklıydı Dilek. Çünkü parkta ne kadar zaman geçireceklerini kendileri değil, annelerinin toplantısı belirleyecekti. (s.7)", "Okan fazla uzatmadı bu tartışmayı. Gittikçe çıkmaz bir sokağa doğru sürüklendiklerini anlamıştı çünkü. (s.9)"

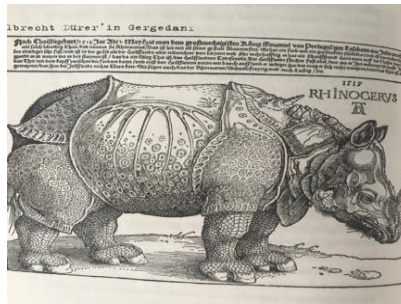
P. 4. 8. "Eser çocukta merak uyandırır" alt maddesine ilişkin bulgular

Eser, çocukta merak uyandırarak onun dikkatini canlı tutmasını sağlamaktadır.

- "İnsan böyle durumlarda merak ediyor nedense. Şenay'ın nerede olduğu belliydi, peki Okan? O nerelerdeydi acaba? (s.7)", "Hangisi hangisiyle dosttur, arkadaşır; kim kiminle ne konuşur, nereden gelip nereye gitmektedirler, bilene aşkolsun. (s.11)", "Ne kadarı doğru, ne kadarı yanlış? Üzerinde düşünülmesi gereken bir konuydu bu ama şimdi değil. (s.55)"

P. 5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin bütün dış yapı özellikleri birbirleriyle uyumlu ve niteliklidir. Eserin hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür. Eserin hedef kitlesi, gençlik dönemi olduğundan dolayı eserde görsellere yer verilmemiştir. Yazı puntosu 12 punto olacak şekilde düzenlenmiştir. Kitabın bitiminde yer alan gergedan resmi, ünlü bir ressamın kitapta yer alan gergedan hikâyesine hitaben yazdığı resimdir. Eserin kurgusu da bu resmin hikayesi üzerine kuruludur. Resim 135.'te, ünlü ressamın yaptığı çizim yer almaktadır.

Resim 135: Albrecht Dürer'in Gergedanı

Atilla, Mehmet. 2017. *Parktaki Gergedanlar*. İstanbul: Tudem Yayınları s.158 kaynağından alınmıştır.

Kâğıdın cinsi, sarı ve kalın bir yapıdadır. Alt ve üst boşluklar 4 cm, sağ ve sol boşluklar ise 3 cm'dir. Ciltleme, kaliteli ve sağlam bir yapıdadır Kitabın kapağı, kurguyla bağlantılı olarak bir gergedan kafası ve parkı ima eden bir oturma bankından oluşmaktadır. Kapak, canlı renklerden oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında ise, içerik dikkat çekici bir şekilde sezdirilmeye çalışılmıştır. Eserin tüm dış yapı unsurları niteliklidir.

P. 6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser çocuğun dil becerilerini kısmen geliştirmektedir. Çünkü görsel okuma bulunmamaktadır.

P. 6. 1. "Eser görsel okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde görsel okumayı gösteren hiçbir ifade bulunmamaktadır.

P. 6. 2. "Eser okuma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde, bir gazete haberinin yer alması çocukta gazete okuma alışkanlığı, merakı ve sevgisi kazandıracaktır.

- " 'Patiska adlı kedisiyle birlikte kaza geçiren...' diye başlayan bir haber vardı seçeneklerin birinde. Haberin devamı altta uzantısı verilen adresteydi. Fırat hemen tıkladı. Ekrandaki görüntü değişti ve yepyeni bir sayfa açıldı önlerinde. Minik bir gazete haberi bu. Üçüncü sayfa haberi denilenlerden. 'Ankara- Dün saat 15.30 sıralarında 6. Cadde'de iki aracın çarpışmasıyla meydana gelen trafik kazasında sürücülerden biri ağır yaralandı... (s.135)"

P. 6. 3. "Eser yazma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde elektronik ortamda yazı yazma becerisine dair örnekler bulunmaktadır. Dolayısıyla ölçüt sağlanmaktadır.

- "Sitenin tüm sayfalarında hep birlikte bir daha gezindiler, ancak bir e-posta adresi dışında farklı bir iletişim yolu göremediler. Yapılacak tek bir iş kalmıştı geriye; bu adrese bir ileti göndermek. (s.122)"

P. 6. 4. "Eser konuşma becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde diyalogların yanı sıra doğrudan konuşma becerisini gösteren ifadeler bulunmaktadır. Bunlar konuşma becerisini geliştiren cinstendir.

- "Kuşkusuz ki en çok Okan konuştu bu ilk dakikalarda. Annesini, babasını anlattı; akrabaları, ortak tanıdıkları, işlerini... O konuştukça Orhan'ın da doğup büyüdüğü bölgeye olan özlemi iyice kabarmaya başladı. Yüzünde buruk bir gülümsemeyle kardeşini dinliyor, merak ettiği şeyleri de soruyordu. Komşuları, dağları, ağaçları, kuşları... (s.42)", "Dilek bir çırpıda köyün konumunu, hangi yollardan gelineceğini ve evlerinin yerini tarif etti. Ertesi sabah görüşmek dileğiyle kapattılar telefonu. (s.75)"

P. 6. 5. "Eser dinleme becerisini geliştirir" alt maddesine yönelik bulgular

Eserde yer alan diyaloglar dinleme becerisini geliştirmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

- "Hafif bir eleştiride bulunmanın tam zamanıydı. 'Böyle sorup duracağına bir gün atlayıp gelsenize abi. Her yıl söz veriyorsunuz, sonra tıs yok.' 'Doğru dürüst tatil mi yapabiliyoruz Okan? Şenay'ın izni olduğunda benim duruşmalarım işi bozuyor, benim boş olduğum günlerde ise Şenay ya bir kongrede ya hastanede. Ezgi'nin okulu var öte yandan. Bir türlü üçümüzü bir araya getiremiyoruz ki.' 'Bak annemler de kızıyor size ha! Onu da söyleyeyim bu arada. Üstümde yük kalmasın.' 'Vallahi ne deseler haklılar.' (s.42-43)", " 'Şimdi size masal gibi gelebilir ama yaşanmış bir şey bu anlatacaklarım. Aradan çok yıllar geçtiği için dilden dile aktarılarak gelmiş. Olay şu: Bir zamanlar Portekiz krallarından biri, Papa'ya bir armağan göndermek istemiş ... (s.155)"

P. 7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserin 13 yaş ve üstü hedef kitleye hitap eden iç ve dış faktörleri göz önüne alındığında dil anlatım, konu ve biçim özellikleri bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Soyut düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olması, kullanılan dilin akıcı, açık ve anlaşılır olması, kurgunun akıcı, devingen, gerçekçi olmasından dolayı ölçüt sağlanmaktadır.

P. 8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde resim sanatına ait ifadeler ve kurgunun gerçek bir resimden yola çıkılarak oluşturulması, çocuğun sanat karşı olan estetik duyarlılığını geliştirmektedir.

- "Dünün gencecik kızı, bugünün ünlü ressamı Nevruz, Ankara'da bir sergi açmıştı ve herkes övgüyle söz ediyordu. Hırçın Kemal aynı haberi üst üste beş kez okumuştur. (s.34)", " 'Bundan beş yüz yıl kadar önce yaşayan ünlü bir ressam varmış. Soyadı Dürer, adı... adı aklıma gelmedi şimdi. Neyse, bu ressamın çizdiği bir gergedan resmi, en az kendisi kadar ünlüymüş... (s.154)"

P. 9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser, roman türünde olduğundan dolayı olay örgüsü, kişi kadrosu ve mekân geniştir. Kişi kadrosu; Okan, Şenay, Dilek, Nevruz, Hırçın Kemal, Albay Ünal, Aktör Yavuz, Avukat Orhan, Ezgi, Kenan, Fırat. Mekân; park, ev, iş yeri. Olayın zamanı belli değildir. Ancak kurulan hayallerden hareketle gelecek zaman olduğu bellidir. Olaylar devinim halindedir. Kurgu, Üç yakın arkadaş ve bir yaşlı adamın birbirlerinden habersiz çeşitli hayaller kurması ve bunları yaşaması üzerine kuruludur. Kurgu, açık ve akıcı bir dilde kaleme alınmıştır. Eser hayal kurma ve bunları bir öyküye dökme şeklinde olduğundan soyut düşünceler oldukça fazladır. Dolayısıyla hedef kitlesi 13 yaş ve üstüdür.

P. 10. Eserin Öğretici Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eserde öğreticilik, kurguya yayılmış olarak verilmiştir. Hayal kurmanın ve tasarlanmanın uçsuz bucaksız bir deniz olması anlatılmış ve çocukların hayal kurmaya yönlendirilmesi sağlanmıştır.

P. 11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Alt Problemine İlişkin Bulgular

Eser ideolojik söylemler ve düşüncelerden uzaktır.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Ödül alan çocuk romanlarının çocuk edebiyatı estetik ölçütlerine göre incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmanın bu bölümünde, 16 çocuk romanının estetik ölçütlere sahip olma durumuna ve alt problemlere yönelik sonuçlar aşağıda açıklanmış ve tartışılmıştır.

"1. Eserin çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumu" alt problemine yönelik olarak Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği, Kuuzu ve Lunapark Ailesi, Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu, Kuş Olsam Evime Uçsam, Hayalet Köy, Dedemin Ayçiçeği Tarlası, Sihirli Kutu, Frej Apartmanı'nın Esrarı, Ankaralı, Leylek Havada adlı 10 roman, duyuşsal ve kişilik gelişimi alt maddelerini tam olarak sağlamamalarından dolayı, çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumunu kısmen sağlamaktadır. Atla, Parktaki Gergedanlar, Arda'nın Derdi Ne?, Türkü Çocuk romanları ise yalnızca duyuşsal gelişime yönelik alt maddeleri tamamen sağlamazken, Düşlerin Peşindeki Çocuk romanı ise kişilik gelişimine tam olarak uygun değildir. Dolayısıyla 15 roman, ölçütü kısmen sağlarken yalnızca Amber'in Zaman Kapsülü adlı roman, tüm gelişim düzeylerini içeren alt maddelere uygun olmasından dolayı çocuğun gelişim düzeyine uygundur.

"2. Eserin dilinin nitelikli olma durumu" alt problemine yönelik olarak Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği romanı eserin dilinin açık olmaması, Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu romanı didaktik bir dile sahip olması, Dedemin Ayçiçeği Tarlası, Sihirli Kutu, Amber'in Zaman Kapsülü, Atla, Ankaralı ve Parktaki Gergedanlar romanları şiirsellik özelliği barındırmamasından dolayı dil bakımından kısmen nitelikli özelliktedir. Kuuzu ve Lunapark Ailesi, Kuş Olsam Evime Uçsam, Hayalet Köy, Arda'nın Derdi Ne?, Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Frej Apartmanı'nın Esrarı, Leylek Havada adlı romanlar tüm alt maddeleri sağlamasından dolayı dili niteliklidir. Dolayısıyla 8 roman ölçütü sağlarken, diğer 8 roman ise ölçütü kısmen sağlamaktadır.

"3. Eserin konusu, kurgusunun nitelikli olma durumu" alt problemine yönelik olarak Dedemin Ayçiçeği Tarlası ve Arda'nın Derdi Ne? adlı romanlar mizah unsuru içermediğinden dolayı, Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu, Sihirli Kutu, Frej Apartmanı'nın Esrarı, Atla adlı romanlar hem mizah unsurunun bulunmaması hem de gerçekçi olmamasından dolayı, Parktaki Gergedanlar romanının ise hem mizah hem de çocuğu şaşırtacak sürprizler barındırmamasından dolayı konu ve kurgu bakımından kısmen niteliklidir. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği, Kuuzu ve Lunapark Ailesi, Kuş Olsam Evime Uçsam, Hayalet Köy, Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Amber'in Zaman Kapsülü, Ankaralı ve Leylek Havada adlı romanlar tüm alt maddeleri sağlamasından dolayı konu ve kurgu bakımından niteliklidir. Sonuç olarak; 7 roman konu ve kurgu bakımından kısmen nitelikliken, 9 roman ise konu ve kurgu bakımından tüm alt maddeleri sağlamasından dolayı niteliklidir.

"4. Eserin çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu" alt problemine yönelik olarak Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği, Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu, Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Arda'nın Derdi Ne? adlı romanlar yalnızca ön yargı içeren örnekler barındırmasından dolayı, Kuuzu ve Lunapark Ailesi ve Ankaralı romanları ise hem ön yargı içermesi hem de çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlayacak türden olmaması, Kuş Olsam Evime Uçsam ve Atla romanları ise ön yargı ve dogmatik iletilere yer vermesi, Hayalet Köy romanının çıkarım yapma becerisine ve ön yargıya yer vermemesi, Frej Apartmanı'nın Esrarı romanının farklı bakış açılarına yer vermemesi, ön yargı içermesi, neden-sonuç ilişkisine dayalı cümleler içermemesinden, Sihirli Kutu romanının ön yargı içermesi ve farklı bakış açılarına yer vermemesi, Parktaki Gergedanlar romanının çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlayacak türden olmaması, Leylek Havada romanının çıkarım yapma, problemlerle yüzleşme gibi alt maddeleri sağlamaması ve ön yargıya yer vermesinden dolayı çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu kısmen sağlanmaktadır. Fakat Dedemin Ayçiçeği Tarlası ve Amber'in Zaman Kapsülü adlı 2 roman tüm alt maddeleri sağladığı için çocuğa düşünme becerisi kazandırmaktadır.

"5. Eserin dış yapı özelliklerinin nitelikli olma durumu" alt problemine yönelik olarak incelenen eserlerin tümünün kâğıt cinsi, sayfa düzeni, ciltleme ve kapak bakımından nitelikli olduğu görülmektedir. Ancak resimlemeler yönünden Yaşasın Ç harfi Kardeşliği romanında yer alan resimlerden birinin anlatılanla çelişmesi, Kuuzu ve Lunapark Ailesi romanında yer alan gerçek fotoğrafların kime ait olduğunun belirsiz

olması, Sihirli Kutu romanında ise resimlerin çiziminin oldukça basit, renksiz olmasından dolayı bu 3 roman dış yapı unsurları bakımından kısmen niteliklidir. Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu, Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Kuş Olsam Evime Uçsam, Dedemin Ayçiçeği Tarlası, Hayalet Köy, Türkü Çocuk, Frej Apartmanı'nın Esrarı adlı romanlarda yer alan resimler, metnin açıklayıcısı ve tamamlayıcısı olduğu gibi dekor, eğlendirme, somutlaştırma gibi görevleri de üstlenerek estetik işlevini yerine getirmektedir. Arda'nın Derdi Ne?, Amber'in Zaman Kapsülü, Ankaralı, Atla, Leylek Havada, Parktaki Gergedanlar romanları ise gençlik dönemine hitap eden romanlar olduğundan dolayı resimler bulunmamaktadır.

"6. Eserin çocuğun dil becerilerini geliştirme durumu" alt problemine yönelik olarak Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği, Atla, Leylek Havada, Parktaki Gergedanlar romanlarında görsel okuma becerisine yer verilmemesi, Türkü Çocuk ve Ankaralı romanlarında okuma becerisine yer verilmemesi, Dedemin Ayçiçeği Tarlası ve Hayalet Köy romanlarında görsel okuma ve yazma becerilerine yer verilmemesi, Kuş Olsam Evime Uçsam ve Arda'nın Derdi Ne? romanlarında görsel okuma ve okuma becerilerine yer verilmemesi, Kuuzu ve Lunapark Ailesi romanında yazma ve okuma becerilerine yer verilmemesi, Yaban Ördeği ve Ailesinin Göç Yolculuğu romanında ise görsel okuma, okuma ve yazma becerilerine yer verilmemesinden dolayı toplamda 12 tane romanın çocuğun dil becerilerini geliştirme durumunu kısmen yerine getirdiği görülmektedir. Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Amber'in Zaman Kapsülü, Sihirli Kutu, Frej Apartmanı'nın Esrarı romanları ise beş temel dil becerisini içermesi ve bu becerilerin sezdirilmesi gibi niteliklerinden dolayı çocuğun dil becerilerini geliştirme durumu alt problemini sağlamaktadır.

"7. Eserin dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olma durumu" alt problemine yönelik olarak Yaşasın Ç Harfi Kardeşliğinde yer alan resimlerin bazılarının anlatılanlarla uyuşmaması, Kuuzu ve Lunapark Ailesi romanındaki fotoğrafların bölümlerle ilişkisiz olması ve kim olduğunun belirsiz olması, Yaban Ördeği ve Ailesinin Göç Yolculuğu romanının kurgusunun mizah barındırmaması, dilin didaktik olması ve şiirsellik barındırmaması, Kuş Olsam Evime Uçsam romanının kurgusunun savaşa dayalı olarak şiddeti barındırması Sihirli Kutu romanında ise resimlerin basit olması gibi nedenler 5 romanın dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olma durumunu kısmen sağlamaktadır. Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Hayalet Köy, Dedemin Ayçiçeği Tarlası, Amber'in Zaman

Kapsülü, Frej Apartmanı'nın Esrarı, Arda'nın Derdi Ne?, Atla, Ankaralı, Leylek Havada, Parktaki Gergedanlar olmak üzere 11 roman dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından bütünüyle tutarlıdır.

"8. Eserin çocukta sanat algısı oluşturma durumu" alt problemine yönelik olarak Yaban Ördeği ve Ailesinin Göç Yolculuğu, Sihirli Kutu ve Ankaralı olmak üzere toplam 3 roman, herhangi bir sanat dalına yer vermemesinden dolayı çocukta sanat algısı oluşturma durumunu yerine getirmemektedir. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği, Kuuzu ve Lunapark Ailesi, Kuş Olsam Evime Uçsam, Hayalet Köy, Dedemin Ayçiçeği Tarlası, Türkü Çocuk, Düşlerin Peşindeki Çocuk, Amber'in Zaman Kapsülü, Frej Apartmanı'nın Esrarı, Atla, Arda'nın Derdi Ne?, Leylek Havada, Parktaki Gergedanlar olmak üzere toplamda 13 roman; tiyatro, sinema, resim, müzik gibi sanat dallarına yer vermesi ve bunları sevdirmesinden dolayı çocukta sanat algısı oluşturma durumunu sağlamaktadır.

"9. Eserin türüne özgü özellikler taşıma durumu" alt problemine yönelik olarak incelenen tüm romanlar, roman türüne özgü tüm nitelikleri barındırdığından dolayı ölçütü sağlamaktadır.

"10. Eserin öğretici olma durumu" alt problemine yönelik olarak yalnızca Frej Apartmanı'nın Esrarı adlı roman öğreticilik taşımamaktadır. İncelenen diğer 15 romanda, öğretici iletiler çocuğa sezdirilerek örtük şekillerde sunulmuştur.

"11. Eserin ideolojik söylemlerden uzak olma durumu" alt problemine yönelik olarak incelenen tüm eserlerin ideolojik düşünce, ileti ve söylemden uzak olduğu görülmüştür.

Aşağıda Tablo 3'te eserlerin ölçütlere uygunluk durumu yer almaktadır.

Tablo 3: Eserlerin Ölçütlere Uygunluk Durumu

Eserler	Gelişim Düzeylerine Uygunluk	Dilsel Niteliği	Konu, Kurgunun Niteliği	Düşünme Becerisi Kazandırma	Dış Yapıların Niteliği	Dil Becerilerini Geliştirme	İç ve Dış Fakörlerin Tutarlılığı	Sanat Algısı	Türüne Özgülük	Öğreticilik	İdeolojiden Uzaklık
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet
Kuuzu ve Lunapark Ailesi	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet
Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Kısmen	Hayır	Evet	Evet	Evet
Kuş Olsam Evime Uçsam	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Kısmen	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet
Hayalet Köy	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Dedemin Ayçiçeği Tarlası	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Sihirli Kutu	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Evet	Evet
Amber'in Zaman Kapsülü	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Türkü Çocuk	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Düşlerin Peşindeki Çocuk	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Frej Apartmanı Esrarı	Kısmen	Evet	Kısmen	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Arda'nın Derdi Ne?	Kısmen	Evet	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Atla	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ankaralı	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Leylek Havada	Kısmen	Evet	Evet	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Parktaki Gergedanlar	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Evet	Kısmen	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Aşağıda yer alan *Tablo 4.* 'te 11 estetik ölçütün eserlerdeki frekans değerleri belirtilmiştir. Tablo, alt maddeler dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 4: Estetik Ölçütlerin Eserlerde Bulunma Sıklığı

Estetik Ölçütler	Evet	Hayır	Kısmen
Eser, çocuğun gelişim düzeyine uygundur.	1	-	15
Eserin dili niteliklidir.	8	-	8
Eserin konusu, kurgusu niteliklidir.	9	-	7
Eser, çocuğa düşünme becerisi kazandırır.	2	-	14
Eserin dış yapı özellikleri niteliklidir.	13	-	3
Eser, çocuğun dil becerilerini geliştirir.	4	-	12
Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.	11	-	5
Eser, çocukta sanat algısı oluşturur.	13	3	-
Eser, türüne özgüdür.	16	-	-
Eser, öğreticidir.	15	1	-
Eser, ideolojik söylemlerden uzaktır.	16	-	-

İncelenen eserlerde çocuğun gelişim düzeylerini ilgilendiren 1. ölçüt, genellikle bilişsel ve dilsel gelişimi sağlayacak şekilde yer bulmaktadır. Bilişsel gelişimi sağlamak adına yer alan ve eserlerin tümüne hâkim olan bilişsel beceriler; akıl yürütme, sonuca varma, ilişkilendirme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, değerlendirme, gözlemlleme becerileridir. Dilsel gelişimi sağlamak adına; eserlerin tümünde çok sayıda ikileme, pekiştirme, yansıma sözcükler, deyim ve atasözleri bulunmaktadır. 1. ölçütün eserlerde bulunma oranı %6.3 "evet", %93.8 "kısmen" şeklindedir.

Eserin dilinin ve üslubunun nitelikli olma durumunu açıklayan 2. ölçütte tüm eserlerde birden fazla söz sanatına rastlanırken, yarısında ise ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik unsurları bulunmamaktadır. Eserlere genellikle hâkim olan söz sanatları: Mecaz anlam, yan anlam, benzetme, kişileştirme, deyim ve atasözleridir. Yalnızca 1 eser dışındaki tüm eserlerin dili hedef kitlenin yaşına uygun olarak açık ve akıcıdır. 2. ölçütün eserlerde bulunma oranı %50 "evet", %50 "kısmen" şeklindedir.

Konu ve kurgu yönünü ele alan 3. ölçüt, incelenen eserlerin çoğunun konu ve kurgu bakımından nitelikli, özgün ve yaratıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak eserlerde genel anlamda mizah öğelerinin bulunmaması büyük eksikliklerdir. 3. ölçütün eserlerde bulunma oranı %56.3 "evet", %43.8 "kısmen" şeklindedir.

Çocuğun düşünme becerilerini aktif olarak kullanmasını sağlayan 4. ölçütte, eserlerin genel anlamda ön yargıya yer verdiği ve çıkarım yapma becerisine az sayıda başvurulduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla eserlerde yazarın çocuğa bıraktığı anlam boşlukları, çocuğun yaratıcı şekillerde düşünmesini sağlayacak türden değildir. 4. ölçütün eserlerde bulunma oranı %12.5 "evet", %87.5 "kısmen" şeklindedir.

Eserlerin dış yapı unsurlarını açıklayan 5. ölçüte yönelik olarak tüm eserlerin kapak, sayfa düzeni, ciltleme bağlamında nitelikli olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat birkaç kitapta yer alan resimler, yaratıcı olmaması, renk kullanılmaması ya da ifadelerle çelişmesinden dolayı görsel anlamda estetiği tam olarak yakalayamamışlardır. 5. ölçütün eserlerde bulunma oranı %81.3 "evet", %18.8 "kısmen" şeklindedir.

Tüm eserlerde yer alan temel dil becerileri, dinleme ve konuşma olurken, birkaçında ise görsel okuma ve okumanın bulunmadığı görülmüştür. Dinleme ve konuşma becerileri, eserde yer alan diyaloglar, şarkılar, masallar, öyküler gibi sözel türler aracılığıyla sağlanmıştır. 6. ölçütün eserlerde bulunma oranı %31.3 "evet", %68.8 "kısmen" şeklindedir.

İncelenen eserlerin genelinin tüm iç ve dış yapı unsurları bakımından tutarlı olduğu görülmektedir. Tutarlılığı sağlamayan unsurlar ise şöyledir: Resimlerin basit olması, şiirselliğin olmayışı, kurgunun taşıdığı olumsuz niteliklerdir. 7. ölçütün eserlerde bulunma oranı %68.8 "evet", %31.3 "kısmen" şeklindedir.

Eserlerin genelinde resim, müzik, tiyatro gibi sanat dallarına yer verilerek çocuklarda estetik bir zevk ve yaşantı uyandırmak amaçlanmıştır. 8. ölçütün eserlerde bulunma oranı %81.3 "evet", %18.8 "hayır" şeklindedir.

İncelenen eserlerin tümü; olay örgüsünün akışı, kişiler ve mekân öğelerinin çok olmasından dolayı roman türünün özelliklerini barındırmaktadır. 9. ölçütün eserlerde bulunma oranı %100 "evet" şeklindedir.

Eserlerin genelinde öğreticilik, dolaylı aktarımlarla ya da kurguya yayılarak verilmiş ve incelenen hiçbir eserde ideolojik boyutlarda düşünce tarzlarına rastlanılmamıştır. 10. ölçütün eserlerde bulunma oranı %93.8 "evet", %6.3 "hayır" şeklindedir.

Tüm eserlerde 11. ölçütün bulunma oranı %100 "evet" şeklindedir.

Nikolajeva'nın (2005), çocuk edebiyatının estetik boyutunu sorguladığı araştırmasında çağdaş edebiyat teorisi üzerinden estetik unsurlar değerlendirilmiştir. Kitabın ana bölümleri: Yazar, iş, tür, tema, kompozisyon, ortam, karakter, anlatım, stil ve okuyucu olarak ele alınmıştır. Estetik yaklaşımlar bu alanlarla ilişkilendirilmiştir. Eserde çocuk edebiyatında türlerin, tek tip türle sınırlı kalmadığının genelini eylem odaklı, karakter odaklı, iyimser ve didaktik olduğu belirtilmektedir. Araştırmada incelenen tüm kitapların roman türüne özgü nitelikte, yarısının eylem odaklı diğer yarısının karakter odaklı olduğu, iyimser iletilere sahip olduğu görülmektedir. 15 romanda ise öğreticilik sezdirim aracılığıyla sağlanmıştır. Konu ve motiflerin genellikle benzer olduğu, motiflerin görev odaklı bir yaklaşımla oluşturulduğu ileri sürülmektedir. Genellikle sevgi, barış, dostluk, dayanışma, yardımlaşma, dürüstlük gibi konular incelenen eserlerin tümüne hâkimdir. Görev motifi 15 romanda kullanılmıştır. Konunun orijinal ve tutarlı olması estetiğin amacına ulaşmasını sağlamaktadır. Araştırmada incelenen tüm eserler konu ve kurgu itibarıyla orijinal ve tutarlı yapıdadır. Nikolajeva (2005), çocuk edebiyatında en çok kurgulanan çatışma türlerini kahramanın düşmanla olan yüz yüze çatışması, kahramanın doğaya ait unsurlarla baş etmesi, kahramanın içsel mücadelesi şeklinde sıralamış, anlatının estetik olarak bu çatışma üzerine kurulduğunu belirtmiştir. İncelenen eserlerden; Leylek Havada, Kuş Olsam Evime Uçsam, Türkü Çocuk, Kuuzu ve Lunapark Ailesi adlı eserler bu çatışma türlerine sahip değildir. Eserde ironik olmayan ve sanatsal bir dile sahip olmayan bir anlatıcının etrafındaki olayları, değer yargılarını, kahramanların duyuş, düşünüş tarzını, duygularını anlayamayacağı ve değerlendiremeyeceği ifade edilmektedir. İncelenen eserlerin 1 tanesinin didaktik dile sahip olması, 6 tanesinin ise şiirsellik özellikleri göstermemesi eserlerin yarısının dil ve anlatım bakımından yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Yazara göre çocuk edebiyatında ideolojik ve pedagojik niyet daha açık ve baskındır. Çocuk edebiyatı en açık şekilde okuyucusunu eğitmek ve sosyalleştirmek için

kullanılmıştır. Yazarın ortaya attığı bu görüş, "eser ideolojik iletilerden uzaktır" ve "eserin dili didaktik bir tarzdan uzaktır" ölçütleriyle çelişmektedir. İncelenen eserlerin hepsi ideolojik düşüncelerden uzak oluşturulmuştur.

Farnan (1997), öğretimde estetik yaklaşımlarla müfredat planlamasını ele aldığı araştırmada ortaokul öğretmenlerinin belli kriterleri kullanarak edebiyatta estetik bir yaklaşımı destekleyebildiklerini belirtir. Bu kriterler: Sınıfı, dili yaratıcı kullanan ve gençlerin dikkatini çeken metinler aracılığıyla doldurma; seçilen metinle gençleri metindeki resmi, bakış açılarını, duygu ve düşünceleri, çeşitli hisler ve duygular uyandıran metinleri yapılandırmaya teşvik etmek; ergenleri, hikâye dünyası ile öğrencinin hayatı arasındaki bağlantılara dayanarak anlam kazanmaya davet eden metne giriş yapma gibi kriterlerdir. Açıklanan kriterlerin "dilin estetik açıdan nitelikli olması" ve "eserin çocuğun duyuşsal, bilişsel ve kişilik gelişimini sağlaması" ve "düşünme becerilerini geliştirmesi" gibi ölçütlere uygun olduğu görülmektedir. Bu araştırmadaki dilin yaratıcı kullanımı ifadesi, eserlerdeki şiirsellik, ahenk ve ritim unsurlarıyla ilişkilendirilebilir. Eserlerin 6 tanesinde bu ölçüte yer verilmemesi dilin yaratıcı kullanımının önüne geçmektedir. Eserlerin çoğunun ön yargı içermesi, 2 tanesinin çocuğun problemlerini sorgulamaya teşvik etmemesi, 1 romanın farklı bakış açılara, duygu ve hislere yer vermemesinden dolayı eserlerin yarısının duygusal gelişimi ve düşünme becerilerini geliştirmeye müsait olmadığı görülmektedir.

Estetik okumaya dair yapılan araştırmalarda (Pike, 2004; Iser, 1971; Cox ve Many, 1989) estetik ve eleştirel okuma aracılığıyla çocukların farklı kültürler, diller ve ırklarla ilişki kurmayı öğrendikleri ifade edilmiştir. Estetik okuma öğrenciler ve öğretmenler arasında iletişimsel bir bağ kurmaktadır. Çünkü sonuçta metnin doğasını tanımlama; öğrencilerin anlama derecesini artırarak onların yaşadığı entelektüel alanı ve öğrencinin öğrenme doğasını değiştirmektedir. Herhangi bir edebî metnin en belirgin özelliği tanımlanmamış ve yorumlanmamış boşlukların okuyucu tarafından doldurulmasıdır. Estetik okuma türünün estetik ölçütler içinde yer alan "çocuğun temel dil becerilerini geliştirir" maddesiyle açıklanabildiği görülmektedir. Estetik okumaya dair yapılan araştırmalar, eserlerde bulunan okuma becerisiyle ilişkilendirildiğinde 6 eserin okumaya yönlendirecek ifadeler içermediği sonucuna varılmıştır. Diğer eserlerde ise okumaya teşvik etme, farklı türleri tanıtmak, okumayı sevdirmek gibi özellikler bulunmaktadır. Ayrıca eserlerin yarısında okuyucunun metni analiz ederek ve düşünerek doldurması gereken anlamsal boşluklar bulunmaktadır.

Cox ve Many'nin (1992) yaptığı araştırmada estetik şekillerde yapılan öğretimde öğrencilerin kazandığı beceriler ifade edilmiştir. Araştırmaya göre; çocuklar okudukları metni hayâl güçleriyle yeniden yapılandırarak kendilerine özgü bir hikâye yaratırlar. Özellikle okuma sırasında öğrenciler, metindeki duyguları kendi deneyimleriyle özdeşleştirirler. Burada hem "duyuşsal ve bilişsel gelişim" hem de "temel dil becerileri"nin estetik ölçütleri desteklediği sonucuna varılmaktadır. İncelenen eserlerin tümünde duyuşsal ve bilişsel gelişim, araştırmada ifade edildiği gibi çocuğun çevresindeki insanların duygu durumlarını tanımlaması, anlamaya çalışması, fark etmesi, geçmişte yaşadığı farklı duygularla ilişkilendirmesi gibi duyuşsal ve bilişsel beceriler sıklıkla kullanılmıştır.

Weitz (1972) tarafından yapılan bir araştırmada estetik eğitim; sanatın duygulandıran, yaratıcı, bilişsel özelliklerini barındıran bir eğitim olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan anlaşıldığı gibi "eserin çocuğun gelişim düzeylerine uygun olması", "kurgunun özgün, yaratıcı olması", "çocukta sanat algısı uyandırma" ölçütleri, Weitz'in estetik yaklaşımıyla uygunluk göstermektedir. İncelenen eserlerin tümünde kullanılan bilişsel beceriler; akıl yürütme, sonuca varma, kıyaslama, ilişkilendirme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, değerlendirme, gözlem türündedir. Bunun yanında 3 eser dışında tüm eserlerde sanat algısı uyandırma adına resim, tiyatro, edebiyat, film, heykel, el zanaatları gibi sanatsal türlere yer verilmiştir.

Cucoş'un (2014) ortam açısından estetik eğitimin çocuk üzerindeki etkilerini ortaya koyduğu araştırmada, okul, müze, galeri gibi yerlerin çocukların sanat algılarını olumlu yönlerden etkilediği ifade edilmiştir. Araştırma bu yönüyle yukarıdaki araştırmaya benzer şekilde "eser, çocukta bir sanat algısı oluşturur" estetik ölçütüyle uyum sağlamaktadır.

Silver'ın (1977) sanatın rolünün çocukların bilişsel becerilerini geliştirmedeki etkisini incelediği araştırmada; sanat programı uygulanan deney grubunun sıralama, sınıflama, uzamsal işlemler gibi bilişsel becerilerinin geliştiği ortaya konmuştur. Burada "resimlerin nitelikli olma durumu" ve "bilişsel becerilerin gelişimini sağlama" türündeki iki estetik ölçütün araştırmayı desteklediği görülmektedir. İncelenen 10 eser, resimler aracılığıyla çocuğun düşünme gücünü harekete geçirerek metindeki anlamsal boşlukların doldurulmasına yardımcı olan, yaratıcı düşünceyi destekleyen, metinde bazen anlatılmayanları yansıtan türden özelliklere sahip olmasından dolayı bu araştırmanın sonucuna tutarlılık göstermektedir.

Housen'ın (1992) bir sanat eğitimi programıyla çocukların estetik gelişimini ölçmeye çalıştığı araştırmasında, deney grubuna antik Yunan ve Roma dönemindeki resimler gösterilmiş ve sanat müzeleri gezdirilmiştir. Araştırma sonunda deney grubunun hiçbir eğitim almayan kontrol grubuna göre estetik yaşantı ve duygu geliştirmede başarılı oldukları tespit edilmiştir. Resimlerin estetik niteliğinin çocuklarda ne denli önemli olduğu bu çalışmada incelenen ölçütlerle uyum içindedir.

Arıcı'nın (2016) estetik değer oluşturmada masalların rolünü incelediği çalışmada; masalların dil ve üslup özellikleriyle bireyler üzerinde güzel konuşma ve dinlemeyi sağlama, edebî zevk ve duyarlılık kazandırma, duygu, düşünce ve kavram hazinelerini geliştirmede etkili olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca masallardaki estetik değerlerin; güzellik, iyilik, mutluluk, güler yüzlü ve anlayış sahibi olma gibi unsurlar olduğunu ortaya koymuştur. Masallardaki estetik dil unsurları ise; sanatlı dil, ifade zenginliği, konuşma dilindeki rahatlık, mizahî anlatım, etkili bir girizgâh, masalın ve yazarın üslubudur. Araştırmanın "çocukta bir sanat algısı oluşturma", "çocuğun dilsel, duyuşsal ve bilişsel gelişimine uygun olma", "dil sanatları içermesi", "dil akıcı ve açık olması" gibi estetik ölçütleri desteklediğini söylemek mümkündür. Çalışmada belirtilen estetik değerler, bu çalışmada incelenen tüm eserlerde yer almaktadır. Estetik dil unsurları bakımından incelenen eserlerin hepsinde benzetme, kişileştirme, somutlaştırma, doğadan doğaya aktarım, ad aktarması gibi sanat türlerine yer verilmiştir. 6 romanda şiirsel ve mizahî anlatım bulunmadığı ancak yine de eserlerin hepsinin sade, anlaşılır bir konuşma diline sahip olduğu görülmektedir.

Uçan'ın (2006) çalışmasında edebiyat eğitiminin öğrencilere alımlama estetiği ile birlikte verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Metnin niteliği, metindeki anlamın nasıl üretildiği, metnin dili ve üslubu, çok anlamlılığın okuyucuda bıraktığı duygulanım alımlama estetiği ile birlikte öğrencilere verilmelidir. Dolayısıyla alımlama estetiğinin "eserin dilinin nitelikli olması" ve "çocuğun duyuşsal gelişimini sağlaması" ölçütleriyle ilişkili olduğu sonucuna varılmaktadır. İncelenen eserlerde alımlama estetiğinin dilin açık olması, sanatsallık taşıması gibi özelliklerle açıklanabildiği sonucuna varılmıştır. Buna göre tüm eserlerin dilinin, anlamın açık şekilde olması ve sanatlara yer vermesi araştırmanın sonuçlarının benzerlik taşıdığını göstermektedir.

Karagöz'ün (2018) 5. sınıf öğrencilerinin resimli çocuk kitaplarına tepkilerini incelediği çalışmasında; öğrencilere resimli çocuk kitapları okunarak, resimler gösterilmiş ve sonrasında öğrencilere sözlü anlatımlar yaptırılmıştır. Öğrencilerin

eserle kendi kişisel deneyimleri arasında bağ kurdukları, anlatım sırasında kendi deneyimlerini anlattıkları, kendi okuduklarını izleme becerisi kazandıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın "çocuğun kişisel gelişimine uygun olma" ve "eserin temel dil becerilerini geliştirme" ölçütleriyle uygunluk gösterdiği görülmektedir. Araştırmanın görsel okuma becerisine atıf yaptığı görülmektedir. İncelenen eserlerin 7 tanesinde görsel okuma ufak notlara yazılan görseller veya sembolik amaçlı yaratılan resimlerle sağlanmaktadır.

İşcan, Efendioğlu, Ada (2007) tarafından yapılan Türkçe öğretiminin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla öğrencilere estetik zevk oluşturmadaki rolü incelenmiş ve hikâye türündeki metinler seçilirken; duygusal içerikte olmasına, iyilik ve doğruluk, dostluk, adalet gibi estetik ve etik değerleri ele almasına, gerçekçi olmasına, dilinin açık ve anlaşılır olmasına, öğretici nitelikte olmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Araştırmada "çocuğun gelişim düzeyine uygun olma", "değerleri barındırma", "samimi olma", "dilinin açık ve anlaşılır olması", "öğretici olması" gibi estetik ölçütleri doğrudan barındırdığı görülmektedir.

Gökay ve Demir'in (2006) farklı eğitim düzeyine sahip bireylere sanat eğitimi verilerek bu derslerin estetik duyarlılığa olan etkisinin incelendiği araştırmada; öğrencilerin eğitim seviyesi ne olursa olsun sanatın anlamını bilmeyen, güzeli fark edemeyen, kişisel eleştiriden yoksun, sanatsal birikimi bulunmayan öğrencilere verilen eğitimin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen eserlerde yaratılan kahramanların çoğu farklı türdeki sanatlara bağlı, onları seven ve değer veren türden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eserlerin bazılarında sanatlara ait terimler kullanılması çocukların çeşitli sanat türlerini ve bunların inceliklerini daha yakından tanımalarını, o sanat türüne karşı merak duymalarını, sanatsal birikim edinmelerini sağlamaktadır.

Demirel'in (2018) dışavurumcu sanat aracılığıyla 7. sınıf öğrencilerinin estetik değer yargılarını geliştirmeyi amaçladığı araştırmasında; öğrencilerin araştırma sonunda estetik öğeleri daha rahat şekilde yorumladıkları ve beğenilerini ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra eserleri yorumlarken daha önce kullanmadıkları renk, ışık, gölge, kompozisyon, denge gibi terimleri kullandıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonunda; yaratıcı drama, sanat eleştirisi, öykü yazma, müzik gibi etkinlikler estetik değer eğitimi için önerilmiştir. "Çocukta sanat algısı yaratma", "duyuşsal gelişimi sağlama", "konuşma, yazma ve dinleme gibi dil becerilerini geliştirme", "eserlerin dış yapı unsurlarının nitelikli oluşu" gibi estetik ölçütler, bu

araştırmaya uygunluk göstermektedir. Eserlerde yer alan müzik, tiyatro ve resim türünden sanatların, çocuğun duyu ve duygu gelişimini sağlayacak nitelikte olması ve bu türlerin konuşma, dinleme ve okuma gibi becerilerle kaynaştırılarak kullanılması araştırmanın sonuçlarının bu yönlerden benzer olduğunu göstermektedir.

Demirel ve Kökçü (2019), 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki şiirleri estetik unsurlar bakımından incelemiş ve bu unsurların nazım birimi, nazım biçimi, kafiye, redif, ölçü, imge ve edebî sanatlar olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın sonunda incelenen şiirlerin çoğunun biçim ve içerik bakımından zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla "eserin ahenk, uyum, ritim ve şiirsellik gibi özellikler taşıması", "eserin edebî sanatları içermesi", "çocuğun dilsel gelişimine uygun olması", "çocukta sanat algısı yaratması", "çocuğun konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmesi" gibi estetik ölçütlerin araştırmayı desteklediği görülmektedir. İncelenen eserlerde yer alan şiir türünün, çocuğun şiir formunu ve biçim unsurlarını tanımaya fırsat sağlaması, şiir türünün varlığına karşı farkındalık yaratması ve bu şiirlerin eserde genellikle kahramanlar aracılığıyla söyleniyor olması, konuşma ve dinleme becerilerinin bu araştırmada olduğu gibi şiirler üzerinden gelişimini sağlamaktadır.

Gültekin (2011), sanat eğitiminin; çocuğun yargılama, aktarma yetisini, yaratıcılığını, araştırma, yorumlama, sorgulama yapma, eleştirel ve yaratıcı şekilde bir problemi analiz ve sentezlemede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırma "çocuğun bilişsel becerilerini geliştirme", "çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlama", "neden-sonuç ilişkili cümleleri içirme", "dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme" gibi ölçütlerin estetik bakımdan uygunluğunu yansıtmaktadır. Araştırmada belirtilen bilişsel beceriler incelenen tüm kitaplarda yer edinmektedir. Ancak romanların yarısının kahramanlar aracılığıyla sorgulamadan ve düşünmeden doğrudan ön yargıya yer vermesi, sanat eğitiminin estetik yönüne aykırı niteliktedir.

Duymaz'ın (2011), Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir estetiğinin incelediği araştırmasında Tarancı'ya göre güzel/başarılı şiirlerin estetik özellikleri şunlardır; duyguların samimi olması, güzel bir forma sahip olması, derin bir kültür ürünü olmasıdır. Araştırmadaki "duyuşsal gelişime uygun olması -samimiyet-", "eserde ritim, ahenk, şiirsellik özelliklerinin bulunması" gibi estetik ölçütler Tarancı'nın şiirdeki estetik yaklaşımını destekler niteliktedir. Araştırmada incelenen eserlerin samimi özellikler taşıması, biçimin ve kurgunun duygulardaki samimiyeti yansıtmaya bağlıdır. Samimiyet, 11

eserde bazen mizahlı anlatımlarla bazen de kahramanların duygularını içtenlikle anlatmasıyla verilmiştir.

6.1. Öneriler

Sanat eğitimi, bireylerin yaşamında onları; duyuşsal, kişilik, sosyal ve zihinsel yönlerden etkileyen önemli unsurlardan biridir. Ancak sanat eğitiminin estetik üzerinden verilmesi, bireyde çok yönlü bir gelişme sağlayacağı gibi onun tüm yaşantısı boyunca sanatsal değerlere ve kültüre bağlı, her şeyin önemini bilen ve koruyan, bilinçli bir birey olmasını sağlamaktadır.

İnsanın kendisine, topluma ve kültürüne yabancılaşmasına karşı olarak tüm eğitsel ve yaratıcı türden etkinlikler ile estetik zevk ve bilincin bireye yerleştirilmesi adına tüm öğretmenlere ve özellikle çocuk edebiyatı yazarlarına önemli işler düşmektedir. Çünkü onların düşünce yapısını ve kişiliğini şekillendirmede hem okuduğu kitaplar hem de eğitsel olarak görevler üstlenen öğretmenler etkin olarak rol almaktadır.

Öğretmenler, öğrencileri estetik yönü gelişmiş, yaratıcı ve özgün eserler ile tanıştırmak bu görevi en iyi şekilde yeri getireceği gibi, günlük yaşantısında öğrencinin kendisine güzel olan ve ona haz veren herhangi bir nesneyi bulmasını, gerekirse sınıfa getirmesini ve kendisinde yarattığı hisleri tarif etmesini isteyebilir.

Çocuk edebiyatı yazarlarının ise “her çocuk bir değerdir.” ilkesinden hareketle çocuğun dünyasını önemseyerek ve bu dünyayı güzelleştirerek eserler oluşturmaları gerekir. Belirlenen estetik ölçütler çerçevesinde eserler yaratmak, bu eserlerle çocukların güzellik duygusunu zenginleştirmek, sanat eserlerine değer vermelerini sağlamak gibi önemli görevler üstlenerek estetiğin eğitsel rolünü yerine getirebilirler.

Estetiğin, eğitimciler ve araştırmacılar tarafından yalnızca görsel yönlerden algılanan bir sanat alanı olmaktan çıkması; onun ancak öneminin ve mahiyetinin algılanmasıyla gerçekleşebilir. Dolayısıyla estetiğin eğitim ortamına dahil edilmesi, metinlerle sunulması, çocuklarla birlikte üzerinde sohbet edilmesi gibi etkinlikler çocuklarda estetik yaşantılar veya düşünce tarzları oluşturmada oldukça etkilidir. Özellikle Türkçe eğitiminde estetik en çok metinsel etkinliklerle çocuğa kazandırılabilir. Ders kitaplarındaki metinleri seçerken araştırmada belirtilen kriterlerin dikkate alınması ve sanat eğitimiyle özdeşleşen bir eğitimin tercih edilmesi estetik yaşantının amaca ulaşmasında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Nâmik. 2012. Klasik Şiir Estetiği. **Bizim Külliye Dergisi**. s.54: 39-43.
- Adorno, Theodor Wiensengrund. 2005. Ästhetische Theorie. çev. Sedat Umran. **Yedi İklim**. c.19 s.188: 31.
- Aksan, Doğan. 2005. **Yunus Emre Şiirinin Gücü**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akyol, Hayati. 2007. Görsel Okuma ve Sunu. **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**. ed. Ahmet Kırkkılçık, Hayati Akyol. Ankara: Pegem Akademi: 163-192.
- Altınköprü, Tuncel. 2003. **Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?** İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Araz, Rıfat. 2007. Türk Şiirinde Türkçenin Estetiği. **Bizim Külliye Dergisi**. s.31: 45-51.
- Arıcı, Ali Fuat. 2008. İhmal Edilen Bir Dil Becerisi: Dinleme. **Çoluk Çocuk Dergisi**. s. 82: 35-38.
- _____. 2016a. **Çocuk Edebiyatı ve Kültürü**. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- _____. 2016b. Estetik Değer Oluşturmada Masalların Rolü: Türk Masalları Örneği. **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.18 s.2: 1017-1035.
- Aristoteles. 2014. **Poetika**. çev. Emir Aktan. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Arseven, Tülin. 2005. Mesaj Açısından Çocuk Kitapları. **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**. y. 9. s.104-105: 42-52.
- Arslan, Ahmet. 1996. **Felsefeye Giriş**. Ankara: Vadi Yayınları.
- Aslan, Canan. 2006. Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____. 2007. Yazınsal Çocuk Kitaplarının Çocuğun Anadili Gelişimine Etkisi. **İnsanbilimleri Dergisi Dil ve Yaratıcılık**. c.1 s.1: 32-46.
- _____. 2013a. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yoluyla Düşünme. **Kum Edebiyat Dergisi**. y. 12. s. 72-73: 11-18.
- _____. 2013b. Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Temel İşlevi. **Eğitimci Öğretmen Dergisi**. s.17: 6-9.

- Austring, Benny . D., Merete Sörensen. 2006. **AEstetik og laering**. Grundbog om aestetiske laereprocesser. Copenhagen: Hans Reitzels Forlag.
- Ayta , Gıyasettin. 2003. Okuma Gelişiminde  ocuk Edebiyatının Rolü. **Türklük Bilimi Araştırmaları**. s.13: 155-160.
- Ayvazog lu, Be ir. 2002. **A k Estetiği**. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ayvazog lu, Be ir. 1989. Türkiye'de Sanat Tarihi ve Estetikle İlgili İlk  alı malar. **Erdem Dergisi**. c.5 s.15: 977-992.
- Ba , Bayram. 2010. Söz Varlığının Oluşumu ve Gelişiminde  ocuk Edebiyatının Rolü. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, c.27. s.27:137-159.
- Baumgarten, Alexander Gottlieb. 1954. **Reflections on Poetry**. Berkeley: University of California Press.
- Beardsley, Monroe C. 1970. **The Possibility of Criticism**. Detroit: Wayne State University Press.
- Bilkan, Ali Fuat. 2005.  ocuk Edebiyatı -Kavram ve Mahiyet-. **Hece Dergisi  ocuk Edebiyatı  zel Sayısı**. y. 9. s.104-105: 7-17.
- Bolla, Peter de. 2006. **Sanat ve Estetik**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bostancı, Kahraman. 2001. Suut Kemal Yetkin'in Estetik ve Sanat Anlayışı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozda , Fahrettin. 2000.  ocuk Kitaplarında Metin, Dil ve Resimleme İlişkisi. ** ocuk Kitapları Sempozyumu**. Ankara: T mer Yayınları.
- Bozkurt, Nejat. 2004. **Sanat ve Estetik Kuramları**. Bursa: Asa Kitabevi.
- Burnett, Kathleen, Eliza T. Dresang, 1999. Rhizomorphic Reading: The Emergence of a New Aesthetic in Literature for Youth. **The Library Quarterly**. c.69. s.4: 421-445.
- Buyurgan, Serap, Ufuk Buyurgan. 2012. **Sanat Eğitimi ve   retimi: Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Camus, Albert. 1965. **Sanatçı ve  a ı**.  ev. Yıldırım Keskin. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ceylan,  zlem. 2019. Pedagojik Sanat Eğitiminde Yaratıcı Dramanın Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Christensen, L. M. ve Lynn Kirkland. 2009. Early Childhood Visual Arts Curriculum: Freeing Spaces to Express Developmental and Cultural Palettes of Mind. **Childhood Education**. c.86.s.2:87-91.
- Cochran- Smith, Marilyn. 1984. **The Making of a Reader**. Norwood, NJ: Ablex.

- Cox, Carole, Joyce E. Many. 1992. Toward and Understanding of the Aesthetic Response to Literature. **Literature and the Language Arts**. c.69. s.1: 28-33.
- _____. 1989. Worlds of Possibilities in Response to Literature, Film and Life. **Encountering and Creating Literary Discourse**. c.66. s.3: 287-294.
- Cucoş, Constantin. 2014. The Role of Arts in Adult Education. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. s.142: 300-305.
- Cullinan, Bernice. 1994. **Literature and the Child**. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich
- Çorak, Reyhan. 2007. Divan Edebiyatı'nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar. **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**. c.5. s.9: 447-465.
- Dedeoğlu Orhun, Buket. (2019). Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçütlerin Belirlenmesi ve Bir Çocuk Edebiyatı Kitabının Estetik Ölçütler Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Demir, Ahmet. 2018. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında Bir Alt-Alan olarak Estetik ve Estetik Eğitimi. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. c.6. s.1: 1-16.
- Demir, Remzi. 2007. **Philosophia Ottomanica: Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türk Felsefesi**. Ankara: Lotus Yayınları.
- Demirel, İrfan Nihan. 2018. Dışavurumcu Sanat Yoluyla Estetik Değer Öğretimi. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.38. s.2: 693-714.
- Demirel, Şener, Yelda Kökçü. 2019. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Estetik Unsurlar Açısından İncelenmesi. **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**. s.64: 515-533.
- Dilidüzgün, Selahattin. 1996. **Çağdaş Çocuk Yazını- Yazın Eğitime Atılan İlk Adım**- İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2000. Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik. ed. Sedat Sever. **1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Eğitim Merkezi Yayınları: 253-267
- Doğan, Mehmet. 1998. **Estetik**. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- _____. 1975. **100 Soruda Estetik**. Gerçek Yayınevi: İstanbul.
- Duymaz, Recep. 2003. Aşık Veysel Estetiği. **Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Aşık Veysel Kültür Derneği Yayınları: 149-170
- _____. 2007a. Aşık Veysel Estetiği. <http://turkoloji.cu.edu.tr/halkbilim> [18.06.2019].

- _____. 2007b. Estetiğe Yaklaşmamızdaki Kuramsal Kopukluk. **Dergâh Edebiyat Sanat ve Kültür Dergisi**. c.18. s.205: 10- 15.
- _____. 2011. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Estetiği: 1. Estetik Obje/ Sanat Eseri. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. c.1. s.1: 51-62.
- Edelsky, Carole. 1988. Living on the Author's world: Analyzing the Author's Craft. **California Reader**. s.21: 14-17.
- Edman, Irwin. 1966. **Sanat ve İnsan Estetiğe Giriş**. çev. Turhan Oğuzkan. İstanbul: Bilim Eserleri Serisi Devlet Kitaplığı Müdürlüğü.
- Ercilasun, Bilge. 1995. **İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit: 1. Türkçü Tenkit**. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları
- _____. 1994. **Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit**. Ankara: MEB Yayınları.
- Eroğlu, Zehra D. 2016. Çocuk Kitapları ve Okuma Alışkanlığı. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**. c.9. s.44: 105-116.
- Farnan, Nancy. 1997. The Aesthetic Role of Literature in the Middle School Curriculum. **Middle School Jurnal**. c. 29. s.2: 13-18.
- Faust, M. 1992. Ways of Reading and Use of Force. **English Journal**. s.81: 44-49.
- Fusillo, Massimo. 2012. **Edebiyatta Estetik**. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Gander, Mary, Harry W Gardiner. 2010. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. çev. Ali Dönmez ve H. Nermin Çelen. Ankara: İmge Kitabevi.
- Garvis, Susanne. & Danielle Twigg. 2010. Exploring Art in Early Childhood Education. **The International Journal of the Arts in Society**. c.5. s.2: 194-204.
- Geiger, Moritz. 2015. **Estetik Anlayış**. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Giles, Paul 2013. Aesthetic Matters: Literature and the Politics of Disorientation. **Substance**. c.42. s.2: 99-113.
- Gökay, Melek, Ahmet Demir. 2006. Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s.16: 329-342.
- Gönen, Mübeccel. 2005. Dil Gelişiminde Çocuk Kitaplarının Rolü. **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. s.62: 5-36.
- Gregor, J. Mary. 2015. Baumgarten's Aesthetica. **The Review of Metaphysics**. c.37. s.2: 357-385.
- Gubar, Maria. 2011. On Not Defining Children's Literature. **Modern Language Association**. c.126. s.1: 209-216.
- Guiraud, Pierre. 1975. **La Stylistique**. Paris: Presses Universitaires De France.

- Güleç, Havise Ç. Hulusi Geçgel. 2005. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gültekin, Tuba. 2011. Sanat Eğitiminde Estetik Değerlerin Gelişimi Sürecinde Çocuk ve İletişim. **Akademik Bakış Dergisi**. s. 24:1-14.
- Harrison, Barbara F. 1981. Why Study Children's Literature? **The Quarterly Journal of the Library of Congress**. c.38. s.4: 242-253.
- Hartmann, Nicolai. 1966. **Aesthetik**. Berlin: Walter De Gruyter & CO
- Hızlan, Doğan. 2005. Çocuk Edebiyatı Deyince... **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**. s.104-105: 457-459.
- Holland, Norman. 1968. **The Dynamics of Literary Response**. New York: Oxford University Press.
- Housen, Abigail. 1992. Museum Education and Aesthetic Development. **Paper presented at the Museum Education Symposium: What Works and Why?, Edith Blum Art Institute, Bard College, NY: Annandale -on-Hudson**.
- Hüseyin, Hasan. 1972. Halk Edebiyatında Estetik Sorunu. **Yansıma Dergisi**. c.1. s.1: 7-14.
- Iser, Wolfgang. 1971. **Indeterminacy and the Reader's Response in Prose Fiction**. New York: Columbia University Press.
- İşcan, Adem, Süleyman Efendioğlu, Şükrü Ada. 2007. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Edebi Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü. **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. 1: 59-76.
- Kagan, Moissej. 2008. **Estetik ve Sanat Notları**. çev. Adem Çalışlar. İzmir: Karakalem Kitabevi.
- Kaminski, Winfred. 2009. **Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Giriş**. çev. Y. Baş. Ankara: MEB yayınları.
- Kanter, Beyhan. 2014. Etik ve Estetik Bağlamında Çocuk Edebiyatının Sosyolojik Boyutu. **Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı**. CVII s.756: 569-575.
- Kant, Immanuel. 2006. **Yargı Yetisinin Eleştirisi**. İstanbul: İdea Yayınevi.
- Kaptanoğlu, Sevnur. 2016. Sanat eğitimi Alan Ortaokul, Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Sanat Eğitimi Kavramına İlişkin Metaforları. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Karabulut, Necmettin, Köksal Bilirdönmez, Nevin Ayduşlu. 2010. Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Estetik Öğretim Alanı, İçerikleri ve Yöntemleri. **EKEV Akademi Dergisi**. c.14. s.44: 99-116.

- Karabulut, Necmettin 2008. Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi ve Bir Akademik Eleştiri Örneği. **Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi**. s. 20: 59-81.
- Karagöz, Beytullah. 2018. Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Resimli Çocuk Kitaplarına İlişkin Tepkileri Üzerine Bir İnceleme. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c.6. s.4: 1198-1218.
- Karatay, Halit. 2007. Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. c.5. s.3: 463-477.
- _____. 2014. Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. ed. Tacettin Şimşek. **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kavcar, Cahit. 1988. Yeni Türk Edebiyatı Öğretimi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi**. c.20. s.1-2: 261-273.
- Kaya, Meral. 2014. Okuma Kültür ve Çocuk Edebiyatı. **Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı**. CVII s.756: 608-622.
- Kemparaj, Umesh, Sangeeta Chavan. 2013. Qualitative Research: A Brief Description. **Indian Journal of Medical Sciences**. c. 67. s. 3: 89-98.
- Keser, Sezer Cihaner. 2017. "Sarmaşık", Çocuk ve Sanat, Ankara Üniversitesi **IX. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri 3-6 Ekim 2017**, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: 11-17.
- Keş, Yusuf. 2001. Görsel İletişimde İllüstrasyonun Kullanım Alanlarına Kuramsal Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Kıbrıs, İbrahim. 2006. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Kocabaş, İlknur. 1999. Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri ve 1997 Yılına Kapsayan Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Koç, Kevser, Sibel Yıldız, Rana. Coşkun. 2015. Çocuklar Resimli Çocuk Kitaplarındaki Resimleri Nasıl Yorumluyor? Behiç Ak'ın "Uyurgezer Fil" Kitabı İle Yapılan Görsel Okuma Üzerine Bir Araştırma. **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**. c. 10. s.4: 687-706.
- Kula, Onur Bilge. 2012. **Kant, Schiller, Heidegger Estetik ve Edebiyat**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lim, Booyeun. 2004. Aesthetic Discourses in Early Childhood Settings: Dewey, Steiner and Vygotsky. **Early Child Development and Care**. c.174. s.5: 473-486.

- Lincoln, Yvonna S., Egon G. Guba. 2013. **The Constructivist Credo**. Left Coast Press.
- Lukens, Rebecca J., Jacquelin Smith, Cynthia Miller Coffel. 2018. **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**. çev. Cenk Pamay. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Mahy, Catherina. 1907. Aesthetic Appreciation of Literature in Secondary Education. **The School Review**. c.15. s.10: 731-743.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. 2014. **Designing Qualitative Research**. New York: Sage.
- Marx, Karl, Friedrich Engels. 2016. **Sanat ve Edebiyat Üzerine**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Merriam, Sharan B. 2009. **Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miles, Matthew., Michael A. Huberman. 1994. **Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook (2nd ed.)**. Thousand Oaks., CA: Sage Publication.
- Moran, Berna. 1994. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Mutluel, Osman. 2008. Kuranı Kerim ve Estetik. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nderu-Boddington, Eulalee. 2008. Arts Education and Student's Perception. Ph.D. Prince Sultan University. Riyadh Saudi Arabia.
- Nietzsche, Friedrich. 2015. **Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe**. Ankara: Say Yayınları.
- Nikolajeva, Maria. 2005. **Aesthetic Approaches to Children's Literature**. Lanham, Maryland: The Scarecrow Press, Inc.
- Nikolajeva, Maria, Carole Scott. 2000. The Dynamics of Picturebook Communication. **Children's Literature in Education**. c.31. s.4: 225-239.
- Nodelman, Perry. 1988. **Words about Pictures: The Narrative Art of Children's Picture Books**. Athens: University of Georgia Press.
- Oğuzkan, A. Ferhan. 2000. **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- _____. 2001. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okay, Mehmet Orhan. 2009. **Poetika Dersleri**. Ankara: Hece Yayınları.
- Olsen, Stein Haugom. 1981. Literary Aesthetics and Literary Practice. **Mind**. c.90. s.360: 521-541.
- _____. 1987. **Literary Theory and Literary Aesthetics, The End of Literary Theory**. Cambridge: Cambridge University Press.

- Öktem, Ülker. 2010. Felsefe-Edebiyat Etkileşimi: Felsefî Roman. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**. c.50. s.1: 1-17.
- Özalp, Hatice Kübra. 2009. Okul öncesi dönem (5-6 yaş grubu) Sanat Etkinliklerinde Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Uygulanması Üzerine Bir Durum Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Özbal, Nurcan. 2017. Estetik Eğitim. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Öztürk, Tuncay. 2011. Tanzimat Döneminden Latin Harflerinin Kabulüne Kadar Türkiye'de Estetik Üzerine Yapılan Çalışmalar. **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c.13. s.2: 237-260.
- Özünel, Şahika Çağlar. 2000. **Çocuk Kitaplarındaki Görsel Anlatımın Eğitimdeki Önemi**. Çocuk Kitapları Sempozyumu. Ankara: Tömer Yayınları.
- Patton, Michael Quinn. 2014. **Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri**. çev. ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi.
- Pfordresher, J. 1993. Choosing What We Teach: Judging Value in Literature. **English Journal**. s.82: 27-19.
- Pike, Mark A. 2004. Aesthetic Teaching. **The Journal of Aesthetic Education**. c.38. s.2: 20-37.
- Pitney, William A., Jenny Parker. 2009. **Qualitative Research in Physical Activity and the Health Professions**. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Rosenblatt, Louise Michelle. 1978. **The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work**. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.
- _____. 1991. **The Reader, the Text, the Poem**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- San, İnci. 1979. Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- _____. 2008. **Sanat ve Eğitim**. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sarı, Nihan. 2006. Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma ve Bir Örnekleme. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Seth, James. 1905. The Relation of the Ethical to the Aesthetic Element in Literature. **International Journal of Ethics**. c.15. s.2: 162-172.
- Sever, Sedat. 2000. Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlılık. **1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları**. yay. haz. Sedat Sever.

Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını: 631-646.

_____. 2008. **Çocuk Edebiyatı**. İzmir: Tudem Yayınları.

Sever, Sedat, Canan Aslan. 2009. Eleştirel Düşünme Becerisini Kazandırma Bağlamında Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının İşlevi Üzerine Bir Çözümleme. **Türkiye'de Çocuk Yetiştirme Yaklaşımlar, Yöntemler, Sorunlar, Çözümler. VI. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri**. yay.haz. M. Artar. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: 231-250.

Silver, Rawley. 1977. The Role of Art in Developing and Evaluating Cognitive Skills. **Journal of Learning Disabilities**. c.10, s.7: 416-424.

Sönmez, Veysel, Fisun G Alacapınar. 2014. **Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şentürk, Atilla. 2006. **Klasik Şiir Estetiği, Türk Edebiyatı Tarihi**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 349-391.

Şimşek, İsmail. 2104. Antikçağdan Alman İdealizmine; Estetik Bir Değer Olarak Güzellik. **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. s. 41: 329-346.

Şimsek, Tacettin. 2005. **Çocuk Edebiyatı**. Konya: Suna Yayınları.

_____. 2014a. Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz. **Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı**. CVII. s.756: 15-58.

_____. 2014b. Çocuk Edebiyatında Estetiğin Rolü, Mevcut Potansiyeli Uyandırmak ve Bakış Açısı Kazandırmaktır. **Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı**. CVII. s.756: 311-322.

Şimsek, Tacettin, Yasin Mahmut Yakar, 2014. Kavram Olarak Çocuk. **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı**. Ankara: Grafiker Yayınları.

Şirin, Mustafa Ruhi. 1994. **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

_____. 2000a. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

_____. 2000b. **Çocuk Edebiyatı Kültürü Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı**. Ankara: Kök Yayıncılık.

_____. 2015. **Çocuğa Adanmış Konuşmalar 2 Okuma Kültürü ve Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: İz Yayıncılık.

Tan, Mine. 1989. Çağlar Boyunca Çocukluk. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. c.22. s. 1: 71-88.

TDK. 1998. **Türkçe Sözlük**. İstanbul: TDK Yayınları.

- Tekin, Havva. 2005. Çocuk Edebiyatında Şiddet, Korku ve Sevgi Üçgeni. **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**. yıl 9. s. 104-105: 304-306.
- Temizyürek, Fahri. 2003. Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. **Türklük Bilimi Araştırmaları**. s. 13: 161-167.
- Tezel, Merve. 2015. 2007-2014 Yılları Arasında Okul Öncesi Öğretmenleri Tarafından Hazırlanmış Görsel Sanat Eğitimi Etkinlikleri Yönergelerinin Okul Öncesi Görsel Sanat Eğitimi Ölçütlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Timuçin, Afşar. 2006. **Estetik**. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tokgöz, İnci. 2006. Okulöncesi Çocuklarına Yönelik Kitapların Dil Gelişimi ve Anlambilim Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Tolstoy. 1993. **Sanat Nedir?** çev. Baran Dural. İstanbul: Şule Yayınları.
- Townsend, Dabney. 2002. **Estetiğe Giriş**. çev. Sabri Büyükdüvenci. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tuna, Serdar. 1997. İlk Okuma ve Yazma Öğretiminde İllüstrasyon'dan Faydalanma. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tunalı, İsmail. 1967. **Marksist Estetik**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- _____. 1998. **Estetik**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tur, Gürsel, Ayşe Turla, 1999. **Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Tüfekçi Can, Dilek. 2014. **Çocuk Edebiyatı: Kuramsal Yaklaşım**. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Uçan, Hilmi. 2006. Edebiyat Eğitimi: Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar. **Milli Eğitim Dergisi**. s.169: 25-39.
- Ward, John Powell. 2001. The Aesthetic and Literature. **Critical Survey**. c.13. s.1: 1-17.
- Weitz, Morris. 1972. What is Aesthetic Education? **Educational Theatre Journal**. c.24. s.1: 1-4.
- Yalçın, Alemdar, Gıyasettin Aytaş. 2008. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, Haluk. 2011. **Okul Çağı Çocuğu**. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek.1. Araştırmada İncelenen Çocuk Romanları

- Ak, Behiç. 2014. **Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği**. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Uşar, İrem. 2011. **Kuuzu ve Lunapark Ailesi**. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Kurt, Ömür. 2018. **Yaban Ördeği Ailesinin Göç Yolculuğu**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Öztürk, Güzin. 2017. **Kuş Olsam Evime Uçsam**. İzmir: Tudem Yayınları.
- Şeker, Hüsnan. 2018. **Hayalet Köy**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Pat, Gamze. 2018. **Dedemin Ayçiçeği Tarlası**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Erdoğan, Fatih. 2017. **Sihirli Kutu**. İstanbul: Mavibulut Yayınevi.
- Gülü, Figen. 2015. **Amber'in Zaman Kapsülü**. İzmir: Tudem.
- Hepçilingirler, Feyza. 2014. **Türkü Çocuk**. İstanbul: Kırmızıkeci Yayınevi.
- Avcı Çakman, Koray. 2016. **Düşlerin Peşindeki Çocuk**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Eray, Nazlı. 2018. **Frej Apartmanı'nın Esrarı**. İstanbul: Everest Yayınları.
- Tosuner, Necati. 2012. **Arda'nın Derdi Ne?** İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Aytuna, Mercan. 2014. **Atla**. İzmir: Tudem.
- Cemali, Zeynep. 2011. **Ankaralı**. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ruhan Okyay, Leyla. 2013. **Leylek Havada**. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Atilla, Mehmet. 2017. **Parktaki Gergedanlar**. İzmir: Tudem.

Ek.2. Estetik Ölçütler Kontrol Listesi

ÇOCUK EDEBİYATINDA ESTETİK ÖLÇÜTLER			
1. ESERİN ÇOCUĞUN GELİŞİM DÜZEYİNE UYGUN OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
1.1 Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.			
1.1.1 Eser değerleri kazandırır.			
1.1.2 Eser yaşama ilişkin olumlu bakış açısı kazandırır.			
1.1.3 Eser çocuğun hayal kurmasını sağlar.			
1.1.4 Eser çocuğun empati kurmasını sağlar.			
1.1.5 Eser samimidir.			
1.1.6 Eser çocuğu şiddete yöneltmez.			
1.2 Eser çocuğun bilişsel gelişimine uygundur.			
1.3 Eser çocuğun dil gelişimine uygundur.			
1.4 Eser çocuğun kişilik gelişimine uygundur.			
2. ESERİN DİLİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
2.1 Eserde ahenk, uyum, müzik, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur.			
2.2 Eser didaktik bir dilden uzaktır.			
2.3 Eserde söz sanatları bulunur.			
2.4 Eserin dili açık ve yalındır.			
2.5 Eser akıcıdır.			
3. ESERİN KONUSUNUN, KURGUSUNUN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
3.1 Kurgu yaşamla iç içedir.			
3.2 Kurgu mizah içerir.			
3.3 Kurgu özgündür.			
3.4 Kurgu çocuğu şaşırtacak sürprizler içerir.			

3.5 Kurgu gerçekçidir.			
4. ESERİN ÇOCUĞA DÜŞÜNME BECERİSİ KAZANDIRMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
4.1 Eser çocuğun çıkarımda bulunmasını sağlar.			
4.2 Eser farklı bakış açıları içerir.			
4.3 Eser çocuğu sorgulamaya yönlendirir.			
4.4 Eser ön yargıdan uzaktır.			
4.5 Eser dogmatik iletilerden uzaktır.			
4.6 Eser çocuğun problemleriyle yüzleşmesini sağlar.			
4.7 Eser çocuğun neden sonuç ilişkisi kurmasını sağlar.			
4.8 Eser çocukta merak uyandırır.			
5. ESERİN DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİNİN NİTELİKLİ OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
5.1. Eserin resimleri niteliklidir.			
5.2. Eserin kapağı niteliklidir.			
5.3. Eserin kâğıt cinsi niteliklidir.			
5.4. Eserin sayfa düzeni niteliklidir.			
6. ESERİN ÇOCUĞUN DİL BECERİLERİNİ GELİŞTİRME DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
6.1. Eser görsel okuma becerisini geliştirir.			
6.2. Eser okuma becerisini geliştirir.			
6.3. Eser yazma becerisini geliştirir.			
6.4. Eser konuşma becerisini geliştirir.			
6.5. Eserin dinleme becerisini geliştirir.			
7. ESERİN DİL, ANLATIM, KONU, BİÇİM VB. ÖZELLİKLER AÇISINDAN TUTARLI OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
7.1. Eser dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlıdır.			
8. ESERİN ÇOCUKTA SANAT ALGISI OLUŞTURMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır

8.1. Eser çocukta sanat algısı oluşturur.			
9. ESERİN TÜRÜNE ÖZGÜ ÖZELLİKLER TAŞIMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
9.1. Eser türüne özgü özellikler taşır.			
10. ESERİN ÖĞRETİCİ OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
10.1. Eser öğreticidir.			
11. ESERİN İDEOLOJİK SÖYLEMLERDEN UZAK OLMA DURUMU	Evet	Kısmen	Hayır
11.1. Eser ideolojik söylemlerden uzaktır.			

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı: Özlem

Soyadı: Batmaz

Adres: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi B blok, BZ-24.

Mail: Ozlembatmazz95@gmail.com

Eğitim Bilgileri

2013-2017: Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği.

2017-2020: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı.

İş Bilgileri

2020- ... Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi.

Yayınlar

Batmaz, Özlem, Ali Fuat Arıcı. 2019. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öykülerin Çocuk Edebiyatı Estetik Ölçütleri Bakımından İncelenmesi. **VI. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi 12-13 Aralık 2019.** İstanbul: YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Bildiri Kitabı: 1794-1819.